ଶିଳ୍ପୀ : ସତୀଶ୍ ଗୁଜରାଲ

ଗଳ୍ପ ସଂକଳନ

ଦିଗନ୍ତ / ସଂକଳନ

ସମ୍ପାଦକ : ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଂକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ

ବିପନ୍ନ ଲୋକଂକ ନିକଟରେ ସାହାଯ୍ୟ ପହଂଚାଇବା ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାରଂକ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଉଛି ।

କାହାରିକୁ ଅନାହାରରେ ମରିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ

ରିଲିଫ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସୁନିୟଂତ୍ରିତ କରାଯାଇ ପ୍ରକୃତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାରମାନଂକୁ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଭୂସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ

ଆଦିବାସୀ ହରିଜନମାନଂକ ଦଖଲରେ ଥିବା ଘରଡିହ କେହି ଉଚ୍ଛେଦ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଭୂମିହୀନମାନଂକୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ସରକାରୀ ପତିତ ଜମି ବଂଟନ କରାଯାଉଛି ।

ଗାଁ ଗହଳରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରସାର ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥାପନ

ଗାଁ ଗହଳରେ ଦ୍ରୁତ ବିଦ୍ୟୁତୀକରଣ କରାଯିବ । ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂଗେ ସଂଗେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ସାଧନ କରାଯିବ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଶିକ୍ଷିତ ଓ ନିରକ୍ଷର ବେକାର ଲୋକଂକ ପାଇଁ କର୍ମ ଯୋଗାଣ ପଂଥା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି । ପ୍ରଭୂତ ଜନବଳ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦକୁ ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତିରେ ଯଥାର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଢ଼ କରାଯିବ ।

ସମଗ୍ର ଦେଶ ବିକାଶ ପଥରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାକୁ କେବେହେଲେ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ।

ରାଜ୍ୟର କୃଷୀ, ମୂଲିଆ, ଶ୍ରମିକ, ଛାତ୍ର ଓ ଜନସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ମହାସ୍ରୋତରେ ମିଶି ଅଗ୍ରସର ହେବେ ।

ଲୋକସଂପର୍କ ନିର୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ଦିଗଂତ ଗଳ୍ପ ଅଂକ

॥ ସଂପାଦନା : ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟ ॥

ସୂଚୀ

୧ । ସଂପାଦକୀୟ :
ବିଂଶ ଶତକର କଥା ସାହିତ୍ୟ — ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟ — ୧
୨ । ବାରତା — ସୁରେଂଦ୍ର ମହାଂତି — ୯
୩ । ଶୃଂଗାର ରସ — କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ — ୨୦
୪ । ଅଂତଃପୁର — ରମାଇଁ ପଟ୍ଟନାୟକ — ୩୬
୫ । ଡଂଗା — ସତ୍ୟ ମିଶ୍ର — ୪୩
୬ । ସେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ — କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ — ୪୯
୭ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ଲୀଳା — ଚୌଧୁରୀ ହେମକାଂତ ମିଶ୍ର — ୫୧
୮ । ବୃତ୍ତପଥ — ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ — ୫୬
୯ । ଇଂଟରଭ୍ୟୁ — ଶାଂତି ମହାପାତ୍ର — ୬୧
୧୦ । ସୁନାପତ୍ରର ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର — ତୁଳସୀ ଓଝା — ୬୮
୧୧ । ଟ୍ରେନ — ଦେବକୀ ଦାସ — ୬୯
୧୨ । ରୁମାଲ — ଶିଶିର ମହାପାତ୍ର — ୭୩
୧୩ । ଆଂତଙ୍କ — ମଧୁସୂଦନ ଦାସ — ୭୮
୧୪ । ପୂର୍ଣାବର୍ତ୍ତ — ପ୍ରମୋଦ ପଂଡା — ୮୩
୧୫ । ବତୀଘର — ଶୁଭେଂଦୁ ମୁଂଡ — ୮୬
୧୬ । ସବାସ୍ତ — ପ୍ରସନ୍ନକୁମାର ପାଟଶାଣୀ — ୯୩
୧୭ । ପୁନର୍ଜନ୍ମ — ଅଶୋକ ଚଂଦନ — ୯୪
୧୮ । ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ (ବହିରଂଗ ଦୃଷ୍ଟି) — ଗିରିବାଳା ମହାଂତି — ୯୮
୧୯ । କବିତା ଜୋଡ଼ପତ୍ର :
ଅତିବ୍ୟକ୍ତିକ, ନକ୍ସଲ, ମାସ୍ଟରାତ୍ରି, ସ୍ମୃତି ରଜା, ଲୁହ୍ରୁ — ବିବେକ ଜେନା — ୧୦୬
ଅଲେଖର ସ୍ତ୍ରୀ, ନବାସନର ରଜା ଅଲଗା ଦୁଃଖ — ସୌଭାଗ୍ୟକୁମାର ମିଶ୍ର — ୧୧୦
୨୦ । ବହୁବର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ର : — ସପ୍ତଶ ସୁଜବଲ, ହେମନ୍ତ ମୁର୍

ବିଂଶ ଶତକର କଥା ସାହିତ୍ୟ

ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପ ହ୍ରସ୍ୱ ଉପାଖ୍ୟାନ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଘଟନା କିଂବା ଚରିତ୍ର ନୁହେଁ । ଏହା ସମୟ ବି ନୁହେଁ । ଏହା ହୁଏତ ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯାହା ସ୍ୱୟଂବିଭକ୍ତ, ଘଣ୍ଟାର ଟିକ୍-ଟିକ୍ ଶବ୍ଦ ପରି, ଟିକ୍ ଓ ଟକ୍ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଛି ଏକ ବ୍ୟବଧାନର ମାପ । ×

ଗଳ୍ପ ବା ଫିକ୍‌ସନ ସମୟ ଓ ସମୟହୀନତା ଉଭୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରେ । ସମୟର ମାନବୀକରଣ (ହ୍ୟୁମାନାଇଜେସନ) ମାନେ ପ୍ଲଟ ଓ କଥାବସ୍ତୁର ସଂଗଠନ । ପ୍ଲଟର ଅଭାବ ସମୟହୀନତାର ଦ୍ୟୋତକ । ଟିକ୍ ଓ ଟକ୍‌ର ସଂବନ୍ଧ ହେଉଛି ସମୟର ସୂଚକ ଏବଂ ଟକ୍ ଓ ଟିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନ ହେଉଛି ସାମୟିକ ସମୟହୀନତାର ସୂଚକ । ନିର୍ବିଶେଷ ସମୟହୀନ ହେଉଛି ପ୍ଲଟର ଅଭାବ, ଅନ୍ୟକଥାରେ କଥାବସ୍ତୁର ନୈର୍ମାନବୀକରଣ ।

ମିଥ୍ ବା ଉପକଥା ସହିତ ଗଳ୍ପର (fiction) ପାର୍ଥକ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ମିଥ୍ ସ୍ଥିରତାର ଦୂତ, ଫିକସନ ପରିବର୍ତ୍ତନର ।

'Myths call for absolute, fictions for conditional assent. Myths make sense in terms of a lost order of time *illud tempus;* fictions if successful, make sense here and now. *hoc tempus*' (Eliade)

× *The* **tick-tock** *gap is analogous to the role of the 'ground' in spatial perception; each is characterized by the lack of form. against which the illusony organizations of shape and rhythm are perceived in the spatial or temporal object;'—Paul Fraisse*

'The clock's **tick-tock** *I take to be a model of what we call a plot, and organization that humanizes time by giving it form, and the interval between* **tock** *and* **tick** *represents purely successive, disorganized time of the sort that we need to humanize.*

—Frank Kermode ('The Sense of an Ending—the Theory of Fictim')

ମିଥ୍‌କୁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନସର ଗଣମାନସ ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସତ୍ତ୍ୱରେ ରୂପାଂତର ଲୁହାଯାଇପାରେ । ମିଥ୍ ତେଣୁ ଗଣମାନସ ଭଳି ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ । ଫିକସନ୍ ତାର ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟତା ଯୋଗୁଁ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିମାନସର ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । ଗଳ୍ପ ବା ଫିକସନ୍‌ର ମିଥ୍‌ର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଛୁଇଁପାରେ, କାରଣ Vaibinger'ଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏଥିରେ ଯାହା ଆପାତସତ୍ୟ, ତାହା ଏକ ଉପପାଦ୍ୟଠାରୁ ଭିନ୍ନ, ଯେ ହେତୁ ତାହା ଶେଷରେ ମନଗଢ଼ା ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ । ସାହିତ୍ୟିକ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ବା ଅନ୍ୟ କଥାରେ ଲିଟେରେରୀ ଫିକସନକୁ ଆମେ ଯେଉଁ ସମ୍ମତି ଦେଇଥାଉଁ ତାହା କେବଳ ପରୀକ୍ଷା ମୂଳକ ଭାବରେହିଁ ଦେଇଥାଉଁ ।

ଇତିହାସ ଓ ଫିକ୍‌ସନ ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପର ସଂବଦ୍ଧିତ ପୁଣି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ । ବରଂ ଇତିହାସ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଯାଇଥିବା ଘଟଣାପୁଂଜ ମିଥ୍‌ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ପାରଂତି । କାର୍ଲ ପପରଂକ ମତରେ ଇତିହାସ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ; ଯାହା ଅଛି ତାହା ଇତିହାସବଳୀ—ଏଇ ଅଂତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ସେ ଉପନ୍ୟାସକାରଙ୍କୁହିଁ ଇଂଗିତ କରିଛଂତି । ("There is no history but histories"—Karl Poper) ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହୁଏତ ଏହି ଯେ ଇତିହାସ ଲେଖା ଏକ regulative fiction . Paradigmetic historyର କ୍ରମଅବସାନ ସଂଗେ histriography ଯେ ଫିକ୍‌ସନର ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଉପକରଣର ସ୍ଥୂଳୀଭୂତ ରୂପ, ଏ ସଚେତନତା କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ସାହିତ୍ୟରେ କଥାବସ୍ତୁର ଯୋଜନା ବା ଲିଟେରେରୀ ପ୍ଲଟ୍ ଏବଂ ଓସ୍କାର ଓ୍ୱାଇଲଡ୍ ଯାହାକୁ "decay of lying ବା ମିଥ୍ୟାର ଅବକ୍ଷୟ କହିଛଂତି ଏ ସବୁର ସଫେଷ୍ଟିକେଶନ ବା ଭ୍ରଷ୍ଟରୂପକୁହିଁ ଆମେ କଣ ଫିକ୍‌ସନ କହିବା ?

ସାର୍ତ୍ରଙ୍କ ମତରେ ନଭେଲ ଜୀବନ ନୁହେଁ । କାରଣ ଆମ ଉପରେ ଆମର ଯେଉଁ ଅଖଂଡ କ୍ଷମତା ଅଛି ଏହା ତାହାକୁ ଏକ ଶିଶୁ ପରି ଧାରଣ କରେ । ତେଣୁ ଏହା ଅନେକଟା ଜୀବନ ଭଳି । ସେ ଥରେ କହିଥିଲେ ଜୀବନରେ ସବୁକିଛି ପଥ ବଂଦ, ତଥାପି ଆମକୁ କର୍ମ କରିବାକୁ ପଡେ, ତେଣୁ ଆମେ ଜଗତକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହୁଁ, ଯତେ ଯେପରି ଏଠାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନ୍ମ ସହିତ ତାର ସଂଭାବନାର ସଂପର୍କ କୌଣସି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ମ୍ୟାଜିକ୍ ଦ୍ୱାରା ନିୟଂତ୍ରିତ । ନଭେଲ ମଧ୍ୟ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀକୁ (determinism) ଅସ୍ୱୀକାର କରେ ଏବଂ ମ୍ୟାଜିକ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଗୃହୀତ ସ୍ୱାତଂତ୍ର୍ୟର (freedom) ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦାବୀ କରେ । ଏହା ଫଳରେ ଆମେ aventures କରୁଁ, କେତେକ ସାର୍ଥକ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଏକ ଘଡ଼ିହୀନ ସଂସାରରେ ମାନବୀୟ ଘଡ଼ି ମାଧ୍ୟମରେ ଚଳନ୍ତିଶକ୍ତିଯୁକ୍ତ

କରୁଁ । ମୋଟ କଥା ହେଲା ଅମେ ମଣିଷକୁ ତାର ବାହ୍ୟ ସଙ୍କେତରେହିଁ ଗ୍ରହଣ କରୁଁ ଏବଂ ଏପରି ଏକ ଆବହ ବା ପ୍ରସଂଗ ସୃଷ୍ଟି କରୁଁ ଯାହା ନାହିଁ । Frank Kermode ତାଂକର 'The Sense of an Ending ଗ୍ରଂଥରେ କହୁଛଂତି :

"The novel is a lie only as our quotidian itventions are lies. The power which goes to its making—the imagination—is a function of man's inescapble freedom"

ମଣିଷର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଭିତରୁହିଁ ଏହି ମିଥ୍ୟାର ଜନ୍ମ । ଏହି ସ୍ୱାତଂତ୍ର୍ୟ ବା ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱରୂପ କଣ ? ମେଷ୍ଟ ଓ୍ୱାରନନ୍‌ଂକ ଭାଷାରେ

"This freedom expresses itself in his capability to see things which are not."

ଯାହା ନାହିଁ ତାହା ଅଛି ବୋଲି ଜାଣିବାର ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ମଣିଷର ଅଛି ତାହାହିଁ ମଣିଷର ଏହି ଫ୍ରିଡ଼ମ୍‌ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ।

ଜଣେ ସ୍ଥିତିବାଦୀ ମଣିଷ ଯିଏ ତାର କର୍ମର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରେ, କୌଣସି ସଂବଂଧିତ ଉତ୍ତରର ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ । ନାସ୍ତିକ ଏପରି ଏକ ଜଗତରେ ବାସକରେ ଯାହାକୁ ସେ ଯେ କାଲି ସୃଷ୍ଟି କରି ନାହିଁ ତା ନୁହେଁ, ତାହା ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏ ଜଗତରେ existence preeceds essence and in the present he is forsaken" ଅର୍ଥାତ୍ ଚେତନା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥିତି ସ୍ୱୀକୃତ । ପୁଣି ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତିରେ ମଣିଷ ପରିତ୍ୟକ୍ତ । ଏ ଜଗତରେ ସବୁ ଖାଲି କର୍ମ । ଗଛଟିଏ ପବନରେ ହଲିଲେ ତାହା ଗଛର କଂପନ ନୁହେଁ, କାର୍ଯ୍ୟ । ନଭେଲ ଯେଉଁ ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି କରେ ତାହା ବାସ୍ତବ ଜଗତଠାରୁ ପୃଥକ । ତାହା ଆମର ନିଜ ସୃଷ୍ଟ ଜଗତ । ଏ ଜଗତରେ 'କଂଟିନଜେନ୍‌ସିର' ଶୃଙ୍ଖଳ ଚହଣ ଆଇପାରେ କିଂବା ମଣିଷର ଆବସର୍ଡ ସ୍ଥିତିର ଏକ ବିକଳ୍ପ ରୂପ ମିଳି ପାରେ—ଯାହା ନାସ୍ତିକକୁ ନାସ୍ତିକ ବା ହୃଦ୍ୟ କରେ । (ଫିଲିପ ଅଂଡକର ସାହେବଂକ 'ନପିଆi ନଭେଲ ଉପରେ ମଂତବ୍ୟ) ସାହେବ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଥରେ କହିଥିଲେ :—

"The final aim of art is to reclaim the world by revealing it as it is but as if it has its sources in human life."

ଏ କଥାର ଅର୍ଥ ଏଇଆ ଯେ ସବୁ କିଛି ଭୟଂକରତା, ସଂକଟ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ମାନବୀକରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଫ୍ରାଂକ୍ କର୍ମୋଡ ଏହାର ଅର୍ଥ କରିଛଂତି :—ବିଶ୍ୱର କଂଟିନ୍‌ଜେନ୍‌ସି ବା ଅନିଶ୍ଚିତତାକୁ ଫୁଟାଇବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ହ୍ୟୁମାନାଇଜ୍ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅନେକ ମନେ କରଂତି ସମୟ ନିର୍ବିଶେଷ ନୁହେଁ । ସମୟ ଅର୍ଥ ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳରୁ (ଟ୍ରାନ୍‌ଜିସନରୁ) ଅନ୍ୟ ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳ । ହ୍ୱାଗେଲ୍‌ଡ

ବୁଜେନବର୍ଗ ତ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସମସ୍ତ ଚିରନ୍ତନ, ଏହାର ଶେଷ ନାହିଁ ।

ଜେମସ୍ ଜୟସ୍‌ଙ୍କ 'ୟୁଲିସିସ୍‌ର' ଚେତନା ପ୍ରବାହ ଗୋଟିଏ ଦିନର ସମସ୍ତ ପରିଧି ଭିତରେ ପ୍ରବାହିତ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ୍ୱାନତାର ସ୍ପର୍ଶରୁ ବଞ୍ଚିତ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ପାରଡ଼ିଗମ୍ ସହିତ ବାସ୍ତବତାର ସଂଘର୍ଷ, ପ୍ଲଟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଣିଷର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର ସଂଘାତ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଏଥିରେ ଜୟସ୍ ମିଥ୍‌କୁ ଏଡ଼ାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଏପରିକି ନିଗେଟିଭ କଂକର୍ଡ଼ର କୌଣସି ମିଥ୍ ମିଳେ ନାହିଁ ବୋଲି କମୋଁଦଙ୍କର ମତ । ଜୟସ୍ ଥିଲେ ବାସ୍ତବବାଦୀ, କିନ୍ତୁ ଏଲିୟଟ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ, ମିଥ୍‌ର ଆଧୁନିକୀକରଣ ବା modernize କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ—ଯଦିଓ ଲୁଇ ତାଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀଜନିତ ନାନା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ଦାୟୀ କରିଛନ୍ତି ।

ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଚେତନାର ସମୀକରଣ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଅନେକ ଯୁଗ ଲାଗିଯାଇଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଯେତେବେଳେ ମାର୍କସୀୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତ୍ମକ ବସ୍ତୁବାଦ ଓ ଫ୍ରୟେଡୀୟ ଅବଚେତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ମଣିଷକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲା ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ମଣିଷ ଗୋଟାଏ ମହାଯୁଦ୍ଧର ଧକ୍‌କା ସମ୍ଭାଳି, ବହୁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସଂଘର୍ଷ ଯଥା ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଗଣ ସଂଗ୍ରାମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନାନା ଆଶାଭଙ୍ଗ, ଓ ଔପନିବେଶିକ ନିର୍ଯାତନା ମଧ୍ୟରେ କିଛିଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଅଉ ଗୋଟାଏ ମହାଯୁଦ୍ଧର ସାମନା ସାମନି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ।

ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଯେଉଁ ମଣିଷକୁ ଭେଟିଲା ସେ ଆଉ ଏକ ଅବିଭାଜ୍ୟ ସତ୍ତା ହୋଇନଥିଲା । ସେ ନାନା ସ୍ୱବିରୋଧରେ ବିଭକ୍ତ ଏକ ଖଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ପରିଣତ ହୋଇସାରିଛି । ଆଜିର କଥାସାହିତ୍ୟରେ ମଣିଷର ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ତାର ସ୍ଥିତିର ନାନା ଜଟିଳତା ଓ ଅସଂଗତି ସାଙ୍ଗକୁ ତାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଯେପରି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି, ସେଇପରି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ତାର ଆତ୍ମପରିଚୟ ସନ୍ଧାନ (search for an identity) ଏଇ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଆତ୍ମାନୁସନ୍ଧାନହିଁ ହୋଇଛି ତାର ଗଳ୍ପ ।

ବିଂଶ ଶତକର ଲେବେଲ୍ ମାରି ଓଡ଼ିଆ କଥା ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କଲେ ଆମକୁ ଯେଉଁଠିକି ଯିବାକୁ ହେବ ତାହା ବାସ୍ତବିକ ୟୁରୋପୀୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତକର ସମତୁଲ୍ୟ ଏକ ଅବସ୍ଥା । ଏକ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ସାମନ୍ତତନ୍ତ୍ରୀ ସମାଜରେ ଔପନିବେଶିକ ଶାସନର ଚଉକାଠ ଭିତରେ ଏହାଠୁ ଆଉ ବେଶୀ କିଛି ଆଶା କରାଯାଇ ପାରିନଥାନ୍ତା । ଫକୀରମୋହନଙ୍କୁହିଁ ଆମର ପୂର୍ବସୂରୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଓଡ଼ିଆ ବାସ୍ତବକୁ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣଶକ୍ତିରେ ଉଚ୍ଛଳ କରି ଓଡ଼ିଆ

ଚରିତ୍ରକୁ , ତାର ସମାଜ-ସଂପର୍କ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିମାନସକୁ ସେ ଯେପରି ଭାବରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ ତାହା ତାଂକ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସମାନଂକରେ ନିଖୁଣ ରୂପ ପାଇଛି । ମାତ୍ର ତାଂକର ଦୃଷ୍ଟି ସେ ସମୟର ସବୁ ଭାରତୀୟ କଥାକାରଂକ ପରି ଥିଲା ସରଳ ଓ ଅନାପେକ୍ଷିକ । ମଣିଷର ଚେତନାକୁ ତାର ବାସ୍ତବ ପରିବେଶଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ଦେଖିବାର ଯେଉଁ ଧାରା ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଚଳି ଆସୁଥିଲା, ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ ତହିଁର ଅଗ୍ରଦୂତ । ତାଂକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜୀବନ ଯେପରି ଭଲ ଓ ମଂଦ ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ସମାନ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ । ଗୋଟିଏ ସରଳ ବିଭାଜନ ରେଖା ଟାଣି ସେ ମଣିଷକୁ ଭଲ ଓ ମଂଦ, ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ ଏହି ଦୁଇ ଥାକରେ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ରଖି ଯାଇଛଂତି । ଯିଏ ଭଲ ସିଏ ସବୁବେଳେ ଷୋଳ ଅଣା ଭଲ, ଆଉ ଯିଏ ଖରାପ ସିଏ ସବୁବେଳେ ଖରାପ, ଏପରି ଏକ ସ୍ଥୂଳ ଦୃଷ୍ଟି ଏ ଯୁଗରେ ଅଚଳ । ଫକୀରମୋହନଂକ ମଣିଷମାନେ ଯେପରି ଛାଂଚରେ ଢଳା । ସେମାନଂକ ଭିତରେ କୌଣସି ଅଂତର୍ଦ୍ୱଂଦ୍ୱ ନାଇ, ସ୍ୱବିରୋଧ ନାଇ । ତାଂକର ଥିଲା ପାପ ସଂବଂଧରେ ଏକ ଅତିକାୟ ସଚେତନତା ଏବଂ ପୁଣ୍ୟ ସଂବଧରେ ଏକ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ମତବାଦୀୟ ଧାରଣା । ଫକୀରମୋହନଂକ ଚରିତ୍ର ସବୁ ବେଶୀ ଭାଗ type ବା ନମୁନାର ପରି ବୋଧହୁଅଂତି । ସେମାନେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିଦର୍ଶନ – ଲେଖକଂକ ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାହିଁ ସେମାନଂକର ଯେପରି ଏକମାତ୍ର କାମ ଏବଂ ହୁଏତ ଅଲିଖିତ ଅଦୃଷ୍ଟ । ମଣିଷର ଦ୍ୱଂଦ୍ୱ-ଜୀର୍ଣ୍ଣ ମନର ପ୍ରତିବିନ୍ୟାସ, ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ସବୁ ଯେପରି ଏକ ସମତଳ ଭୂମି । ତାଂକ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ତାଂକୁ ମଣିଷ ସଂବଂଧରେ ଏହାହିଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲା । ପରେ ଓଡ଼ିଆ ଚରିତ୍ରକୁ ଏକ ରୋମାଂଟିକ ଛାଂଚରେ ଢାଳିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ 'ସବୁଜ' । ସେମାନଂକ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟର କିଛିଟା ସମୃଦ୍ଧି ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କଥା ହେଉଛି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଂଶ ଶତକର ଆରଂଭ କେବେ ? କ୍ୟାଲେଂଡର ବା ଦିନପଂଜିର ପୃଷ୍ଠାଂକ ଓଲଟାଇ ସେ ଦିନର ସଂଧାନ ମିଳିବ ନାଇ । ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରଂଭ ସଚେତନ ଭାବରେ ବୋଧହୁଏ ତିରିଶ ଦଶକର ଶେଷ ପ୍ରାଂତରେ । ତେବେ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ନେଇ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହଟ୍ଟଗୋଳ କରିବା ସାହିତ୍ୟରେ ବୋଧହୁଏ ଠିକ୍ ହେବ ନାଇ ।

ୟୁରୋପରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବିଜ୍ଞବ୍ୟକ୍ତି ମନେ କରିଥାଂତି ଯେ ସେମାନେ ଉପକଥାକୁ ଉଡ଼ାଇଦେବା ପରଠାରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୧୪ ମସିହାରୁହିଁ ବିଂଶ ଶତକର ଜନ୍ମ, ୧୯୦୦ ମସିହା ପରେ ନୁହେ । କିଂତୁ ୧୯୦୦ ମସିହାର ମଧ୍ୟ କେତେକ ନିଜସ୍ୱ ଦାବୀ ଅଛି ଯାହାକୁ ସହଜରେ ଉପେକ୍ଷା କରି ହେବ ନାଇ । ଏହି ବର୍ଷ ନିତ୍ସେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ଂତି । ଫ୍ରୟଡ୍ ତାଂକର 'The Interpenetration of Dreams' ଗ୍ରଂଥ ପ୍ରକାଶ କରଂତି । ଏହି ଗ୍ରଂଥଟି ପ୍ରକାଶ ହେବା ପରେ ମଣିଷ ଆଉ ଏକ ଜଗତର ସଂଧାନ ପାଏ—ତାହା ହେଉଛି ଅବଚେତନ ଜଗତ । ଏହି ଜଗତରେ ସେ ଆବିଷ୍କାର କରେ ତା'ର ମଗ୍ନ ଚୈତନ୍ୟକୁ—ତାର ଅବଦମିତ ନିମଗ୍ନ ସତ୍ତାକୁ ଯାହା ଏତେଦିନ ଅଂଧକାରରେହିଁ ଥିଲା ।

ଏହି ବର୍ଷ Husser'ଙ୍କ Logic ଏବଂ ରସେଲ୍‌ଙ୍କ Exposition of the Philosophy of Leibniz ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ବର୍ଷର ସର୍ବଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ (ଡିସେଂବର, ୧୯୦୦) Planck ତାଂକର ଯୁଗାଂତକାରୀ କ୍ୱାଂଟମ ହାଇପୋଥେସିସ, ଗ୍ରଂଥଟି ପ୍ରକାଶ କରଂତି—ଯାହା ଫଳରେ ଅଳ୍ପ କେତେମାସ ମଧ୍ୟରେ ଅଧାର୍ମିକତାର ପୁନର୍ମୂଲ୍ୟାୟନ, ଦ୍ରଷ୍ଟା ସହିତ ଜ୍ଞାନର ସଂପର୍କ ଏବଂ ଗଣିତ ସ୍ଥିତିର ଅନିଶ୍ଚିତତା ଯେ ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ ଏସବୁ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରେ । ଏହି ବର୍ଷ *fin de siecle* ବା ବାସ୍ତବବିମୁଖ ପଳାୟନୀ ମନୋଭାବ ଏକ କଠୋର ଐତିହାସିକ ପ୍ରଳୟ-ଧାରଣା (*finis secculi*) ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ଯେପରି ୧୭୦୦, ୧୮୦୦ ଏବଂ ୧୦୦୦ ସନ୍ଧିମାନଂକରେ ହୋଇଥିଲା ।

ମାତ୍ର ୧୯୦୦ ସନ୍ଧିରେ ବା ତହିଁର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଂବା ଓଡ଼ିଶାର ଚିଂତନ ବା ମନନ ଜଗତରେ କଣ ଘଟିଥିଲା ? ବୋଧହୁଏ କିଛି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆବିର୍ଭାବ କେବେ ତାହା ଚିହ୍ନୋଟ କରିବା ଏକ ଅସଂଭବ ବ୍ୟାପର । ତଥାପି ଏହି ଶତକର ତୃତୀୟ ଦଶକର ଶେଷ ଭାଗରୁ ଓଡ଼ିଆ କଥାସାହିତ୍ୟରେ ଅପୂର୍ବ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସାଧିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ମଣିଷର ନିଃସଂଗତା ଓ ଯଂତ୍ରଣା ସାଂଗକୁ ତାର ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଉଗ୍ର ସଂଧାନ ସାର୍ଥକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲାଭ କରିଛି । ବହୁ ବଳିଷ୍ଠ ଲେଖକ ଲେଖିକା ଏହି ଦଶଂଧିମାନଂକରେ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପକୁ ଆଧୁନିକତାର ଆସ୍ତରଣ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣି ଏହାର ସଂଭାବନାକୁ ନୂତନ ରୂପରେଖ ଦେଇଛଂତି । ମାତ୍ର ନୂତନ କଥାକାରମାନେ ମଣିଷର ନିଃସଂଗତାକୁ ଗଳ୍ପର ଏକମାତ୍ର ଉପଜୀବ୍ୟ ରୂପେ ଦେଖିବା ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନଜିଜ୍ଞାସାର ପ୍ରତିଫଳନ ନୁହେଁ । ମାର୍କିଣ କଥାକାର ସଲ ବେଲୋ ଓ୍ୱେଷ୍ଟଲ୍ୟାଂଡିଜମ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପଛରେ ଏହି ମନୋଭାବହିଁ ନିହିତ । ନିଃସଂଗତା (alienation) ଯୁଗ-ଯଂତ୍ରଣାର ଏକମାତ୍ର କଥା ନୁହେଁ, ଏକଥା ସେମାନଂକ ଲେଖାରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି । ମଣିଷର ବହୁଧା ବିଚିତ୍ର ସତ୍ତା ଯେ ତାର ସାହିତ୍ୟର ମୂଳ ଉତ୍ସ ଏକଥା ଆଜି ସାହିତ୍ୟସ୍ରଷ୍ଟା ଅନୁଭବ କରିବା ଦରକାର ।

ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟ

୧୫ । ୮ । ୭୨

କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା

‘ଦିଗଂତ’ ଗଳ୍ପ ସଂକଳନର ଛପାଛପି କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ପୂର୍ବରୁ ସରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ମଲାଟ ଓ ଭିତରର ବହୁବର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଛପୁଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥସାଥୀ ପ୍ରେସ୍‌ର ମୋଟର ହଠାତ୍ ଜଳିଯିବା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଦିଓଟି ରଂଗ ଛପା ଯାଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟଂତ ସେଇପରି ପଡ଼ି ରହିଗଲା । ଏଥିପାଇଁ ଦିଗଂତ ପ୍ରକାଶନ ପ୍ରାୟ ଛଅ ସପ୍ତାହ କାଳ ବିଳଂବ ହୋଇଗଲା । ‘ଦିଗଂତ’ର ସମାଲୋଚନା ଅଂକ ଏବଂ ଗବେଷଣା ଅଂକ ଦୁଇଟି ଯଥାଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଆମର ଇଚ୍ଛା । ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଏ ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇଟି ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶୋପଯୋଗୀ ଏବଂ ଅଧ୍ୟୟନମୂଳକ ଲେଖା ଆମର ହସ୍ତଗତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଆମର ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଲେଖକ ଲେଖିକାଂକୁ ଅନୁରୋଧ ସେମାନେ ସେମାନଂକର ଲେଖା ଅତି ଶୀଘ୍ର ପଠାଇ ବାଧିତ କରିବେ ।

ସଂପାଦକ, ‘ଦିଗଂତ’
ଡିସେଂବର ୧୫, ୧୯୭୬

ହେନରୀ ମୁର୍ :—

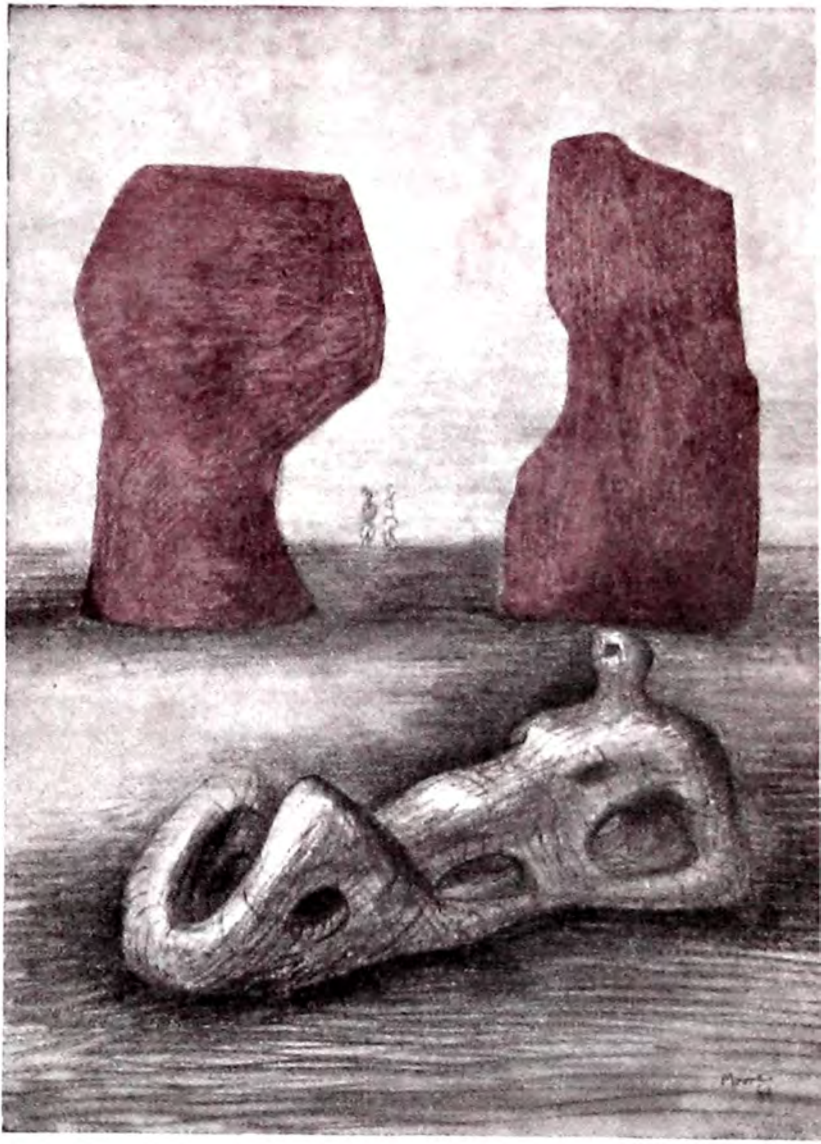

ଲାଲ ପଥର ଏବଂ ଶାୟିତ ମୂର୍ତ୍ତି

(Red Rocks nnd Reclining Figures)

ହେନ୍‌ରୀ ମୁର୍

ଜନ୍ମ— ୧୮୯୪ । ୟର୍କଶେଆର, ଇଂଲଂଡ । ୟୁରୋପର ଆଧୁନିକ ଚିତ୍ରକଳା ଜଗତରେ ହେନରୀ ମୁର୍ ଏକ ଦିଗ୍‌ପାଳ କହିଲେ ଚଳେ । ତାଂକର ଛବି, ତାଂକର ରଂଗ ବିନ୍ୟାସ, ତାଂକର ସ୍ଥାପତ୍ୟରୀତିରେ [illegible] ବିସ୍ମୟର ମୁଦ୍ରାଂକନ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ବାବ୍ତା

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାଂତି

ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକା କିଂବା ମେକ୍‌ସିକୋର କୌଣସି ଅସାଧାରଣ ଲତା ଗୁଳ୍ମ କିଂବା ପ୍ରଶାଂତ ମହାସାଗରରେ କୌଣସି ଅନାବିଷ୍କୃତ ଦ୍ୱୀପର ନାମ ନୁହେଁ···ବାବ୍ତା ।

ଅଥଚ 'ହ୍ୱାଇ ସିଲୀ' ! ପ୍ରେମଜିତ୍ ଯେତେବେଳେ ଏଇ ବାବତା କଥା ଆଜି ସକାଳେ ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ ମୋତେ କହିଲା ଏକ ପ୍ରକାର କୁହୁଡ଼ିବୋଳା କଂଠରେ, ଅଧାଶୁଆ ଅଧାଉଠା ଅବସ୍ଥାରେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି, ମୁଁ ମନେ କରିଥିଲି, ବାବତା ବୋଧହୁଏ କୌଣସି ନୂତନ ଆଫ୍‌ଟର୍-ଶେଭିଂ ଲୋସନ୍ (ପ୍ରେମଜିତ୍ ଏକ କେମିକାଲ କୋଂପାନୀର ଟପ୍ ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ—ବଡ଼ କର୍ତ୍ତା)······ସତ କହିଲେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ମୁଁ କିଛି ଭାବି ପାରିନଥିଲି, ବୁଝି ପାରିନଥିଲି—କାରଣ ପ୍ରେମଜିତ୍ ଟେଲିଫୋନ୍ କଲାବେଳେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି ବେଡ୍ ଟୀ ଆଉ ଖବର କାଗଜ ।

ବହୁ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ପରେ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟୋପଲକ୍ଷରେ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ଏଇ ମହାନଗରୀକୁ । ବାବିତା ବୋଧହୁଏ ମହାନଗରୀର କୌଣସି ନୂତନ ଅନାସ୍ୱାଦିତ ଅନୁଭୂତି; ପ୍ରେମଜିତ୍ ମୋତେ ଆମଂତ୍ରଣ କରୁଥିଲା ଯାହା ଆସ୍ୱାଦନ କରିବା ପାଇଁ ।

“ଟ୍ରାଭେଲର୍ସ-ଇନ୍” ହୋଟେଲରେ କାବାରେ ଶିଳ୍ପୀ ବାବିତାର ନୃତ୍ୟ, ‘ଇଜିପ୍‌ସିଆନ୍ ବେଲିଡାନ୍‌ସ୍…’ ବାବିତା ଟୁ ବିଟ୍ ଦି ବ୍ଲୁ” (Babita to beat the Blue) ଖବର କାଗଜରେ ବାବିତାର ବିଜ୍ଞାପନ ବେଶ୍ ଲୋଭନୀୟ ଭାବରେ ବାହାରିଥିଲା…ଏଂଟରଟେନ୍‌ମେଂଟ୍ ସ୍ତଂଭରେ ।

ଯେଉଁଦିନ ନାରୀ ଥିଲା ଅବଗୁଂଠିତା, ସେଦିନ କାବାରେ, ନାଇଟ୍‌କ୍ଲବ୍‌ମାନଂକରେ ଅନାବୃତା, ଅବଗୁଂଠିତାମାନଂକର ଦେହ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିବାରେ ଉତ୍ତେଜନା ଥିଲା ନିଶ୍ଚୟ । କିଂତୁ ଆଜିର ମିନିସ୍କାର୍ଟ୍ ବେଲ୍‌ବଟମ୍ ଟପ୍‌ଲେସ ଯୁଗରେ ତାର ଆଉ ସ୍ୱତଂତ୍ର କି ଆକର୍ଷଣ ଥାଇପାରେ ? ଏବେତ ବାର୍ ଗୁଡ଼ାରେ ବେଲିଡାନ୍‌ସର ମେହିଫିଲ୍ । ଅନାବୃତ ମାଂସର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ! ତା'ଛଡ଼ା ଏଇ ଶୀତଳ ସଂଗ୍ରାମୋତ୍ତର ବୟସରେ ଏ ସବୁ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା, ଆଦୌ ଖାପ୍ ଖାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରେମଜିତ୍‌କୁ ଏତେ କଥା ବୁଝାଇ କହିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଏକ ଏନ୍‌ଗେଜମେଂଟର କୈଫିୟତ୍ ଦେଇ ସେଇଠାରେ ବାବିତା ବ୍ୟାପାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପକାଇ ଦେଇଥିଲି ।

କିଂତୁ ସକାଳର ପ୍ରଥମ ଟି' କପ୍ ଶେଷ କରି ବିଜ୍ଞାପନ ସ୍ତଂଭରେ, ପ୍ରିଂଟରସ-ଇଂକ୍ ବୋଳା ବାବିତାର ଉଲଂଗିନୀ ଚିତ୍ର ଆଡ଼େ ଆଉଥରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିବା ପରେ ବୁଝିଥିଲି…ବାବିତା କୌଣସି ଏକ କାବାରେ ଆର୍ଟିଷ୍ଟର ନାମ । ତା' ପରେ ହଠାତ୍ ହସିଉଠିଥିଲି ବେଶ୍ ଜୋରରେ ।

କିଂତୁ କାବାରେ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ କଥାରେ ଏପରି ବା କଣ ହାସ୍ୟୋଦ୍ଦୀପକ ଥାଇ ପାରେ ? ଉଦ୍‌ଭଟ…ନୁହେଁ କି ? କିଂତୁ କି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଇ ଉଦ୍‌ଭଟତା ।

ହୋଟେଲ ବଅରେର୍ ମୋର ଉଦ୍‌ଭଟ ଅଟ୍ଟହାସରେ କିଂତୁ ଚମକି ଉଠିଥିଲା । ମୋ ଅଟ୍ଟହାସର ଧକ୍କାରେ ଟି' ଲିକର୍ ଢାଳି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଟି' ପଏ ଉପରେ । ମୁଁ କହିଲି…… “ଠିକ୍ ଅଛି । ତୁମେ ଯାଇ ପାର ।”

ତା'ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଟି' କପ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବକ୍ ଦେଇ ଖବର କାଗଜର ସେଇ ଏଂଟରଟେନମେଂଟ ସ୍ତଂଭ ଉପରେ ପୁଣିଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇବା ମାତ୍ରେ ଭାସି ଉଠିଲା, ବାବିତାର ସେଇ ଛବି, ଚେହେରେଟା ଅସ୍ପଷ୍ଟ, ସ୍ପଷ୍ଟ କେବଳ ତାର ଦେହର ଲୀଳାୟିତ ରେଖା ଆଉ ଅନାବୃତ ମାଂସର ତରଂଗ ।

ନିଃଶବ୍ଦରେ ଦରଜା ଆଉଜାଇ ସଂତର୍ପଣରେ ପରଦାଟାଣି ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବା ବେଳେ ଶ୍ୱଶୁରର୍ ମୋ ଆଡ଼େ ଫେରି ଚାହିଁଥିଲେ ସଂଦିଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ। ମୁଁ କଣ ଠିକ୍ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ? ମାନେ ନରମାଲ୍ ? ଶ୍ୱଶୁରର ଚାଲିଯିବା ପରେ ଖବର କାଗଜର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଶୀର୍ଷନାମା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଆଖିବୁଲାଇ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରୁଥିଲି, ମୋର ଏଇ ଅକାରଣ ଅଟ୍ଟହାସର କାରଣ।

କିଂତୁ ଖବର କାଗଜର ଏଇସବୁ ଭୟଂକର ଶୀର୍ଷନାମା ଆଉ ପର ତିନି ସ୍ତଂଭ ଚାରି ସ୍ତଂଭ ବ୍ୟାପୀ ଚିତ୍କାର ସତ୍ତ୍ୱେ କେହି ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି କଣ ହସିପାରେ କେବେ ? ମାତ୍ର ମୁଁ ଠିକ୍ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ଥିଲି; କିଂତୁ ହସୁଥିଲି। ଶୀର୍ଷନାମା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ମୁଁ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଉଥିଲି ସତ, ମାତ୍ର ତାହାର ହରଫ ସବୁ ଠିକ୍ ଦେଖିପାରୁନଥିଲି। ଶୀର୍ଷନାମାମାନଂକର ନେପଥ୍ୟରେ ସେଇସବୁ ଆଶାବାଦ, ଆଦର୍ଶବାଦ; ଉଦ୍‌ଘୋଷଣ, ବିବୃତି, ଓ ବିବରଣୀ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଅଥବା ମନଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରୁନଥିଲା। ମୁଁ ବରଂ ବେଳେ ବେଳେ ବିଜ୍ଞାପନ ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇ, ଏଂଟରଟେନ୍‌ମେଂଟ ସ୍ତଂଭରେ କାବାରେ-ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ବାବିତାର ଛବି ବାରଂବାର ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲି ଓ ସାଂପ୍ରତିକ କାଳର ଏକ ମସୃଣ ଶଠତା ପ୍ରତି ମନେ ମନେ କଠୋର ଆକ୍ଷେପ ହାଣୁଥିଲି।

ନିଃସଂଗ, ଶୂନ୍ୟତାପୀଡ଼ିତ ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ଯୌନତାର ନିର୍ଯାସ ଢାଳି, ମାଂସର ଆକର୍ଷଣରେ ସହନଯୋଗ୍ୟ କରିବା···ସେଦିନ ଥିଲା ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିର ଉପଜୀବ୍ୟ। ତାହାଥିଲା ଜୈବିକ ଓ ଜାଂତବ, ସେଥିରେ ଆର୍ଟର ପ୍ରଜ୍ଞାପନ ନଥିଲା। ମାତ୍ର ଆଜିର ସୌଦାଗରୀ ଯୁଗରେ ଏସବୁ ମଧ୍ୟ ଏକ 'ଆର୍ଟ' ଓ ବାବିତା ପରି ତାର ଉପାସିକାମାନେ 'ଆର୍ଟିଷ୍ଟ'। ଆର୍ଟର ଗଂଗା ଜଳରେ ଶୁଦ୍ଧସ୍ନାନ କରି, ନବ୍ୟସଂଭ୍ରାଂତ ଧନକୁବେର-ମାନଂକର ରଂଗ ସଭାରେ ସେମାନେ ମେନକା, ଉର୍ବଶୀ କିଂତୁ ସହରତଳୀର ରେଡ୍-ଲାଇଟ୍ ବସ୍ତିମାନଂକର ସେଇ 'ବିଧୁମୁଖୀ' 'ଚଂଦ୍ରାନନା'ମାନେ, ଯେଉଁମାନଂକର ଆଦିମ ସନାତନ ବୃତ୍ତି ଉପରେ ଆର୍ଟର କୌଣସି ଆବ୍ରୁ ଝୁଲିପାରି ନାହିଁ; ପୋଲିସ, ବସ୍ତି ଗୁଂଡା ଆଉ ଘରବାଲିମାନଂକୁ ଯେଉଁମାନେ ପୋଷଣ କରଂତି, ପଲେ ପଲେ ନିଜର ମାଂସ ବିକ୍ରୀ କରି—ସେମାନେ କେବଳ ବେଶ୍ୟା—ସମାଜର ଶୁଚି ଓ ନୈତିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ଏକ ବିପଦ। ପଣ୍ୟଧର୍ମୀ ସମାଜରେ ମସୃଣ ବିଜ୍ଞାପନ ଅଥବା ସଂଭ୍ରାଂତ ଶଠତା ନୁହଂତି ସେମାନେ କେବଳ କଲ୍‌ଗାର୍ଲ, ବେଶ୍ୟା ସମାଜର ବ୍ୟାଧି ଆଉ କଳଂକ।

କିଂତୁ ଏଇ 'ବାବିତା'ମାନେ ସାଂପ୍ରତିକ ପଣ୍ୟଧର୍ମୀ ସମାଜର କାବାରେ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ······ଏଂଟରଟେନ୍‌ମେଂଟ-ଇଂଡଷ୍ଟ୍ରୀ···ମନୋରଂଜନ ବ୍ୟବସାୟର ରଂଗୀନ ବିଜ୍ଞାପନ; ଟୁରିଷ୍ଟ-ଆକର୍ଷଣର ପ୍ରଧାନ ଉପଜୀବ୍ୟ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏକଦା ଥିଲି ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଆର୍ଟିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ଆର୍ଟର ଏପରି ଲାଂଛନା ମୁଁ ଆଦୌ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରୁନଥିଲି, କିଂବା ତାର ପ୍ରତିବାଦ ସୁଦ୍ଧା କରିପାରୁନଥିଲି । ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି କରିବାର କଣ ଥାଇପାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସ୍ଥିର କରି ପାରୁନଥିଲି । ଆଜିର ମହାନଗରୀମାନଂକରେ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟପୀଡ଼ିତ ସମାଜର ପ୍ରୟୋଜନ ମନୋରଂଜନ । ଏପରି ସମାଜରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆର୍ଟ ତେଣୁ ମନୋରଂଜନର ଏକ ସାମଗ୍ରୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ପୁଣି ତାହାର ଅମାପ କାଟତି ପାଇଁ ଆଜିର ସୌଦାଗରୀ ପଦ୍ଧତି, ଯୌନ ଆବେଦନ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ନୂତନ କୌଶଳ ଆହରଣ କରିଛି—ଯାହାର ନାମ ପପ୍-କଲଚର । ପପ୍-କଲଚର କିଂତୁ ସଂସ୍କୃତି ନୁହେଁ; ଏକ ସୌଦାଗରୀ କୌଶଳ । ଅତୀତରେ ଧର୍ମ ଯେପରି ଥିଲା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ, ଉପନିବେଶବାଦର ଆବ୍ରୁ; ଆଜି ଏଇ ପପ୍-ସଂସ୍କୃତି ସେହିପରି ଏଇ ସୌଦାଗରୀର ନାମାବଳୀ ଛତା । ସେଥିପାଇଁ ଦିଗେ ଦିଗେ ଆଜି ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ଯୌନତାର କେବଳ ଜୟ ଜୟକାର ! ଉଲଂଗତାର ଜୟଧ୍ୱନି ।

କାବାରେ-ଗାର୍ଲ ବାବିତା ସେଇ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆଜି ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ।

କିଂପାନି ଟପ୍-ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ପ୍ରେମଜିତ୍ ଏପରି ଆର୍ଟର ସମଝଦାର ହୋଇପାରେ; କିଂତୁ ତୁମେ ମଧ୍ୟ କଣ ଏହି ଶଠତାର ଶିକାର ହେବ ? ମୋର ଅଂତରାତ୍ମା ପ୍ରତିବାଦରେ ଯେପରି ଶତଜିହ୍ୱ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆର୍ଟର ଦୋହାଇ ଦେଇ ଏପରି ଶଠତା ପରିବର୍ତ୍ତେ, ବରଂ ସେ ସବୁ ରେଡ୍-ଲାଇଟ ଏରିଆର ଯେ କୌଣସି ଖେମଟାବାଲି ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିସଂଗତ । ସେଠାରେ ଅଂତତଃ ଅଛି ବଂଚିବାର ବାସ୍ତବତା ଓ ଦେହର କ୍ଷୁଧା ସହିତ ସାମନାସାମନି ମୁକାବିଲା । ସେଠାରେ ଆର୍ଟ ନାମରେ ଶଠତା ନାହିଁ; କିଂବା ଆର୍ଟର ଲାଂଛନା ନାହିଁ ।

"ନାଁ ଭାଇ ପ୍ରେମଜିତ୍……ସେ ସବୁ ବାବିତା ଟାବିତା ପାଇଁ ଆଉ ସ୍ପୃହା ନାହିଁ ମୋର ।"—ଟେଲିଫୋନ୍ ଉଠାଇ ପ୍ରେମଜିତ୍‌କୁ ଆଉ ଥରେ ମୋର ଶେଷ ସିଦ୍ଧାଂତ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ।

ପ୍ରେମଜିତ୍ ମୋଟା ପରିକୁଇଜିଟ୍ ଅଲାଉନସ୍‌ବାଲା କୋଂପାନି ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ, କୋଂପାନୀର ଇନକମ୍‌ଟ୍ୟାକ୍ସ ବଂଚାଇବା ପାଇଁ ନାଇଟ୍‌କ୍ଲବମାନଂକରେ ଧୂଳି ପରି ଟଂକା ଉଡ଼ାଇବା ତା' ପକ୍ଷରେ ପ୍ରୟୋଜନ । ସେଥିପାଇଁ ଏଇ ପଣ୍ୟଧର୍ମୀ ସୌଦାଗରୀ ସଭ୍ୟତାର ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସଂସ୍କୃତିସଂପନ୍ନ ବିଶିଷ୍ଟ ସମଝଦାର । କେବଳ ସାମାଜିକ ବଂଧୁତା ବ୍ୟତୀତ ତା' ସହିତ ମୋର ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମିକ ସଂପର୍କ କେଉଁଠି ?

ପ୍ରେମଜିତ୍ ଟେଲିଫୋନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା……“ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ କାରେକ୍ଟର-ମଂଗର ହୋଇ ପଡ଼ିଲ ନାଁ କଣ ? ବାବିତାର ବେଲୀ ଡାନସ୍ ଏ ସିଜନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆକର୍ଷଣ; ଟକ୍ ଅଫ୍ ଦି ଟାଉନ ।”

ମୁଁ କହିଲି…“ମାଫ କରିବ ପ୍ରେମଜିତ୍ । ଆଜି ସଂଧରେ ପ୍ରଫେସର ଆରେଗଂକ ସଂଗରେ ଅଛି ଏକ ଆପଏଂଟମେଂଟ, ଆଉ ଦିନେ କେବେ !”

ସଂଧ୍ୟାରେ ପ୍ରଫେସର ଆରେଗଂଙ୍କ ସହିତ ଏନଗେଜମେଂଟ କିଂତୁ ଏକ ନିଛକ ମିଥ୍ୟା । ଏଭଳି ଅପରିଚିତ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତ ମହାନଗରୀରେ ମୋ’ ସହିତ କାହାର କି ଜରୁରୀ ଏନଗେଜମେଂଟ ଥାଇପାରେ ? ପୁଣି ପ୍ରଫେସର ଆରେଗ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ନାମ ।

ସେ ଦିନ ସଂଧାରେ……ହୋଟେଲ-କୋଠରୀ ଝରକାର କାଚ ଭିତରେ ନିଃସଂଗ କର୍ମହୀନ ଭାବରେ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲି କଫିନ୍‌ର ଢାଂକୁଣି ପରି ସ୍ତିମିତ ସଂଧା ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିଲା । ମହାନଗରୀର ବିବର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ରବାଲରେଖା ଉପରେ । ନିଅନ୍-ଆଲୋକିତ ସଂଧା ମହାନଗରୀ ଉପରେ କ୍ରମେ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା, ନୀଳାଭ ଶବ-ଆବରଣୀ ପରି ।

ଏ ସଂଧ୍ୟା ଅତି ଉତ୍ପୀଡ଼କ ଭାବରେ ଚେତାଇ ଦେଉଥିଲା, ମହାନଗରୀର ସବୁ କୋଳାହଳ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ କେତେ ନିଃସଂଗ, ସବୁ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ତାର ଜୀବନ କେତେ ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ । ଏକ ପ୍ରାଗୈତିହାସିକ ସରୀସୃପ ପରି, ସଂଧାର ନିଃସଂଗତା ମସୃଣ ଗତିରେ ଛୁଟିଥିଲା, ତାକୁ ଯେପରି ଗ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ । ସମସ୍ତେ ତେଣୁ ଛୁଟିଥିଲେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱପୁଚ୍ଛ ହୋଇ, ସେହି ନିଃସଂଗତାଠାରୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ… ରେସ୍ତୁରାଁ, କଫିହାଉସ୍, ସିନେମା, କ୍ଲବ୍, ହୋଟେଲ, ଥିଏଟର, ଆଖି ଓ ଖିଆଲ୍ ଯେଉଁଆଡ଼େ ସେମାନଂକୁ ଟାଣି ନେଇଥିଲା । ଟାଇପ୍ ରାଇଟରର ରିବନ୍ ପରି ଲଂବି ଯାଇଥିବା ମହାନଗରୀର ରାସ୍ତା ଉପରେ ମଟର ହର୍ଣ୍ଣର ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ଆଉ ଟ୍ରାଫିକର ଭିଡ଼……ହଠାତ୍ ଗଂଠି ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଜଳପର୍ଣ୍ଣୀ ପରି । ରାସ୍ତା କଡ଼େ କଡ଼େ ଫୁଟପାଥ ଉପରେ ପରିକ୍ଲାନ୍ତ ଧୂସର ପଦାତିକ ପରି ଯେଉଁ ପଥଚାରୀମାନେ ତଳକୁ ମୁଂଡ ନୁଆଇଁ, ତରତର ପାଦରେ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଚାଲିଥିଲେ, ଦିଆସିଲି ଖୋଲ ପରି ସେଇ ସବୁ ଫ୍ଲାଟର ପିଂଜରା ଭିତରକୁ— ତା’ ଭିତରର ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନତା, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ପାରିବାରିକ କଳହ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ସତ୍ତା’ ଜାହିର ରଖିବା ପାଇଁ ।

ମୋ ପରି ଆଗଂତୁକମାନଂକ ପାଇଁ ଏପରି କୌଣସି ପରିଚିତ ଆଶ୍ରୟ କିଂବା ଆକର୍ଷଣ ନଥିଲା, ମହାନଗରୀର ରାତି ପୁଣି ଆହୁରି ଉତ୍ପୀଡ଼କ । ରେସ୍ତୁରାଂ, କଫି ହାଉସ୍, ନାଇଟ୍‌କ୍ଲବ, ସବୁଠି ଅଛି ଅବଶ୍ୟ ଅଗଣିତ ପରିଚିତ ନରନାରୀଂକ ସହିତ

ମିଳନର ଅବକାଶ । ମାତ୍ର ସେ ମିଳନ ନୁହେଁ, କେତେକ ନିଃସଂଗ ସତ୍ତାର ମିଶ୍ରଣ ! ସେଥିରେ ଅଛି କିଛି ସୌଜନ୍ୟ ବିନିମୟ, ଉପଚରିତ ସ୍ୱାଦରେ କିଛିଟା ଆଳାପ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ନାହିଁ ମିଳନର ନିବିଡ଼ତା ! କେବଳ ଗୁଡ଼ାଏ ରଂଗୀନ୍ ମୁଖାର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ !

କିଂତୁ ମୋ ପରି ଯେଉଁ ଆଗଂତୁକମାନେ ସେଇ ସବୁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ପାରଂତି ନାହିଁ, ସେମାନଂକ ନିଃସଂଗ, ନିର୍ଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ବାସ୍ତବିକ୍ ବଡ଼ ଉତ୍ପୀଡ଼କ ! ସେଇପରି ଏକ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟରେ ମୋର ନିଃଶ୍ୱାସ ଯେପରି ରୁଂଧି ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସେଥିରୁ ପଳାୟନ ପାଇଁ ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଉଠୁଥିଲା, ସକାଳ ଖବର କାଗଜର ସ୍ତଂଭରେ ବାବତାର ଛବି ଆଉ ବିଗ୍ୟାଂପନ···ବାବତା ଟୁ ବଷ୍ଟ୍ ଦ ବ୍ଲୁମ୍ ! ସକାଳେ ପ୍ରେମଜିତ୍‌ର ଆମଂତ୍ରଣ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିବାରୁ, ମୁଁ ମନେ ମନେ ପଶ୍ଚାତାପ କରୁଥିଲି ।

ପ୍ରେମଜିତ୍ ସମ୍ଭବତ ଏବେ ମଧ୍ୟ "ଟ୍ରାଭଲରସ୍-ଇନ୍" କୁ ଯାଇ ପାରିବା ହୁଏତ ଅସଂଭବ ନୁହେଁ । ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ପରି କ୍ଷିପ୍ର ଉଦ୍‌ବେଗରେ ପ୍ରେମଜିତ୍‌କୁ ମୁଁ ଟେଲିଫୋନ୍ କଲି ।

"ସାହେବ୍‌କା ଡିନର୍ ବାହାର ହୈ"—ପ୍ରେମଜିତ୍‌ର ବେୟରର୍ ଉତ୍ତର ଦେଲା ଟେଲିଫୋନରେ, ସୌଜନ୍ୟ ଓ ଅପ୍ରସନ୍ନତାର ମିଶାମିଶି କଂଠରେ ! ପ୍ରେମଜିତ୍‌ର ସଂଧାନ ପଚାରି ବୁଝିବା ପାଇଁ ମୋର କୌତୁହଳ ଥିଲେହେଁ ଆଉ ସ୍ପୃହା ନଥିଲା !

ଅଗତ୍ୟା ମୁଁ ଏକା ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ଟ୍ରାଭଲରସ 'ଇନ୍' ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ରାତି ଦଶଟା ପଇଁତ୍ରିଶ ମିନିଟରେ । ସେଠାରେ ବାବତାର ନୃତ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ ରିଜର୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ମିଳିପାରେ ବୋଲି ମୋର ସଂଦେହ ରହିଥିଲା । କାରଣ ମୁଁ ଥିଲି ଏକାକୀ ଓ ମୋ ସହିତ କୌଣସି ବଂଧୁ ଅଥବା ବାଂଧବୀ ନଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଦେହପାଇଁ ଆତ୍ମାକୁ ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ମୋ ପାଇଁ ଏ ଥିଲା ସେଇପରି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ! ତଥାପି ଆମେ ସବୁ ତତ୍ତ୍ୱବୃତ୍ତିକୁ ଜୟ କରି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ବୋଲି ଆସିବା ବାଟରେ ବେଳେ ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଅବ୍‌ସେସନ୍ ମଧ୍ୟ ଉଂକି ମାରି ଆସୁଥିଲା; ନିଛାଟିଆ ବସ୍ତି ରାସ୍ତାରେ କୌଣସି ପକେଟମାର୍ ପରି ! କିଂତୁ ଏ ପରିବେଶ କେତେ ଜୀବନଧର୍ମୀ···ଏହିପରି ଦାର୍ଶନିକତା ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଫେରିପାଉଥିଲି, ହଠାତ୍ ସେଇପରି ନିଛାଟିଆ ବସ୍ତି ରାସ୍ତାରେ ଜଣେ ଟ୍ରାଫିକ୍-କନେଷ୍ଟବଲ ଖୋଜି ପାଇବା ପରି !

ସେ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ବାବତାର ନୃତ୍ୟ-ସନ୍ଧ୍ୟା ଆରଂଭ ହୋଇନଥିଲା । ବାଂକ୍ୱେଟ୍ ହଲର ଭିତରୁ ସ୍ତିମିତ ଆଲୋକ ବିବର୍ଣ ଗୋଧୂଳିପରି ପାଲିସକରା କାଠଚଟାଣ

ଉପରେ ବିଛେଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଷ୍ଟେଜନଟଙ୍କର ବଶଂବଦ କ୍ରୀତଦାସ ପରି ଉର୍ଦ୍ଦୀପିଂଧା ଓ୍ୱେଟରମାନେ କାଚଗ୍ଲାସ୍‌ମାନଂକରେ ନାନା ଢଙ୍ଗ ଓ ଭଂଗୀରେ ନାପ୍‌କିନ୍‌ ସବୁ ସଜାଇ ରଖୁଥିଲେ । ଭୋଜନ-ବିଳାସୀମାନେ ସେଇମାତ୍ର ହଲ୍‌ ଭିତରକୁ ଆସିବାପାଇଁ ଆରଂଭ କରିଥିଲେ । ରିଜର୍ଭଡ୍‌ ଟେବୁଲ୍‌ ସବୁ କ୍ରମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଆସୁଥିଲା, ଡାନ୍‌ସ ଫ୍ଲୋର୍‌ଠାରୁ ଦୂରରେ ପଡ଼ିଥିବା ଟେବୁଲ ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ରିଜର୍ଭଡ୍‌ ନଥିଲା । ମୋ ପରି ଯେଉଁମାନେ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହଠାତ୍‌ ଆସିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ, ସେଇମାନେ କେବଳ ସେଇ ଟେବୁଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଦଖଲ କରି ବସୁଥିଲେ ।

ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ସେ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଆରଂଭ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ଷ୍ଟାଂଡ୍‌ରେ ଡ୍ରମ୍‌, ସେକ୍‌ସୋଫୋନ୍‌ ଓ ବ୍ରାସ୍‌ ପ୍ରଭୃତି ବାଦ୍ୟ ଯଂତ୍ର ସବୁ ଦେଖାଯାଉଥିଲା, ଷ୍ଟିଲ ଲାଇଫର ଚିତ୍ର ପରି । କେବଳ ଭାଇଓଲିନ ବାଦକ ଜଣକ ତଳକୁ ମୁଂଡ ନୁଆଁଇ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଭାଇଓଲିନ୍‌ରେ ଟୁଂଗଟାଂଗ୍‌ କରୁଥିଲା, ସୁରର ସେଇ ଝଂକାର ମଧ୍ୟରେ କଣ କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରିବାପରି । ତାର ହିପ୍‌ପୀ ଚେହେରା, ଲଂବା ଗାଲମୁଛ କଳା, ବାବୁରି ବାଳ ଏକ ସାଇକାଡେଲିକ୍‌ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବସି ଫୁଲଦାନୀରେ ଥିବା ଜେନାଫୁଲର ଲାଲ ସ୍ତବକ ଗୁଡ଼ିକ ଆଂଗୁଠିରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କକ୍‌ଟେଲ୍‌ ପାଇଁ ଷ୍ଟୁଆର୍ଡ଼କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି । ମୋ'ଠାରୁ ଅଦୂରରେ ଏକୁଟିଆ ଗୋଟିଏ ହୁଇସ୍କି ଗ୍ଲାସ ଧରି ବସିଥିବା ଜଣେ ପରିଣତବୟସ୍କ ପ୍ରୌଢ଼ ଶୂନ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରେ ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ଷ୍ଟାଂଡ୍‌ ଅଡ଼େ ବାବତାର ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ଯେପରି ତପସ୍ୟା କରିବା ପରି ବସିଥିଲେ ।

ଡାଇନିଂହଲ୍‌ ଆଉ ପାଂଟ୍ରୀ ମଝିରେ ଥିବା ପାର୍ଟିସନ୍‌ ଉହାଡ଼ରେ ସେଇ ମଳିନ ବିବର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋକରେ ଗୋଟିଏ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ହଠାତ୍‌ ଭାସି ଉଠିଲା । ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ଦେହରେ ହୁଏତ କୌଣସି ଆବରଣ ନଥିଲା କିଂବା ଯାହା କିଛି ଆବରଣ ଥିଲା ତାହା ଏପରି ସ୍ୱଳ୍ପ ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଯେ ସେଥିରେ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତିଟି ପ୍ରାୟ ଉଲଂଗ ମନେ ହେଉଥିଲା । ଶିକାରୀ ପରି ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେଇ ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତି ବାଂକ୍ୱେଟ୍‌ ହଲ୍‌ ଭିତରେ ଭିଡ଼ବାଂଧି ଥିବା ଅତିଥିମାନଂକ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ; ସେମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ କାହାକୁ ଯେପରି ସଂଧାନ କରୁଥିଲା । ଅତିଥିମାନଂକ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଉଠି ଆସି ସେଇ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ସହିତ ଫିସ୍‌ ଫିସ୍‌ କଂଠରେ କଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପୁଣି ଫେରି ଯାଉଥିଲେ ନିଜ ନିଜ ଟେବୁଲ୍‌କୁ ।

ଓ୍ୱେଟର ମୋ ସାମନାରେ ଗୋଟାଏ ଡ୍ରାଇମାର୍ଟିନି ରଖିଦେଇ ସଲାମୀ ସୌଜନ୍ୟ ଓ ସଂତର୍ପଣରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ହାତରେ ତା'ର ଖଂଡେ ଆ-ଲା-କାର୍ତେ ମେନୁକାର୍ଡ଼ । ସାମାନ୍ୟ ପରେ ସେ ହୁଏତ ମୋଠାରୁ ଖାଦ୍ୟର ଅର୍ଡ଼ର ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ମୁଁ କିଂତୁ ସେଇ ଗ୍ରୀସ୍ମା ମୂର୍ତ୍ତି ଆଡ଼େ ଜଳଂତା ସିଗ୍ରେଟରେ ଟାଣି ଓ୍ୱେଟରକୁ ପଚାରିଲି ସେଇ ଗ୍ରୀସ୍ମା ମୂର୍ତ୍ତିର ରହସ୍ୟ ।

ଓ୍ୱେଟର୍‌ର ଗଂଭୀର ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ରେଖା ସୁଦ୍ଧା କୁଂଚିତ ହେଲନାହିଁ ! ଅବିଚଳିତ ଗାଂଭୀର୍ଯ୍ୟରେ ସାଂକେତିକ ଭାଷାରେ ସେ ପଚାରିଲା···"ଚାଇସ୍ଟେ ?" ଆ-ଲା-କାର୍ତ ମେନୁକାର୍ଡ଼ରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଖାଦ୍ୟର ତାଲିକା ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଖାଦ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ମୋର ଅର୍ଡ଼ର ନେବାପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ ପଚାରି ପାରିଥାଂତା. ଏଇପରି ନିସ୍ପୃହ ବ୍ୟବସାୟିକ କଂଠରେ । ସେ ମୋତେ ପଚାରୁଥିଲା, ସେଇପରି ନିର୍ଲିପ୍ତ କଂଠରେ, ଯେପରି ସେ ପଚାରି ପାରଂତା... "ତଂଦୁରୀ ଚିକେନ୍ ଚାଇସ୍ଟେ ?"

ମାତ୍ର ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲି ପାର୍ଟିସନ୍ ଉହାଡ଼ରେ ସେଇ ଗ୍ରୀସ୍ମାମୂର୍ତ୍ତିର କଥା ! ଏଥର ଓ୍ୱେଟରର ଦୁଇ ଗଂଭୀର ଆଖିରେ ମୋ ପ୍ରତି ଫୁଟିଉଠିଲା ଅନୁଗ୍ରହ ଓ ଅନୁକଂପାର ଭାବ...ମୁଁ ଯେପରି ନିତାଂତ କଂଚା, ନିତାଂତ ନାଦାନ୍ ! ସେ ମୋତେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲନାହିଁ, କିଂତୁ ତାର ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସ୍ମିତ ହସର ଗୋଟିଏ ରେଖା; ଯାହାର ଅର୍ଥ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ବୁଝି ପାରିନଥିଲି !

ବାଂକ୍ୱେଟ-ହଲ୍‌ରେ କଂଟା ଚାମୁଚର ଟୁଂଗ ଟାଂଗ୍ ଶବ୍ଦକୁ ନୀରବ କରିଦେଇ ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ହଠାତ୍ ଝଂକାର କରିଉଠିଲା । ବାଂଗୋ, ମାରାକସ୍‌ର ତାଳ ସହିତ ତାଳ ମିଶି ତାଳ ଦେଇ ଉଠିଲା । ହଲ୍ ଭିତରର ଆଲୋକସବୁ ହଠାତ୍ ସ୍ତିମିତ ଓ କୋମଳ ହୋଇ ଆସିଲା ।

ପାର୍ଟିସନ୍ ଉହାଡ଼ରୁ ନାଚିନାଚି ଡାନ୍‌ସଫ୍ଲୋର ଉପରକୁ ଲାଂଫ ଦେଇ ଆସିଲା ସେଇ ଗ୍ରୀସ୍ମା ମୂର୍ତ୍ତି···ବାବିତା ··ମହେଂଜୋଦାରୋ ଯୁଗର କୌଣସି ଆଦିମା ନର୍ତ୍ତକୀ ! ତାର ପାଦ ଓ ଦେହର ଗତିରେ ନୃତ୍ୟର ଛଂଦ ନଥିଲା; ଥିଲା କେବଳ ଜାଂତବ ଯୌନତାର ତରଂଗ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ । ବାବିତାର ଚିତ୍ରିତ ରଂଗିନ ଦେହରେ କୌଣସି ଆବରଣ ନଥିଲା । ଅଂଟା ଚାରିପଟେ ଲାଲ ଭେଲ୍‌ଭେଟ୍‌ର ତ୍ରିକୋଣାକୃତି ଖଂଡେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅଂଡରପ୍ୟାଂଟ୍ ବାବିତାର ମାଂସଳ ଜାନୁ ସଂଧି ଓ କ୍ଷୀଣ କଟିକୁ ଗଭୀରତର ଭାବରେ ଯେପରି ରେଖାଂକିତ କରିଦେଉଥିଲା, ବାବିତାର ଦୁଇ ସ୍ତନ ଉପରେ ସେଇପରି ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆବରଣୀ ଯାହା ତାର ମାଂସଳ ପେଶୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟତର କରି ଦେଉଥିଲା ।

ଏ ସେଇ ବିଗ୍ୟାଂପନ ସ୍ତଂଭର ବାବିତା "ଟୁ ବିଟ୍ ଦ ବ୍ଲ୍ୟୁ" ।

ଯେଉଁ ଯୌନତାକୁ ଦମନ କରି ତାହାକୁ ସମାଜଜୀବନର ନେପଥ୍ୟରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଏତେ ବିଧି, ନିଷେଧ, ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସଂଯମ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ସେ ସବୁକୁ ରଂଗୀନ ପାଦରେ ଦଳି ମକଚି ଏ ଯେପରି, ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଯୌନତା ବିକୃତଗ୍ରସ୍ତ ଶତାବ୍ଦୀର ବରଦା ଇଷ୍ଟଦେବୀ । ''ସୁସଭ୍ୟ'' ରସିକ ମଂଡଲୀଂକର ଘନ ଘନ କରତାଳି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପର୍ବ ସମାପ୍ତ ହେଲା । ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ପୁଣି ନୀରବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସ୍ତିମିତ ଆଲୋକ ସବୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା ଷ୍ଟାଂଡ୍‌ରୁ ବାଦ୍ୟକାରମାନେ ତଳକୁ ମୁଂଡ ନୁଆଇଁ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ. ସିଗ୍ରେଟ ଟାଣିବା ପାଇଁ, ନୋହିଲେ ମୁକ୍ତବାୟୁ ସେବନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ଅଳ୍ପ କିଛି କ୍ଷଣର ବିରତି ପରେ ଆରଂଭ ହେଲା ବାବିତାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂକ ! ନୃତ୍ୟର ମୁଦ୍ରା ସବୁ ଏଥର ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ଯେପରି ବାବିତାର ଅନାବୃତ ଉଦରର ବଳୀରେଖା, ସ୍ତନ ଓ ଜଂଘ ପ୍ରଭୃତିର ମାଂସପେଶୀ ଚାଳନାରେ । ବାବିତାର ବେଲି ଡାନ୍‌ସ, ଟକ୍·ଅଫ୍ ଦ ଟାଉନ୍ ବୋଲି ପ୍ରେମଜିତ୍ ସକାଳେ ଯେଉଁ ତାରିଫ୍ କରୁଥିଲା; ତାହା ବାସ୍ତବିକ୍ ଅତିରଂଜନ ନଥିଲା । ଅନାବୃତ ନାରୀ ଦେହର ସୁଗୋଲ ମାଂସପେଶୀ ମାନଂକର ଏପରି ଦୋଳନ, କଂପନ, ନର୍ତ୍ତନ ଯଦି ଟକ୍-ଅଫ୍-ଦ ଟାଉନ୍ ନହୁଏ ତାହ ହେଲେ ଟକ୍ ଅଫ-ଦ-ଟାଉନ୍ ଆଉ ହୋଇ ପାରଂତା କ'ଣ ?

କ୍ରମେ ଡାନ୍‌ସଫ୍ଲୋରର ସମୀଚୀନ ସୀମାଲଂଘନ କରି ବାବିତା ନାଚି ଚାଲିଲା ସ୍ୱୈର ଚୈତାଲୀ ପରି, ଅତିଥିମାନଂକ ମେଳରେ ! ଗୋଟାଏ ଅନୁଚ୍ଚାରିତ ଶିହରଣ ଓ ସୀତ୍କାରରେ ବଂକ୍ୱେଟ୍‌ହଲର ବାତାବରଣ ମର୍ମରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଦୁଇ ଡଜନଟା ଟେବୁଲ ଛାଡ଼ି ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ ଭଦ୍ରଲୋକ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍‌ରେ ବସିଥିଲେ, ତାଂକର ସ୍ତ୍ରୀ ଅଥବା ବାଂଧବୀଂକ ସହିତ, ଟେବୁଲ ଉପରେ ଫୁଲଦାନୀରେ ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ, ପେଟୁନିଆ, ନାର୍ସିସସ ଫୁଲର ସ୍ତବକ ଉହାଡ଼ରେ ଭଦ୍ରମହିଳାଂକ ମୁହଁର ଗୋଟାଏ ଅଂଶ କେବଳ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଭଦ୍ରଲୋକ ନେଶାବିଷ୍ଟ ପରି ସୁପ୍ ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରେ ମୁଂଡନୁଆଇଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାମୁଚରେ ସୁପ୍ ପିଉଥିଲେ । କିଂତୁ ଭଦ୍ରମହିଳା ଅଥବା ତାଂକ ବାଂଧବୀଂକ ଦୃଷ୍ଟି, ସେଇ ଭଦ୍ରଲୋକ ଆଉ ବାବିତା ମଧ୍ୟରେ ତଦାରଖ କରି ଚାଲିଥିଲା ସଂତର୍ପିତ କ୍ଷିପ୍ରତାରେ ! ଭଦ୍ରମହିଳା ଯେତେବେଳେ ସୁପ୍ ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରକୁ ମୁଂଡ ନୁଆଁଉଥିଲେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସେତେବେଳେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ବାବିତା ଉପରକୁ ଅତି ସଂତର୍ପଣରେ ଆଖି ଫେରାଇ ନାପ୍‌କିନ୍‌ରେ ଓଠ, ମୁହଁ ପୋଛି ଦେଉଥିଲେ, ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଉତ୍ପୀଡ଼କ ଅସ୍ୱସ୍ତିକୁ ପୋଛି ପକାଇବା ପାଇ !

ବାବତା ହଠାତ୍ ଝଡ଼ ପରି ନୃତ୍ୟର ଛନ୍ଦରେ ପାଦ ପକାଇ ତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିତମ୍ବରେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ପଛଆଡ଼ୁ ଗୋଟାଏ ଠେଲି ମାରି ପାଖ ଟେବୁଲରେ ବସିଥିବା ଗାଲମୁନ୍ତାକଲି ଆଉ ନଳୀ ପିନ୍ଧା ସ୍ମରଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଏକା ସଙ୍ଗରେ ତାର ଦୁଇ ବାହୁ ମଧ୍ୟରେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିନେଲା ! ବସନ୍ତର ନିଃଶ୍ୱାସ ପରି ବାବତାର ସ୍ପର୍ଶରେ ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର କୂଳର ଝାଉଁ ପରି ମର୍ମରିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ବାବତାକୁ ନିଜର କୋଳ ଉପରେ ବସାଇବା ପାଇଁ ବାହୁମେଲାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାବତା ସେତେବେଳକୁ ଅନ୍ୟଜଣେ ଯୁବକର ଓଠ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମୃଦୁ ଦଂଶନ ହାଣି ଅନ୍ୟ ଟେବୁଲ୍ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟି ଯାଉଥିଲା, ଶର ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ !··· କାମନାର ଅରଣ୍ୟରେ ଚେଇଁଥିଲା ଯେପରି ଚଇତାଳି ଘୂର୍ଣ୍ଣୀ । ଧୂଳି ଆଉ ଶୁଖିଲା ପତ୍ରପରି, ସେଥିରେ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥିଲେ ସମସ୍ତେ ମାତ୍ର । ଘୂର୍ଣ୍ଣୀ କେନ୍ଦ୍ରପରି ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ଥିଲା ଏକମାତ୍ର ବାବତା !

ମୋ ପାଖରେ ଯେଉଁ ପୌଢ଼ ଭଦ୍ରଲୋକ ହୁଇସ୍କୀ ଗ୍ଲାସ ଧରି ବସିଥିଲେ, ବାବତା ହଠାତ୍ ସେଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଆସି ତାଙ୍କୁ ସାମନାକରି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲା, ତା'ପରେ ତାଙ୍କ ଓଠ ପାଖକୁ ହୁଇସ୍କି ଗ୍ଲାସଟା ଉଠାଇ ଧରିଲା, ହୁଇସ୍କୀପିଆଇ ଦେବାପାଇଁ । ବାଘଶିଶୁ ଅଥବା ହାସପାତାଳର ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ରୋଗୀ ପରି ପ୍ରୌଢ଼ଭଦ୍ରଲୋକ ଓଠ ମେଲାଇବା ମାତ୍ରକେ ବାବତା ସେଇ ଗ୍ଲାସରୁ ଗୋଟାଏ ଚୁମୁକ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡଉପରେ ଗୋଟାଏ ଟିପା ମାରି ହଠାତ୍ ଲମ୍ଫ ଦେଲା ମୋ ଉପରକୁ ! ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଏଇ ସୌଦାଗରୀ-ସଭ୍ୟତାରୁ ନିର୍ବାସିତ ମୋ ପରି ଅକିଞ୍ଚନ, ବାବତାର ଶୁଭଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଶ୍ଚୟ ବଞ୍ଚିତ ରହିବ, କାରଣ ମୋତେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରି ସେଥିରୁ କି ଲାଭ ବା ପାଇବ ବାବତା ? ମୋ'ଠାରେ ହୁଏତ ବାବତାର ପ୍ରୟୋଜନ ଥାଇ ନପାରେ ! କିନ୍ତୁ ଟ୍ରାଭେଲ୍ ରସ୍-ଇନ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ମୋ'ଠାରେ ତ ରହିଛି ନିଶ୍ଚୟ ! ବାବତା ଚାହୁଁନଥିଲା ମୋତେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ଟ୍ରାଭେଲରସ୍-ଇନ୍ର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମୋତେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିବାପାଇଁ ମେଲିଥିଲେ ବାବତାର ଜାଲ ! ବାବତା ଟୁ ବଟ୍ ଦ ବ୍ଲୁ !

ବାବତା ଲମ୍ଫ ଦେଇ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲା ମୋ କୋଳ ଉପରେ ! ତାପରେ ଡ୍ରାଇ-ମାର୍ଟିନି ଗ୍ଲାସରେ ଗୋଟିଏ ଚୁମୁକ ଦେଇ ସେ କହିଲା···"ଲଭଲି । ଆପ୍‌କା ଟେଷ୍ଟ୍ ଆଚ୍ଛା ହେ ।"

ବାବତାକୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ କିଛି ଖୋଜି ପାଉନଥିଲି । ବାବତା ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ବୁଲାଇ କହିଲା···"ଓ ମାଇ ଲଭ ! ତୁମ୍ କେତ୍‌ନା ସୁନ୍ଦର ହୋ ।"

ସେଇ ସ୍ପର୍ଶର ଶିହରଣ ମୋତେ ରୋମାଂଚିତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବାର୍ବରା ପୁଣି ଛୁଟି ଯାଇଥିଲା ଅନ୍ୟ ଟେବୁଲକୁ, ତା ର ସାନ୍ନିଧ, ତାର ସ୍ପର୍ଶ, ତାର ଉତ୍ତେଜନା ବିତରଣ କରିବା ପାଇଁ ।

ଆଲୋକ ସବୁ ପୁଣି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରାର ଡ୍ରମ୍, ଗାଇଟାର୍ ବାଂଗୋ ଓ ମାରାକସ୍ ପ୍ରଭୃତିର ଐକ୍ୟତାନ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂକର ଯବନିକା ପଡ଼ିଲା ।

ମୁଁ ଏଠାକୁ ପଳାଇ ଆସିଥିଲି, ଏକ ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ ନିଃସଂଗ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଉତ୍ପୀଡ଼ନରୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ । କିଂତୁ ଏଠାରେ ମୋତେ ହଠାତ୍ ଲାଗିଲା ଆହୁରି ନିଃସଂଗ ଓ ଏହାର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ । ଏକ ଅକଥନୀୟ ଅସ୍ୱସ୍ତି ପକ୍ଷାଘାତ ପରି ମୋତେ ଯେପରି କ୍ରମେ ଗ୍ରାସ କରିବସିଲା ।

ପ୍ଲେଟ୍‌ରେ ଅସମାପ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଗ୍ଲାସରେ ଡ୍ରାଇ ମାର୍ଟିନୀର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ମୁଁ ସେଠାରୁ ବାହାରକୁ ପଳାଇ ଆସିଲି ପ୍ରେତତାଡ଼ିତ ପରି । ଯେଉଁ ନିଃସଂଗତାଠାରୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ପଳାଇ ଆସିଥିଲି, ସେଇ ଶୂନ୍ୟତା ଓ ନିଃସଂଗତା ମୋତେ ଦଂଶନ କରିବା ପାଇଁ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଛୁଟିଥିଲା ଶତଜିହ୍ୱ ହୋଇ । ଅକଳନ୍ତ ଶୂନ୍ୟତା ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାଲ୍ ପରି ମୋତେ ଯେପରି କ୍ରମେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲା, କେଉଁ ଅତଳ ଗହ୍ୱର ଭିତରକୁ । ଡ୍ରାଇ ମାର୍ଟିନୀ ଆଉ ବାର୍ବରା, ସେ ଅକଳନ୍ତ ଶୂନ୍ୟତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ; ସେ ନିଃସଂଗତା ଧ୍ୱଂସ ହେବ ନାହିଁ କାବାରେର ଲଘୁ ଚପଳତା ଭିତରେ ।

ଡ୍ରାଇ ମାର୍ଟିନୀର ଗ୍ଲାସସବୁ ପାଣିଚିଆ । ବାର୍ବରା ଏକ ବିଜ୍ଞାପନୀ ଚିତ୍ରପଟ । ଟ୍ରାଭେଲରସ୍-ଇନ୍ ନିଃସଂଗ ଗ୍ରସ୍ତାମାନଂକର ପ୍ରେତଲୋକ । ତାର ପ୍ରେତ ସବୁ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଛୁଟିଥିଲେ ଅଟ୍ଟହାସ କରି… "ଓ ମାଇ ଲଭ୍ । ତୁମ୍ କେତନା ସୁଂଦର୍ ହୋ ।"

ଶୃଂଗାର ରସ

କିଶୋରୀଚରଣ ଦାସ

ବାହାରେ ଝିପିରି ଝିପିରି ବର୍ଷା ଓ ଘର ଭିତରେ ଶୃଂଗାର ରସର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ।

ପୁରାତନପଂଥୀମାନେ କହିବେ ଯେ ପରିବେଶ ଅତି ଉତ୍ତମ, ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ । କାଳିଦାସଂକଠାରୁ ଆରଂଭ କରି ବିଶ୍ୱକବି ରବୀଂଦ୍ରନାଥଂକ ପର୍ଯ୍ୟଂତ କିଏ ଏହି ଝିରିଲି ପାଣିକୁ ଦେଖି ତୁନି ହୋଇ ରହି ପାରିଚି ? କିଏ ତା'ର ଲେଖନୀକୁ ଶୃଂଗାର ରସରେ ବୁଡ଼ାଇ କାବ୍ୟକବିତା ଲେଖି ଯାଇ ନାହିଁ ? ପ୍ରଗତିପଂଥୀମାନେ ଅବଜ୍ଞାର ହସ ହସିବେ । ପ୍ରକୃତି ଜଡ଼ । ମଣିଷ ବଡ଼ । ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସେଇଠି, ଯେତେବେଳେ ପାରେ ସେତେବେଳେ ଶୃଂଗାର ରସକୁ ଡାକି ଆଣି ପାରିବ । ପ୍ରକୃତି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାନମସଲା ଯୋଗାଇବ, ଚୂଆଚଂଦନ ସଜାଡ଼ି ଦେବ,—ନ ଦେଇ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ଏଇ ଦୁଇମତ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ମତ ଆଜିକାଲି ବୈଠକରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବ । କିଂତୁ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ଯେ ଶୃଂଗାର ରସହିଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଆଦିରସ, ଶ୍ରେଷ୍ଠରସ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଆଲୋଚନାର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲ ଯେ "ଯୁବ ଚେତନା"ର ସଂପାଦକଂକ ପାଖକୁ ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ଜବାବର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେବ । କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ଗତସଂଖ୍ୟାରେ ସେ ଯେଉଁ ବିଷ ଉଦ୍‌ଗାରଣ କରିଥିଲେ, ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଶୃଂଗାର ରସର ଯୁଗ ଚାଲିଗଲାଣି, ସେଥିପାଇଁ ତାଂକୁ ଧିକ୍ ଧିକ୍, ସହସ୍ରବାର ଧିକ୍ ।

ଜ୍ଞାନବାବୁଂକ ଘରେ ବୈଠକ ବସିଚି । ସରକାରୀ କ୍ୱାର୍ଟର୍ସ ବ୍ଲକ୍ ଏମ୍, ଟାଇପ୍ ସି-ସି-ଟୁ, ନଂବର ୮୧ । ଘର ଭିତରେ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଜ୍ଞାନବାବୁ ପରିବାରବର୍ଜିତ । ନଗ୍ନରମଣୀବିତି ଆର୍ଟ୍ ତଥା

ବୃଷତ୍ରିଭୂଜର କୂ୍ୟ ଭିତରେ କାଂଥ ଝୁଂଗି ପଡ଼ୁଛି, ଡ୍ରେସିଂଗ୍‌ଟେବୁଲ ଦବିଯାଉଛି, ରେଡିଓ ଟପ୍ ଭରିଯାଇଛି। କିଂତୁ କାଂଥରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଖାଲିଟିଏ ପଡ଼ି ନାଇ। ରେଡିଓ ଉପରେ ଛୁଂଚି କାମ କରା ଖୋଳ ଲଗିନାହିଁ। ଡ୍ରେସିଂଗଟେବୁଲର ନିଭୃତ କୋଣରେ ଧାରେ ଲଂବା ବାସ୍ନା ମୁଂଡବାଳ ଲଷିଯାଇ ନାହିଁ। ଏବଂ ତାଂକର ଶୁଭ୍ର ଦଂତପଂକ୍ତି ବାରଂବାର ହସୁଛି।...ନିର୍ବିକାର ବାବୁଂକୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଅସହ୍ୟବୋଧ ହେଲା।

ନିର୍ବିକାରବାବୁ ଆଉ ଖଂଡେ ଗୁଂଡିପାନ ପାଟିରେ ପକାଇ କହିଲେ, "ଜ୍ଞାନବାବୁଂକ ମତ କଅଣ ?" ସେ ତିନି ଚାରିଥର ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ସାରିଲେଣି। କିଂତୁ ସେଥିପ୍ରତି କେହି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉ ନାହାଂତି।

ଏଥର ନିର୍ବିକାରବାବୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ। "ପ୍ରତ୍ୟେକର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଜ୍ଞାନବାବୁ କେବଳ ହସି ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ।" ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜ୍ଞାନବାବୁ ପୁନର୍ବାର ହସିଲେ ଓ କହିଲେ, "ମୁଁ ଅଜ୍ଞ ପିଲାଲୋକ। ଶୃଂଗାର ବିଷୟରେ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା କଅଣ ଅଛି ? ତେଣୁ ଆପଣମାନେ ଯାହା କହିବେ— ।"

ନିର୍ବିକାରବାବୁ ଜ୍ଞାନବାବୁଂକର ଉତ୍ତରକୁ ମାଡ଼ି ବସିଲେ। ତାଂକ ହାଡ଼ୁଆ ମୁହଁରେ ଉତ୍ତେଜନାର ରଂଗ ଫୁଟି ଉଠିଲା। କହିଲେ, "ନାଇ ବାବୁ ! ସେ କଥା ହେବ ନାହିଁ। ଏଇଟା ସାହିତ୍ୟ ସଭା। ଜ୍ଞାନବାବୁ ପିଲା ହୋଇ ପାରଂତି କିଂତୁ ସେ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ। ସେ ଗତକାଲି ରାତିରେ କଣ କଲେ ନ କଲେ ଆମେ ସେ କଥା ପଚାରୁନାହୁଁ। ସେ ଚିରଦିନ ଧୋବ ଫର ଫର ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ରହଂତୁ, ଆମର କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ। ତଥାପି ଆଶା କରାଯାଏ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହି ପାରିବେ ଯେ—ସେ ଶୃଂଗାରର ତଥ୍ୟ କଅଣ, ତା'ର ମହତ୍ୱ କେଉଁ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା, ଯାହାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଜି ଆମେ ଏଠାରେ ଏକାଠି ହୋଇଛୁଁ—"

"ପ୍ରମାଣ ନୁହେଁ, ପ୍ରତିପାଦନ ;" ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ସଂଶୋଧନ କଲେ। ବଳଦେବ ବାବୁ ସଂସ୍କୃତ ବିଶାରଦ।

ନିର୍ବିକାର ବାବୁ ହାତ ହଲାଇ କହିଲେ, "ରଖ ତୁମ ବ୍ୟାକରଣ।" ଏବଂ ସେ ଜ୍ଞାନବାବୁଂକ ଆଡ଼କୁ ଉତ୍କଟ ଚାହାଣୀରେ ଚାହିଁଲେ। ସେ ଦେଖୁଥିଲେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛ ତରୁଣ ମୁଖମଂଡଳ। ଯାହା ଫୁଲ ପରି ହାଲ୍‌କା, ଚଂଦ ପରି ଧୋବ ଫର ଫର ବିଛଣାରେ ଢଳି ପଡ଼େ। ହୁଏତ କେବେ କେଉଁ ଉପଦେବ୍ୟା ଆସେ, ସୁଧାପାନ କରାଇ ଫେରିଯାଏ। କିଂତୁ ଧୋବ ବିଛଣାରେ ଆଂଚ ଲାଗେ ନାହିଁ। କାଂଦଣା—ସୀତ୍କାରରେ ବସୁଧା ଫାଟିଯାଏ ନାଇ। ଦେହର କଡ଼ା ମିଠା ବାସ୍ନାରେ କାମନା ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ...ଗ୍ଲଡ ଏ କଅଣ ବୁଝିବ। ଯଂତ୍ରଣା, ଯଂତ୍ରଣା।

ସଂଘର୍ଷ ବ୍ୟତୀତ ଶୃଂଗାର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ। ଏଇ ଅବିବାହିତ, ଅବୁଝାଁର ଅଫିସର୍ କଅଣ ବୁଝିବ ?

ନବ୍‌କାରବାବୁ ଓ ଗ୍ୟାଂନବାବୁ ଏକଦା ସହପାଠୀ ଥିଲେ। ତେଣୁ ଜଣେ ଜଣକୁ ଛୁବୁଲଇବାର ଅଧିକାର ଅଛି। ଏଇ ଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନେ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ୟକ୍ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କଲେ। ଔପନ୍ୟାସିକ ତଥା ସାଂବାଦିକ ନବୀନବାବୁ ରହି ରହି ଖଂଡ ହସର ଟିପ୍ପଣୀ ଯୋଗାଇଲେ। ଆଧୁନିକ କବି ସ୍ୱରୁ (ସ୍ୱରାଜ) ଦାସ ସିଟି ବଜାଇଲେ। ଆଲୋଚନାର କ୍ରମ ଭଲ ଲାଗୁଛି; ଆମେ କେବଳ ସାହିତ୍ୟିକ ନୋହୁଁ, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱାଧୀନ, ସ୍ୱତଂତ୍ର ଓ ବିଚିତ୍ର। ବଳଦେବ ବାବୁ ନୀରବରେ ନୂତନତମ ଅଶୁଦ୍ଧିକୁ ଧରିବେ ବୋଲି ଜଗି ବସିଲେ। ସଦ୍ୟ ବି. ଏ. ପାସ୍ କରିଥିବା ସରୋଜ ଚୌଧୁରୀ ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ପିଇଗଲା ପରି ମନେ ହେଲା। ସେ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ କବି। ଗ୍ୟାଂନବାବୁଂକ ସୌଜନ୍ୟରେ ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛଂତି। ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବୃହତ୍‌ଗଳ୍ପ ''ଅଗ୍ନିକାଂତ''ର ଲେଖକ ନବ୍‌କାର ମିଶ୍ର, ''ମତ୍ସ୍ୟକନ୍ୟା'' କବିତାର ଲେଖକ ଗ୍ୟାଂନ ପଟ୍ଟନାୟକଂକଠାରୁ କୈଫିୟତ ମାଗୁଛଂତି। ଏହି ଅପୂର୍ବ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ମହିମା ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ।

କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ନବ୍‌କାରବାବୁଂକ ମୁହଁ କ୍ରମଶଃ କାଂହୁରି ହୋଇ ଆସୁଛି ଓ ଗ୍ୟାଂନବାବୁଂକ ମୁହଁ ଶେତା ପଡ଼ି ଆସୁଛି।

କେହି ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ନବ୍‌କାରବାବୁଂକ ସ୍ମରଣରେ କେତେ ବିଗତ ଯାମିନୀ ଛଂଦାଛଂଦି ହୋଇ ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରେମପାଶ ତିଆରି କରୁଛି। ସଂଘର୍ଷ ସମୀଭୂତ ହେଉଛି। ବ୍ୟଂଗ-ନାଟକୀୟ ଭାବନା ରଚିତ ହେଉଛି—ନିସ୍ତାର ନାହିଁ। ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହୋଇଛି, ଛଅଟି ପିଲା, ପିଲାଂକ ମାଆ। ପ୍ରତି ପଦରେ ପ୍ରତି ଭାବରେ ସେମାନେ ମୋ ପାଟିକୁ ଖୋଲି ଶୃଂଗାର ରସ ପିଆଉଛଂତି। କେଁ କାଁ ଚେଁ ଚାଁ ଭାଗରୁଆ ଝାଲନାଲ ତେଲନୁଣର ପାଚନପାଣିରେ ଆଁଭର ଶୃଂଗାରରସ କି ପ୍ରଚଂଡ ରୂପ ଧାରଣ କଲାଣି ! କି ନିବିଡ଼ ! କି ଅଫେମ-କଳା !! ହସ, ଲେଖକ, ହସ। ତୁମେ ନିଜକୁ ଅଣ୍ଠା କରି ହସ, ଗଳ୍ପ ଲେଖ, ପାନ ଖାଇ ଖାଇ ବୁଢ଼ା ହୁଅ। ତୁମେ କାଂଦି ପାରିବ ନାହିଁ। ଅଥଚ ଏକା ବୟସର (ଦଶବର୍ଷ ସାନ ପରି ଦେଖା ଯାଉଛି) ଆଉ ଜଣେ ଲେଖକ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଦାଂତ ନିକୁଟିବ, ପାଣିଚିଆ ଶୃଂଗାର ରସରେ ପହଁରି କବି ଦୋଳାଇବ, ସଭା ଡାକିବ, ଗୃ ଜଳଖିଆ ଖୋଇବ—

କେହି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ଯେ ଗ୍ୟାଂନବାବୁଂକ ମନରେ ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭୟ ଜାଗରିତ ହେଉଛି – ନବ୍‌କାର ମିଶ୍ର ଦେଖୁଛି, ଦେଖି ନେଉଛି। ବୋଧହୁଏ ସେଇଥି-ପାଇଁ ମୋ ସାଂଗରେ ଏମିତି ଜୋକ ପରି ଲାଗିଛି। ଲୋକଟା ଅତି ଅସଭ୍ୟ ! ଦେଖୁ,

କଅଣ ଦେଖିବ । ସ୍ୱପ୍ନ ଉପରେ କାହାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୁଁ କାଲି ରାତିରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି, ମୋର ଭଉଣୀ ମୁହିଁ ମୋ ଉପରକୁ ଅଣେଇ ହୋଇଗଲା ଓ ମୁଁ ତାକୁ—ହେଲା, ଭଲ ହେଲା, ମୁଁ କଅଣ କରିପାରିଥାଆନ୍ତି ? ମୁହିଁ ମୋ ନିଜ ଭଉଣୀ ନୁହେଁ । ତା ଛଡ଼ା - ତା'ଛଡ଼ା ସେ ସୁନ୍ଦର । ଅସୁନ୍ଦର ପତ୍ନୀ ସହିତ ଶୃଙ୍ଗାର କରିବା ଠାରୁ ଯେ କୌଣସି ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ପାଇବା ପବିତ୍ରତର, ନିର୍ମଳତର ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । ମିତ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ନଅଁଳିଆ ଚେହେରା, ଖାଲୁଆ ଆଖି, ଥୋମଣି ଆଗକୁ ବାହାରି ଆସିଛି । ସ୍ୱାମୀ ଯେମିତି ସ୍ତ୍ରୀ ସେମିତି । କିନ୍ତୁ ଏତେ କଦାକାର ଲେଖକ ଜଣ ସତରେ କିଛି ଦେଖି ପାରୁଛି ?? ତା' ଓଠର କୋଣ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆଖିରୁ ଜ୍ୟୋତି ବାହାରୁ ନାହିଁ, କଳା ବାଦଲିଆ ରସ ନିଗିଡ଼ି ଆସୁଛି···

ଦୁହିଁଙ୍କର ନିଷ୍ଫଳ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ମଝିରେ ଚା' ଜଳଖିଆ ଆସିଗଲା । ଚା' ଗରମ ଥିଲା । ଫୁଃ ଫୁ···ସୁଡ଼୍ ସୁଡ଼୍···ତା ପରେ ଚୁକୁ ଚୁକୁ । ଓଠ ପୋଛା ହେଲା । ଜଣେ ଅଧେ ହାକୁଟି ମାରିଲେ । ସେଇଠୁଁ ସେମାନେ ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଯେ ବର୍ଷା ସରିଗଲାଣି, ନାଲି ମାଟି କାଦୁଆ ହେଲାଣି, ଘର ଆଡ଼େ କଡ଼େ କଡ଼େ ସୁଅ ଚାଲିଲାଣି, ଓ କଳା କଳା ମେଘ ପୁଣି ସାଜ ହେଉଛି ଗାଳିବ ବୋଲି । ଖିଆଲ୍ ହେଲା ଯେ ସମସ୍ତ ସରୁନାହିଁ । କାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ହରୁ ଦାସ ହାଇ ମାରିଲେ ଓ ହାତରେ ଚୁଟ୍‌କି ବଜାଇଲେ ।

କିଏ ଅଧିକ ଶକ୍ତିମାନ୍—ସମସ୍ତ ନା ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ରଖେ ? କିଏ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍,—ମଣିଷ ନା ସାହିତ୍ୟିକ ? କାହାକୁ ଅଧିକ ଗୌରବମୟ ବୋଲି ମଣିବାକୁ ହେବ,—ଆର୍ଟ୍ ନା ଜୀବନ ? ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଜାଣି ନ ଥିଲେ ଏହିପରି ଏକ ସତ୍ୟର ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱରୂପକୁ ଦେଖିନିଅ । ଦେଖିବ ଯେ ଏଥିରେ ଆଉ ଯାହା ଥାଉ ନ ଥାଉ ଚିରନ୍ତନୀର ଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ । ଏ ସବୁ ସରିଯିବା ପାଇଁ, ସମସ୍ୟାକୁ ଛୁଡ଼େଇ ଦେବା ପାଇଁ ତଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ । ଏଥର ଲୋକମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ବ୍ୟଥିତ କ୍ରୋଧିତ ହୋଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କଠାରେ ଅମରତ୍ୱର ଅଚଞ୍ଚଳ ପଣ ଲେସି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଇଏ ନଈବାଲି ସବୁ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ।

ବର୍ଷାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବେଳକୁ ନବୀନ ମଙ୍ଗରାଜ କେଉଁଠୁ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ବାହାର କରି କହିଲେ—ଆଚ୍ଛା । ଆମେ କେଉଁଠି ଥିଲୁଁ ? ତା'ପରେ ସେ ପଢ଼ି ବସିଲେ, "···ଶୃଙ୍ଗାର ରସ ସୃଷ୍ଟିର ପୂର୍ବରାଗ । ତେଣୁ ଏହା ସର୍ବପ୍ରଥମ । ଏହାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ହେବ ନାହିଁ । ବରଂ ପ୍ରତି ଲେଖକ ପ୍ରକାଶକ

ଓ ସମ୍ପାଦକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ସେ ଏହି ରସର ମହାନ୍ ଅନୁଭବ ଜନମାନବଙ୍କୁ ବୁଝାଉ, ତା'ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରୁ, ପ୍ରଚାର କରୁ, ଯେପରିକି ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଦିଅଁ ପରି ପୂଜିବେ, ରାଢର ଦାନବ ମନେ କରି ଡରିବେ ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । 'ଗୁରୁଚେତନା'ର ସଂପାଦକ ଜଣେ ସହୃଦୟ କି କଅଣ ଆମେମାନେ ଜାଣିନାହୁଁ, କିନ୍ତୁ ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ସେ ଅଂଶତ ଜଣେ ମଣିଷ ହୋଇଥିବେ—"

ସସ୍ମିତ ସମ୍ମତିରେ ଅନେକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉଠିଲା ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ କବି ହାରୁ ଦାସ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡକୁ ଏ ପଟରୁ ସେ ପାଖକୁ ଓ ଶେଷକୁ ସହି ନ ପାରିଲା ପରି ଆଖି ବୁଜି ଭୂରୁ କୁଂଚାଇ କହିଲେ, "ନା । ନା, ଦିଅଁ ଭଗବାନ ଏ ସବୁ କାଟିଦିଅ, ମୋର ମତ ନାହିଁ ।"

"କିନ୍ତୁ ଦିଅଁ ଓ ଦାନବ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭଂଗୀରେ ଆପଣଙ୍କ କବିତାରେ ରୂପାୟିତ ହୋଇଛନ୍ତି," ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିଲେ ।

ହାରୁ ଦାସ ଅପ୍ରତିଭ ହେଲେ ନାହିଁ । ଆକ୍ରମଣମୂଳକ ଠାଣିରେ କହିଲେ, "ବେଶ୍ ଦିଅଁକୁ ରଖ, ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଭଗବାନ୍ ଫଗବାନ୍ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଅସଂଭବ ।"

ନବୀନ ମଂଗରାଜ ଆଖିରୁ ଚଷମା କାଢ଼ି ଆଣିଲେ ଓ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ହାରୁ ଦାସଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ।

ହାରୁ ଦାସ ଅଧୀର ହେଲେ, ଆବେଗଭରା କଂଠରେ କହିଲେ, "ଆପଣମାନେ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି । ଦିଅଁ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ, ପ୍ରତୀକ, ଛୋଟ ଅକ୍ଷରର ଗ-ଡ୍ । ମୁଁ ତାକୁ ମାନେ ନାହିଁ । ତେବେ ତାକୁ ନେଇ କଉତୁକ କରି ହେବ, ରୂପକର ଖେଳ ଖେଳି ହେବ । ବଡ଼ ଅକ୍ଷରର ଗ-ଡ୍ ମାନେ ଭଗବାନ୍, ମହାନ୍ ମିଥ୍ୟା । ସେଇ ଘୃଣିତ ମହାନତାକୁ ସହ୍ୟ କରି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋଟ ଉପରେ ତାଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅଂତୁ ନାହିଁ । ପ୍ଲିଜ୍—"

ନବୀନବାବୁଙ୍କ ବିମୂଢ଼ତା ଆହୁରି ଘନେଇ ଗଲା ପରି ମନେହେଲା ।

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭାବ ଆସିଲା,—ନା ବୁଝି ହେଉ ନାହିଁ । ନ ହେଲେ କି ଆଧୁନିକ କବି ! କିନ୍ତୁ ଅପ୍ରବୀଣ ସରୋଜବାବୁଙ୍କ କଳ୍ପନା ଅବାଟକୁ ମାଡ଼ିଗଲା । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ କବି ହାରୁ ଦାସ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ଭକ୍ତ ଏବଂ ଔପନ୍ୟାସିକ ନବୀନ ମଂଗରାଜ ଜଣେ ଭଗବାନ୍ । ଦୁହେଁ ହଠାତ୍

ଭେଟାଭେଟି ହୋଇଛଂତି । ଅଜସ୍ର ପ୍ରେମ, ଅଜସ୍ର ଘୃଣା, ନିଷ୍ଫଳ ଆସ୍ଫାଳନରେ ମୁଂଡ ଟେକିଚ ପୋଷା କୁକୁର ପରି, ଏବଂ ଅବିଚଳିତ ଭଗବାନ୍ କଣ କହିବେ ବୋଲି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗଣୁଛଂତି ।

ସରୋଜବାବୁଂକ କଳ୍ପନା ଅବାଂତର, ଅଶୋଭନୀୟ ।

ହୋଇପାରେ ଯେ ଝାରୁ ଦାସ କ୍ଷୁଦ୍ରକାୟ, ତାଂକର ପାନମୁହଁର ସରୁ ନାକ ପ୍ରବଣତାରେ ଥରେ, ତାଂକ ଓଠ ଅଧିକାଂଶରେ ଗେଞ୍ଜିଆ ଦରବୁଜା ହୋଇଥାଏ, ସିଂଡି ନ ମାଡ଼ିବା ବେଳେ ଶୋଷିଲା ପରି ଦେଖାଯାଏ । ହୋଇପାରେ ଯେ ନବୀନ ମଂଗରାଜ କଳେବରମସ୍ତ (ତାଂକ ଉପନ୍ୟାସ ପରି), ତାଂକ ମୁହଁ ପ୍ରଶାଂତରେ ଜୁଡ଼୍ ବୁଡ଼୍, ଏବଂ ତାଂକର ଖଂଡହସ ତଥା ଖଂଡକାଶ ବିଶ୍ୱନସ୍ୱଂତାର ଲଘୁ ଆମୋଦ ପରି ମନେହୁଏ । କିଂତୁ କିଏ ନ ଜାଣିଚି ଯେ ଝାରୁ ଦାସ ଜଣେ ଉଗ୍ରପଂଥୀ ଅତି-ଆଧୁନିକ କବି, ଅତଏବ ସେ କଦାପି ଜଣେ ଭକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରଂତି 'ସେ ସାରା ଜୀବନ ଭଗବାନଂକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢିଛଂତି, ଭକ୍ତମାନଂକୁ ଛିଃ ବୋଲି କହନ୍ତି । ପିଲାଦିନେ ତାଂକ ସ୍କୁଲ୍ ମାଷ୍ଟର୍ ବାପା ଉଦାର ଉନ୍ନତ ହସ ହସୁଥିଲେ ଏବଂ ମାଳର ଗୁଣ୍ଟ ଧରିଥିଲେ । କୀର୍ତ୍ତନରୁ ଫେରିଆସି କହୁଥିଲେ, "ଝାରୁ, ତୁ ଅସତ୍‌ସଂଗ ବର୍ଜନ କର । ମୁଁ ତୋ ବୟସରେ ନାନାଦ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଚ ।" ସ୍ଥୂଳକାୟା ମଧୁଭାଷିଣୀ ମାଆ ଯଉଣୁ ଆସ୍ପୃଶୁ ମଂଗଳକାମନା କରୁଥିଲା, ବେକରେ ମଫ୍‌ଲର୍ ଗୁଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲା, ଝାଳ ପୋଛି ଦେଉଥିଲା,—ଦୁର୍ବଳିଆ ପିଲାଟା ପରା ! ଏବଂ ବିଷ ମମତାର ଶୀତଳ ପାହାଡ଼ ନିଃଶ୍ୱାସକୁ ରୁଂଧି ଦେଉଥିଲା । ସ୍କୁଲ୍ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଝାରୁ ଦାସ ସିଗାରେଟ୍ ଖିଆ ଆରଂଭ କଲେ, କିଂତୁ କିଛି ଲାଭ ହେଲା ନାହିଁ । କଲେଜରେ ଅଭିଜାତ ପ୍ରଫେସର୍ ଓ ବୁର୍ଜୁଆ ଛାତ୍ରମାନେ (ସେତେବେଳକୁ ମାର୍କସ୍‌ଂକ ସମ୍ମତ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲଣି) ତାଂକୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ ନାହିଁ । ତା' ପରେ ଆସିଲା କବିତା । କବିତାର ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ସୁଅ । କେଉଁଠି ଏତେ ପାଣି ଏତେ କାଠିକୁଟା, ଏତେ ଗର୍ଜନ ଥିଲା କେଜାଣି ! କେହି ରୋକି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାପା ମରିଯାଇଥିଲେ, ମାଆ କବିତା ପଢ଼ି କିଛି ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ପାଠକ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି ଝାରୁ ଦାସ ଆଗେଇ ଗଲେ । କ୍ରମଶଃ ଫ୍ରଏଡ୍, ସାର୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି କେତେ ମହାତ୍ମାମାନଂକ ସିଦ୍ଧାଂତ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା । ଏବଂ ତାଂକ କବିତାରେ କେତେ କଟଡ଼ା ପିଂଗା, କେତେ ଅଦ୍ଭୁତ ଉପମାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପାଠକମାନେ ସ୍ତଂଭିତ ହେଲେ । ଝାରୁ ଦାସ କବି ହେଲେ । ଝାରୁ ଦାସ ଶାଂତ ହେଲେ । ସାଧାରଣ ବି. ଏ ପାସ୍ କରି ସାମାନ୍ୟ ଜୀବନବୀମା ଏଜେନ୍‌ସି ଦ୍ୱାରା ପେଟ ପୋଷିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାଂକ ଅଣଓସାର ଛାତକୁ ଫୁଲାଇ ରାଜପଥରେ ଚାଲି ପାରିଲେ । ଏପରିକି ଜଣେ ବିଦୂଷୀ ନାରୀ ତାଂକୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ

ବରଣ କରି ବାହାହେଲେ ଓ ସିଗାରେଟ୍‌ର ଅଭ୍ୟାସ ତଥା ମଦ୍ୟର ଲାଳସାରୁ ମୁକ୍ତ କଲେ । ତଥାପି ବେଳେ ବେଳେ ସେ ତାଂକ ସ୍ତ୍ରୀ ନବୀନତାଂକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଚାହାଂନ୍ତି ଯେ ମନେହୁଏ ଭଦ୍ରମହିଳା ଭଗବାନଂକ ପୁତ୍ରୀ । ତା' ବୋଲି କଣ ଖୁରୁ ଦାସ ଭକ୍ତ ପାଲଟି ଯାଆଂନ୍ତି ? ନା, ସେ ଅତଏବ ତାଂକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ଚେତନାର ଶାନ୍ତି ଦିଅଂନ୍ତି, ଶୃଂଗାର ବିସ୍ତାରରେ ହାଣି ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରିଦିଅଂନ୍ତି । ସେହିପରି ଆଜି ସେ ଏହି ବପୁବାନ୍ ପ୍ରବୀଣ ପ୍ରସନ୍ନ ନବୀନବାବୁଂକୁ ଚାହିଁଛଂନ୍ତି । ଭଗବାନଂକୁ ସ୍ତ୍ରୀ, ଭିତରକୁ ପୁରୁଷ ନାହିଁ, ଏହି ସହଜ କଥାଟିକୁ ବୁଝାଉଛଂନ୍ତି । ନେହୁରା ହେଉଛଂନ୍ତି । ତା' ବୋଲି ସେ ଭକ୍ତ ନୁହଂନ୍ତି । ସେ ହାଣିବାକୁ ବସିଚଂନ୍ତି, ହାଣିବେ । ଅପେକ୍ଷା କର ।

ନବୀନ ମଂଗରାଜଂକ ନୀରବତା ଓ ସଭାର ନିସ୍ତରଂଗ ନିର୍ବୋଧତାକୁ କାଟି ଦେଲ ପରି ଖୁରୁ ଦାସ ସ୍ୱର ଉଂଚ୍ଚାଇ କହିଲେ, “ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅଂନ୍ତୁ । ମୁଁ ନିଜେ ଟିକା ତିଆରି କରିବ ।” ତା' ପରେ ସେ ନବୀନ ମଂଗରାଜଂକଠାରୁ କାଗଜ କଲମ ନେଇ ଆସି କିଛି ସମୟ ଭାବିଲେ ଓ ଲେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଲେଖିସାରି ସେ ସହକର୍ମୀମାନଂକୁ ବିଜୟ ଉଲ୍ଲାସରେ ଚାହିଁଲେ ଓ ଓଠ ଚାଟିଲେ । ସେଠୁଁ ସେ ଆହ୍ୱାନ କଲେ—

“ଶୁଣଂନ୍ତୁ । ଶୃଂଗାର ରସ ସର୍ବପ୍ରଥମ, ଜଣା ଶୁଣା କଥା । ତେବେ ଆଦିରସ ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠରସ ହେବ ତାହା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ନୁହେଁ । କିଂତୁ ଆମେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ଯୁଗର ମନୀଷୀ ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ନୁହୁଁ । କାରଣ ଆମେ ନଗ୍ନ । ଆମେ ଏକୁଟିଆ । ଧର୍ମ, ନୀତି ଓ ସମାଜର ମିଛ ଖୋଳ ଆମ ଦେହରୁ ଖସି ଖସି ଯାଉଚି, ଖସି ଗଲଣି କି କଅଣ । ତେଣୁ ଆମେ କଂପୁଛୁଁ । ନଗ୍ନ ଉପରେକ ନଗ୍ନକୁ ବିକଳରେ ଡାକୁଚି—ଆ, ମୋ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆ, ଆମେ କୁଂଢ଼ କୁଂଢ଼ି ହେବା, ଛଂଦାଛଂଦି ହେବା । ଆସିବୁ ନାହିଁ ? ଆ-ଆ-ଆ……”

ଯୁଗପତ୍ ନିରାକାରବାବୁ ଖିଁକାରି ହସି ଉଠିଲେ ଓ କାବ୍ୟକାର ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ଜଳଦଗଂଭୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ଅଶ୍ଳୀଳତା ! ମୁଁ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ବିରୋଧୀ ।”

“ଆପଣଂକ କଥା ଛାଡ଼ି ଦିଅଂନ୍ତୁ । ଆପଣ ଏ ଯୁଗର ମନୀଷୀ ନୁହଂନ୍ତି” । ଖୁରୁ ଦାସ ତୁରଂତ ଜବାବ୍ ଦେଲେ ଓ ସସ୍ମିତ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଅନ୍ୟ ସଭାସଦମାନଂକ ଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣିଲେ ।

ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀଂକ ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ଅଛି ଯେ ସେ ସହଜେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୁଅଂନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୁଅଂନ୍ତି ତାଂକ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମୁହଁରେ କିଂବା କଂଠର ଧ୍ୱନିରେ କୌଣସି ଅସଂଯମ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ । କେବଳ ସେ ନିଜେ ଜାଣଂନ୍ତି ଯେ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତାଂକ ପେଟ ଭିତରେ

ଆଉଂଡି ହୁଏ ଓ ଗ୍ଲାସରୁ କଣ ଉଠି ଆସିଲା ପରି ଲାଗେ । ସତେକି ସେ ଗୋଟିଏ ମଂଦଭାବକୁ ବହିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛଂତି, ପାରୁନାହାଂତି । ସେତେବେଳେ ସେ ପେଟରେ ହାତ ରଖି ଗ୍ଲାସକୁ ଅତି ସଂତର୍ପଣରେ ଚାଳନ କରଂତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଂକର ସେହି ଅବସ୍ଥା ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ, "ହରିବାବୁଂକ ଆକ୍ଷେପ ମୂଲ୍ୟହୀନ । ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଯେ ଶୃଂଗାର ରସର ଜୟଗାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆମେ କଣ ଅଶ୍ଲୀଲତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବା ? ମୁଁ କହୁଚି—ନା । ଆପଣମାନେ ବୁଝଂତୁ ।"

ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଶ୍ନ । ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଜ୍ଞାନବାବୁ । କାରଣ ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଆଧୁନିକ କବି (ଯଦ୍ୟପି ଗ୍ରନ୍ଥାଭାବୀ) ଏବଂ ସେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଲ ନୁହଂତି । ସେ କହିଲେ, "ହରିବାବୁ କିଛି ଅଶ୍ଲୀଲ କଥା କହି ନାହାଂତି । ସେ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ରୂପକର ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଦେହର ନଗ୍ନତା ଓ ସ୍ପିରିଚୁଆଲ୍ ନଗ୍ନତାକୁ ଏକାଠି କରି ଦେଲେ ।"

ନିରାକାରବାବୁ ଅକାରଣରେ ପୁଣି ହସି ଉଠିଲେ । ମଂତବ୍ୟ ଦେଲେ, "ଆଜ୍ଞା, ମୁନିଋଷି ଓ ଆଜନ୍ମ ନପୁଂସକମାନଂକ ଛଡ଼ା କିଏ ଅଶ୍ଲୀଲ ନୁହେଁ କହିଲେ ଦେଖି ?

ଏହି ସମୟରେ ବଳଦେବବାବୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପେଟ ଓ ଗ୍ଲାସର ମଝିକୁ ଚିପି ଧରିବାର ଦେଖାଗଲା ।

ସରୋଜବାବୁ ମଧ୍ୟ ତରତର ହୋଇ କହି ପକାଇଲେ । ଯେପରିକି ଏହି ଗୋଟିଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଚି କାଳେ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯିବ । "ଯାହା ଅସତ୍ୟ, ତାହାହିଁ ଅଶ୍ଲୀଲ । ତେଣୁ ମୋର ଧାରଣା ଯେ ହରିବାବୁ ଯାହା କହିଲେ, ତାକୁ ନିଂଦା କରି ହେବ ନାହିଁ । କାହିଁକି, କାହିଁକି ନା—"ତାଂକ କଥା ଅଧାରୁ ରହିଗଲା । ନବୀନ ମଂଗରାଜ ଖଂଡିକାଶି ଦେଲେ । ଏଥର ସଭାପତି କିଛି କହିବେ ।

ନବୀନବାବୁଂକୁ କେହି ସଭାପତି ରୂପେ ବାଛି ନାହିଁ । କିଂତୁ କେଜାଣି କେମିତି ପ୍ରତି ଆଲୋଚନା, ସଭା ବୈଠକରେ ତାଂକ ହାତକୁ କାଗଜ କଲମ ଚାଲି ଆସେ ଓ ସେ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ମଧ୍ୟସ୍ଥର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୂରଣ କରଂତି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ । ଆଲୋଚନା ଯେଉଁ ବିପଦ୍‌ଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଂଚିଚି, ତାକୁ ସୁଧାରିବ କିଏ ? ପାରିଲେ ପାରିବେ ନବୀନ ମଂଗରାଜ,—ଔପନ୍ୟାସିକ ତଥା ସାଂବାଦିକ, "ଜାଗରଣ" ପ୍ରେସ୍ ତଥା "ନବୀନ ମଂଜୁଷା" ଫାର୍ମ୍ (ତାଂକ ସ୍ତ୍ରୀଂକ ନାଁ ମଂଜୁଷା)ର ମାଲିକ, ସ୍ୱାଭାବିକ ସଭାପତି ।

କିଂତୁ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । "ବିବାଦରେ ଲାଭ ନାହିଁ । ବଳଦେବବାବୁ ଗୋଟିଏ ସାରକଥା କହିଲେ···ଅବଶ୍ୟ ହରିବାବୁ ଯାହା କହିଲେ

ତା'ର ଅନେକ ଅର୍ଥ କରିହେବ…ତେବେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ତା'ର କଦର୍ଥ କରିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ …ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ନଗ୍ନତା ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଲେ ଚଳଂତା—ନା କଅଣ ?"

ସଭାପତିମାନଂକଠାରୁ ଆଉ କିଛି ଆଶା କରିବା ଅନୁଚିତ । କିଂତୁ ଉପସ୍ଥିତ ସଭାସଦଗଣ ବିଶେଷ ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଲା ପରି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ । କ୍ରମଶଃ ନବୀନ ମଂଗରାଜଂକ ଭାଷଣ ଯେତେବେଳେ ଅଂଧାର ଗୋଳେଇ ହେଲା, ସେମାନେ ତାଂକ ମୁହଁକୁ ନ ଚାହିଁ ତାଂକର ସଯତ୍ନ ରକ୍ଷିତ ଦେହ ଓ ଦେହର ପୋଷାକକୁ ଚାହିଁବାର ଦେଖାଗଲା । ଯେପରିକି ସେମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ତାର' ସାଜ ଓ ସଂସ୍ଥାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛଂତି । ଦେଖୁଛଂତି । ଓ ନାପସଂଦ କରୁଛଂତି ।

ନବୀନ ମଂଗରାଜ ବୁଝିଲେ । ସେ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ କେବେହେଲେ ହେଲା କରି ନାହାଂତି । ବୁଝିଲେ ଯୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗରିବ ଘର ପିଲା । ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିଲେ ଲହୁଲୁହାଣ ହୋଇ, ଯଥାକ୍ରମେ ଶୁଖିଲା ଛାତିକୁ ଭୁଲିଯାଇ କିରାଣୀଗିରି କରୁଥାଆଂତା । ଅକାଳେ ସକାଳେ ପ୍ରାଣକୁ ପୋଷିବାପାଇଁ କବିତା ଲେଖୁଥାଆଂତା । କିଂତୁ ନବୀନ ମଂଗରାଜ ମୂଳରୁ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ସମାଜକୁ ଜିଣି ହେବ ନାହିଁ ସିନା, କିଣି ହେବ । ପିଲା ଦିନେ କିଣିବାର କେବଳମାତ୍ର ମୁଦ୍ରାଥିଲା ମଂଦ ମଧୁର ହସ ଓ ଲଳିତ ଲେଖନ । ସେଥିରେ ନବୀନବାବୁ କେତେ ଅବଧାନ, କେତେ ମାଷ୍ଟ୍ର, ଟିଚର ଓ ପ୍ରଫେସରଂକୁ କିଣି ପାରିଲେ, ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର ନ ହେଲେ ମଧ ଟିକଣା ଜାଗାରେ ଲଖି ଯାଇ ପାରିଲେ । ନବୀନବାବୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଖବର କାଗଜର ସାଂବାଦିକ ହେଲେ, ତା' ସାଂଗକୁ କାଠ ବ୍ୟବସାୟ କଲେ । ସାହିତ୍ୟ ? ହଁ, ସେ ଅବିଳଂବେ ବୁଝିଲେ ଯେ କବିତାଠାରୁ ଉପନ୍ୟାସ ଭଲ, ଚିଂତାଠାରୁ ସେଂଟିମେଂଟ୍ ଭଲ, ଫୋଡ଼ିବାଠାରୁ ଆଉଁସିବା ଭଲ । ସର୍ବୋପରି ସେ ଗୋଟିଏ ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟକୁ ଆଦରି ଥିଲେ—ସଂଘର୍ଷଠାରୁ ସାଲିସ୍ ଭଲ । ଅତଏବ ଅଳ୍ପ ପଂଚାଳିଶ ବର୍ଷ ନ ପୂରୁଣୁ ସେ ଜଣେ ଜନପ୍ରିୟ ଔପନ୍ୟାସିକ, ସାଂବାଦିକ ଓ ବଡ଼ ଲୋକ । ଅବଶ୍ୟ ମଂଜଶ୍ରୀ ଦେବୀ ଶୁଣିଲେ ଫୁତ୍କାରରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବେ, କହିବେ—ହୁଁଃ, ବଡ଼ଲୋକ କଅଣ ଏଇମାନଂକୁ କହଂତି ? ମଂଜଶ୍ରୀ ଦେବୀ ବଡ଼ଲୋକର ସଂତାନ, ବଡ଼ଲୋକର ସୋପାନ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଳ୍ପପତି ତଥା ଦାନବୀରଂକ ଝିଅ, ସେ ସମାଜକଲ୍ୟାଣରେ ଅଗ୍ରଣୀ, ସେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଂକ ସ୍ତ୍ରୀଂକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଜାଣଂତି, ସବୁ ମଂତ୍ରୀମାନେ ତାଂକୁ ଭଲ ପାଆଂତି । ଜଣେ ତରୁଣ ମଂତ୍ରୀଂକ (କେତେକ କହଂତି ମଂତ୍ରୀଂକ ପି.ଏ) ଭଲ ପାଇବା ନେଇ ନାନା କଥା ଶୁଣାଯାଏ । ନବୀନ ମଂଗରାଜ ସେଥିରେ ବିଚଳିତ ହୁଅଂତି ନାହିଁ । ଲୋକେ କହିବେ । ତେବେ—ଏଇ କାଲିକା କଥା—ସେ ମଂଜଶ୍ରୀ ଦେବୀଂକ ସୁଗୋଲ ଗୌର ବାହୁକୁ ଆଉଁସୁଥିଲେ । ହଠାତ୍

ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ଏ ହେଉଛି ଶବ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶ···ପୁରୁଷର ଶବ୍ଦ ଅସ୍ତ୍ର···ଏହି ଶବ୍ଦ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଗଢ଼ କରିପାରେ ହୁଏତ ମଂଜୁଶ୍ରୀର କେଉଁ ଗୋଟିଏ ହୃଦୟ, କେଉଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣ, କେଉଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଣତାକୁ ଛାପ ଦେଇ ପାରେ ! ··କିଂତୁ ···କିଂକୁ ତା'ର କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ, ଯେମିତି ହସିବ, ଖେଳିବ....ମୋର ଦାଗ ରହିଥିବ, ସମସ୍ତେ ଦେଖିବେ । ସେଇଠି ସେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦେହକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣ ବେଗରେ ଆଉଁସିଥିଲେ ଓ ମଂଜୁଶ୍ରୀ ଦେବୀ ସାମାନ୍ୟ ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ହୋଇ ପଚାରିଥିଲେ,—ଆଜି ତୁମର କଅଣ ହୋଇଛି କି ?

ଯାହା ହେଉ ନବୀନବାବୁ ବୁଝିଲେ । ଶୃଂଗାର ରସ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ହାରୁ ଦାସଂକ ଅଶ୍ଳୀଳତା ସପକ୍ଷରେ ଭୋଟ ବେଶି । ମଂତବ୍ୟର ମଂଗ ମୋଡ଼ ଦେବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ସେ କଥାକୁ ବାଗେଇ ଦେଲେ । କହୁ କହୁ କହିଲେ, "ଦେଖା ଯାଉ । ସମାଲୋଚନାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ୍‌ସ୍‌ପିରିମେଂଟ୍ ଆବଶ୍ୟକ ! ହାରୁବାବୁଂକ ଚିଠା ଗୃହୀତ ହେଉ । ଦେଖାଯାଉ 'ଗୁରୁଚେତନା'ର ସଂପାଦକ କଅଣ କହୁଛଂତି । ଦେଖାଯାଉ ପବ୍‌ଲିକ୍ କଅଣ କହୁଛି ।"

ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । କହିଲେ, "କ୍ଳାଂତ ଲାଗିଲାଣି ।"

କ୍ରମଶଃ ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ଦାଂଡ ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଲେ । ଏବଂ ଦୁଆରବଂଧରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବର୍ଷାକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ବଳଦେବ ବାବୁ ରାଗିଲେ କି ? ବୁଝିଲେ କି ? ତାଂକର ପେଟବଥା ବଢ଼ିଗଲା କି ?

ଏପରି ଭାବିବା ଅନ୍ୟାୟ । ବଳଦେବବାବୁ କେବେହେଲେ ନିଜକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ, ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ଭାବି ନାହାଂତି । ତ୍ରିପାଠୀଂକ କଳା ଚେହେରା, ବିଗତ ଜମିଦାରୀର ସଂସ୍କାର, ସଂସ୍କୃତ, ପୁରାତନତ୍ୱ, ବୟସ ଅଧା ନ ହେଉଣୁ ତୃତୀୟପକ୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଇପରି କେତେ ଦୋଷଗୁଣ ଖୋଜା ଯାଇପାରେ । କେଉଁଥିରେ ତାଂକ ଅପାରଗତା ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ନାହିଁ । ବରଂ ଆତ୍ମସାଧନର ନୂତନ ଦିଗ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ ।

ଶୈଶବରୁ ତାଂକ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଜନ୍ମିଛି ଯେ ସେ ଅଲଗା, ଅନ୍ୟମାନଂକପରି ନୁହଂତି । ବାପମାଆଂକର ପାଂଚଟି ପିଲାଂକ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କେହି ତାଂକ ପରି କଳା ନୁହଂତି । ତାଂକ ପରି ଅଉ କେହି ମୋଟା ନ ଥିଲେ । କିଂତୁ ଯଥା ସମୟରେ ସେ ସଂସ୍କୃତର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କଲେ । ସଂସ୍କୃତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅକଥିତ ଅସାଧାରଣ ଭାଷା । ଅସାଧାରଣର ଉଚ୍ଚାରଣ କର, ନିର୍ଭୀକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚାରଣ କର । ନିଶ୍ଚୟ ସେମାନେ ଆଖି ଖୋଲି ଦେଖିବେ, ସମ୍ମାନ ଦେବେ । କଳାପଥରର ଉଚ୍ଚାରଣ କର, ପୁରୁଣା କାଳିଆ ବଡଲୋକର ଉଚ୍ଚାରଣ କର, ପ୍ରଥମପୁରୁଷର ଭେରୀ ବଜାଅ;

ପାହୁଂଡ ପକାଇ ଚାଲ । ସେମାନେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଚାହିଁବେ, ମନେ ମନେ ନମସ୍କାର କରିବେ ।—ଲେଖକଙ୍କର କି ପାଂଡିତ୍ୟ···ଯେତେ ଯାହା କୁହ ଆଜି କାଲିକାର କେତେଜଣ ଏତେ ବଡ଼ କାବ୍ୟ ଲେଖି ପାରିବେ ? କେତେଜଣ ଉପେଂଦ୍ର ଭଂଜଂକୁ ଟି. ଏସ୍. ଇଲିୟଟ୍‌ଂକ ସହିତ ତୁଳନା କରିପାରିବେ ?···ସବୁ ଗୁଛଯାକ ସ୍ୱୀକାର କଲେ, କିଂତୁ ଏଇ କହିଲେ ନା, ମୁଁ ବାଣୀ ପୂଜା ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାର ପୂଜା କରି ପାରିବ ନାହିଁ (ଅବଶ୍ୟ ସେ କେମିତି ଚଳଂତି, ତାହା ତାଂକ ସାହିତ୍ୟ ପରି ଦୁର୍ବୋଧ, କିଏ କହେ ଯେ ସେ ମ୍ୟାଜିସ୍ଟ୍ରମକୁ ପୋଷି ରଖଂତି, କିଏ କହେ ଯେ କୁଳପତିଂକୁ ତୁଚ୍ଛି ରଖଂତି, ଖଲ ପ୍ରକୃତିର କେହି କେହି କହିବାର ଶୁଣାଯାଇଛି ଯେ ସେ ଟ୍ରେନରେ ଅଫିମ ଖାଂତି, ଇତ୍ୟାଦି)···ସ୍ତ୍ରୀଂକର ତୃତୀୟ ପକ୍ଷ ନା ଚତୁର୍ଥ ପକ୍ଷ ? ଯେତେଦିନ ଜୀବନ, ସେତେଦିନ ଯୌବନ, ଲେଖକଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ କହିବ ।······

ବଳଦେବବାବୁ ନବୀନ ମଂଗରାଜ ସମସାମୟିକ, ବୟସ ପଂଚାଳିଶ ପାଖାପାଖି । ତାଂକର ଯୌବନ ନାହିଁ ବୋଲି କେହି କହି ପାରିବ ନାହିଁ । କିଂତୁ ଯେବେଠୁଁ ସେ ତୃତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ସରଳାଙ୍କୁ ବାହାହେଲେଣି, ତାଂକ ମନରେ ସଂଦେହ ଆସିଛି ଯେ ସବୁ ଧରଣର ଯୌବନ ସମାନ ନୁହେଁ । ସରଳାଗତ ଯୌବନ ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର । ସେଥିରେ ଆଳାପଠାରୁ ପ୍ରଳାପ ବେଶି; ଅତ୍ୟଧିକ ଆନଂଦ, ଅତ୍ୟଧିକ ଅଶ୍ରୁ, ଅପୂରଣ ଦାବୀ । ସରଳାପରେ ଆଉ ଜଣେ ଆସିବ, ତାହା ସେ ଭାବି ପାରଂତି ନାହିଁ, ଚତୁର୍ଥୀ ହୁଏତ ତୃତୀୟାଠାରୁ ଦୁଇଗୁଣ—। ତେଣୁ କେବେ କେଉଁ ଅକ୍ଷମ ଅର୍ଧରାତ୍ରିରେ ସେ ଆକୁଳିତ ହୁଅଂତି । ସତେ କଣ ଏ ରାତି ଉଚ୍ଚରଣହୀନ ! ନିଦ୍ରାହୀନ ! ସେହିଠୁଁ ସେ ଅତିପୁରୁଷ ସିଦ୍ଧାର୍ଥଂକ ପରି ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କରଂତି ଓ ନୂତନତମ କାବ୍ୟର ଦୁଇଧାଡ଼ି ଲେଖି ବସଂତି ।

ହଠାତ୍ ବଳଦେବବାବୁ ସଭାଘରକୁ ଲେଉଟିଗଲେ । ଏକ ସୁଚିଂତିତ ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣାଇଲା ପରି କହିଲେ—

“ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଆସିପାରଂତି । ମୁଁ ତାଂକୁ ଖବର ଦେଇଛି ।”

ବାର୍ତ୍ତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସୂଚିତ ହେଲା ନାହିଁ । ଆଉ ଜଣେ କିଏ ଆସିବେ, ଆସଂତୁ । ଘର ପଡ଼ିଛି, ସମସ୍ତ ଅଛୁ, ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛି, । ହାବୁ ଦାସ ଶୃଂଗାର ରସର ଅପରେକ ଢଙ୍ଗରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ଅଭିନବତ୍ୱରେ ଅନେକ ବିଭୋର ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲେ । ଏବେ ମାର୍କସଂକ ପାଳି—ଶୃଂଗାର ଯେ ରାଜଦରବାରର ସାମଗ୍ରୀ ନୁହେଁ । ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଳାସ ନୁହେଁ । ସେ ଯୁଗ ଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୃଂଗାର ରସରେ କ୍ରାଂତିର ଚେତନା ଦେଖା ଦେଇଛି । ଆମେ ଯାହା

ସୃଷ୍ଟି କରିବା ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର, ଜମିର ଧାନ ପରି, ନଈର ମାଛ ପରି, ଜଙ୍ଗଲର କାଠ ପରି…”

ପ୍ରଥମେ ସଚେତନ ହେଲେ ସରୋଜବାବୁ । ନିଦରୁ ଉଠିଲା ପରି ପଚାରିଲେ—“ପଦ୍ମଭୂଷଣ ? ମାନେ, ମାନେ—”

ତା’ ପରେ ନିରାକାରବାବୁ—“ମାନେ ପଦ୍ମନାଭ ରାୟ ?”

“ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ରାଟ୍ !”

“ଗଛ ଓ ଛାଇ !”

“ଅସଂଭବ !!”

ଆଲୋଚନା ଅଧା କରି ରହିଗଲା । ସେମାନେ ଘୋର ବିସ୍ମୟରେ ଆକ୍ରାଂତ ହେଲେ, ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ । କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ ସେହି ଜୀବନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଶୁକ୍ଳକେଶ ମଂଡିତ କବି-ଔପନ୍ୟାସିକ-ନାଟ୍ୟକାର, ଅଠେଇଶଟି ଭାଷାରେ ଅନୂଦିତ “ଗଛ ଓ ଛାଇ”ର ଲେଖକ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ପଦ୍ମନାଭ ରାୟ ବର୍ଷା ପାଗରେ ତାଂକର ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରି—? ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଅଣ ?

ବଳଦେବବାବୁ ଘୋଷଣାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ । କହିଲେ ଯେ କାଲି ପଦ୍ମଭୂଷଣଂକ ସାଂଗରେ ଦୈବାତ୍ ନଈକୂଳରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ଆଜିକାର ଏହି ବୈଠକ କଥା ପଢ଼ିବାରୁ ସେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବଳଦେବବାବୁ ସାଦର ନିମଂତ୍ରଣ ଜଣାଇବାରୁ ସେ କହିଲେ,—ମୁଁ ଆସିବି । ଆସିବା ପାଇଁ ଯଥା ସଂଭବ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

ତଥାପି ସନ୍ଦେହ ଘୁଂଚିଲା ନାହିଁ । ପଦ୍ମଭୂଷଣ କାହିଁକି ??

ଜଣେ ଅସାହିତ୍ୟିକ ସାଧାରଣ ନାଗରିକ ପକ୍ଷରେ ଏଭଳି ତୀବ୍ର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର କାରଣ ବୁଝିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପାରେ । ସେ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ପଦ୍ମଭୂଷଣ କେବଳ ପହିଲା ନଂବର ସାହିତ୍ୟିକ ନୁହଂତି । ସେ ପହିଲା ନଂବର ବୁଢ଼ା ।

ସେ ମଂଗରାଜଂକ ପରି କେବଳ ପ୍ରବୀଣ ନୁହଂତି । ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀଂକ ପରି କେବଳ ପୁରାତନ ନୁହଂତି । ସେ ବୁଢ଼ା । ଯଶ, ମାନ ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ବୁଢ଼ା । ସେହି ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଏ ସଭା ଥରି ଉଠିବ ନାହିଁ ? ପ୍ରଗଳ୍ଭତା କାଂଦି ଉଠିବ ନାହିଁ ? ଶୃଂଗାର ରସ ଅପମାନିତ, ଧର୍ଷିତ, ଲଜ୍ଜିତ ହେବ ନାହିଁ ?

କେତେବେଳେକେ ସରୋଜ ଚୌଧୁରୀ ସାହସ ପାଇଲେ । ସେ ନିରାକାରବାବୁଂକ କାନରେ କଣ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୋଇ କହିଲେ । ନିରାକାରବାବୁ ଚକ୍ଷୁ ବିସ୍ଫାରିତ କଲେ । କହିଲେ,—“ସତେ ? ମୋତେ କିଏ କହୁଥିଲା ଯେ ତାଂକ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଗଲା ।’.

ଶ୍ୟାମବାବୁ ଶୁଣିଲେ । ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧନ କରି କହିଲେ, "ନା, ନା, ସ୍ତ୍ରୀ ମରିନାହିଁ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେ ତାଂକ ପୁଅ ମରିଗଲା ।"

"ମୁଁ କହୁନାହିଁ ?" ସର୍ବେଶ ବାବୁ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ କହିଲେ. "ମୁଁ ନିଜେ ଶୁଣିଛି ପରା । ତାଂକର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ ନିରଂଜନ, ମୋରି କ୍ଲାସମେଟ୍ । କଲିକତାରେ ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗଲା । ସେଠି ନକ୍ସାଲମାନଂକ ସାଂଗରେ ପଡ଼ି କଣ ହେଲା କେଜାଣି ପୁଲିସ୍ ଗୁଳିରେ ଏକାଥରକେ—"

କଥାର ସୋର ଖେଳି ଗଲଣି । ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ ବସି ପଡ଼ିଲେଣି । ସେ ଜାଣିବାର ସ୍ମିତହାସ ଦେଇ କହିଲେ. "ପୁଅ ମରି ନାହିଁ । ସେ ଆଲିପୁର୍ ଜେଲରେ ଘଣା ପେଲୁଛି ।"

ପୁଅର ଦୁରବସ୍ଥାରୁ ପିତାର ଚରିତ୍ର ବେଶୀ ଦୂର ନୁହେଁ । ଚରିତ୍ରରୁ ସାହିତ୍ୟ । ଜଣେ କିଏ କହିଲେ. ଲୋକଟା ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖିଛି । ସାରା ଜୀବନ ଲେଖି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଗମ୍ଭୀରତା ନାହିଁ ।"

"କେଉଁଠୁ ଆସିବ ?"
"ସ୍ପଂଦନ ନାହିଁ ।"
"କିଏ ଆଣିଦେବ ?"
"ବୁଢ଼ାଂକୁ କେତେ ବୟସ ହେବଣି ?"
"ଧରିନଅ ଶହେ କୋଡିଏ ।"
"ଜିଓ, ତଥାପି ଶୃଂଗାର ରସ ଡାକୁଛି ।"
(ହାଃ ହାଃ, ହୋଃ ହୋଃ, ହିଃ ହିଃ...)
"ଆଚ୍ଛା ସତରେ ତାଂକ ପୁଅ ଘଣା ପେଲୁଛି ?"
"ବୁଢ଼ାଂକୁ ବାଧୁଥିବ ।"
"ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିପାରଂତ —"
"ଧାନ ଓ ବାଳୁଂଗା ।"
(ହାଃ ହାଃ ହୋଃ ହୋଃ ହିଃ ହିଃ...)

ଏହିପରି ଭାବରେ ସେମାନେ ପ୍ଲେଟ ପରେ ପ୍ଲେଟ ହାଣିଲେ, ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଲେ, ଛିବୁଲାଇଲେ ଓ ହସିଲେ । ସତେ କି ପଦ୍ମଭୂଷଣଂକ ପୁଅ ଜେଲ ଯିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଝାଂକ ହୋଇଥିବା ତଂତୁ ଛିଂଡିଗଲା । ଖିରୁଡା ପଘା ଛିଂଡାଇ ବୁଢ଼ ବୁଲିଲା । ଆସ ପଦ୍ମଭୂଷଣ, ଆସ । ଏ ସଭାକୁ ଆସ । ଆମେ ତୁମ ବୃଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ମୁକାବିଲା କରିନେବା । ଆଚ୍ଛା, ପହିଲେ କହିଲ ଦେଖି ତୁମ ପୁଅର କଅଣ ହେଲା ?

···ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଆସିଲେ । କାରକୁ ଖଂଡେ ଦୂରରେ ବଡ଼ରାସ୍ତା ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲେ । ସେହି ଚିରପରିଚିତ ନଇଁଲାଠାଣି, ଦୁର୍ବଳ ପାଦର ଗତି, ବୁଜିଲା ଆଖି ଓ କ୍ଷଣିକ ଦୃଷ୍ଟିପାତ ।

ସାର୍, ଗାଡ଼ିକୁ ଦୁଆର ମୁହଁ ଯାଏ ନେଇ ଆସିଲେ ନାହିଁ ?·· ଆମର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ଆପଣ ଏତେ କଷ୍ଟ କରି···ବର୍ଷାରେ ତିଂତି ନାହାଂତି ତ ?... ଇତ୍ୟାଦିର କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ପଦ୍ମନାଭ ରାୟ ଆଖି ବୁଜି ବୁଜି ଆସିଲେ ଓ ଡ୍ରଇଁ ରୁମର ପ୍ରଶସ୍ତତମ ଗୋଟିକିଆ ସୋଫାରେ ଆଉଜିଗଲେ ।

ସେମାନେ ଅନାଇ ରହିଲେ । ମନେ ହେଲା ଏହିକ୍ଷଣି ଘୁଘୁର ବାଜିବ, ପରଦା ଉଠିବ, ବୃଦ୍ଧଂକର କ୍ଲାଂତି ଭାଙ୍ଗିବ । ଆଖି ଖୋଲିବ ।

ପଦ୍ମନାଭ ରାୟ ଆଖି ଖୋଲିବା ମାତ୍ରେ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କୁଂଚିତ ଶିଥିଳ ପାତରୁ ନିସ୍ପନ୍ନ ଶିଖା ଜଳି ଉଠିଲା ଓ ତୁଷାର ବାଷ୍ପ ନିର୍ଗତ ହେଲା । ସେମାନେ ସଳଖି ଗଲେ, ପଲକକୁ ଟେକି ଧରିଲେ । ଯେତେ କି କେହି ନିଆଁରୁ ଚେନାଏ କିଂବା କାଂଫରୁ ଧାପେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଂତି ।

“ବଳଦେବବାବୁ ମୋତେ କାଲି କହିଲେ, ଆସିବାକୁ ନିମଂତ୍ରଣ କଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି ମୋର ଆସିବା ଉଚିତ । ଭାବିଲି ଯେ ମୋର ମଧ୍ୟ କିଛି କହିବା ଉଚିତ । ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅସାମାନ୍ୟ । ଅସାଧାରଣ ।” । (ପୁନଶ୍ଚ ଚକ୍ଷୁନିମୀଳନ)

(ଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳନ) “ଆପଣମାନେ କିପରି ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛଂତି ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ କିଛି କହିବି—ଯଦି ଆପଣମାନେ ଅନୁମତି ଦିଅଂତି । କହିବି ଯେ ଶୃଂଗାରର ଅର୍ଥ ସଂଯୋଗ । ଜଣେ ଆଉ ଜଣଂକୁ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ, ତା ସହିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମିଶିଯିବାକୁ ଚାହେଁ । କାହିଁକି ? କାହିଁକି ନା ସେ ସଂଯୋଗରେ ମୁକ୍ତି ପାଏ । ନିଜଠାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । ନିଜର ନିଜତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଲୀବତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତିପାଏ···ଏହି ସାନ କଥାଟିକୁ ଭାବି ଦେଖଂତୁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ ।” (ସ୍ମିତହାସ)

ସେମାନେ କେହି ଭାବିଲା ପରି ଦିଶିଲେ ନାହିଁ ।

ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଆଖି ବୁଜିଲେ ।···ମୁଁ କାହିଁକି ଏଠିକି ଆସିଲି ? ପୁଅର ଖବର ପାଇବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ କେତେ ଲୋକଂକ ପାଖକୁ ଗଲିଣି, ଭଲ ଭଲିକା କେତେ କଥା କହି ସାରିଲିଣି । କିଛି ଲାଭ ହେଲା ? କିଂତୁ ଏ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ ସଭା, ମୋର ସାମ୍ରାଜ୍ୟରୁ ଖଂଡେ । ଏଠି ମୋର ଛଂଦ, ମୋର ଶୈଳୀ । ମୋର ଭକ୍ତ, ମୋର ପ୍ରଜା । ସେଇଲାଗି ତରତର ହୋଇ ଆସିଲି । ମିରୁବୋଉ ମନା କରୁଥିଲା—ସେ କିଛି ଜାଣେନାହିଁ । ନିହାତି ହୁଂଡୀ । ଥରେ ହେଲେ ମୋତେ ବୁଝିଲା ନାହିଁ, ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ନାହିଁ—

"ଆଜ୍ଞା, ଚା' ନିଅନ୍ତୁ" ଚା' ଅଭୁକ୍ତ ରହିଲା । ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଆଖି ଖୋଲି ପୁଣି ବୁଜି ଆଣିଲେ ।

"ମୁଁ ଆସିଛି, ବେଶ୍ କରିଛି । ଯେତେଥର ଡାକିବେ, ସେତେଥର ଆସିବି । ମୁଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ, କଦାପି ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ନିନ୍ଦୁ ବା ଗାଳି ଦେଉ । କେହି ବୁଝନ୍ତୁ ନ ବୁଝନ୍ତୁ ।"

ତା' ଛଡା ମୋର ଆଉ କିଏ ଅଛି ?

ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ କାରୁଣ୍ୟର ଉଦ୍ରେକ ହେଲା ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଲୁହ ଗଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେହି କାରୁଣ୍ୟରେ ଆଘାତ ଓ ପ୍ରତିରୋଧରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡତା ଅଧିକତର ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା । ଯେତେବେଳେ ବୃଦ୍ଧ ଜଳଗର୍ଭ ମେଘ ଭିତରୁ ଟାଣ ରୋଦୁଅ ଖରା ଆଖିକୁ ଝଲସାଇ ଦିଏ ଓ କ୍ଷଣକରେ ମେଞ୍ଚାଏ କଳା ଚଢ଼େଇ ସେଇ ରଶ୍ମିକୁ ଚଞ୍ଚୁରେ ଖୁମ୍ପନ୍ତି, ନଖରେ ବିଦାରନ୍ତି…ତା'କୁ ଦେଖିଲେ ଲୁହ ଆସିବ କେଉଁଠୁ ?

"ସାର୍ ଚା' ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲାଣି, ସରବତ୍ ଆଣିଦେବି ?"…"ମୁଁ ଭାବୁଛି ଆମେ ଯେଉଁ ଚିଠା ତିଆରି କରୁଛୁ, ଆପଣଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ ଆସିବୁ, ଆପଣ ତାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିଦେବେ"…"ଆପଣ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତୁ ।"

ଏମାନେ ମୋତେ ଦୟା ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ଚେତାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ବୁଢ଼ା, ମୋର ସାହିତ୍ୟ ମରିଗଲାଣି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ମୋ ପୁଅ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଛି । ତେଣୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଆହୁରି ଅକ୍ଷମ, ଆହୁରି ଅଧମ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖୁଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଦେଖୁଛି । ଏଇ ନବୀନ ମଙ୍ଗରାଜ, ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ, ତୁମେ କଅଣ ଭାବୁଛ ବଡ଼ ସାହିତ୍ୟିକ ହେବ ନାହିଁ, ବୁଢ଼ା ହେବ ନାହିଁ ? ତୁମର ପୁଅ କି ଝିଅ କି ନିଜର କେହି ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲିଯିବେ ନାହିଁ ? ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ବଡ଼ ହେବ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ! ତୁମେ ଜ୍ଞାନବାବୁ, ତୁମେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ହେବ । ରେଡ଼ିଓରେ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ତୁମ କବିତା ଝୁଣ୍ଟି ଝୁଣ୍ଟି ହୋଇ ପାଦ ପକାଇବ । ଏବଂ ତୁମେ ସ୍ମାରକ ଦାସ, ତୁମେ କଅଣ ରକ୍ଷା ପାଇବ ବୋଲି ଭାବୁଛ ? ସେମାନେ ତୁମ କବିତାକୁ ଧରି ରାସ୍ତା ମଝିରେ ନାଚିବେ, ପୋଷ୍ଟର୍‌ରେ ତୁମ ଛୁଞ୍ଚିମୁହାଁ ମହାତ୍ୟାଗୀଙ୍କ ମୁହଁ ପରି ଦେଖାଯିବ । ଭୟ ନାହିଁ କବିକାର ! ତୁମର ବକ୍ରତା ଦାର୍ଶନିକତାରେ ପରିଣତ ହେବ । ତୁମେ କୁଞ୍ଚେଇବାକୁ, ଛଲୁଲେଇବାକୁ ବେଳ ପାଇବ ନାହିଁ…ଏ ଛୋକାଟି କିଏ ? ମୋର ପୁଅ ବୟସର ହେବ । ଛାଡ଼, ମୁଁ ତା' କଥା କାହିଁକି ଭାବୁଛି ? ସେ ଯାଉଛି, ଯାଉ । ମୁଁ ବଞ୍ଚିବି । ମୁଁ ସାହିତ୍ୟିକ । ମୁଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କରିବି ।

ଦୀର୍ଘ ନୀରବତା ପରେ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଯାହା କହିଲେ ତାହା ଅତ୍ୟଂତ ବାସ୍ତାକୂଳ ମନେ ହେଲା। କେବଳ ଶେଷ କେତୋଟି ପଦ ବୁଝିହେଲା।—ମୁକ୍ତ। ସଂଯୋଗରେ ମୁକ୍ତ। ଶୃଂଗାରରେ ମୁକ୍ତ। ଶୃଂଗାରର ଜୟ କର ! ଆପଣମାନେ ମନେ ରଖଂତୁ…ଲେଖି ରଖଂତୁ…

ତାଂକୁ ଆଉ କିଛି କହିବାକୁ ଦିଆ ହେଲା ନାହିଁ। ନବୀନ ସଂଗରାଜ ତାଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ, "ସାର୍ ଡେରି ହେଲାଣି, ପୁଣି ଶ୍ରାବଣ ମେଘ ଉଠାଇଲାଣି", ଏବଂ ତାଂକ ଦେହରେ ହାତ ରଖିଲେ।

ପଦ୍ମଭୂଷଣ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲେ ନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟକ କ୍ଷୁବ୍ଧ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ। ସେ ଉଠି ଛିଡ଼ା ହେଲେ ଓ ପୂର୍ବପରି ଆଖି ବୁଜିଲେ। ଯେମିତି ଆସିଥିଲେ, ସେମିତି ଫେରିଗଲେ। ସହକର୍ମୀଗଣ ତାଂକୁ କାର୍ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ପାଛୋଟି ନେଲେ, କାର୍‌ର ଦରଜା ଖୋଲି ବସିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଏବଂ ଡ୍ରାଇଭର୍‌କୁ ଶୀଘ୍ର ଚଳାଇ ନେବା ପାଇଁ ଇଂଗିତ ଦେଲେ।

କିଂତୁ ଶୃଂଗାର ରସ ତଥାପି ତାଂକ ମନରେ ଗୁଂଜରୁଥିଲା…ମୋର ଧନ ସରି ନାଇଁ। ମୁଁ ଶୃଂଗାର କରିପାରିବି। ମୁଁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ପୁଣି ମୋର ସେଇ ହୁଂଡୀ ବୁଢ଼ୀ ସାଂଗରେ ଶୃଂଗାର କରିବି…ମୋର ନୂଆ ପୁଅ ଜନ୍ମହେବ…

ସେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ଏକାଧିକ ସାହିତ୍ୟିକ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲେ। ହରିଦାସ କହିଲେ "ବୃଦ୍ଧ ଆପଣମାନଂକ ଭଗବାନ୍—ଦଅଁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଂକ ସହିତ ମିଳିତ, ସଂଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହାଂତି। କାହାରି କିଛି ଆପତ୍ତି ଅଛି କି ?" ସେହିଠୁ ସଭିଏଁ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ହସି ଉଠିଲେ।

ସେହିଦିନ ପାଇଁ ଶୃଂଗାର ରସର ଆଲୋଚନା ସ୍ଥଗିତ ରହିଲା। ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବୈଠକ ବଳଦେବ ତ୍ରିପାଠୀଂର ନିବାସ "ଐରବତ"ଠାରେ ବସିବ।

— — —

ଅଂତଃସ୍ୱର

ନିମାଇଁ ପଟ୍ଟନାୟକ

॥ ୧ ॥

ଆଲେଖ୍ୟା ବେଗମ୍ ନିଜ ବୃତ୍ତର ପରିଧିରେ ଘୂରି ଲଗିଛି। ଛାତି ଦମ୍ ଦମ୍ ହେଉଛି ଦୁଲ୍‌କୁଛି। ଦୁଲ୍‌କୁଛି ଓଠ ଓ ମୁହଁର ମାଂସ। ଲାଗୁଛି, ଯେମିତି ହୃତ୍‌ପିଂଡ ଛିଡ଼ି ଖସି ପଡ଼ିବ।

ପଛରେ ଗର୍ଜୁଛି ରକ୍ତ ନାଗ। ରକ୍ତର ସରୋବର ଭିତରେ ଦେଇ ଆସିଛି ଅଂଧାରର ନାଗଲୋକରୁ। ନାଗପୁରୁଷ ଅନୁସରଣ କରୁଛି। ଦେହରେ ତାର ସୈନିକର ବେଶ।

କୁମାରୀ ଆଲେଖ୍ୟା ଭୟର ଭଉଁରିରେ ଦିଗ ଜାଣୁ ନାହିଁ। ଭୟ : ନାଗ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇଯିବ ଦେହରେ। ତଳୁ ଉପର ଯାଏଁ। ଉପରୁ ତଳଯାଏଁ। ଗୁଡ଼େଇ ହେଉଥିବ। ସଲ ସଲ ହେଉଥିବ। କ୍ରମେ କଠିନ ହେବ ତାର ଦେହ ବଂଧ; ତା' ପରେ ଭିଡ଼ି ଧରିବ। ଭିଡ଼ି ଧରିବ ଯେ ଆଉ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ—ପୂରା ନିସ୍ତେଜ ହେଲାଯାଏଁ।

ଦେହର ଶିରାମାନ ନେଳୀ ହୋଇଯିବ। ସାପ ଗିଳିବାକୁ ଆରଂଭ କରିବ। ପ୍ରଥମେ ମସ୍ତକ : ଆଖି, ନାକ, କାନ, ଗଂଡ। ତା'ପରେ ଦେହ : ସ୍ତନ, ଉଦର, କଟି, ନାଭି-ବାହୁ ସହିତେ। ତା' ପରେ ନିତଂବ, ଜଘନ, ଜାନୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତଳକୁ ତଳକୁ ଗିଳିଦେବ। ଭିଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହେବ। ଭାଂଗିଦେବ ଦେହର ହାଡ଼ମାନ। ତା' ପରେ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବ ରାଜ ରାସ୍ତାକୁ ଓ ଖୁସିରେ ସୁସୁରି ମାରି ବୁଲିଯିବ।

ନାଗପୁରୁଷ କହିଲା, ସୁଂଦରି ! ଭୟକର ନାହିଁ। ନାଗଲୋକରୁ ଆସିଥିଲି ରାଜ୍ୟ ଜୟ କରି। ସେ ଅଭିଳାଷ ଛାଡ଼ି ତୁମ ପାଖେ ବଂଦୀ ହୋଇ ରହିବି। ଦିନରେ ମେଂଢା ହେଉଥିବି। ରାତିରେ ଭେଂଡା ହେଉଥିବି।

ଆଲେଖ୍ୟା କିଛି ଶୁଣି ପାରୁନଥାଏ। ଭୟ ତା' ରକ୍ତରେ ଜମାଟ ବାଂଧୁଥାଏ। ରକ୍ତ ହେଉଥାଏ ବରଫ ଓ ବରଫ ତରଳି ଯାଉଥାଏ।

ନାଗପ୍ରବୃତ୍ତ ଚଂଚଳ ହେଲା । କହିଲା : ଏଇଦେଖ । ଭସ୍ମ କରୁଛ ? ହେଉ ରଖିଦେଉଛି ଶିରସ୍ତ୍ରାଣ, କବଚ, କୁଂଡଳ । ଛାଡ଼ିଦେବି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର । ଭସ୍ମ କର ନାହିଁ । ତୁମକୁ ହତ୍ୟା କରିବି ନାହିଁ ।

ରକ୍ଷଣଶୀଳ ପରିବାରର କନ୍ୟା ଆଲେଖ୍ୟା ଦୂର ମଫସଲରୁ ଆସି କଲେଜ ଜୀବନ ଆରଂଭ କରିଛି ! ଜୀବନକୁ ଚିନ୍ହିନାହିଁ, ଜୀବନର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଜାଣି ନାହିଁ । ଜୀବନର ବୀଭତ୍ସତା ଦେଖିନାହିଁ । ଶୁଣୁଛି, ଜୀବନ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ । ନିଜକୁ ବେଳେ ବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛି—ମଣିଷ ତା' ହେଲେ ଜନ୍ମ ହେଉଛି କାହିଁକି ? କେଉଁ ସୁଖ ପାଇଁ ? ଉତ୍ତର ଖୋଜି ପାଇନାହିଁ । ଦିନରେ ପାଂଚଥର ଉଜୁ କରି ନମାଜ ପଢ଼ୁଛି । ଅସଦାଚରଣକୁ ଘୃଣା କରି ଶିଖିଛି । ପାପକୁ ପାପ, ପୁଣ୍ୟକୁ ପୁଣ୍ୟ ବୋଲି ମାନିଛି ।

ଆଲେଖ୍ୟା ଛାତ ଉପରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥାଏ । ତଳ ମହଲରୁ ଶୁଭୁଥାଏ କିଶୋରୀଙ୍କ କଂଠର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର । ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ ତାଂକ ଛାତ୍ରୀ ନିବାସ ଭିତରେ ପଶିଛଂତି । ଆଲେଖ୍ୟା ଜାଣିଲା ତଳ ମହଲାରେ ଛାତ୍ରୀମାନଂକ ଉପରେ ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟଂକର ଅତ୍ୟାଚାର ଚାଲିଛି । ଭୟରେ ସେ ଚାଲି ଆସିଛି ଛାତ ଉପରକୁ । ପଛେ ପଛେ ଶ୍ୱପଦ ସୈନିକର ମୁଖା ପିଂଧି ଅନୁସରଣ କରିଛି ।

ଆଲେଖ୍ୟା ବିଚଳିତା ହେଲା । କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁନାହିଁ । ଶ୍ୱପଦ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ସିଡ଼ି ଦ୍ୱାରରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସୈନିକ । ହସୁଛି । ଶୁଷ୍କ ହସ । ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ହସ । ସେ ହସ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ, ସେ ହସ ସହ୍ୟ ହେଉନାହିଁ ।

ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସାମନାରେ ଠିଆ ହେଲା ରକ୍ତନାଗ ।

ଆଲେଖ୍ୟାର ଆଖି ଆଗରେ ପୃଥିବୀର ଦୃଶ୍ୟମାନ ତଳ ଉପର ହେଲା ।

ରକ୍ତମୁଖା ସୈନିକ ଆଲେଖ୍ୟା ପାଖକୁ ଲାଗିଆସିଲା । ବଳିଷ୍ଠ ଆବେଗ ଓ କୋମଲ କାତରତା ପରସ୍ପରର ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲେ ।

ଆବେଗର ପୁଷ୍ଟ ଅଂଗ

କାତରତାର ସଂକୁଚିତ ଶରୀର ।

ଆବେଗର ଧମନୀରେ ରକ୍ତର ଗତି ପ୍ରଖର ହେଉଛି । କାତରତାର ଶିରାରେ ରକ୍ତ ପାଣି ଫାଟୁଛି । ଆବେଗ ଚାହୁଁଛି କାତରତାକୁ ନିଜ ଦେହରେ ଲୀନ କରିଦେବ ।

ଆବେଗର ସ୍ୱର :

ମାରିବନି ମାରିବନି ମାରିବନି ମାରିବନି ମାରିବନି ।

କାତରତାର ସ୍ୱର :

ଛାଡ଼ିଦିଅ ଛାଡ଼ିଦିଅ ଛାଡ଼ିଦିଅ ଛାଡ଼ିଦିଅ ଛାଡ଼ିଦିଅ ।

କିଛି କରିବିନି, କିଛି କରିବିନି, କିଛି କରିବିନି, କିଛି କରିବିନି ।
ନା ନା ନା ନା ନା ନା ନା ନା ନା ନା ।
ରହ ରହ ରହ ରହ ର ର ର ର ର ର ର ର ର ର
ଆରେ ଆରେ ଆରେ ଆରେ ଆରେ
ର ର ର ର ର ର ର ର ର ର । [ପ୍ରଶ୍ୱାସ] ର ର ର ର ର
ପ୍ରଥମ ରକ୍ଷା କବଚ ଫାଟିଲା ।

ରକ୍ତନାଗ ଗୁଡ଼େଇ ହେଉଛି ଦେହରେ । କ୍ରମେ ଶକ୍ତ ହେଉଛି ତା'ର ଦେହବଂଧ ।

ଆଲେଖ୍ୟା ନିଜକୁ ସଂବୃତ୍ତ କଲା । ନିଜ ଶାମୁକା ଭିତରକୁ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଗଲା ।

ଫାଟିଗଲା ଦ୍ୱିତୀୟ ରକ୍ଷା କବଚ ।

ଆଲେଖ୍ୟାର ଦେହ ପୁଣି ସଂକୁଚିତ ହେଲା । ପୁଣି ସଂକୁଚିତ ହେଲା । ସେ ଜାଣିଲା ପାପ ତାକୁ ମାଡ଼ି ବସୁଛି । ପାପର ତନୁ ସଂକଟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । କ'ଣ କରିବ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁନାହିଁ ।

ସେ ସୈନିକକୁ କହିଲା, ତୁମେ ଅଂତତଃ ମାନ ଯେ ଆମ ଦେଶ ଉପରେ ତୁମର ଆକ୍ରମଣ ଅନ୍ୟାୟ । ଆମର ଦାବୀ ମୁକ୍ତି ମୁକ୍ତି ।

ସୈନିକ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ମାନୁଛି ତୁମ ଦେଶର ଦାବୀ ଯଥାର୍ଥ । ଆମେ ଅନ୍ୟାୟରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଛୁ ।

ତଥାପି ଆଲେଖ୍ୟା ସଂତୁଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ । ପାପ ପାପ ହୋଇ ରହୁଛି । ରୂପ ବଦଳାଉ ନାହିଁ । ଆଲେଖ୍ୟା କାରଣ ଖୋଜୁଛି । ପାପକୁ ପାପ ନ ଗଣିବାର କାରଣ ତା' ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ ?

ଆଲେଖ୍ୟା ପଚାରିଲା,—ତୁମେ ମତେ ଭଲ ପାଅ ?

ଅବାଂତର ପ୍ରଶ୍ନ । ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ କେମିତି ଅସଂଗତ ଶୁଭିଲା ।

ସୈନିକ କହିଲା—ତୁମ ରୂପ ମୋତେ ପାଗଳ କରିଛି । ସତରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ ପାଇ ବସିଛି ।

ତୃତୀୟ ରକ୍ଷା କବଚ ଫାଟିଗଲା ।

ଦେହ କୁହୁଳିଲା । ଭିତରେ ଭିତରେ ।

ଦେହ କୁହୁଳିବାର ଗଂଧ—

ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ କେଉଁଠି ପିଚୁ ତରଳା ହେଉଥିଲା ପରି । କେଉଁଠି ସାଇକେଲ ଟାୟାର ପୋଡ଼ା ହେଉଥିଲା ପରି ।

ଦେହ ଟକ୍ ମକ୍ ହୋଇ ଫୁଟୁଥାଏ । ଟକମକ ତତଲା ପାଣିରେ ଯେମିତି ସିପ ଫୁଟୁଥାଏ । ଦେହର ଶାମୁକା ଚୂନ ହେଉଥାଏ । ନିଜର ଚୂନ ଖାଇ ଯାଉଥାଏ ନିଜକୁ ।

ଆଲେୟା କ୍ରମେ ଚେତା ହରାଇଲା ।

|| ୨ ||

ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା । ଏକ ଅଜବ ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଶିମିଳୀ ଗଛ ମୂଳେ ସେ ଶୋଇ ଯାଇଛି । ଗଛ ଉପରେ ଫୁଲ ଶାମୁଣାର ପିଲାମାନେ କାଂଦୁଛଂତି । କ୍ଷୁଧାରେ ଆତୁର ହେଉଛଂତି । ଫୁଲ ଶାମୁଣା ପିଲାମାନଂକୁ ବୋଧ ଦେଉଛି । କାଂଦନା, ଏଇଦେଖ କେମିତି ରକ୍ତନାଗ ଏଇ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି । ଶିମିଳୀ ଗଛମୂଳେ ସେ ପ୍ରଥମେ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କୁ ଦେଖିବ । ରକ୍ତନାଗ ପଶିଯିବ ରାଜକୁମାରୀର ଗର୍ଭ ଭିତରକୁ । ରାଜକୁମାରୀ ଚିତ୍କାର କରିବ । ସେ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଧାଇଁ ଆସିବ ରାଜକୁମାରଟିଏ । ପଚାରିବ କ'ଣ ହେଲା ? ରାଜକୁମାରୀ କିଛି କହି ପାରୁନଥିବ । ସେତିକି ବେଳେ ରାଜକୁମାର ରାଜକୁମାରୀର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବ । ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ଅଭିଶାପ ଅଛି - କୁମାରୀ କନ୍ୟା ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ତା' ଉପରେ ଅକାଳ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିବ ଓ ସେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ । ଆଉ କାଂଦ ନାହିଁ ମୋ ଧନ, ଅପେକ୍ଷାକର । ଏଇନେ ପେଟ ପୂରେଇ ମନଇଚ୍ଛା ଖାଇବ । ଏ କଥା ଶୁଣି ସେ ଅନ୍ୟକୁ କହିବ ସେ ପଥର ପାଲଟି ଯିବ ।

ଆଲେୟା ସ୍ୱପ୍ନରେ ଅନୁଭବ କଲା—ରକ୍ତନାଗ ପଶିଯାଉଛି ଗର୍ଭ କୋଠରୀକୁ । ଫୁତ୍କାର କରୁଛି । ପ୍ରତି ଫୁତ୍କାରରେ ବିଷ ବର୍ଷୁଛି । ଉତପ୍ତ ବିଷ ।

ଆଲେୟା ଭୟରେ ଚିତ୍କାର୍ କଲା ଓ ତା'ହାର ନିଦ ଭାଂଗିଗଲା ।

|| ୩ ||

ଆଲେୟା ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ନିଜକୁ ସଜାଡ଼ି ଠିଆହେଲା । ଦେଖିଲା ଅକାଳ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିଛି । ଛାତ ଉପରେ ସୈନିକର ନିର୍ବେଦ ଶରୀର ପଡ଼ିଛି । ତଳୁ ମୁକ୍ତି ବାହିନୀର ବୁକରେ ଟଳି ପଡ଼ିଛି ସୈନିକଟି, ଉପରେ ଆକାଶ ଓ ଶୂନ୍ୟତା ।

ଶୂନ୍ୟ ଆକାଶ ବିଦ୍ରୂପ କରୁଛି—

ଆଲେୟାର ଦେହ କଳଂକିତ,
ଆଲେୟା ପାପଗ୍ରସ୍ତ ।
ଆଲେୟାର ଆତ୍ମା କଳୁଷିତ,
ଦେହ ଓ ଆତ୍ମା ବାହାରେ ତା'ର କି ପରିଚୟ ଅଛି ?

ଆଲେଖ୍ୟା ଜାଣିଲା, ତା'ର ନୈତିକ ମେରୁଦଂଡ ଭାଂଗିଯାଇଛି । କେମିତି କାହାକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ? କାହାକୁ କେମିତି କ'ଣ କହିବ ? ନିଜେ ନିଜକୁ କ'ଣ ବା କୈଫିୟତ ଦେବ । କ'ଣ କରିବ ?

କିଛି ସ୍ଥିର କରି ନ ପାରି ସୈନିକର ରିଭଲ୍‌ଭର୍‌ଟି ହଠାତ୍ ଦେଖି ସେ ସେଇଟି ଉଠାଇନେଲା । କାନମୂଳେ ଲଗାଇ ଟ୍ରିଗର ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ରଖିଲା । ବେଶ୍ ହେବ । ପାପ ଆଉ ମନକୁ ଡରାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ହୃଦୟକୁ ପୀଡ଼ା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଆଶ୍‌ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଆଂଗୁଠି ଟ୍ରିଗର ଦବୁନାହିଁ ।

ସେ ଭାବିଲା ଏକ୍‌ଠାରୁ ଶହେ ଯାଏଁ ଗଣିଯିବ । ଏବଂ ଠିକ୍ ଶହେ କହିଲା ବେଳକୁ ଟ୍ରିଗର ଚିପିଦେବ ।

ଆଲେଖ୍ୟା ଗଣିବାକୁ ଆରଂଭ କଲା—ଏକ ଦୁଇ ତିନି ଚାରି ପାଂଚ ଛଅ ସାତ ଆଠ ଏବଂ ଗଣୁ ଗଣୁ ମଝିରେ ବାରଂବାର ସଂଖ୍ୟା ଭୁଲିଗଲା ।

ହେଲାନି । ଆଉ ଥରେ ଗଣିବାକୁ ହେବ । ଏଇଥର । ଏଇଥର ନିଶ୍ଚୟ ଆଲେଖ୍ୟା ପୁଣିଥରେ ଗଣିବସିଲା । ଗଣୁ ଗଣୁ କେତେବେଳେ ଶହେ ଗଣି ସାରିଲାଣି । ଟ୍ରିଗର ଚିପିବାକୁ ମନେ ନାହିଁ ।

ନା' ନା' ଏଇଥର କୋଡ଼ିଏ ଯାଏଁ, ନା' ନା' ତିରିଶ, ତିରିଶ ଯାଏଁ ଗଣିବ ଏବଂ ଠିକ୍ ତିରିଶବେଳେ···

ଆଲେଖ୍ୟା ଗଣୁଛି, ହଠାତ୍ କବାଟ ଠକ୍ ଠକ୍ ହେଲା । କବାଟ ଖୋଲିଲା ଏବଂ ଆସିଲେ ଭଉଣୀମାନେ ।

ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ରୂପ । ବେଶଭୂଷା ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ।

ସେମାନଂକର ଧର୍ଷିତ ଦେହ । ବିବର୍ଣ୍ଣ । ଅବଶ । ଚଂଦନ ବନର ଗଛମାନଂକରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ଗର୍ଜୁଥିଲେ ସାପମାନେ । ଏଇମାତ୍ର ଛାଡ଼ିଯାଉଛଂତି । ବିଷ ଦାଉରେ ଗଛର ପତ୍ରମାନ କୁହୁଳି ଯାଇଛି ।

ସାଂଗ ଭଉଣୀମାନେ ଆଲେଖ୍ୟାକୁ ଦେଖିଲେ । ପଚାରିଲେ—

କ'ଣ ହେଉଛି ?

କ'ଣ ହେଲା ?

କ'ଣ କଲା ?

କ'ଣ କଲୋ ?

ସମସ୍ତଂକର ତ ଏକାଦଶା । କହୁନୁ ?

ଆଲେଖ୍ୟା ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ଦେଲା—କିଛି ନାହିଁ ।

ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ସୈନିକର ମୃତଦେହ ପଡ଼ିଛି । ସମସ୍ତେ ଗୋଇଠାଏ ଗୋଇଠାଏ ମାରିଲେ ଏବଂ କହିଲେ,—

ମୁକ୍ତି ବାହିନୀ ନ ଆସିଥିଲେ
ସୈନ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ହସ୍ପିଟେଲରେ ପଶିଥିଲେ
ଶେଷରେ ହତ୍ୟା କରିଥାଂତେ ।

ଆଲେଖ୍ୟା ବଂଚିଗଲା ।

ବଂଚିଗଲା ?

ଆଲେଖ୍ୟା ସହିତେ ସେମାନେ ତଳକୁ ଆସିଲେ । ତା' କୋଠରୀରେ ବସିଲେ । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଂକୁ ଚାହିଁଲେ । ମାତ୍ର କେହି କାହାକୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳକୁ ପରୀକ୍ଷା ସରିଆସିଥାଏ ଓ ଛାତ୍ରୀ ନିବାସରେ ସେଇ କେତେଜଣ ଛାତ୍ରୀ ଥାଆଂତି ।

ଆଲେଖ୍ୟା ସେମାନଂକୁ କାଂଥର କାଲେଂଡରଟିଏ ଦେଖାଇ କହିଲା— ସେମାନେ ଏଇ ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ର ଗଂବୁଜମାନ ବୋମା ମାଡ଼ରେ ଭାଂଗି ଦେଇଛଂତି ।

ଏ ସହରର ଛାତିରେ ଯେତେ ଭଲ ଭଲ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଅଛି, ସେମାନେ ସବୁରି ଗଂବୁଜମାନ ଭାଂଗି ଦେଇଛଂତି ।

ସବୁରି ଗଂବୁଜ ଭାଂଗି ଦେଇଛଂତି ?

ସବୁରି ଗଂବୁଜ ଭାଂଗି ଦେଇଛଂତି ।

ସବୁରି ଓଠ ସାମାନ୍ୟ ଖୋଲିଲା ଓ ଓସାରି ହେବାର ଜଣାଗଲା । କିଂତୁ କେହି ହସିଲେ ନାହିଁ ।

ଆଲେଖ୍ୟା ସମସ୍ତଂକ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ତା'ର ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଲା ଶଭଲ୍ ଭରଟା ଛାତ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି । ଥାଉ ପାଖରେ । କେତେବେଳେ ଦରକାର ହେବ ।

ସେ ସିଡ଼ିରେ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । ପାହାଚପରେ ପାହାଚ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ । ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ତା ମନକୁ ଭାରାକ୍ରାଂତ କଲା । ପ୍ରଥମ ପାହାଚ (ସେମାନଂକୁ ତ ଏଥିପାଇଁ ଲାଜ ଲାଗୁନାହିଁ) ଦ୍ୱିତୀୟ ପାହାଚ (କାହାରିକୁ କେମିତି ଖରାପ ଲାଗୁନାହିଁ ?) ତୃତୀୟ ପାହାଚ (ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଂକ ଘଟଣା ଜାଣିଛଂତି ?) ଚତୁର୍ଥ ପାହାଚ (କାହାର ମନରେ ତ ପାପ ଭୟ ନାହିଁ ?) ଅଲେଖ୍ୟା ସିଡ଼ିର ମୋଡ଼ ବୁଲିଗଲା ।

ପଂଚମ ପାହାଚ (ପାପ କ'ଣ ?)
ଷଷ୍ଠ ପାହାଚ (ପୁଣ୍ୟ କ'ଣ ?)

ସପ୍ତମ ପାହାଚ (ପାପର ଧାରଣା ଦେଲା କଏ ? କାହିଁକି ?)

ଅଷ୍ଟମ ପାହାଚ (ପୁଣ୍ୟର ଧାରଣା ଦେଲା କଏ ? କାହିଁକି ?)

ଆଲେଖ୍ୟା ଛାତଉପରେ ପହଂଚିଲା । ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଲା । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ।

ତଳେ ରାସ୍ତାରେ ଗାଡ଼ି ମଟର ଧାଇଁଛି । ଜୀବନ ଧାଇଁଛି । ବଂଚିବାର ଚେଷ୍ଟା । ସବୁଠାରେ । ସମସ୍ତଂକର ।

ଉପରେ ଆକାଶ । ମିଛ ଆକାଶ

ଏବଂ ଶୂନ୍ୟତା ।

ଆଲେଖ୍ୟା ମନରେ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଂଦୋଳିତ ହେଉଥିଲା । ମଣିଷ ମନରେ ପାପ ପୁଣ୍ୟର ଧାରଣା ଦେଲା କଏ ? କାହିଁକି ? ମୁଁ କାହାର ଅଂଧ ଧାରଣାର ଶିକାର ହୋଇଥିବି କାହିଁକି ?

ପାପ ମିଛ । ମନ ଗଢ଼ା ।

ପୁଣ୍ୟ ମିଛ । ମନ ଗଢ଼ା ।

ସତ୍ୟ କେବଳ ଏଠି ବଂଚିବା ।

ଯେ ବଂଚି ଜାଣୁଛି ବଂଚୁଛି । ଯେ ନ ଜାଣୁଛି, ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମରୁଛି ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଗଲା । ଆଲେଖ୍ୟା ନିଜର ସ୍ୱର ଶୁଣି ସଚେତନ ହେଲା ।

ଛାତ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ରିଭଲ୍ଭରକୁ ଚାହିଁଲା ।

ଚାହିଁଲା ସୈନିକକୁ ତା'ର ବଳିଷ୍ଠ ଦେହ ମୁହଁକୁ । ମୁହଁର ପୌରୁଷକୁ !

ସେ ନିଜହାତରେ ସୈନିକର ଦୁଇଗାଲକୁ ଥାପୁଡ଼ାଇ ଦେଲା ନିଜ ହାତରେ ସେଇ ଜାଗାକୁ ଚୁମା ଦେଲା ଏବଂ ରିଭଲଭରଟି ଧରି ସିଡ଼ିରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଗଲା ।

ଡଂଗା

ସତ୍ୟ ମିଶ୍ର

ଦିନେ, ବର୍ଷାଋତୁରେ ଅବଶ୍ୟ, କୌଣସି ଏକ ପାଣିନାଳ ଉପରେ ଡଂଗାଟାଏ ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥିଲା । ବସ୍ତୁତଃ ଖାସ୍ ଏଇ କାଗଜ ଡଂଗା ବିଷୟରେ ହିଁ ଏ ସବୁ କଥା କୁହାଯାଉଛି । ଡଂଗାଟିର ଯେ ସେମିତି ଗୋଟାଏ କିଛି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଥିଲା, ତା ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏପରିକି ତାର ସେପରି ସ୍ମରଣୀୟ ବା ଗୌରବମୟ ଅତୀତଟାଏ ବି ନଥିଲା । ବର୍ଷା ହେଲା, ନାଳରେ ପାଣି ଚାଲିଲା, ଓ କେଜାଣି କେଉଁ ଗୋଟାଏ ଦୁଷ୍ଟପିଲାର ଅଥବା କେଉଁ ଏକ ସ୍କୁଲଝିଅର ଅଥବା "ମେଘଦୂତ" କାବ୍ୟ ପଢିଥିବା କୌଣସି ନିର୍ବୋଧ ଯକ୍ଷ-ପ୍ରେମିକର ଖିଆଲରୁ ଜନ୍ମନେଲା ଡଂଗାଟିଏ । କାଗଜ ଡଂଗା । ଖାତାରୁ ଫର୍ଦ୍ଦେ କାଗଜ ଚିରି, କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସରଳ ରେଖାରେ ଭାଂଗି, ବଂକାକରି ତିଆରି କରାଯାଇଥିବା ଉଦ୍ଭଟ୍ ତ୍ରିକୋଣାକୃତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ, କୌତୁକିଆ ଡଂଗାଟିଏ । କାଗଜ ଡଂଗା ।

ଏପରି ଗୋଟାଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ, ବିଶେଷତ୍ୱହୀନ ଅତୀତକୁ ନେଇ ଡଂଗାଟି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭବିଷ୍ୟତ ଆଡ଼କୁ ପହଁରି ଚାଲିଲା । ନାଳ ଉପରେ ସାପ ପରି ଧାରେ ପାଣି ବହିଯାଉଛି । ଆଉ ଚା ପରି ମଇଳାରଂଗର ସେଇ ପାଣି ଉପରେ ଗୋଟାଏ ରାଜକୀୟ ଠାଟରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଯାଉଛି ଡଂଗାଟି । ଅନେକ ଦୂରରୁ ବହିଆସୁଥିବା ପାଣିର ସ୍ରୋତ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଅପାଂକ୍ତେୟ ସ୍ଥିତିର ପ୍ରବାହ । ବେଳେ ବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ହଲ୍‌ଚଲ୍ ହୋଇ ଏବଂ ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରାୟ ଶାଂତ ଭାବରେ ଡଂଗାଟି ଚାଲୁଛି । କେହି ଆହୁଲା ମାରୁନାହିଁ । କିଂବା କେହି କାତଧରିନାହିଁ । କେବଳ ଯାହା ନାଳର ପାଣି ବହି ଯାଉ ଯାଉ ନିଜ ପିଠିରେ ଗୋଟାଏ ଡଂଗାକୁ ବୋହି ଧରି ଆଗେଇଚାଲିଛି ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଗତିରେ । ଗତି,

> ।। ପାଣି ଉପରକୁ ମୁଂଡଟେକି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ନିହାତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଛ । ଡଂଗାଟି ସେଠି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଅଟକି ଗଲା । ତା ପଛରୁ ଆଉ ଆଉ ପାଣି ଆସି ତାକୁ ଟପି ଆଗକୁ ବହିଗଲେ ଓ କିଛି ସମୟ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ଡଂଗାଟି ପୁଣି ଆଗେଇଲା ।।

କେବଳ ଗତି । ଡଙ୍ଗାଟି ଚାଲିଚି ଖାଲି । ତାକୁ ନିଜ ରାସ୍ତା ସମ୍ପର୍କରେ ଭାବିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ କିମ୍ବା ନିଜକୁ ଠେଲିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ସେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରବାହରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଚି ଆଗକୁ ।

।। କେଶଏ ଲମ୍ବା, କଳା ମଚମଚ ବାଳ କୁଆଡୁ କେଜାଣି ପାଣିରେ ଭାସି ଆସୁଥିଲା । ହଠାତ୍ ଏକ ଅତର୍କିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଡଙ୍ଗାଟା ତାକୁ ଛୁଇଁଦେଲା ଓ ତା ଦେହରେ ବାଳଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଗୁଡ଼େଇ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଲାଗିଗଲା ।।

କେବଳ ଆଗକୁ । ପଛକୁ ଫେରି ଉଜାଣି ଚାଲିବାର ସୁ ନାହିଁ, କେବଳ ଗତିମୟ ସ୍ଥିତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଆଗରୁ ଡଙ୍ଗାଟି ଯେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ବହିର ଫର୍ଦେ କାଗଜ ହୋଇ ଝୁଲୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ କିନ୍ତୁ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଆସନ୍ନ ଗତିଶୀଳତାର ବିନ୍ଦୁଏ ବି ସୂଚନା ତା'ଠି ନ ଥିଲା । ଅଥଚ ଏବେ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର କଳମୟ ବସ୍ତୁତର ପ୍ରବାହ ତାକୁ କୌଣସି ଏକ ଅଜଣା ଗନ୍ତବ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଟାଣି ନେଉଚି । ପ୍ରବାହ,

।। ପଛରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠି ଓ ଧଖଣ୍ଡ ଶୁଖିଲା ଘାସ ଆସି ତାକୁ ଟପି ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେ ।।

କେବଳ ପ୍ରବାହ । ଡଙ୍ଗାର କାଗଜ ଦେହରେ ଲେଖାହୋଇଥିବା ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଅକ୍ଷର ସବୁ ଦିଶୁଚି ଗୋଟାଏ ସାଧବର ବୋଇତ ଉପରେ ଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ପରି । ପୃଥିବୀର କେତେ ଜ୍ଞାନ, କେତେ ବିଦ୍ୟା କେତେଟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମସ୍ତିଷ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅକ୍ଷରର ସ୍ଥାପତ୍ୟରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ କାଗଜ ଦେହରେ ଖୁନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି କିନ୍ତୁ ଏତେ ପ୍ରଜ୍ଞା ଆଉ ଏତେ ବିଦ୍ୟାର ଓଜନରେ ଡଙ୍ଗାଟା ତଳକୁ ଦବି ଯାଉନାହିଁ, ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯାଉନାହିଁ କିମ୍ବା ଏକ ଜ୍ଞାନଦୀପ୍ତ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଯାଉନାହିଁ । ସେ ଯଥାବିଧି ଚଞ୍ଚଳ, ଉଚ୍ଛୁଳ ଓ ପ୍ରଗଲ୍ଭ ହୋଇ ଚାଲିଚି,

।। ସେମିତି କେତେବେଳ ଉସ୍ତ୍ରୁ ବାଳଟି କ୍ରମେ ଡଙ୍ଗା ଚାରିପଟେ ଢିଲା ଆସିଲା ଓ ଆପଣାଛାଏଁ ଅଲଗା ହୋଇ ପାଣିର ସ୍ରୋତରେ କୁଆଡ଼େ ଦୂରକୁ ଭାସିଗଲା ।।

କେବଳ ଚାଲିଚି । ବୋଧହୁଏ ସେ କେବଳ ଏମିତି ଆଗକୁହିଁ ଚାଲୁଥାନ୍ତା । ଆଗାମୀ ସବୁ ସମସ୍ତ ପାଇଁ ସେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଚଳମାନ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରହିଯାଇଥାନ୍ତା । ତା କିନ୍ତୁ ହେଲାନାହିଁ । ନାଳର ଗୋଟାଏ ମୋଡ଼ ପାଖରେ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ଭିଡ଼ । ନାଳଟା ଗୋଟାଏ ମୋଡ଼ରେ ଘୂରିଯାଇ ଠିକ୍ ଯେଉଁଠି ବେଶୀ ଓସାରିଆ ହୋଇ ରାସ୍ତାର ଦୁଇଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଯାଇଥିଲା, ସେଇଠି କେଜାଣି କେତେବେଳୁ ଗୋଟାଏ ମୁହାଣ ପରି ଜିନିଷ ତିଆରି ହୋଇ ସାରିଥିଲା ।

ଅନେକ ସମୟରୁ ନୁଡ଼ାଏ କାଠି, କୁଟା, ଶୁଖିଲା ଘାସ ପତ୍ର ସମେତ ଆହୁରି ଅନେକ ଆଳେ ବାଳେ ଅଳିଆ ଆସି ସେଠି ଜମିରହିଥିଲେ। ମଇଳା ପାଣିର ଚକଡ଼ାଏ ଜେଲପରି ଫେଣ ଭିତରେ ଲଗିଯାଇ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଇଥିଲେ। ପାଣି ଉପରେ ମଇଳା ଫେଣରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ତର ଅଥବା ଏ ଅଶ୍ଳୀଳ ଚର୍ବି ପରି ଜମି ରହିଥିଲା ଓ ସେଠି ଆସି ଠୁଳ ହେଉଥିଲେ ଦୁନିଆ ଯାକର କାଠି କୁଟା, ଛିଂଡା କାଗଜ ଓ ଛିଂଡାକନାର ସଂପଦ। ଯାବତୀୟ ଶୁଖିଲା ଘାସ, ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଓ ଅଳିଆର ଅନାବଶ୍ୟକ ସଂଚୟ। ଡଂଗାଟି ଦେଖିଲା ସେଠି ପାଣିର ପୃଷ୍ଠ ସ୍ଥିର। ପାଣିର ଉଚ୍ଛଳ, ଛଳ ଛଳ ପିଠି ସେଠି ପରସ୍ତେ ରଂଗ ପଡ଼ିଆସିଥିବା ମଇଳା ଚମ ପରି ସ୍ଥବିର ହୋଇଯାଇଛି। ପାଣି ସେଠି ଗୋଟାଏ ଅଂତଃସଲିଳା ସ୍ରୋତରେ ତଳବାଟେ ବହିଚାଲିଛି।

: ଡଂଗା ପକ୍ଷରେ କିଂତୁ ଏଭଳି ପାଣି ତଳବାଟେ ଗାଳି ଗୋଟାଏ ଅଂତଃସ୍ରୋତରେ ପହଁଚିବା ଅସଂଭବ। ତେଣୁ ଡଂଗାଟି ସେଇ ଅବାଂଛିତ ଭିଡ଼ ମୁହଁରେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଅଟକିଗଲା ଓ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ଭଉଁରି ଭିତରେ ଇତସ୍ତତଃ ହେଲା।

ଆଉ ଆଗକୁ ରାସ୍ତା ନାଇଁ। ଏଠି ଏଇ ଭିଡ଼ରେ ତାକୁ ବି ଅଟକି ଯିବାକୁ ହେବ। ମଇଳା ଫେଣ ଭିତରେ ପଶିଯାଇ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ।

: ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦିଅ। ଡଂଗାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅନୁରୋଧ।

ତାକୁ କିଏ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ନାହିଁ। ବସୁଦେବଂକ ମୁଂଡ ଉପରେ ଶିଶୁକୃଷ୍ଣଂକୁ ଦେଖି ଯମୁନା ନଈରେ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯିବା ପରି ଫେଣସବୁ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ମଝିରେ ତା’ ପାଇଁ ରାସ୍ତାଟିଏ ତିଆରି କରିଦେଲେ ନାହିଁ।

: ମୋତେ ରାସ୍ତା ଦିଅ, ମୁଁ ଆଗକୁ ଯିବି ଯେ। ଡଂଗାଟି ପୁଣି ଅନୁନୟ କଲା। ଏଥର ରାସ୍ତା ନ ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ ତା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରଟାଏ ମିଳିଲା —ନା, ତା ହୋଇ ପାରିବନି !

: ହୋଇପାରିବନି ?—ଡଂଗାଟି ବିସ୍ମିତ ହେଲା।

: ନାଁ।

: କାହିଁକି ?

: ଇଆଡ଼େ ଯିଏ ଆସିବ ତାକୁ ଏହି ଭିଡ଼ ଭିତରେ ମିଶିଯିବାକୁ ହେବ !

: ମୁଁ କିଂତୁ ଏକଲା ଚାଲିବାକୁ ଚାହେଁ। ମୁଁ ଭିଡ଼ଭିତରେ ହଜିଯିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ।

: କିଂତୁ ତୁମର ବଞ୍ଚିବା ନ ବଞ୍ଚିବାର ମୂଲ୍ୟ କେତେ ? ତୁମକୁ ଗୋଟାଏ ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ରୋତ ଭିତରେ ମିଶିବାକୁହିଁ ହେବ । ତା ଭିନ୍ନ ତୁମ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କିଛି ଗତି ଯେ ନାହିଁ ।

ଏଥର ଡଂଗାଟି ସ୍ୱଭାବତ ବ୍ୟସ୍ତ, ବିକଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ନିଜକୁ ଏତେ ସହଜରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବନ ଭିତରେ ସାମିଲ କରିଦେବାକୁ ସେ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛାକରୁନଥିଲା । ପ୍ରାୟ କାଂଦ କାଂଦ ହୋଇ ସେ ଅନୁରୋଧ କଲା, ଦେଖ ମୋର ଅନେକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି । ମୋତେ ତାହା ପୂରଣ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ, ମୋତେ ମୋ ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ଯିବାକୁ ଦିଅ ।

: ତମେ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନାହିଁ ଯେ ତମର ନିଜର ରାସ୍ତା ବୋଲି ଗୋଟାଏ କିଛି ଅଦୌ ନାହିଁ । ତମେ ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଛ, ତାହା ତମେ ନିଜପାଇଁ ବାଛିନାହିଁ । ପାଣିର ସୁଅରେ ଏତେ ବାଟ ଯାଏ ଭାସି ଆସିଥିଲ କେବଳ ଏଇ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ମିଶିଯିବାପାଇଁ ।

: ତମେ ଭୁଲ କହୁଛ ! ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ।

: ଭିଡ଼ରେ ମିଶିବା ଆଗରୁ ଆମେ ବି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିଲୁଁ ।

: ନା, ନା, ଦୟାକରି ସେ କଥା କହନାହିଁ । ମୁଁ ଜଣେ ସ୍କୁଲଝିଅର ଖାତାରୁ ଚିରି ହୋଇ ଏଠାକୁ ପହଁଚି ଆସିଛି । ସେଇ ଝିଅଟିର ସବୁ ଏକକ ଚିଂତା ଓ ଚେତନାର ପ୍ରତିନିଧି ହେଉଛି ମୁଁ । ତା'ର ଗୋଟାଏ ନିଜସ୍ୱ ଆଦର୍ଶ ଅଛି । ସେ ନିଜେ ଜଣେ ସ୍ୱତଂତ୍ର ଏକକ । ତା'ର ସେଇ ଏକକ ସ୍ଥିତିକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଝିଅଟି ଯଦି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡଂଗାଟିଏ ଭସେଇଲା, ତା ହେଲେ ତମେ ବା କାହିଁକି ଆପତ୍ତି କରିବ ?

: ଆମେ ଆପତ୍ତି କରୁନାହିଁ, କିଂତୁ ଆଗରୁ କହିଛୁ ଯେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ସର୍ବସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆଗରୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ ଏକକ ଥିଲୁ । ଅନେକ ଏକକକୁ ନେଇ ଭିଡ଼ ତିଆରିହୁଏ ଓ ସବୁ ଏକକ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭିଡ଼ର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅଂଶ । ଏହା ବୋଧହୁଏ ତମେ ଜାଣ !

: ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଚେତନା କିଂତୁ ତମଠାରୁ ବେଶୀ ଦୃଢ଼ । ନିଜକୁ ଏପରି ସାମିଲ୍ କରାଇଦେବା ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ବଳ ସାଲିସ୍ ବୋଲି ମୁଁ ମନେକରେ ।

: କିଂତୁ ତମର ଏକକ ସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ ତମେ କଣ କରିବ ?

: ଏଇ ଧର, ମୁଁ ସେଇ ଝିଅଟିର ପ୍ରେମିକର ଦ୍ୱାର ପର୍ଯ୍ୟଂତ ପହଁଚିଯିବି । କିଛି ନ ହେଲେ ମୁଁ ଅନ୍ତଂତଃ ଜଣେ ଲୋକର ବାର୍ତ୍ତା ନେଇ ତା'ର ପ୍ରିୟତମ ପାଖରେ ପହଂଚେଇ ଦେଇପାରିବ । କିଂତୁ ତମେ ସେତିକି ଦୂର ଆଗେଇ ଯାଇପାରିବ ବା

ବୁଝିଛ ? ତମେ ବରଂ ଜାଣିରଖ ଯେ ଯେଉଁ ପାଣିର ପିଠି ଉପରେ ଫଂଗତଂଡର ମାଂକଡ଼ ପରି ବସି ରହି ତମେ ଏତେ ଦୂର ପହଁଚି ଆସିଛ, ସେଇ ପାଣିର ସୁଅ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ କଂଗ୍ରୀର ହୋଇ ତମ ଆଡ଼କୁ ଓଲଟି ଆସିବ । ନିର୍ବୋଧ ବାର୍ତ୍ତାଦୂତ, ତମେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ କରୁଣ ପରିଣତି ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଉଛ ସିନା !

: ମୁଁ ଏଥିରେ ଭୟ କରେନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ନିଜ ଆଦର୍ଶ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ! ମୋ ଦେହରେ କେତେ ଚିଂତା, କେତେ ବୁଦ୍ଧି କେତେ ବିଦ୍ୟା ଲେଖା ହୋଇରହିଛି ତାହା ବୋଧହୁଏ ତମେ ଜାଣିନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ନୋଟ୍‌ଖାତାର ଫର୍ଦେ କାଗଜ ହୋଇ ଝୁଲୁଥିଲି ସେତେବେଳେ କେବେ ଗୋଟାଏ ହାତ ଥରି ଥରି ମୋ ଦେହରେ ତା ପ୍ରେମିକ ପାଖକୁ ଦି ଧାଡ଼ି ଚିଠି ଲେଖି ପକାଇଛି । ଆଉ କେବେ ଅନେକ ବହିରୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରି ମୋ ଦେହରେ ତାକୁ ଲେଖା ଯାଇଛି । କେବେ ହୁଏତ ଅଧେ ଛବି ମଧ୍ୟ ମୋ ଉପରେ ଟଣାଯାଇଛି । ମୋ ଦେହରେ ସ୍ତୂପୀକୃତ କେତେ ମାନସିକ ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ବିଦ୍ୟା, ଦର୍ଶନ—ତମେ କ'ଣ ଏ ସବୁ କିଛି ଦେଖିପାରୁନ ?

: ତମେ ନିଜ ଦେହକୁ ଅନାଅ । ଦେଖିବ, ସେ ସବୁ ଅକ୍ଷର, ସବୁ ବିଦ୍ୟା ସବୁ କଳା ପାଣିରେ ଧୋଇହୋଇ କେତେବେଳୁ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲେଣି ।

ଡଂଗାଟି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ନିଜଦେହକୁ ଦେଖିଲା । ତା ଉପରେ ଟୋପା ଟୋପା ପାଣି ଲାଗି ଅକ୍ଷର ସବୁ ବିକୃତ ହୋଇଗଲେଣି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଏଥର ସେ ଦୃଢ଼ତାକୁ ସଂଦେହ କରିବସିଲା । ତଥାପି ନିଜ ଆତଂକ ଓ ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ଯଥାସଂଭବ ଚାପିଦେଇ ଏକ ମିଛ ଦୃଢ଼ତାର ଛଳନା କରି ସେ ଘୋଷଣା କଲା, ତଥାପି, ତଥାପି ମୁଁ ଭୟ କରୁନାହିଁ । ଏପରି ସାଲିସ୍ ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ବରଂ ଆଡ୍‌ଭେଂଚରକୁ ଅଧିକ ଭଲପାଏ । ମୁଁ ପଳାୟନବାଦୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ମୁଁ ନିଜକୁ ଜାହିର କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଚେଷ୍ଟା କର ।

ଡଂଗାଟି ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ପଛରୁ ହାବୁକାଏ ପାଣି ଆସି ତାକୁ ଆଗକୁ ଠେଲି ଦେଲା । ସେଇ ଧକ୍କାରେ ସେ ଆସି ସେଇ ମୁହାଣ ଭିତରେ ପଶିଗଲା ଓ ପୁଣି ଆଗକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବାଟ ଖୋଜିଲା । ହାତଗୋଡ଼ ଛାଟି ଆପ୍ରାଣ ପ୍ରୟାସ କଲା । ଚିତ୍କାର କଲା, ଛଟପଟ ହେଲା । ନିବେଦନ ନୁହେଁ ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଗୋଷ୍ଠୀ ଚେତନା ହଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଚେତନାଠାରୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିର୍ମମ ପଳାୟନ । କିଂତୁ ହେଲାନାହିଁ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେ ସେଇ ଚର୍ବିପରି ଫେଣ ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ମାଛପରି ଲାଗିଗଲା ଓ ତା ପରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଲିପ୍ତତା ତାକୁ ଅବଶ କରି ପକାଇଲା । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏଇ ନିର୍ଲିପ୍ତତା ଗୋଟାଏ

ସମ୍ମୋହନ ପରି ତାକୁ ଆକ୍ରାଂତ କରିନେଲା । ସେ ଆଉ ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟା କଲା ନାହିଁ କିଂବା ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ । ଏକ ସମର୍ପଣ ଭଂଗୀରେ ସେ ଖାଲି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଗଲା ।

…ତା ପରେ ଅବଲୀଳା କ୍ରମେ ତା ଦେହର ରଂଗସବୁ ଫିକି ଫିକି ଆସିଲା ଓ ସେ ପୁଣି ଫର୍ଦ୍ଦେ କାଗଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ପାଣିରେ ତା ଦେହର ସବୁ ଅକ୍ଷର, ସବୁ ବିଦ୍ୟା ଧୋଇ ହୋଇ ବିଲ୍‌କୁଲ ସଫା ହୋଇଯାଇଥିଲେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେ ମିଳିଯାଇ ଟୁକୁରା ଟୁକୁରା ହୋଇଯିବାକୁ ଆରଂଭକଲା । ଶେଷରେ ତାକୁ ଆଉ ଚିହ୍ନି ହେଲା ନାହିଁ, ତାର ପରିଚୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଜଳ ଭିତରେ ହଜିଗଲା ।

ଏହାପରେ ଆପାତତଃ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟକ୍ତି-ଚେତନାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରିଚ୍ଛେଦ ଦେଖିବାପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇପାରଂତା । କିଂତୁ ଆମେ ଯେଉଁ ଚରିତ୍ର ସଂପର୍କରେ କହିବାକୁ ଆରଂଭ କରିଥିଲୁ, ଆଉ ଆଗକୁ କହିଲେ ତାହା ଆଉ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଓ ଅପରିଚିତ ଚରିତ୍ରର ଗଳ୍ପ ହୋଇଯିବାର ଆଶଂକା ଥିବାରୁ ଏ ଉପାଖ୍ୟାନ ଆପାତତଃ ଏଇଠି ହିଁ ଶେଷ ହୁଏ ।

ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା

ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟଙ୍କର

ନବତମ କବିତା ପୁସ୍ତକ

କବିତା, ୧୯୭୨

ଏହା ଓଡ଼ିଆ କବିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦିଏ ।

ମୂଲ୍ୟ—ପାଂଚଟଂକା

ପ୍ରକାଶକ : କେ. ମହାପାତ୍ର ଏଂଡ କୋଃ
ନିମଚୌଡ଼ି, କଟକ-୨

ସେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ

କନ୍‌ହେଇଲଲ ଦାସ

ସେ କାଂଦିଲେ ଏବଂ ସିଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାଂକ ମା ଧାଇଁ ଆସି ତାଂକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ । ଶାଢ଼ୀରେ ତାଂକ ମୁହଁ ପୋଛାଇ ବ୍ଲାଉଜର ତଳ ବୋତାମ ଖୋଲିଲେ । ସେ କିଂତୁ ଶାଢ଼ୀ ଭିତରୁ ମୁହଁ କାଢ଼ି ଝର୍କା ଆଡ଼େ ଆଉ ସିଡ଼ିକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ଉଠିଲେ । କିଛି ଗୋଟେ କହିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । କିଂତୁ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ।

ଦୋ ମହଲରେ ପହଂଚି ସେ ଝର୍କା ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲେ । ତଳେ ବଗିଚାର ତାରବାଡ଼ ସେ ପଟେ ଅନେକ ଗୋରୁ ଆଉ ଗାଈ ଦେଖିଲେ । ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହେଲେ । ଉପରକୁ ଚାହିଁଲେ । ଅନେକ ରଂଗର ଘୁଡ଼ି ଆଉ ଚଢ଼େଇ ଦେଖିଲେ । କାଂଦିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ସେ ସିଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାଂକ ବଂଧୁମାନେ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ହାତରେ ଖେଳନା ନେଇ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ଭାଇ ଭଉଣୀ । ସେ ସମସ୍ତଂକୁ ଚିତ୍କାର କରି କ'ଣ ଗୋଟାଏ କହିବାକୁ ଚାହିଁଲେ, କିଂତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ

ତା'ପର ମହଲରେ ପହଂଚି ସେ ଝର୍କା ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ବଗିଚାର ତାରବାଡ଼ ଭିତରେ ଅନେକ ପ୍ରଜାପତି, କ୍ରୋଟନ ପତ୍ର ଉପରେ ଏଂଡୁଅ, ଆକାଶର ସମାଂତର ରେଖାରେ ଉଡ଼ିଯାଉଥିବା ଦୁଇଟି ନାମ-ନ-ଜଣା ପକ୍ଷୀ । ସିଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲେ । ପାଣିକାଚର ଶବ୍ଦ ହେଲା । ପିଠିରେ ମୃଦୁ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲେ । ମୃଣାଳ ବାହୁ ବେକରେ ଛଂଦି ହେଲା । ଆଖିର ଆକାଶରେ ଅନେକ ଶ୍ୱେତ ବଲାକା ଦେଖିଲେ । ତାଂକ ଭିତରୁ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଉଠି ଆସିଲା । ଅନେକ କିଛି ଲେଖିପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । କିଂତୁ ମନେ ମନେ ପୁଣି 'ମାନେହୁଏନା' ଧରଣର ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ । ଶେଷରେ ଉଠିଲେ ଏବଂ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ :

ତା'ପର ମହଲରେ ସେ ଝର୍କା ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଚାହିଁଲା ମାତ୍ରେ ଦେଖିଲେ ନର୍ଦମାରେ ଅନେକ କାଉ ଓ କୁକୁର । ତାଂକ ମୁହଁ ବିକୃତ ହୋଇଗଲା । ସେ

ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଆ ପଂଜୁରୀ ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଗଲେ । ଶୁଆ ଦୁର୍ବୋଧ ଭାଷାରେ ଚିତ୍କାର କରି ଛଟ୍‌ପଟ୍ ହେଲା । ସେ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କଲେ । ହାତରେ ବଜାର ଥଳି ଧରି ଇତସ୍ତତଃ ହେଉଥିବା ବେଳେ ପିଲା ଦୁଇଟି ଲଜେନ୍ସ ପାଇଁ ଅଳିକଲେ । ସେ କଣ ଗୋଟେ କହିବାକୁ ଚାହିଁଲେ, ଭାଷା ଫୁଟିଲା ନାହିଁ । ଶୁଆର ଚିତ୍କାର ପରି ଭିତରରୁ କ୍ରମାଗତ ନୀରବ ଚିତ୍କାର ଉଠି ଆସିଲା । ସେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ଏବଂ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ।

ତା'ପର ମହଲରେ ସେ ଝର୍କା ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଚାହିଁଲେ । ଦୂରଆଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ରଂଗ । ଶୀର୍ଣ୍ଣ ବଳାକାର ଡେଣା ଝାପଟାରେ ନିଃସଙ୍ଗତାର ସଂଗୀତ ଶୁଣିଲେ । ତଳକୁ ଚାହିଁଲେ । ଗଛ ମୂଳରେ ଅନେକ ହଳଦିଆ ଆଉ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର । ସେ ଚଷମା ଖୋଲି ରଖିଲେ ଏବଂ ଓ କେମିତି ଏକ ଅନ୍ୟ ଆଖିରେ ପାଖ ଖୋଲା ଗୃହକୁ ଚାହିଁଲେ । ଭିତରେ ଅନେକ ଦିନର ଅକୁହା କଥା ବାଂଧଭଙ୍ଗା ଉଠି ଆସୁଥିଲା । ବ୍ରେକନେଲେ ଏବଂ ଥରିଲା ପାଦରେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ ସିଢ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ

ତା ପରେ କେବଳ ଖୋଲା ଆକାଶ । ଉପରକୁ ଚାହିଁଲେ ସେ ଦୂରଆଡ଼େ ନିଭଂତ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ରଂଗ ଆଉ ତା ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ଉଇଁ ଆସୁଥିବା ନକ୍ଷତ୍ର । ସେ ଆଖି ବଂଦ କଲେ ଓ ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲେ । ଶବ୍ଦହୀନ ନକ୍ଷତ୍ରହୀନ ଅନେକ ଶବ୍ଦର ଆକାଶ । ଅନୁଭବ କଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ଆକାରହୀନ ବାକ୍ୟର ଇତସ୍ତତଃ ପ୍ରସେସନ । ଆଖି ଖୋଲିଲେ ଏବଂ କାନ ଡେରି ଶୁଣିଲେ ସିଢ଼ି ପାହାଚରେ କୋଳାହଳ । ତାଂକ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବିରାଟ ଦ୍ରୁତଗାମୀ ପଦଚାର । ସେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ବିଫଳ ହେଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ସମସ୍ତେ ତାଂକୁ ଘେରି ଆସିଲେ । ସମସ୍ତଂକ ହାତରେ ରସି ଆଉ ଜଂଜିର । ସେମାନେ ତାଂକୁ ବାଂଧି ପକାଇଲେ । ସେ ଅନେକ କଥା କହିଲେ କିଂତୁ ସେଇକଥାଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଉପାୟ ନ ପାଇ ସେ ଆକାଶକୁ ଲଂଫ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଦେହ ଆଉ ମନର ସବୁ ଗଂଠି ଫୁଗୁଲା ହୋଇଗଲେ ସବୁ ଚିଂତା ବଂଧନ ତୁଟିଗଲା । ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ତାଂକ ପାଦତଳେ ଆଉ ଭୂମି ନାହିଁ । କେବଳ ତଳ ବଗିଚାରେ ଅନେକ ଫୁଲ ଫଳର ଆକାଶ, ଉପରେ ଅନେକ ନକ୍ଷତ୍ରର ଆକାଶ, ତାଂକ ନିଜ ଭିତରେ ଅନେକ ଶବ୍ଦର ଆକାଶ ।

ସେ ଅଖିରେ ଲୁହ ଜମେଇ ଚିତ୍କାର କଲେ—ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତ ।

* * *

ଅବ୍ୟକ୍ତଲୀଳା

ଚଉଧୁରୀ ହେମକାଂତ ମିଶ୍ର

ଆଗ ଆସାମୀମାନଂକୁ ଛକ ପାଖର ଖୋଲା ପଡ଼ିଆକୁ ଅଣାଗଲା । ତାଂକ ହାତଗୁଡ଼ା ପଛପଟିଆ କରି ବଂଧା ହୋଇଥିଲା, ଗୋଡ଼ରେ ବେଡ଼ି, ଅଂଟାରେ ମୋଟ ଦଉଡ଼ି । ତାଂକ ଆଖିରେ ଅଂଧ ପୁଟୁଳି ବଂଧାହେଲା, ମୁହଁରେ କନାବଂଧା ଦେଇ ଭଲକରି କଷି ଭିଡ଼ାଗଲା ସେମିତିକି ତାଂକ ପାଟି ତୁଂଡ ଶୁଣାନଯାଏ । ଅଂଟାରୁ ଦଉଡ଼ି ଖୋଲି ବାଘଫାଶ ପଡ଼ିଲା । ସେମିତିକି ହଲଚଲ ହୋଇନପାରିବେ ।

ତା ପରେ ଜଣ ଜଣ କରି ଅତି ନିପୁଣ ଭାବରେ ସମସ୍ତଂକର ଡାହାଣହାତର କବଜାଠାରୁ କଟାହେଲା, ସେମିତି ହଠାତ୍ କରି କୁରାଢ଼ୀ ଚୋଟ ମାରି ନୁହେଁ, ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ । ଗୋଟାଏ ଧାରୁଆ ଛୋଟ କରତ ଦେଇ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କରି କାଟି କାଟି ; ଗୋଟାଏ ହାତ କାଟିବାକୁ ପ୍ରାୟ ତିନମିନଟ୍ କି ଚାରିମିନଟ୍ ଲାଗିଥିବ । ଏଇପରି ଭାବରେ କାଟିବାକୁ ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଛଅମିନଟ୍ ଲେଖା ନେଲେ । ରକ୍ତ ବଂଦ କରିବାକୁ କଂଦ ଔଷଧ ଦେଲାବେଳକୁ ଆସାମୀ ଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ଛଟପଟ ହେଲେ, ଜାଣି ହାତଗୋଡ଼ କଟାହେବା ବେଳେ ଏତେଡ଼ଘାଏଁ ଛଟପଟ ହୋଇନଥିଲେ । ତାଂକ ହାତରେ ଗୋଡ଼ରେ ଭଲ କରି ପଟି ବଂଧା ହେଲା । ଶୁଣାଗଲା ଦୁଇ ଚାରିଦିନ ଭିତରେଇ ତାଂକ ଘାଆସାକ ଶୁଖିଯିବ ଏବଂ ଡାହାଣ ହାତ ଅଗଟା ଆଉ ଗୋଡ଼ ଦିଟାର ଅଗପାଖ ଟିକିଏ ଗୋଲ ଗୋଲ ହୋଇଯିବ ।

ମକଦ୍ଦମାର ଶୁଣାଣି କ୍ରମାଗତ ଚାରିଦିନ ଧରି ଚାଲିଥିଲା । ଯାଂକ ଭିତରେ ପୁଣି ତିନିଜଣ ଡକାୟତ ଦୁଇଜଣ ନାରୀଧର୍ଷକ ଏବଂ ଆଉମାନେ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ । ଅବଶ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ସେଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ତାଂକର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଘଟଣାଟା ଗୋଟିଏ, ଯେ, ଧରି ଦଶଜଣ ଲୋକ ଏକାଠି ବାହାରିଲେ, ଠିକଣା କଲେ ଯେ ତାଂକ ଭିତରୁ ତିନିଜଣ ଡକେଇତି କରିବେ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ନାରୀଧର୍ଷଣ କରିବେ ଏବଂ ଆଉମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଏ ଧାରଣାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ସେମାନେ ଏକାଠିଁ ଏବଂ ଏକ ସମୟରେ ଦଂଡ ପାଇବା ।

ଜାଗାଟା ସାରା ରକ୍ତ ପଡ଼ି କାଦୁଅ ଚଟା ଚଟା ହୋଇଛି ଏବଂ ଭଣ ଭଣ ମାଛି ଏବଂ ଘଂଟାଏ ନ ଯାଉଣୁ କେମିତି ପଚା ଗଂଧଟାଏ ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଳିଗଲା ।

ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ କବି କହିଲେ, ବାସ୍ତବିକ୍ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ସେଇ ଏକା ରକ୍ତ ଏବଂ ଯେଉଁ ମଲୟ ଚନ୍ଦନ ଓ ଫୁଲର ବାସନା ଚୋରାଇ ଆମକୁ ଦିଏ ସେହି ମଲୟ ଏହି ରକ୍ତର ପଚାସଢ଼ା ଦୁର୍ଗନ୍ଧକୁ ଚାରିଆଡ଼େ ଖେଦାଇ ଲାଗିଅଛି । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଆମେ ଖୁବ୍ ଦମେ ହସିଲୁ, କାହିଁକିନା କିଏ ନ ଜାଣେ ଯେ ଚୋରର ଡକେଇତଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କ ରକ୍ତରେହି ଜମିକରି ରହିଥାଏ ଏବଂ ଯେଉଁ ରକ୍ତରେ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧି ଥିବ ତା ଦୁର୍ଗନ୍ଧଟା ଅଲଗା ରକମର ହେବଇ ହେବ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଯେବେ ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ରକ୍ତକୁ ଶୁଙ୍ଘାଯାଏ, ତହିଁରୁ କସ୍ତୁରୀ ଚନ୍ଦନର ବାସନା ବାହାରିବା ଥୟ, ଯାହାକି ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ……

ଏତିକି ବେଳେ ଟଗରର ପାଟି ଶୁଣାଗଲା ଭିଡ଼ ଭିତରୁ । ଟଗର ପାଟି କରି ଯାହା କହିଲା ବା କ୍ରମାଗତ କହିଗଲା ସେ ସବୁ ଲେଖିହେବ ନାହିଁ କି କହି ହେବନାହିଁ । ଏପଟେ କି ଲୋକମାନେ କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲା ପରେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପ କରି ଟଗର କଥା ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ହେଲେ । ସେ ଯାହା କହୁଥାଏ ତାର ସାରାଂଶ ହେଲା, ଯେବେ ନାରୀଧର୍ଷଣ କରି ସେଇ ଲୋକ ଢଠାଙ୍କର ରକ୍ତ ଗନ୍ଧୋଉଥାଏ ତା ହେଲେ ଆମ ମହାରାଜାଙ୍କ ହାତ କାଟିଲେ କଣ ହେବ କହି ହେଉ ନାହିଁ । ସବୁ କଥାକୁ କାନ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ବିଷୟ; କାହିଁକିନା ଟଗରର ଇତିବୃତ୍ତ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁ ।

ଆଜି ଅବଶ୍ୟ କଳ୍ପନା ବି କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ ଯେ କେହି ଟଗରକୁ ଧର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ସବୁଦିନ ଏପରି ନଥିଲା; ଦିନେ ଏହି ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଉପରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ମନ୍ଦିର ଥିଲା, ତା ଧଂସାବଶେଷକୁ ଦେଖିଲେ ବେଶ୍ ଜଣାପଡ଼ିଯାଏ । ଏହି ଟଗରକୁ ଦେଖି ଦିନେ ମହାରାଜା………

ଏପରି ଘଟଣା ଅବଶ୍ୟ କିଛି ନୂଆ ନୁହେଁ କାରଣ ମହାରାଜା ତ ମହାରାଜା, ବାବୁଭାୟାଙ୍କ ସୁନଜର ପଡ଼ିଗଲେ ବି କୌଣସି ସୁନ୍ଦରୀ ବର୍ତ୍ତିକରି ରହିପାରିବ କି ! ତେବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକିଏ ଅସାଧାରଣ କଥା ହୋଇଛି । କାହିଁକିନା ମହାରାଜା ନିଜେ ଏଠି ପ୍ରାୟ ଏକୁଟିଆ ଯାଇକରି ସବୁ କାମ ସ୍ୱହସ୍ତରେ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ତାର ବି ଇତିହାସଟା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । କଣ କି, ଲୁଣିସାଗର ରାଜ୍ୟର ଟିକାଏତ ସାହେବ ସେଥର ଏଠି ଅତିଥି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ସେ ପୁଣି କଥାରେ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପରିହାସ କରିଥିଲେ, ରାଜାଙ୍କର ନାଆ ଲଭରେ ପୌରୁଷ କାହିଁ, କାରଣ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରି ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସୁନଜର ପଡ଼ିଲେଇ ସେଇ କନ୍ୟାର ବାପ ଭାଇହିଁ ତାକୁ ଧରିଆଣିକରି ଭେଟି ଦେବେ; ଆଉ ନାହିଁ ଯେବେ ତା ନ ହେଲା, ତା ହେଲେ ପାଇକ-ବରକନ୍ଦାଜ, ପିଆଦା-ଠେଙ୍ଗୁଆଲ ଯାଇକରି ଚଢ଼େଇକି ଧରି ଆଣି

ଦେବେ, ରାଜା କ୍ଷୋଭ କରିବେ । ଏ କଥାକୁ ମହାରାଜା କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ତାଂକ କାନରେ କଥାଟା ଲଖିଗଲା । ଆଉ ସେ ଠିକଣା କଲେ, ଟିକାଏତ ସାହେବ ଥିବା ଭିତରେଇ, ତାଂକ ଆଖି ଆଗରେ ସେ ଏକା ଏକା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ହାତରେ ନ ନେଇ, ରାଜା ବୋଲି ପରିଚୟ ନ ଦେଇ, ଗୋଟିଏ ଅଂତତଃ ନାୟକ ଧର୍ଷଣ କରି ନିଜର ପୌରୁଷ ଦେଖାଇ ଦେବେ ।

ମହାରାଜାଂକ ନଅରରେ ପାଂଚଶହ ପୋଇଲ୍ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଂକର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କାହାଣୀ ରହିଛି । ସେ ସବୁ ଚଟକଦାର୍, ମଜାଦାର୍ କାହାଣୀ ଲେଖକଂକ ଫୁସୁରୁ ଫାସରରୁ ଯାହା ଅଂଦାଜ କରିହୁଏ । ତଂପାକୁ ତ ସେ ଯୋଗ୍ୟ ହବା ଆଗରୁ···ସେ ସବୁ ଖୁବ୍ ମଜା ମଜା କଥା । ଯୋଦ୍ଧମାନେ ଆସି ସକାଳେ ''ମାହାର୍ଜାଂକର ଜୟ'' ବୋଲି ପାଟିକରି ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ରଂଗରଗିଆ ପତାକାମାନ ହଲେଇ ହଲେଇ ଯାଉଥିଲେ. ସେମାନେ ଯେଝା ଘରେ କଣ କଣ କହୁଂଛି, ତା ଯେବେ ନଅର ଲୋକେ ଶୁଣୁଥାଂତେ··· । ପୁଣି ସବୁଠୁ ବେଶୀ ଜୟ ଜୟକାର କରୁଥାଏ ତଂପାର ବଡ଼ଭାଇଟା, ତଂପାର ମୁର୍ଦାର ପାଖରେ ଛାଭ ସେ ଯୋଉ କାଂଦ ଯୋଉ ବାହାଫୋଟକା ! ଯୋଉ ପାଗଲାମି ! ଆମର କହିବାର କଥା, ହଇରେ ହେ, ମଜାକଥାକୁ ଶୁଣିକରି ଟିକଏ ହସିଦେଇ କାମ ଶେଷ କରିଦବ । ଗଲ୍ପ ପାଠ ଶେଷ, ଆଉ ଏଥିରୁ ଲୁଡ଼ ଏ କରି ଲାଭଟା କଣ ?

ଟଗର ସାଂଗରେ ପୌରୁଷ ଦେଖାଇବାକୁ ମହାରାଜା ପରଚୁଲା ପିଂଧିଲେ, ଗୋଟାଏ ଜଦର୍ଶ ଡ୍ରେସ ପିଂଧିଲେ । ଦେହରେ କଲା ବୋଲି ହେଲେ ଆଉ ଅମରେଶ୍ୱରଂକ ମେଲଣକୁ ବିଜେ ହେଲେ । ସେଠି ବି ଯେତେବେଳେ ଏଣିକି ଢେଣେଇ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ଭଲ ଭଲ ଝିଅ ଖୋଜୁଥିଲେ, ଆରେ ବାପ୍‌ରେ ! ଆଉ ଟିକକେ ତ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲେ ଆଉ ! ଆରେ ଦେଖ୍ ଦେଖ୍ କିଏ ସ୍ୱାଡ଼କୁ ଆସୁଚ, ନା ଦେଉଳ କରଣ ନିଜେ । ସେ ଯେବେ ଓଲଗି ହେଇ ''ମଣିମା କୁଆଡ଼େ ?'' ବୋଲି ପଚାରି ଦେଇଥାଂତା ତା' ହେଲେ ଦଫାରଫା ଶେଷ ! ଆଉ ତାଂକ ଆଖିକି ଭଂଡେଇବା କିଛି କମି କଥା ନୁହ, ବିଶେଷ କରି ଯୋଉଠି ସେ ମହାରାଜାଂକୁ ଏ ଭେସରେ ଥରେ ଦିଥର ଦେଖିଛଂତି, ଯେବେ ମହାରାଜା କମଲୀ ମହାରାଣୀ ପାଖ୍ ବିଜେ ହଉଥିଲେ ରାତାରାତି । ମହାରାଜା ଆରକ, ଆଗରୁ ବେଲକାଲ ଡଂଡା ବାଟ କାଟିଲେ ।

ଟଗର ସେଠି ଚୁଡ଼ି ଦୋକାନରେ ମୁଲେଇ କରୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଡେ' ଲାଇଟ ସେ ଦୋକାନରେ ଜଳୁଥିଲା । ଆଉ ଡେ'ଲାଇଟି ପଡ଼ି ତା ଦେହଟା ବଡ଼ ଗୋରା ଦିଶୁଥିଲା ବୋଧେ, କାହିଁକିନା ଗୋରା ନହେଲେ ମହାରାଜାଂକ ଆଖି ପଡ଼ିବାର ନୁହେଁ, ଆଉ ତା ଛଡ଼ା ହରରଂଗି ଚୁଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ବି ସେ ଦୋକାନରେ ସଜା

ହୋଇଥିଲା, ଯୋଉଟା ଆଉ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଥା । ମହାରାଜା ଗୋଟାଏ ବେଲ୍‌ଅ ପକେଇ ଡେ'ଲାଇଟି ଭାଂଗିଲେ ଆଉ ଅନେକ ଚୂଡ଼ି ଝଁଣଝାଣ ରଣ ରାଣ କରି ଭାଂଗେ ପକାଇଲେ, ଆଉ ଲୋକ ହାଁ ହାଁ କରୁ କରୁ ଟଗର ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ ତାକୁ ଟେକି କରି ଦେ ଦଉଡ଼ । ତେବେ, ଏମିତି ଅମରେଶ୍ୱରଂକ ମେଳଣରେ କେତେ ହୁଏ । କିଏ ଖବର ନବାକୁ ଯାଏ, ତଥାପି କିଛି ବଦମାସିଆ ଲୋକ ତାଂକ ଉପରକୁ ଟେକା ପଥର ଫିଂଗିଥିଲେ ଆଉ ତହିଁରୁ ଦିଟା ଗୋଟା ଶ୍ରୀଅଂଗରେ ବି ବାଜିଥିଲା, ଶୁଣିଁ । କିଂତୁ ମହାରାଜା ପୁରୁଷତ୍ୱ ଦେଖାଇବା କଣି ଝୁଂକରେ ଏ ଗୁଡ଼ା ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ସେଇଠୁ ସେଇ ଅମରେଶ୍ୱର ପାହାଡ଼ ପାଖର ଜଂଗଲ ଭିତରକୁ ଘେନିଯାଇ ଆନଂଦରେ ଧର୍ଷଣ କରିଥିଲେ. ଏବଂ ଟଗରକୁ ପରେ ପରେ ମାରି ମାରି ଅଚେତ କରିଦେଇଥିଲେ କାଇଁକି ନା ସେ ସେଇଠି ପଡ଼ିଥିବ ଅନ୍ୟ ଟିକାଏତ ସାହେବ ଆସିକରି ଦେଖିବେ; ଏବଂ ଲୁଗାପଟା ବାହାରକରି ନେଇଯାଇଥିଲେ ଯାହା ଫଳରେ ଟଗର ଯଦିବା ଏ ମଧ୍ୟରେ ଚେତାପାଏ ତେବେବି କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ପାରିବନି ଏବଂ ଟିକାଏତ ସାହେବ ବି ଏକା ନଜରକେ ମହାରାଜାଂକର ପୌରୁଷର ନଖ ଦଂତାଘାତ ଦେଖି ସବୁକଥା ବୁଝିପାରିବେ ।

ଟଗର ଅବଶ୍ୟ କହେ ଯେ ମହାରାଜା ସେତେବେଳକୁ ବେଦମ୍ ଓ ଧଇଁ ସଇଁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ତରବରିଆ ଅବସ୍ଥାରେ ନରମ ଫୁଲଶେଯରେ ଯାହାର ଅଭ୍ୟାସ ସେ ବୋଡ଼ମାଟିର ରଗଡ଼ ଖାଇକରି କେତେ ସଂଭାଳିଥିବ ତାଇଁବି ଭୁଲି ଦେଖିବାର କଥା, ତା ଛଡ଼ା ଭୁଲିଲେ ଚଳିବନି, ତାଂକର ବୟସ ବି ତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା ।

ଟଗର ସୋଇଲା ହବାକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ଆଜି ସେ କହୁଚି ଯେ ଯାଂକ ରକ୍ତ ଯାହା ମଣିଷଂକ ରକ୍ତ ସେଇଆ । ସେଇଟା ଧାଟିରେ କିଏ ବା ବାଡ଼ବନ୍ଧା ଦବ । ନେବା ଲାଗି ସିଆଁଦା ଅଇଲା, ପରେ ଦିଟା ପାଇକ ବି ଅଇଲେ । ସାକୁଲ ସାକୁଲ ହେଲା । ଆଉ ପରେ ତା ମାକୁ ଆଉ ବାପ ବୁଢ଼ାକୁ ଆଣି କରି ଜଣା ଜଣ କରି ତା ସାମନାରେ ତଂଟି ଚପି ଚପି ମାରିଦେଲେ, ଟଗରକୁ କେତେ ଧର୍ଷଣକଲେ ତାର ଲେଖା ଯୋଗ୍ୟା ନାହିଁ, ଆଉ ରାସ୍ତାରେ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ନଅରକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ତା ଦେହହାତ ମୁହଁ ଛିଂଡି ରକ୍ତ ବାହାରୁଥିଲା ଆଉ କୁକୁର ପଲେ ଗୋଡ଼ାଇଥାଂତି ତା ପଛେ ପଛେ । ମହାରାଜା, ତାକୁ ଦେଖି ଏକଦମ୍ ଚିଡ଼ିଗଲେ, ‘ସେତୁ କେ ଉ ଲୁଷ୍ଟ ରୋଗୀଟାକୁ ଏଠିକି ଆଣିଲା ବୋଲି ପାଇକଂକୁ ଦି ଗୋଇଠା ଲାଦି ଦେଇଥିଲେ ଆଉ ତାକୁ ରାସ୍ତାକୁ ଆଣି ଛାଡ଼ି ଦିଆହେଲା । ଟଗର ନିଜର ଧଂଦା ବସାଇଲା, କେତେ ଦେଶ ବି ବୁଲିଲା, ଶେଷକୁ ଏଠିକି ଫେରିଲା । ଆହୁରି ମଜା କଥା କଣ ଶୁଣିବ, ଟଗର କହୁଚି କଣ ନା ତା ପେଂଟେଇ ଝିଅଟା ରଜାଙ୍କିଅ ଆଉ ସେ କୁଆଡ଼େ

ସଂପତ୍ତି ପାଇବ । ହାତ୍ ତତେ କ୍ୟା କହୁଁ । କାହିଁକି ସେ ଲୋକେ ତା ନିଆଁଗିଲା କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣନ୍ତି, ଆମେ ବୁଝିପାରୁନୁ ।”

ଦେଖିଣ, ହାସବୁଡ଼ା ବାଟ ସଂଗ ଯେ ମୁଆଡ଼େ ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ସୁରିଆ ଆଉ ମୁଁ କରି ତା'ରି ଭିତରେ ଦି ଚାରିଥର ମୁହଁ ଚହାଚହିଁ ହେଉଥିବୁ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ସୁରିଆ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ନାହିଁ, କାହିଁକିନା କିଏ କୋଉଠି କଣ ଦେଖୁଥିବ, କଣ ବିଚାରିବ କିଏ ଜାଣେ । ସେ ଯେ ମୋ ଆଡ଼କୁ କଣେଇ କରି ଅନାଉଚି ତାର କାରଣ ତାକୁ ଏକୁଟିଆଟା ଲାଗୁଚି । ମକଦ୍ଦମା ବେଳେ ସେ ବି ଉଁ କି ଚୁଁ ପାଟି ଫିଟେଇନି, ମୁଁ ବି ନୁହେଁ । କିଏ ସେ ଝଂଝଟକୁ ଯାଏ । ତଥାପି ନାସ୍ତି ଧର୍ଷକ, ଦୁହିଁଙ୍କର ଦଂଡ ବେଳେ ସେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଲା । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କାଳେ କିଏ କଣ ଭାବିବ ନିଠେଇ କରି କଟାକଟି ଦେଖୁଥିଲି । କୁଅଁର ସାହେବ ସେଠି ନ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ କିଶୋରୀ ବାବୁ ସେଇଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ଘଟଣାଟା ଘଟିଲା ବେଳକୁ ସୁରିଆ ଆଉ ମୁଁ କରି ଚଉଡ଼ୀ ଉପରେ ବସି ବାଘଛେଳି ଖେଳୁଥିଲୁ । ଜନ୍ତୁ ପଡ଼ିଲେଇ ସୁରିଆ ଆସି ବରାବର ଫେଲିବାକୁ ଲାଗେ । ମୁଁ ତା ଛେଳି ଗୁଡ଼ାକ ବାଂଧି ଦେଇଚି ପ୍ରାୟ, ଅଧିକାଂଶ ଆଉ ହଲଚଲ ହେବାର ଉପାୟ ପାଇ ନାହାନ୍ତି, ଏତିକି ବେଳକୁ ସାମାର ପାଟି କରିବାକୁ ଥିଲା ! ସୁରିଆ ତା ପାଟି ଶୁଣି ଦଉଡ଼ି ଗଲା, ଆଉ ମୁଁ ବି ତା ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ିଲି । ସେ ଯୋଉ ପାଟି କରୁଥାଏ ଶାଳୀ ଆଉ କଣ କହିବ । ଆମେ ଗଲାବେଳସିକା ଦେଖିଲୁ କଣ ନା ଆମ ଆଗରୁ ଦି ଜଣ କିଏ ପହଂଚି ଯାଇଛନ୍ତି ଆଉ କୁସ୍ତି ଧସ୍ତାଧସ୍ତି ଖୁବ୍ ଜମିଚି । 'ଆବେ ଓଲୁ କାହାଁକା, କା' ସାଂଗରେ ଲାଗୁଚି, ତମକୁ ଜଣା ନାହିଁକି' ବୋଲିକରି କିଶୋରୀବାବୁ ପାଟିଟାଏ କୁହାଟିକରି କରିଦେବାରୁ ସେ ଦିଟା ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ନାଁ । ଶୁଣି, ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଚି ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଲୁଗାପଟା ଡଂଚେଇଦେଲା, ଆରଟା ଦଉଡ଼ି କରି ଖସି ପଳେଇବାକୁ ବସିଲା । 'ଧର ଶଳାକୁ' ବୋଲି କହି ସୁରିଆ ଆଉ ମୁଁ ଜରି ଦଉଡ଼ିଲୁ ତାକୁ ଗୋଡ଼େଇ କରି । ସୁରିଆ ଗଲା ହଜ ପଟକୁ ଆଉ ମୁଁ ଗଲି ଗୁଆ ବଗିଚା ପଟକୁ । ସେ ସିଧା ଦାଂଡରେ ଦଉଡ଼ୁଥାଏ ଆଉ ମୁଁ ନୁରିଆ ଅଜାର ଗୁହାଳରେ ପଶି ଗୁଆବାଡ଼ି ବାଟେ ବାହାରିଗଲି ଚଟ୍‌କରି ବଉଳ ଗଛ ମୂଳକୁ । ଲୋକଟା ପ୍ରାଣ ପଣେ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ବଉଳ ଗଛ ପାଖରେ ଦମ୍ ମାରିବ ବୋଲି କି କଣ, ଟିକିଏ ରହିଲା । ମୁଁ ଲୁଚିଥିଲି, ଖପ୍ କରି ତା ଟୁଆଁକୁ ଧରି ବିଧାଏ କଷି ବସେଇ ଦେଲି । ସେ ମୋ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା, କହିଲା ଘରେ ଛୁଆ ପିଲା, ମତେ ଛାଡ଼ିଦିଅ, ଛାଡ଼ିଦିଅ । ଶଳା ତତେ ଛାଡ଼ି ଦିଏଁ ଆଉ ତୋ ଲାଗି ମୋର ହାତ ଗୋଡ଼ ଯାଉ ଆଉ କ'ଣ, ଶଳା, ମୋର ଯେମିତି ପିଲାକବିଲା ନାହାଁନ୍ତି !' ସୁରିଆ ପହଂଚିବା ଯାକେ ତାକୁ ମାରି ମାରି

ସେଇଠି ପକେଇ ରଖିଲ୍ । ସେଇଠୁ ସେଇଟାକୁ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି କୁଅଁର ସାହେବଙ୍କ ରୁମ୍‌କୁ ଟାଣି ଆଣିଲ୍ଁ. ହେଲେ କୁଅଁର ସାହେବ ସବୁ କାମ ବଢ଼େଇ ନଅରକୁ ବଜେ ହୋଇଗଲେଣି ଆମେ ପହଂଚଲୁ ବେଲପିଜ, ଖାଲି କିଶୋରବାବୁ ସେଠି ଅଛୁ । ଲୋକ ଦଟା କିଶୋରବାବୁଙ୍କୁ କେତେ ନେହୁରା ହେଲେ, ସାଙ୍ଗ ନକେ ବି କହିଲ, ତାଂକୁ ଗ୍ରୁଣ୍ଡ ଦବାକୁ, ଯାହା ହେବାର ତା ତ ହେଲଣି, କିଂତୁ କିଶୋରବାବୁ କହିଲେ, ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେଣି, ଗୋଟାଏ ନ୍ୟାୟଦଂଡ ବୋଲି କଥା ଅଛି ତ, କାନକୁ ଦ କାନ ଗଲଣି, କାହାରିକି ଦଂଡ ନ ହେଲେ ଆଉ ସୃଷ୍ଟି ରହିବଟି ?

With the Compliments of

TATA STEEL

ବୃତ୍ତପଥ

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ

ସେ ଯଦି ତାର ରୁଗ୍ଣ କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରୁଥାଂତା, ତା ହେଲେ ତାର ମାକୁ 'ଯାଃ' କହି ଘଉଡ଼େଇ ଦେବା ଭଳି ଏକ ଅତି ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ ହୁଏତ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ କରି ପାରିଥାଂତି । ମାତ୍ର ତା ମାର ଚେମେଡ଼ା ଥନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ସେ କାଂଦୁଥିଲା ।

ସେ ଯେମିତି ହାଡ଼ର ଗୁଂଚଟିଏ ମାତ୍ର !

ତା ମାର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ ନିଶ୍ଚୟ । ମାତ୍ର ତାର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଫୁଲିଲା ଫୁଲିଲା ଗାଲ, ପୁଣି ପିଂଗଳ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଖୋପ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଭଳି ଦୁଇଟି ପଥର ପରି ଶୁଖିଲା ଆଖି ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା ଯେ, ସେ ରୁଗ୍ଣା । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରୋଗର ସ୍ୱରୂପ ବିଷୟରେ କୌତୂହଳୀ ନ ହେବାହିଁ ଭଲ ।

କିଂରୁ ତାର ସ୍ୱାମୀ ?

ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା ଅର୍ଥ ତାକୁ ଏଇ କରୁଣ ଉସ୍ତାବନ୍ଧ ପରିଧି ମଧ୍ୟରୁ ଓଟାରି ନେଇ ଏକ ଲଜ୍ଜାଜନକ ଅଶାନ୍ତିର ଅଂଧାରୁଆ ଚପ୍‌ଚପ୍ କୋଠରୀରେ ନେଇ ଠିଆ କରାଇ ଦେବା ଭଳି ହୋଇଥାଂତା ।

ପିଲାଟିର କାଂଦଣା । ଦାବୀ ପରି । ତା ମାର ପ୍ରସାରିତ ହାତ ପାପୁଲି । ପରାଜୟ ପରି । ତାର ଦେହରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇଥିବା ଶାଢ଼ୀ । ଛିଂଡା । ମଇଳା । ସବୁଜ । ପରଶ୍ରେଣୀ ଉଦ୍ଭିଦର ଚେର ଜାଲ ଡଂକ ପରି ।

ମୁଁ ଥରି ଉଠିଲି ।

କାରଣ ଏଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ରେସ୍ତୋରାଁ ଭିତରେ ଦୀର୍ଘ ପଇଁତ୍ରିଶ ମିନିଟ କଟାଇ ସାରି, ଯାବତୀୟ ଅନାବନା ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଚାଖି ସାରି, ବୁଢ଼ା 'ବୟ'କୁ ମୋଟା ଟିପ୍ ଦେଇ ସାରି, ସଲାମ ଗ୍ରହଣ କଲା ପରେ ରେସ୍ତୋରାଁ କଡ଼ର ପାନ ଦୋକାନ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୋର ଜଣେ ବଂଧୁଂକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁ କରୁ ସିଗାରେଟ ଧୂଆଁ ଶୋଷିବା ଆରଂଭ କରିଥିଲି ।

ମୁଁ ଥରି ଉଠିଲି ।

କାରଣ ଅର୍ଥନୀତି ପୁସ୍ତକର ମୁଂଡ ପିଷ୍ଟ ଆସ୍ପ, ଜାଖସ୍ପ ଆସ୍ପ ଇତ୍ୟାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ କାଲ୍ପନିକ ସଂଖ୍ୟାମାନ ମୋ ଘଡ଼ିର ଚକଡି ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଥିଲା ଭଳି ଲାଗିଲା ।

ଫାଂଟାସି ।

ମୁଁ ଘଡ଼ିଟିକୁ ମଣିବଂଧରୁ ଖୋଲି ବୋଟ ପକେଟ ଭିତରେ ରଖିଦେଲି । ପାନ ଦୋକାନର ବାର୍ ଲାଇଟରୁ ଉଡ଼ି ଆସି ଦୁଇ ଗୁଣ୍ଡି ନୀଳ ପତଂଗ ମୋ ଆଖି ଭିତରେ ପଶିଯିବାର ଉପକ୍ରମ କରୁଥିଲେ ।

ମୁଁ ଥରି ଉଠିଲି ।

କାରଣ କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅଶାଳୀନ ଧ୍ୱନିରେ ଚିତ୍କାର କରୁଥିଲା ଖଂଡିଏ ନୂଆ ସିନେମା ରେକର୍ଡ । ରାସ୍ତାରେ ଚିତ୍କାର କରି କରି ମୋତେ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥିଲେ ମୋଟର୍ କାର୍ ଓ ସ୍କୁଟର ଓ ବୁଲାବିକାଳୀ ଓ ରିକ୍ସାବାଲାମାନେ । ଏ ସବୁ ଧ୍ୱନିର ବଳୟ ପରେ···ଅଥବା ହୁଏତ ଏ ସବୁ ଧ୍ୱନି ପ୍ରତି ମୁଁ ସଚେତନ ନ ଥିଲି ବେଳେ···କିଂବା ଏ ସବୁ ଧ୍ୱନି ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମୁଖରିତ ହୋଇ, ମୋର କାନର ପରଦା ଛିଂଡାଇ ପକାଇ ସେଇ ପିଲାଟିର କାଂଦଣା ଦ୍ରୁତ ଲୟରେ ବାରଂବାର ମୋର ମୁଂଡ ଭିତରେ ଆଘାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମୁଁ ଥରି ଉଠିଲି ।

କାରଣ ମୁଁ ଏକ ବୃହତ ମହଲା କୋଠାର ସାମ୍ନାରେହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି ।

ଏ ସମସ୍ତ ଅଥବା···ଯେମିତିକି ମୁଁ ମହାସମୁଦ୍ର ଢେଉକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ନ ପାରି ତଟବାଲିରେ କଚ୍ଛଡ଼ା ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ମୋର ଆଖି କାନ, ନାକ ଏବଂ ମୁଂଡ ସାରା ବାଲି··କିଂବା ଯେମିତିକି ଅତ୍ୟଧିକ ଓଜନର ଗୁପରେ ମୁଁ ଲଦି ପଡ଼ିବା ସମୟରେହିଁ ଦୂରରୁ ଦେଖା ଦେଲେ ମୋର ବଂଧୁ ।

—'ହେଲୋ' ।

ସେ ଡାକିଲେ । ମୁଁ ଶିଷ୍ଟାଚାର ଭୁଲି ନୀରବ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲି । କାରଣ ଏ ଭଳି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ମୋଟେ ସଂଭାଷିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି ।

ମୋ ସିଗାରେଟର ଷାଠିଏ ଭାଗ ତଥାପି ବାକି ଥାଏ । ମୋ କପାଳ ଓ ନାକ ଟିପିରେ ବିଂଦୁ ବିଂଦୁ ଝାଳ । ସିଗାରେଟ୍‌ଟିକୁ ଜୋତା ତଳେ ମକଚି ଦେଇ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ ହାତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ – 'ପିଲାଟା ଏତେ କାଂଦୁଛି କାହିଁକି ?

ତାର ମାଆ ନିକଟରେ ଏତେ ଜଣାଶୁଣା ଏତେ ପରିଚିତ ଏତେ ଶସ୍ତା ଅଥଚ ମୌଳିକ ଏକ ଉତ୍ତର ଥିଲା ଯାହାକୁ ହୁଏତ ସେ ଶବ୍ଦ ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟକ୍ତ

କରିବାକୁ ପସଂଦ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ପିଲାଟିର ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପରି, ପେଟ ଉପରେ ହାତ ବୁଲେଇ ଆଣିଲା ।

ମୁଁ କହିଲି —'ଭୁହ'

(ଏଇଟା ଅଭ୍ୟାସ ଦୋଷ (ନା ଗୁଣ) । ମୁଁ କାହାକୁ ଯା, ଆ, ଖା, ଦେ କହିପାରେ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ପୁଣିଥରେ ସେଇ ରେସ୍ତୋ'ରାଁ ଭିତରକୁ ଫେରିଆସିଲି । ବଂଧୁ ମୋର ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଂଛି ।

ରେସ୍ତୋରାଁର ବୟ ପଚାରିଲା 'ସାର ?'

ମୁଁ ଆଦେଶ ଦେଲି—'କ୍ଷୀର'

× × × ମୋର କୋଟ ପକେଟ ଭିତରେ ଘଡ଼ି ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଟିଇକ୍ ଟିଇକ୍ । ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି । ଏକ୍ ଦୁଇ ତିନ୍ ଚାର୍ ପାଂଚ ଛ ସାତ୍ ଆଠ ନ' ଦଶ୍ ମିନିଟ୍ ସମସ୍ତ ବୋଧହୁଏ କଟିଗଲା । ବିତିଗଲା । × × × ବୟ ଭିତରୁ କ୍ଷୀର ଗ୍ଲାସ ନେଇ ଫେରିଲା । ମୁଁ ତାଠୁ କ୍ଷୀର ଗ୍ଲାସ ନେଇ ବାହାରକୁ ଫେରିଲି ।

ପିଲାଟି ଚଁ ଚଁ କରି ସବୁତକ ପିଇ ଦେଲା । ତାର ମା ମୋ ମୁହଁକୁ ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ଅନ୍ୟ କେତେ ଜଣ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୋ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି କେଂଦ୍ରିତ କରି ଦେଇଥାଂଛି ।

ବଂଧୁ ତାଂକ କୋଟ ଉପରୁ ଧୂଳି ଝାଡ଼ି ଝାଡ଼ି ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଫିସ୍ ଫିସ କରି କହିଲେ—'ୟୁ ଆର୍ ମେକିଂ ଏ ଶୋ' । ସ୍ତେ କି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ?

ମୁଁ କହିଲି—'ହେଇଥିବ'

ବୟ, ଆସି ପିଲାଟିର ମା' ହାତରୁ ଗ୍ଲାସ ନେଇଗଲା ।

ପିଲାଟିକୁ ଧରି, ପିଲାଟିର ମା' ଆଗକୁ ବଢ଼ିଲା ।

ବଂଧୁ ଝଂଟେ ସିଗାରେଟ ଓଠରେ ଲଗାଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଖଂଟେ ବଢ଼ାଇଲେ । ମୁଁ ମନାକରି ଦେଲି ।

ପଚାରିଲେ—'ଡ୍ରିଙ୍କ୍‌ଦେଲ ?'

—'ହଁ'

ସେ ବ୍ୟଂଗ କଲାପରି ପୁଣି ପଚାରିଲେ—'ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ?'

ମୁଁ ଜୋର୍ ଦେଇ କହିଲି—'ହଁ'

ସେ ହସିଲେ । ଅବିଶ୍ୱାସ କଲାପରି ।

ପଚାରିଲେ—'କେନ୍‌ସର୍ ଭୟରେ ?'

—'ନା'

—'ଟି.ବି. ଉପରେ ?'

—'ନା'

—'ତା ହେଲେ ?'

—'ଏଇମିତି'

ଆମେ ଦୁହେଁ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲୁ। କିଛିବାଟ ଗଲାପରେ ବନ୍ଧୁ ପଚାରିଲେ—'ସେଇ ମାଇକିନିଆକୁ କିଛି ପଇସା ଦେଇ ବିଦା କରିଦେଇଥିଲେ ତ ଚଳିଆନ୍ତା। ତା' ନ କରି, ତୁମେ ଏତେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ କାହିଁକି କରୁଥିଲ ?'

ମୁଁ ନିର୍ବୋଧମାନଙ୍କ ପରି ଏକ ଅର୍ଥହୀନ ସଂଳାପ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲି—ମୁଁ ଯେଉଁ ଅଠଣି ଦେଇ କ୍ଷୀର କିଣିଲି, ସେଇ ଅଠଣିଟି ଗୋଲାକାର। ଆମ ଭାରତର ପାର୍ଲାମେଂଟ ଭବନ ପରି ।'

ସେ ପଚାରିଲେ—'ଅର୍ଥାତ୍ ?'

ମୁଁ କହିଲି—'ବୃତ୍ତ ପଥରେ ଗତିକଲେ ବିକାଶ ବା ପ୍ରଗତି ଅସଂଭବ। ଯେଉଁଠାରୁ ବାହାରିବ ଘୂରି ଘୂରି, ଆସି ପୁଣି ସେଇଠାରେ ପହଂଚିବ।'

ବନ୍ଧୁ କହିଲେ—'ଟିକେ ସରଳ ହୁଅ'

ମୁଁ ପଚାରିଲି—'କେମିତି ? ତା କଣ ସଂଭବ ?'

ଇଂଟରଭ୍ୟୁ

ଶାଂନ୍ତ ମହାପାତ୍ର

ଆମେ ସମସ୍ତେ ତା' ବିଷୟରେ ଅଳ୍ପ ବହୁତେ କିଛି କିଛି ଶୁଣିଥିଲୁଁ । ତେଣୁ ସେ ଆମମାନଂକ ନିକଟରେ ସଂପୂର୍ଣ ଅପରିଚିତା ନ ଥିଲା । ତଥାପି ବାଂଧବୀ ଜଣେ ଯେତେବେଳେ ଖବର ଦେଲେ ଯେ, ସେ କାମଧଂଦା ଖୋଜୁଚି, ପୁଣି ସେଇ ସଂଧାନରେ ତାଂକ ଘରକୁ ଆସିଚି; ଆମ ମନରେ 'କୌତୁହଳୀ'—ତେବେ ସେ ଏଠିକୁ ଆସୁ, ଦେଖିବା, କେମିତିକା ଲୋକ । ଢଂଗ ରଂଗ କେମିତି ? କାମ ଦାମ କ'ଣ ଜାଣେ ନ ଜାଣେ···ଇତ୍ୟାଦି ।

ଆମର ସିନିୟର ସହକର୍ମିଣୀ ଅଂକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସୁରମା ଅପା ଟିପ୍‌ପଣୀ ବାଢ଼ିଲେ—'କ'ଣ ଇଂଟରଭ୍ୟୁ ହେବ ? ବୋର୍ଡ଼ରେ ତ ଅନେକ ମେଂବର, କିଂତୁ ନିଯୁକ୍ତିପତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ କିଏ ଦେବ, ତାର ଠିକଣା ନାହିଁ ।'

'ହଁ, ଏଇକ୍ଷଣି ସମସ୍ତଟାତ ଇଂଟରଭ୍ୟୁ ଯୁଗ । ଚାକିରି ବାକିରି ବାହାଘର ସବୁଥିରେ ପରୀକ୍ଷା, ନିରୀକ୍ଷା, ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର । ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମଂତବ୍ୟକଲେ ।

'ଦେଖାଯାଉ, ତମେ ସମସ୍ତେ ଆଜିର ଏଇ ଇଂଟର୍‌ଭ୍ୟୁ କେମିତି କଂଡକ୍ଟ କରୁଛ ?' ଏତକ କହିଦେଇ ସୁରମା ଅପା ହାତରେ ଉପସ୍ଥାନ ବହି ଧରି କମନ୍-ରୁମ୍‌ରୁ ହସି ହସି ବାହାରି ଗଲେ କ୍ଲାସ୍‌ଆଡ଼େ ।

ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ କମନ୍‌ରୁମରେ ସେଇ ଆଲୋଚନା । ତା'ରି କଥା । ନୀଳିମା ଦେବୀ କହିଲେ, 'ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଚି ମାଉସୀଂକଠାରୁ (ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍‌ଟରଂକ ସ୍ତ୍ରୀଂକୁ ଆମେ ମାଉସୀ ଡାକୁଁ) ଭଦ୍ରମହିଳା ବେଶ୍ ଭଲ । ସବୁ କାମରେ ଧୁରଂଧର । ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ଖୁଣିବାକୁ ନାହିଁ । ଆଜିକାଲି ବେଳରେ, ଆମ ପରି ଚାକିରିଆ ସ୍ତ୍ରୀମାନଂକର ଘରକଂଜାଳ ଛୁଆପିଲାଂକ କଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ଏମିତି ସଚ୍ଚୋଟ ଲୋକଟିଏ ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ମିଳେ । କିଂତୁ ତାର ସବୁ ସୁଗୁଣ, ନିପୁଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ, ତାର ଦୁର୍ଗୁଣ······

'ଦୁର୍ଗୁଣ ?' ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସଂଗରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲୁ ।

'ହଁ ତାର ଦୁର୍ଗୁଣ ତା'ର ରୂପ ଆଉ ବୟସ ।'

'ମାନେ ?' କଥା ଛଡ଼ାଇ କହିଲେ ଇତିହାସ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ, ସେ କ'ଣ ହେଲେନ ନା କ୍ଲିଓପାଟ୍ରା ?' କଥାରେ କଥାରେ ତାଂକର ଇତିହାସରୁ ଉଦ୍ଧୃତ, ଅତୀତର ରୋମଂଥନ । 'ମାଳମା'ଡ ! ତମେ ତାର ରୂପ ସଂବଂଧରେ ସୂଚନା ଦେଲଣି, ମୋର ତ ଅଶଂକା ଦ୍ୱିତୀୟ ଟ୍ରୋଜାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ ହେଇଯାଇପାରେ ।'

'ନାଁ । ନ, ଟ୍ରୋଜାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ, ଗୃହ-ଯୁଦ୍ଧ ହେବ । ହାତରୁ କଂକଣ ଦେଇ ରଖିଲି ପୋଇଲି, ସେ ହେଲା, ସାଂତାଣୀ ମୁଁ ହେଲି ପୋଇଲି—ଏଇ ଅବସ୍ଥା ହେବ ।' ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ସୁମିତ୍ରାନାମ୍ନୀ କହିଲେ ।

ମିସ୍ ରତ୍ନା ଏକ ପ୍ରକାର ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ, କାହୋ, ତମରସବୁ ପୀଠଦେବତାଂକ ଉପରେ କ'ଣ ଆସ୍ଥା ନାହିଁ ଯେ ଏତେ ଆଶଂକା......ସଂଦେହ... ଆଉ କ'ଣ ସେମାନେ କହୁଥାଂତେ । ପରଦା ଫାଂକରୁ ଦେଖିଲେ, ଦପ୍ତରୀ ସହିତ ଆସୁଚି ଗୃକଶ୍ରୀ ଅନୁସଂଧିତ୍ସା ସେଇ ମହିଳା ··ଯେ ଆମର ଆଜିର ଆଲୋଚନାର ପ୍ରଧାନ ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଚି ।

ସଂକୁଚିତ ଭାବରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ପରଦା ସେ ପାଖରେ । ଅଧା ଦେଖା, ଅଧା ଲୁଚା । ମାଳମା ଦେବୀ କହିଲେ—'ଆସ ବକୁଳ ! ଭିତରକୁ ଆସ । ଦିଦିମାନେ ତମକୁ କ'ଣ ସବୁ ପଚାରିବେ । ପସଂଦ ଯଦି ହେବତ କେହି ରଖିବେ ।'

ବକୁଳକୁ ମୁଁ ଚାହିଁ ରହିଲି ଅପଲକ ନୟନରେ । ସତରେ ସେ ବକୁଳ । କିଂତୁ ବକୁଳର ଆଲୋକ ଦୀପ୍ତି ଦୁଃଖର ମେଘ ଉହାଡ଼ରେ ମ୍ଳାନ, ନିଥର । ଚପଳାର ଚପଳତା ସେ ହରାଇ ବସିଚି ।

'ତମର ବୟସ କେତେ !' ଇଂଟରଭ୍ୟୁ ଆରଂଭ ହେଲା ।

ଅଠର ପୂରି ଊଣେଇଶ ଚାଲୁଚି ।

'ଆହା ! ଏଡ଼େ କଅଁଳ ବୟସରେ ଠାକୁର ତାକୁ ଯାହା ଏ ଦଶା ଦେଲେ ।' ପ୍ରୌଢ଼ା ହିଂଦୀ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମୋହିନୀ ଦେଈ ସମବେଦନା ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

'ଠାକୁର ! ଠାକୁର ଆପଣ କେବେ ଦେଖିଛଂତି ? ମୁଁ ଆଉ ସେ ଠାକୁର ଫାକୁର ବିଶ୍ୱାସ କରୁନି । କାଠ ପଥର ଭିତରେ ଦେବତ୍ୱର ସଂଚାର କରେ ମଣିଷ ମନର ବିଶ୍ୱାସ, ଆସ୍ଥା, ତା ମନର ଅସହାୟତା ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ କରି ସାମୟିକ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ସେ ମିଛ ଠାକୁର ପାଖରେ ଆଶ୍ରୟ ନିଏ । ନିଜର, ପିଲା ଛୁଆ ସ୍ୱାମୀ ସମସ୍ତଂକର ମଂଗଳପାଇଁ ମଣିଷ ଏଇ କାଠପଥର ଦେବତା ପାଖରେ ମୁଂଡ ବାଡ଼ାଏ, ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ, ଆତୁର ମିନତି କରେ । ଯେତେବେଳେ କାମନା ସଫଳ ହୁଏ, ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୁଏ ଠାକୁର ଅଛଂତି, ସେ ମଂଗଳମୟ । ଯେତେବେଳେ ଫଳ ହୁଏ ଓଲଟା, ଆମେ ଭାବୁଁ ଠାକୁର ଫାକୁର ମିଛ । ସବୁ ଭୁଲ୍ ସତ୍ୟ କେବଳ

ଭାଗ୍ୟ । ତାକୁ ଆନ କରିବ କିଏ ? ଏଇ ଦେଖୁନ ବିଚରା ବିଜୁଳିର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେଇଚି ? ତା ବୟସର ଝିଅ ବାହା ହୋଇନାହାଁନ୍ତି । ଅଥଚ ସବୁ ଶିଘ ସୌଭାଗ୍ୟ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ସେଇ ଠାକୁର ଆଜି ତାକୁ ଦାଂଡରେ ବୁଲାଉଛଂତି । ତାହା ପାଇଁ ସେ ରାହା ଖୋଜୁଚି', ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ ନିଃସଂତାନା ସରଳାଦେବୀ । ବିବାହର ଦୀର୍ଘ ବାରବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଛୁଆଟିଏ କୋଳରେ ଧରିଲେ ନାହିଁ । ବାର ଓଷା, ତେର ପର୍ବ, ତେରମୂଳ ଖାଇବା, ଗ୍ରହପୂଜା, ଦାନ ଖଇରାତ ପୁଣି ଡାକ୍ତରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବାକୀ ଅଛି କିଛି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଅଦୃଷ୍ଟର ଭକ୍ତ । ଏବେ ସେ ଏକପ୍ରକାର ନାସ୍ତିକ । ଦୁନିଆ ପ୍ରତି ଆସିଚି ତାଙ୍କର ଘୋର ବିତୃଷ୍ଣା । ପୁରା ଏଥେଇଷ୍ଟ ପୁଣି-ସିନିକ୍ ସେ ।

ଏଇ ବିଚିତ୍ର ଦୁନିଆରେ ଭାଗ୍ୟ, ଓ ଭଗବାନଂକର ବିଚାର ଫଳାଫଳ, ଟଣା ଓଟରା, ହାରଜିତ୍, ସୁଖ ଦୁଃଖ ସଂପର୍କରେ ସରଳାଦେବୀଂକଠାରୁ ଏଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ଭାଷଣ ଶୁଣିବା ପରେ ନଳିମା ଦେବୀ ପଚାରିଲେ—'ଅଳକା ! ତମେ ରଖ, ତମର ତ ପିଲାଟି ଗ୍ରେଟ । ପୁଣି ଶାଶୁ ବୁଢ଼ୀ ।'

ହଁ, ନଳିମାଈ ! ମୋର ଆପତ୍ତି ନଥିଲା । ତେବେ ଛୁଟିତ ନିକଟରେ ହେବ ! ଗାଁକୁ ଚାଲିଯିବୁଁ । ତାପରେ ମୋ ବଦଳି ପାଇଁ ସେ ଲାଗିଛଂତି । ସେ କ'ଣ ମୋ ସଂଗରେ ଦୂର ଜାଗାକୁ ଯିବ ?

'କ'ଣ କହୁଚ ବିଜୁ ! ତମେ ଯିବ ?'

ନଯିବାର କାରଣ କିଛି ନାହିଁ । ସୁମିତ୍ରାନାନୀ କହିଲେ । ଏକୁଟିଆ ଲୋକ । ଯଉଁଠି ହେଉ ଖଟିବ । ଗଂଡେ ଖାଇବ, କୌଣସିମତେ ଦିନ ନବା କଥା ?'

ନଳିମାଦେବୀ କହିଲେ, ନାଁ, ସେ ଏକୁଟିଆ ନୁହେଁ । ପୁଅଟିଏ ଅଛି ତାର । ଚାରି ବର୍ଷର ହେବ ବୋଧେ । ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିଚି ମେ !

କ'ଣ ? ତାକୁ ଛାଡ଼ି ତମେ ଯିବ ବିଜୁ ?

ଅଖଂଡ ନୀରବତା । ବିଜୁ ଅଧୋବଦନ । ନିରୁତ୍ତର । କିଛି ସମୟ ପରେ ମୁଖ ଭଂଗୀରେ ସେ ତାର ନାସ୍ତି ବାଣୀ ଶୁଣାଇଲା । ସେଇ ମୁଖ ଭଂଗୀରେ ତା ମନର ସବୁ ଅକୁହା କଥା, ଆବେଗ ଉତ୍କଂଠା ପ୍ରକଟିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ଯେମିତି କହୁଥିଲା—ତା'ରି ପାଇଁ ତ ଏ କଂଚା ବୟସରେ ଦାଂଡକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଚି । କେତେବେଳେ ଗୋଡ଼ ଖସିବ…ଅନଂତ ଦୁଃସହ ଜୀବନରେ ସେହି ଏକା ପାଥେୟ । ତାକୁ ଛାଡ଼ି…

ମା ଛୁଆ ଦୁଇଜଣଂକୁ ନେଇ ଏ ଯୁଗରେ ପୋଷିବା ସଂଭବ ନୁହେଁ । ଗାଈ ପୁଣି ବାଛୁରୀ…କିଏ ଜଣେ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ କହିଲେ ।

ତାପରେ ପାଣିଗ୍ରାହୀଂକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନୀଳିମା ଦେବୀ କହିଲେ—ବିନୁ ! ତୁମର ପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଡାକିଥିଲି । ତୁମର ବି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମିତିକା ଲୋକଟିଏ ଦରକାର । ତାପରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବିନା ସଂକୋଚରେ ତୁମର ସବୁ କାମ କରିବ । ଶଂଖୁଡ଼ି ଧୋଇବ, ରୋଷେଇ ବି କରିବ । ଶାଶୂ ତ ରୁଗୁଣା ପାରାଲିସିସ ପେସେଂଟ୍, ପୁଣି ରମକୁ ଟାଇଫଏଡ୍ । ସାଆଁ ତ ମା ନାତି ଦୁଇଜଣଂକୁ ଏଟେଂଡ କରୁଂଚି କ'ଣ କହୁଛ ?

ବନିତା ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ନୀରବ ଥିଲେ । ଏତେ ଆଲୋଚନାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଭିତରେ ସେ ଏଇ ନିରାଭରଣା ଯୁବତୀକୁ ଅପଲକ ନୟନରେ ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥିଲେ । ବନିତା ସୁଶ୍ରୀ । ଦେହରେ ଦାମୀ ଶାଢ଼ୀର ଆବରଣ । ଅଂଗରେ ସୁନା ଅଳଂକାର ଭରପୂର, ଆମ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମହଲ ଭିତରେ ସେ ନିଜର ବେଶ ଭୂଷା ରୂପ ବିନ୍ୟାସ ପ୍ରତି ବେଶୀ ସଚେତନ । ବିଶେଷତଃ ଅଳଂକାର ପ୍ରତି ତାଂକର ବେଶୀ ମୋହ । ଅଥଚ ସେ ଯେମିତି ନିଜର ସବୁ ରୂପ ଗର୍ବ, ଆବରଣ ଆଭରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏଇ ନିରମାଖୀ ଯୁବତୀର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌଂଦର୍ଯ୍ୟ ନିକଟରେ ନିଜକୁ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନେ କରୁଥିଲେ ।

ନୀରବତା ଭଂଗ କରି ଶ୍ରୀମତୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଲେ—ହଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରୁଗୁଣା ଶାଶୂ ପୁଅଂକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲୋକଟିଏ ତ ଏକାଂତ ଦରକାର । ତେବେ ମୁଁ ଘରୁ ବୁଝେଁ······ତାଂକୁ ପଚାରେଁ ।

ନୀଳିମା ଦେବୀ କହିଲେ—ହଉ ବିଜୁଳି ତୁମେ ଏଥର ଯାଅ । ଆମେ ତୁମକୁ ଖବର ଦେବୁ ।

ଇଂଟରଭ୍ୟୁ ସରିଗଲା । ଏଇ ଦିଦିମାନଂକ ଭିତରୁ କିଏ ଯେ ତାର ଭାବୀ ମାଲିକାଣୀ କାହା ପାଖରେ ସେ ମୁଂଡଗୁଂଜିବ, ଆଶ୍ରୟ ପାଇବ; ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ ବିଜୁଳି । ଆଶାନିରାଶାର ଦ୍ୱଂଦରେ କମନ ରୁମ୍‌ରୁ ବାହାରିଗଲା ସେ ।

ବିଜୁଳିର ପ୍ରସ୍ଥାନ ପରେ ନୀତା ବିସ୍ୱାଳ କହିଲେ—ମୁଁ ରଖିଥାଂତି । ବଉ ସ୍କୁଲ ଯାଉଛଂତି । ଦେବରଦଳଂକୁ ରାଂଧିବାଢ଼ି ଖୁଆଇବ କିଏ ମୋର ଏଇ ଗରମରେ ? କଥା ହେଉଚି, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସେ । ଆମ ଘରେ କେତେକ କାମ କରିବାକୁ ସେ ଅରାଜି ହୋଇପାରେ ।

'ମାନେ ?'

ସୈରିଂଧ୍ରୀଂକ ପରି ସେ ଯଦି ସର୍ତ୍ତ କରେ; ପାଲଟାଳୁଗା ଧୋଇବି ନାହିଁ, ଶଂଖୁଡ଼ି ଛୁଇଁବି ନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି ।

'ବୁଝିଲେ ନୀତା ଅପା । ପେଟ ଦାୟରେ ସେ କାମ ଖୋଜୁଛ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ବୋଲି ସିଏ, ମୋର ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଘର ଲୋକ ପରି ଚଳିଯିବ ।'

'ତା ହେଲେ ଚଳନ୍ତା' । କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ବରାଳ । ତେବେ ହିପ୍‌ପୀ-ବେଶୀ ଯେଉଁ ଝାଟକ ଚୁଡ଼ିଏ ମୋଟ ଅଛନ୍ତି···ଯାର ପୁଣି ଯେଉଁ ରୂପ....ନହୁଲୀ ବୟସ ··ଟିକିଏ ବୟସ୍କ ହୋଇଥିଲେ ଏତେ ଚିନ୍ତା ନଥାନ୍ତା ।'

ବୀଣା ମହାନ୍ତି କହିଲେ—'ସେଇ ହେଲା ବଡ଼ ଅସୁବିଧା । ମୁଁ ତାକୁ ଆମ ଗାଁକୁ ପଠେଇଥାନ୍ତି । ଶାଶୁଙ୍କର ଜାତି ଗୋତ୍ର ନେଇ ବଡ଼ ବାଛବିଚାର । ଇଏ ଯେହେତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରୋଷେଇ ଘରକୁ ପଶିବାକୁ ଅନୁମତି ପାଇଥାନ୍ତା—କିନ୍ତୁ ସେଠି ଆମଘରେ ମୂଲିଆ ଚାକରମାନଙ୍କର ସବୁବେଳେ କାରବାର । କେତେବେଳେ କଣ ?...ଠେଙ୍ଗା ପକାଇ ତାକୁ ଜଗିବ କିଏ ?'

'ହେଲ୍‌ପ୍‌ଲେସ୍ । ତାର ଏଇ ବୟସ ଦୋଷ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ନାହିଁ । ଆପଣମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ସେ ତାର ରୂପ ଯୌବନକୁ ଫରୁଆରେ ଭରି ସାତ ତାଳ ପାଣିତଳେ ନିରାପଦରେ ରଖି ଦେଇ ଆସିବ, ଆପଣଙ୍କ ଘରେ କାମ କରିବାକୁ ?' ନୀଳିମା ଦେବୀ ସେକ୍ ଠୋକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

ଆଲୋଚନା ସ୍ଥଗିତ ରହିଲା ।

କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଆମ ସ୍କୁଲ ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟରଙ୍କ ଗୃହିଣୀଙ୍କଠାରୁ ଏଇ ବିଜୁଳିର ଆଭାସ ପାଇଥିଲି । ତାର ମା ତାଙ୍କ ଘର ରାନ୍ଧୁଣୀ । ତାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା, ସାଧୁତା ଓ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାରର ସେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତେର ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ବିଜୁଳିକୁ ବାହା ଦେଇଥିଲା । ନଈ ସେ ପାରି ମିଶ୍ରଘରେ । ବସି ଖାଇ । ଜମିବାଡ଼ି ଖୁବ । ବାର ଫଇସଲ ହୁଏ ଜମିରେ । ଚଳିଯାନ୍ତି । ଦିନେ ରାତି ପାହାନ୍ତାରେ ବଳଦ କିଣିବାକୁ ଆସିଥିଲା କୋଇଁ ତାର ବୁଧବାର ହାଟକୁ । ହାତରେ ତିନିଶ' ଟଙ୍କା । ପ୍ରାଣ ମୁହିଁରେ ଗଲା । ବିଜୁଳି ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା । ତା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ତା' ଦେଢ଼ଶୁରଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା, ଘୃଣା । ମା' ତାର ଜିକର କଲା, ବୟସ ରହିଛି, ରୂପ ଅଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ହେଇଯାଉ । ବିଜୁଳିର କିନ୍ତୁ ସେଇ ଏକ ଜିଦ । ସିଏ ପୋଡ଼ି ଗଲା, ଗଲା । ଏ ରୂପ ଚୁଲିକୁ ଯାଉ । ଝିଅଟିକୁ ଚାହିଁ ଦିନ ନେବ । ଜମି ବାଡ଼ିରୁ ଭାଗ ଯାହା ମିଳିବ, ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଚଳିଯିବ ।

ଏଇ ସେଇ ବିଜୁଳି । ତାର ଅସହାୟତା ପୁଣି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବିପନ୍ନ ରୂପ ଯୌବନ ପ୍ରତି ମୋର ଗଭୀର ସହାନୁଭୂତି । ଅଥଚ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ, ମୁଁ ନିରୁପାୟ । ନିଷ୍କ୍ରମଣ ।

ସେଇଦିନ ସ୍କୁଲ ଛୁଟୀ ପରେ ଇନସ୍ପେକ୍ଟରଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, ମାଉସୀ, ବିଜୁଳିକ ତାର ଦେଢଶୁରମାନେ କ'ଣ ଜମିଜମାରୁ ଭାଗ ଦେଉନାହାଁନ୍ତି ?

ସେ କହିଲେ—'ହଁ ଦଉଚନ୍ତି ସେ, ଏ ବରଷ ହାଲତ ଦେଖୁଚ । ପବନ ତୋଫାନରେ ଘର ଯାଇଛି । ଜମିରେ ଧାନ ନାହିଁ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ହେଲା, ବରଷା ଟୋପେ ନାହିଁ । କାହା ଭରସାରେ ସେ ଛୁଆଟିକୁ ନେଇ ଘରେ ପଡ଼ିରହିବ ? ପୁଣି କେତେ ଦିନ ? ବିଧବା ହେବା ଦିନରୁ ଏଯାଏଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ନଥିଲା । ଏବେ କିଛି ବାଟ ନାହିଁ ।'

ମୁଁ କହିଲି – 'ଆଜି ସେ ଆମ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇଥିଲା ।'

'କେଉଁଠି ରହିବାର ସୁବିଧା ହେଲା ? ଯିଏ ହେଲେ ରଖ ମା ! ତମର ଧର୍ମ ହେବ । ତେବେ ଟିକିଏ ନିରାପଦ ଜାଗା ହେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ଟୋକୀଟା…' ସେ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, କାମଧନ୍ଦା ଯୋଗେଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାମଧନ୍ଦା ମିଳିବ । ଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତାର ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବ କିଏ ? ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ପ୍ଲାଟ୍‌ଫର୍ମରେ ତାପରି କେତେ ଅସହାୟା ଖାଇବାକୁ ପାଉନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିନାମସ୍ତରେ ?

ନିବନତା ଭଙ୍ଗୀକରି ମୁଁ କହିଲି—ସେମିତି ସୁବିଧା ଆମ ଷ୍ଟାଫ୍‌ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରିଠାରେ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହି । ତେବେ ମିସେସ୍ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହିଛନ୍ତି—ଘରୁ ବୁଝି କହିବେ ।

× × × ×

ତାପରଦିନ ସ୍କୁଲ କମନରୁମ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଶୁଣିଲି ସେଇ ଆଲୋଚନା ।

ଭ୍ରୂକୁଞ୍ଚନ ଓ ମୁହଁ ବିକୃତ କରି ମିସେସ୍ ପାଣିଗ୍ରାହୀ କହୁଥିଲେ—ଯାହା କୁହନ୍ତୁ, ମନକୁ ଆଗ ଛୁଏଁ ପାପ, ପରେ ପୁଣ୍ୟ । ମୁଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କି ଶାଶୂଙ୍କୁ ବିଜୁଳି ରହିବା କଥା ମୋଟେ କହିନାହିଁ । ତମେ ତ ଜାଣ ସୁଷମାନାନୀ ! ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ବେଳରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କାନରେ ଗଣ୍ଠି ଦେଇ ରଖିଛି । କଲେଜ ଡ୍ରାମାରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ରେଣୁକୁ ହିରୋଇନ୍ ହେବାକୁ ଦେଲି ନାହିଁ । କଲି କଲି । ବାହାଘର ପରେ ତ ସେ କୌଣସି ଝିଅକୁ ଚାହିଁଲେ କି କଥା କହିଲେ ମୁଁ ସହିପାରେ ନାହି । ଯିଏ ପରା ସୁମନା ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ରେଡିଓ ବନ୍ଦ କରିଦିଏଁ ତା' ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ବେଳେ । ହିମାନୀର ଏକ୍ଟିଂ ଦେଖିବାକୁ ତ ସେ ପାଗଳ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ହିମାନୀ ଥିବା ଫିଲ୍ମ ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼େନାହିଁ, କେବେ ଯଦି ଲୁଚି ଛପି ଯାଉଥିବେ… । ମୁଁ ବୁଝେଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋର

ଅଖଂଡ ଅଧିକାର । ଏକାଂତ ଭାବରେ ସେ ମୋର, ସ୍ୱ ଭୂଷ ସେ ଭର୍ଷର । ଘର ଭିତରେ ଏ ଟିନ୍ ଏଜର ସୁଂଦରୀକୁ ରଖି ମୁଁ ନିଶ୍ଚିଂତ ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଯାହା କଷ୍ଟ ଅସୁବିଧା ହେଉ ପଛେ ମୁଁ ସବୁ କାମ ତୁଲେଇନେବି ।’

ମିସେସ୍ ପାଣିଗ୍ରାହୀଂକ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରୀତି, ଦାଂପତ୍ୟ ଜୀବନର ଲୁଚକାଳି ଛକାପଂଝା ବିଷୟରେ ଆମେ କିଛିଟା ସୂଚନା ପାଇଥିଲୁ । ସ୍ୱାମୀ ତାଂକର ସୌମ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଗର୍ବିତା । ତେଣୁ ତାଂକ ଘରକୁ ଆମେ କେବେ ଗଲେ, ତାଂକର ଦର୍ଶନ ପାଇବାର ସୁଯୋଗ ଆମକୁ ଦଅଂଠ ନାହିଁ । ପରିଚୟତ ଦୂରର କଥା ।

ଆଜି ତାଂକଠାରୁ ଏଇ ଖୋଲାଖୋଲି ମଂତବ୍ୟ ଶୁଣିବା ପରେ ରତ୍ନା ପାଟି କରି କହିଲା—ଏଂକୁଇ କହିବ ଜବରଦସ୍ତ ଆର୍ଦ୍ଧାଂଗିନୀ । ପତି ଦେବତାଂକ ଦେହ ମନ, ଜୀବନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସାର୍ବଭୌମ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ତମେ ବନୁ ନାନୀ ! ନୁହେଁ ! ସମସ୍ତେ ଠୋ ଠୋ ହସି ହସି ଉଠିଲେ ।

ମିସେସ ବରାଳ କହିଲେ—ଏ ଇଂଟରଭ୍ୟୁରେ ରତନ କଟିଗଲା ତାହେଲେ, ତାର ବୟସ ଦୋଷ ପାଇଁ !

ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ସେ ତାର ବୟସର ଦୋଷ ପାଇଁ କିଂବା ଆମ ଶିକ୍ଷିତ ମନରେ ବସା ବାଂଧିଥିବା ସଂଦେହ ଆଶଂକା ଅବିଶ୍ୱାସର ଆବର୍ଜନା ହେତୁ ଆମ କାହାରି ପାଖରେ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ, କଏ କହିବ ?

ସ୍ତା ପରେ ବିଜୁଳିକୁ ଖବର ଦିଆଗଲା କି, ନାହିଁ, କିଛି ସୁବିଧା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସୁନାପଦ୍ମର ପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ୱୀକାର

ତୁଳସୀ ଓଝା

ବୟସ ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହେଲେ ପଂଦର କି ଷୋହଳ ହେବ । ତମ ଘରର ଚଉକାଠ ଡେଇଁ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ବୋଉ ମତେ ବାରଂବାର ମନା କରୁଥିଲା । ଅନେକବାର ବୋଉ କହିବାର ମୁଁ ଶୁଣିଚି : ତମର ସେ ଘର ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ବାଘ ଅଛି, ବାଘ !! ମତେ ଭୀଷଣ ଭୟ ଲାଗୁଥିଲା । ତେଣୁ ତମ ଘର ଭିତରକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇବାକୁ ମୁଁ କେବେ ଚେଷ୍ଟା କରିନି । ଏକ ଅନାକାଂକ୍ଷିତ ବାଘ ଭୟରେ । × × × ×

× × ମିଉଜିୟମର ତାର ବାଡ଼ ଭିତରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ବାଘ ଦେଖିଲି । ବାଘ—ତାର ଚାରୋଟି ଗୋଡ଼, ଦୁଇଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି । ଅଂଧାର ଭିତରେ ବାଘର ଆଖି ଦୁଇଟା ଦପ ଦପ୍ କରୁଥିଲା । କ୍ଷୁଧାରେ, ହିଂସାରେ, ଯଂତ୍ରଣାରେ—ପ୍ରବୃତ୍ତିର ତାଡ଼ନାରେ । ବାଘର ତୃଷ୍ଣା ମଣିଷ ରକ୍ତର ତୃଷ୍ଣା । ମଣିଷ – ଗୋଟିଏ ଦେହ—ପଂଚପ୍ରସ୍ଥ ଶିର ରକ୍ତ—। ଯଂତା ଭିତରର ସେ ବାଘଟି ଥିଲା ଖାଲି ଅସହାୟ !! ବାଘର ସମସ୍ତ ଭୟଂକରତା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ମୁଁ ବାଘକୁ ଭଲ ପାଇଲି—ଦୟା କଲି—କରୁଣା କଲି । ସେଇ ଦିନଠୁଁ ବାଘ ଭୟ ମୋର କମି କମି ଆସୁଥିଲା ।

× × ଅକସ୍ମାତ୍ ଦିନେ ସଂଜବେଳେ ତମ ସହିତ ମୋର ଦେଖା ହେଲା । ତମେ କହିଲ ତମ କୋଠରୀ ଭିତରେ ତମେ ଅନେକ ସୁନା ପଦ୍ମ ସାଇତି ରଖିଚ । ବ୍ରଜାର୍ଜିଅର ସୁନା ପଦ୍ମ-ଯାନ୍ତତାଲ ପୋଖରୀ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଢଂଗ—ଆଉ ତା ମଧ୍ୟରେ ସେଇ ରୋମାଂଟିକ୍ ନାୟିକା । ହାତରେ ତାର ସୁନା ପଦ୍ମ । ଶରତ ଆକାଶର ଫାଳକିଆ ଜହ୍ନରୁ ତମେ ସାଉଁଟି ଆଣିଛ । ସୁନା ପଦ୍ମ ···ଅନେକ ସ୍ୱପ୍ନ କୋରକିତ ସୁନାପଦ୍ମ । ସେ ଦିନ ମୁଁ ବାଘଭୟ ଭୁଲିଗଲି । ସୁନା ପଦ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ତମ ଘରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲି – ।

ତମ ସୁନା ପଦ୍ମମାନଂକର ରୂପ ଦଳରେ ମୁଁ ଅଂଧ ହେଲି—ମୁଗ୍ଧ ହେଲି – ଲିପିଗଲି ଅନେକ ଅନେକ ଦୂରକୁ—ତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୋଠରୀର ପରିସର ଡେଇଁ । ଧଳା ଧଳା ବଉଦମାନେ ଡେଣା ପିଟି ଉଡ଼ିଯାଉଥିଲେ କେଉଁ ନା କେଉଁ ଅଜଣା ଦେଶକୁ । ଜହ୍ନ ଲୁଚି ଲୁଚି ହସୁଥିଲା । ପାହାଡ଼ର ନିସ୍ତାପ ତନୁରେ ଅନେକ କଂପନ ଖେଳି ବୁଲୁଥିଲା । ତମର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ମୁଁ ପୁରାପୁରି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି— ।

ହଠାତ୍ ଅଂଧକାର ଘୋଟି ଆସିଲା । ବାଘର ବିକଟ ଗର୍ଜନରେ ମୋର ସମ୍ବିତ୍ ଫେରି ଆସିଲା । ଝାଂପ ମାରି ବାଘ ମୋର ଦେହକୁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରୁଥିଲା । ତମେ ହସୁଥିଲ—ମୋର ସୁନା ପଦ୍ମମାନଂକ ଦେହରେ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି ଦୁଇଟି ଆଖି ! ବାଘ ଆଖି । ଦପ୍ ଦପ୍ କରୁଥିଲା । ହେଲେ ସେ ଦିନ ସେ ମିଉଜିଅମର ବାଘ ନ ଥିଲା !!

———

ଟ୍ରେନ

ଦେବକୀ ଦାସ

ତୃତୀୟ ଘଂଟି ବାଜିଗଲା । ଏକ ବିକଟ ଚିତ୍କାରକରି ଆଗେଇ ଚାଲିଲା ପୁରୀ ହାବଡ଼ା ଏକସପ୍ରେସ । ଦୁଆରେଥିବା ରେଲିଂଗକୁ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ନିର୍ବାଣ । ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସମସ୍ତେ ତା ଆଗରେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ଷ୍ଟେସନ୍‌ର ଯାତ୍ରୀ, ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଥିବା ସିମେଂଟ୍ ବେଂଚ୍, ଲୁହାଧାରଣାଦିଆ ବାଡ଼…ବିଜୁଳିଖୁଂଟ… ସବୁକିଛି । ସେ ଜାଂଗରୁ ଥିଲା ପିରାମିଡ୍ ପରି ସ୍ଥିର । ମନକୁ ମନ ହସି ପକାଇଲା ନିର୍ବାଣ । ସତେ ସେ କେତେ ବୋକା । ସେ ଯେ ଦିନେ ବିଜ୍ଞାନର ଶୁଣିଥିଲା ଏହା ସେ ଯେ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲି ଯାଇଚି ।

ଆପେକ୍ଷିକ ଗତି…ଟ୍ରେନ୍ ସହିତ ସେ ଗତି କରୁଚି…ଆଉ ସମସ୍ତେ ସ୍ଥିର । ତା ହେଲେ ତାର ଏହି ଧାରଣା ପରି ଅନ୍ୟସବୁ ଧାରଣା କଣ ଭୁଲ୍ । ତାର ଗତିଶୀଳ ମନ କ୍ରମଶଃ ପଂଗୁ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ତା ହେଲେ ତୃଷ୍ଣା ଠିକ୍ କହୁଥିଲା "ତୁମପରି ଜଣେ ବୋକା କଳାକାର ସହିତ ଖାଲି ପ୍ରେମ କରିହୁଏ ନିର୍ବାଣ । ହେଲେ ବିବାହ କରି ଘରସଂସାର ଗଢ଼ି ହୁଏନି ।"

ସତେ ସେ କଣ ବୋକା ?

ନାହିଁ ସେଦିନ ତ ସେ ଏ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ତୃଷ୍ଣାର କଥା ତା ମନର ପ୍ରତିଟି କୋଣରେ କ୍ୟାନ୍ସରର ଜୀବାଣୁ ଭରି ଦେଇଥିଲା । ଆଜି ସେହି ଜୀବାଣୁ ପ୍ରଭାବରେ ତାର ମନ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ । ଆଜି କୌଣସି ଔଷଧ ତାର ଏ କ୍ଷତକୁ ଶୁଖାଇ ନ ପାରେ । ତା ହେଲେ ତାର କଣ ମୃତ୍ୟୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଏଁ ତା' ହେଲେ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ଝିଅପାଇଁ ସେ ମରିବାକୁ ଯିବ !

ନା…ନା…ନା…

ବାହାରକୁ ଅନାଇଲା ନିର୍ବାଣ । ନକ୍ଷତ୍ର ଓ ଚଂଦ୍ରାଲୋକ ସଂପାତରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ ସୁଂଦର ଦିଶୁଚି ନଗ୍ନ ପୃଥିବୀ । ଝରକା ବାଟେ ମୁଠା ମୁଠା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ବାଂଟି ହୋଇ ଯାଉଚି । ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲିଚି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ।

ନିଜ ସିଟ୍ ନିକଟକୁ ଗଲା ନିର୍ବାଣ । ସେ ଦିନ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଆଦୌ ଭିଡ଼ ନଥିଲା । ନିର୍ବାଣର ସିଟ୍‌ରେ ସେ ଏକା । ସାମନା ବେଞ୍ଚ୍‌ରେ ଦୁଇଜଣ ସହଯାତ୍ରିଣୀ । ଦୁଇଜଣ ଘୁମାଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ମା ଝିଅ । ଝିଅଟି ଘୁମେଇଁ ପଡ଼ିଥିଲା ମା କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡରଖି । ସୁନ୍ଦରୀ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅସୁନ୍ଦରୀ ନୁହେଁ ଝିଅଟି । ନାକଟି ସୁନ୍ଦର । ଓଠଟି ସାମାନ୍ୟ ମୋଟା ହେଲେ ବି ମନ୍ଦ ନୁହେଁ । ମୁଦ୍ରିତ ଆଖିପତା ଦୁଇଟି ତାର କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କେତେ ଶାନ୍ତ ଜଣା ପଡୁଚି । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ । ଏକ ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପର ନାୟିକା ପରି ମନେହୁଏ ଝିଅଟି ।

ସେଦିନ ବି ଏମିତି ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଘୁମେଇ ପଡ଼ିଥିଲା ତୃଷ୍ଣା । ଆଃ... ଏଇ ଝିଅଟି ତୃଷ୍ଣା ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା କି ! ତୃଷ୍ଣା ବର୍ତ୍ତମାନ ହୁଏତ ସ୍ୱାମୀ ବକ୍ଷରେ ମଥା ରଖି ଭାବୁଥିବ “ତୁମେ ହିଁ ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ...

ତୃଷ୍ଣା ସୁଖୀ ହେଇଚି...ସେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପାଇଚି... ସାମାଜିକ ସମ୍ମାନ ପାଇଚି.. ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ସ୍ୱାମୀ ପାଇଚି । ତୃଷ୍ଣା ତାକୁ ଭୁଲି ପାରିଲା । ସେ ବି ତାକୁ ଭୁଲିଯିବ । ମନର କାନ୍‌ଭାସରୁ ତୃଷ୍ଣାର ଛବିଟି ପୁରା ପୋଛି ଦେବ ।

ପ୍ରୌଢ଼ା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜଣକ ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଲେ । ନିର୍ବାଣ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ତା ପରେ ଝିଅ ମୁହଁକୁ । ନିର୍ବାଣର ଦୃଷ୍ଟି ବି ଝିଅଟି ଉପରେ ନିବଦ୍ଧ ହେଲା । ଝିଅଟିର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିନି । ମା କୋଳର ନିର୍ଭୟ ଆଶ୍ରୟରେ ଅଚିନ୍ତାରେ ନିଦ୍ରା ଯାଇଚି ଝିଅଟି...ନିଦ୍ରିତ ମୁଖଟି ତାର ବେଶ ଲୋଭନୀୟ ଦିଶୁଚି । ଅବଶ୍ୟ ତୃଷ୍ଣା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏ ଝିଅଟିଠାରୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲା ।

ଭଦ୍ରମହିଳା ଝିଅକୁ ହଲାଇଲେ । ନିଦ ମଳ ମଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ଝିଅଟି । ତା'ର କଳା କଳା ଘୁମନ୍ତ ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ଅଦ୍ଭୁତ ସୁଖର ତନ୍ଦ୍ରା ଭରି ରହିଥିଲା । ନିର୍ବାଣର ଆଖି ସହିତ ଆଖି ମିଶିଗଲା ଝିଅଟିର । ମଥା ତଳକୁ କଲା ଝିଅଟି... ହୁଏତ କଅଁଳ ମନରେ ତାର ନୂତନ ଶିହରଣ ଜାଗିଲା । ନିର୍ବାଣର ଝିଅଟି ଉପରେ ଭାରି ଈର୍ଷା ହେଲା । ଆଃ...ସେ ସେଇ ଝିଅଟି ପରି ହୋଇଥାଆନ୍ତା କି !

ସେଦିନ ବି ତୃଷ୍ଣା ହଠାତ ଏମିତି ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଗଲ୍‌ଭା ତୃଷ୍ଣା ମାତ୍ର କେଇଟି ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ଆପଣାର କରି ନେଇଥିଲା ତାକୁ ।

“ଆପଣ ନିର୍ବାଣ ବାବୁ ନା ?”

“ଆପଣ କିପରି ଚିହ୍ନିଲେ ?”

“କଣ୍ଠଶିଳ୍ପୀ ନିର୍ବାଣ ବାବୁଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ନ ଚିହ୍ନି କିଏ ଅଛି ।”

ନିର୍ବାଣ ସେଦିନ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ତୃଷ୍ଣାର କଥାରେ । ସେଦିନର ସେଇ ଖରସ୍ରୋତା ନିର୍ଝରିଣୀଟି ତାର ମନର ସାଗରର ବାଲିବଂଧରେ ପିଟି ହୋଇ ଏକାକାର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । ହେଲେ ତାର ମନ ସାଗରର ଅତଳରେ ଧନରତ୍ନର ପ୍ରଚୁରତା କମ୍ ଥିଲା । ଏଣୁ ତାକୁ ସେ ଚିରଦିନ ଧରି ରଖି ପାରିଥାଂତା କିପରି ?

ଝିଅଟିର ନିଦ ଏଥର ପୁରା ଭାଙ୍ଗି ଗଲାଣି । ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ଟିକିଏ ବେଶି ଗେହ୍ଲେଇ ଝିଅଟି । ମା କୋଳରୁ ଏ ଯାଏ ମଥା କାଢ଼ିନି । ତାର ହାଲ୍କା ନୀଳରଂଗର ଶାଢ଼ୀଟିର ଅଂଚଳ ରାତ୍ରିର ଶୀତଳ ପବନରେ ଥରି ଉଡୁଛି ।

ତୃଷ୍ଣା ବି ନୀଳ ଶାଢ଼ୀ ଭଲପାଏ । ନୀଳଶାଢ଼ୀ ବି ଖୁବ୍ ମାନେ ତାର ମାର୍ବଲ୍ଧଳା ଦେହକୁ । କାହାକୁ ଅନାଇଲା ନିର୍ବାଣ·· ଚଂଦ୍ର ବୁଡ଼ି ଗଲେଣି । ବାହାରେ ଝାପ୍ସା ଅଂଧାର ଡିଆଁ ମାରୁଛି । ହଠାତ୍ କାହିଁକି ନିର୍ବାଣର ମନହେଲା । ଝିଅଟି ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଛି । ନିର୍ବାଣର ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ବି ଜାଣି ଜାଣି ଅନାଇଲାନି ସେ । ଏ ଏକ ଆମୋଦ । ତଥାପି ଝିଅଟି ଅନେଇ ଥିବାର ମନେହେଲା । କାହିଁକି କେଜାଣି ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଗର୍ବରେ ଭରିଗଲା ତା ମନ । ତା ହେଲେ ଝିଅଟି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା କଲେ କିପରି ହୁଅଂତା···

ଟ୍ରେନ୍‌ର ହୁଇସିଲ୍ ଶୁଭିଲା । ଷ୍ଟେସନ୍ ବୋଧହୁଏ ପାଖେଇ ଗଲା । ଭଦ୍ରମହିଳା ନିଜ ଜିନିଷପତ୍ର ସଜାଡ଼ିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ । ନିର୍ବାଣ ସେମାନଂକ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ଝିଅଟି ଠିଆ ହୋଇ ନିଜ ଶାଢ଼ୀର କୁଂଚ ସଜାଡ଼ୁଥିଲା । ହୁଏତ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯିବେ ସେମାନେ । ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସନ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଦେଖା...କେତୋଟି ମିନିଟ୍‌ପାଇଁ···ତଥାପି—

ପାନ ବିଡ଼ି ସିଗାରେଟ୍...
ଚାୟ···ଚାୟ···ଚାୟ ଗରମ...ଚାୟ—
ଦୈନିକ ସମାଜ, ପ୍ରଜାତଂତ୍ର....
କୁଲି ବାବୁ କୁଲି···
ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଟ୍ରେନ୍ ରହିଲା । ଗ୍ରେଟ ଷ୍ଟେସନ୍‌ଟାଏ ।

ମା ଜିନିଷପତ୍ର କୁଲି ହାତରେ ଦେଇ ଓହ୍ଲାଇଗଲେ । ଝିଅଟି ମା ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥିଲା । ଆଶା ହୁଏତ ଝିଅଟି ଥରେ ତା ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଅନାଇବ... ହେଲେ ଝିଅଟି ପଛକୁ ନ ଅନାଇ ସେହିପରି ମା କାନି ଧରି ଚାଲିଗଲା । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଲୋକ ଗହଳି ଭିତରେ ହଜିଗଲେ ସେମାନେ ।

"ଚାୟ···ଚାୟ···ଗରମ ଚାୟ···ନିଅଂତୁ ବାବୁ···କପେ···

ବୟ୍ ହାତରୁ କପେ ଚା ନେଇ ସେଥିରେ ଏକ ଉଷ୍ମ ଚୁଂବନ ଦେଲା ନବୀନ। ଟ୍ରେନ୍ ହୁଇସିଲ୍ ଦେଲା। ତର ତର କରି କପ୍ ପ୍ଲେଟ୍ ବୟ୍ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ନବୀନ।

"ବାବୁ ପଇସା..."

ବୟ୍ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଦଶ ପଇସି ବଢ଼ାଇଦେଇ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା ନବୀନ। ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲିବା ଆରଂଭ କଲା।

ଝକ୍…ଝକ୍…

ଛୁଟି ଯାଉଥିଲେ ଷ୍ଟେସନ୍‌ର ଯାତ୍ରୀମାନେ, ଚଣାଖୁଂଟ, ସିମେଣ୍ଟ ବେଂଚ… କିଂତୁ ଏଥର ନବୀନର ମନେ ହେଲା ସେ ଚାଲୁଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସ୍ଥିର ଅଛଂତି।

ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା
ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ
ନୂତନ ସମାଲୋଚନା—ଗ୍ରଂଥ
ସାହିତ୍ୟ-ବିଚାର ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ
(ପ୍ରଥମଭାଗ)
ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ସଂବଂଧରେ ଏକ ପ୍ରମାଣିକ ଗ୍ରଂଥ ରୂପେ ସୁଧୀପ୍ରିୟତା ଅର୍ଜନ କରିଛି।
ମୂଲ୍ୟ : ଦଶ ଟଂକା
ପ୍ରକାଶକ : କେ. ମହାପାତ୍ର ଏଂଡ୍ କୋଃ
ନିମଚୌଡ଼ୀ, କଟକ-୨

ରୁମାଲ

ଶିଶିର ମହାପାତ୍ର

ଏକ ଆହତା ହରିଣୀ ପରି ସେ ଦିନ ମିନାକ୍ଷୀ କେମିଷ୍ଟ୍ରି ଲାବୋରେଟୋରୀର ଡାର୍କ ରୁମରୁ ପଳାଇ ଆସିଲା ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଏକ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ମାରିଲା । କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଯାହାସବୁ ଘଟିଗଲା ତାହା ଏକ ଦ୍ୱିପ୍ରହରର ସ୍ୱପ୍ନ ପରି । ମିନାକ୍ଷୀ ଏ ସବୁକୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ତା ଭ୍ୟାନିଟି ବ୍ୟାଗରୁ ଛୋଟ ଦର୍ପଣଟି ଆଣି ସ୍ୱେଦସିକ୍ତ ମୁଖଟାକୁ ଦେଖିନେଲା । ଓଃ ରୁମାଲଟା ଯେ ସେଠାରେ ରହିଗଲା । ନିଜର ପଣତ କାନିରେ ମୁହଁଟାକୁ ପୋଛି ପୋଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଢଙ୍ଗରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଲା । କେହି ଦେଖି ନାହାଁନ୍ତି ତ ?

କ୍ୟାଣ୍ଟିନ୍‌ର ଅନତି ଦୂରରେ କେତେଜଣ ଯୁବକ ଠିଆ ହୋଇ କ'ଣ ଏକ ଆଲୋଚନାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଚେକ୍ ଜାମା ପିନ୍ଧା ଆଲୋକ ବାହାଦାର ଠିଆ ହୋଇଛି । ସେ ପିଲାଟା ଜଣେ ସାଙ୍ଘାତିକ ଖୁବ ଆଡ୍‌ଭେଞ୍ଚରର । ଯଦି ଦେଖି ଦେଇଥିବ ତା'ହେଲେ ମିନାକ୍ଷୀ ପକ୍ଷରେ ୟୁନିଭରସିଟିରେ ପଢ଼ିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଯିବ । ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାର ହୋଇଯିବ ଆଉ ପୁଣି ପାମ୍ଫ୍‌ଲେଟ୍‌ରେ ୟୁନିଭରସିଟି ପୁରି ଉଠିବ ।

ୟୁନିଭରସିଟିର ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଶ୍ରେଣୀରେ ଏବର୍ଷ ଯେତେ ଜଣ ଝିଅ ଆଡ୍‌ମିସନ ନେଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିନାକ୍ଷୀ ଜଣେ । କେବଳ ସେ ନାମରେ ଯେତେ ପରିଚିତା ନୁହେଁ ତା'ର ଦୁଇଟି ନୀଳହ୍ରଦପରି ଚକ୍ଷୁ, ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ବକ୍ଷ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତୁଳ ନିତମ୍ବ ସହିତ ମାଛପରି ଦୀର୍ଘକାୟ ଦୋଳାୟମାନ ଶରୀରଟା ପାଇଁ ବେଶୀ ପରିଚିତା । ଅନ୍ୟ ଝିଅମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାଓଲେଟ୍, ଗୁରୁଲତା, ସୋଫିଆ, ଅଳକା ଯେତେ ସୁନ୍ଦରୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମିନାକ୍ଷୀର ସ୍ଥାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ବେଶ ଲୋଭନୀୟା ।

ମିନାକ୍ଷୀର ଆଉ ଏକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ସେ ଗତବର୍ଷ କେମିଷ୍ଟ୍ରି ଅନର୍ସରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ୟୁନିଭରସିଟିର ବେଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଓରଫ ମିନାକ୍ଷୀ ଚୌଧୁରୀ ।

ମିନାକ୍ଷୀ ରୂପରେ ଯେପରି ଛଂଦମୟୀ ବାକ୍ୟରେ ସେହିପରି ବ୍ରିଲିଆଣ୍ଟ, ରୋମାନ୍‌ଟିକ୍, ସେହିପରି ସୋ' କେସ୍‌ର ଏକ ମଡେଲ୍ ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଭାବୁଥିଲା—କ'ଣ ପାଇଁ ସେ ଆଜି ଡାର୍କ ରୁମ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ଯଦି ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତପାଇଁ ସେ ସେଠାକୁ ନ ଯାଇ କମନ୍ ରୁମରେ ବସିଥା'ନ୍ତା, ତା ହେଲେ ସେ ଅଶ୍ଳୀଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟା ଘଟି ନ ଥା'ନ୍ତା ।

ସେହି ସମୟର ଅଂଧାର ମିନାକ୍ଷୀକୁ ଆହତ କରୁଥିଲା । ସେ ଭାବୁଥିଲା ଡକ୍‌ଟର ସୁକୁମାର ପଟ୍ଟନାୟକଂକ କଥା । ସୁକୁମାର ତାଂକ ଡିପାର୍ଟମେଂଟର ରିଡର । ମଧ୍ୟ ବୟସ । ବେଶ୍ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ଚେହେରା । ବିଦେଶରୁ ଯେପରି ଡକ୍‌ଟରେଟ୍ ଡିଗ୍ରୀ ସହିତ ଏ ଚେହେରାଟାକୁ ନେଇ ଆସିଛଂତି । ବିଲାତରେ ତାଂକର ଥେସିସ୍ ବେଶ୍ କୁଆଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇଛି । ଛାତ୍ର ମହଲରେ ସେ ଯେପରି ଭଲ ପଢ଼ାଇବାରେ ନାମ କରିଛଂତି, ଅଧ୍ୟାପକ ମଂଡଳୀ ମଧ୍ୟରେ ସେ ବେଶ୍ ଭଦ୍ର ବୋଲି ପରିଚିତ ।

ସୁକୁମାର ଏପର୍ଯ୍ୟଂତ ବି କୁମାର । ସେ ବିବାହ କରି ନାହାଂତି ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଭାବୁଥିଲା ସୁକୁମାରଂକ ଚରିତ୍ର କଥା । ଏଥିପାଇଁ କ'ଣ ସେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହାଂତି । ତାଂକର ନାଟକୀୟ ଦର୍ଶନ ଉପଦେଶ ସବୁ ତା ହେଲେ ମିଥ୍ୟା ? ଓଃ କି ରୋମାନ୍‌ଟିକ୍ ଭାବରେ ସେ ଆର୍ଟ ଅଫ ଲଭ୍ ଜାଣଂତି !

ମିନାକ୍ଷୀ ଭାବୁଥିଲା— କଥାଟାକୁ ଯଦି ବାହାରେ ପକାଇ ଦେବ ?

ସୁକୁମାର କ'ଣ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବେ ? ନ କରି ବି ଉପାୟ କ'ଣ ? ସୁକୁମାର ସିନା ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବେ, ମାତ୍ର ମିନାକ୍ଷୀର ଜୀବନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ···। ନଚେତ୍ କମିଶନ ବସିବ । ତଦଂତ ହେବ । ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍‌ଟର ସୁକୁମାର ପଟ୍ଟନାୟକ ଦଂଡ ପାଇବେ । ଜେଲ ଯିବେ । ଇଉନିଭରସିଟିରୁ ଧକ୍‌କା ଖାଇ ବାହାରି ଯିବେ ।

ଏଥିରେ କ'ଣ ମିନାକ୍ଷୀର ଆଶା ପୂରଣ ହେବ ?

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇଉନିଭରସିଟ୍ ଛାତ ଉପରୁ ଅସ୍ତ ଯାଉଥିଲେ । ଆଉ କିଛି ସମୟ ପରେ ଭାଇସ୍ ଚାନସେଲରଂକ ବିଲଡ଼ିଂ ପାଖରେ ପୁରି ଲୁଚି ଯିବେ । ତାଂକ ରୁମରେ ହୁଏତ ଲାଇଟ ଜଳି ଉଠୁଥିବ ଏବଂ ସୁକୁମାର ନିଜ ଲାବୋରଟାରୀରୁ ବାହାରି ସ୍କୁଟରରେ ସାଂଧ୍ୟ ଭ୍ରମଣ ଆଶାରେ ବାହାରି ଯିବେ ।

ମିନାକ୍ଷୀର ସେହି ଡାର୍କ ରୁମକୁ ଯିବାଟା ହୁଏତ ଭୁଲ ହୋଇପାରେ । ସୁକୁମାରଂକୁ ସେ ଅବଶ୍ୟ ତାଂକର ପର୍ସନାଲ ଚେଂବରରେ ଦେଖା କରି ପ୍ରାକ୍‌ଟିକେଲ ଖାତାରେ ସିଗ୍‌ନେଚର କରାଇ ନେଇ ପାରିଥାଆଂତା ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଯେପରି ସେହି ଅସମୟରେ ସେହି ରୁମକୁ ପ୍ରବେଶ କଲା ସୁକୁମାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ଗ୍ରୀନ୍ ଲାଇଟ୍‌ଟା ଜଳାଇବାକୁ । ଗାଢ଼ ସବୁଜ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ବ୍ଲାକ୍ ଟେବୁଲ ଆର ପଟରେ ଟେଷ୍ଟଟ୍ୟୁବ ଧରି ସୁକୁମାର କ'ଣ ପରୀକ୍ଷା କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ।

ମିନାକ୍ଷୀର ଅକସ୍ମାତ ପ୍ରବେଶରେ ସୁକୁମାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ମିନାକ୍ଷୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ'ଣ ? ସେ କ'ଣ କିଛି ଚାହେଁ ଦେହଜ ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ? ସୁକୁମାର ନିଜକୁ ସଂଯତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । "ମିନାକ୍ଷି! କବାଟଟା ବନ୍ଦ କରିଦିଅ, ଲାଇଟ୍ ଆସୁଅଛି । ଏଠାରେ ବସ । ମୁଁ ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟଟା ଶେଷ କରିଦିଏ ।"

ମିନାକ୍ଷୀ ଶାଂତ, ଧୀର ସ୍ୱରରେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଚେୟାର ଉପରେ ବସିଲା । ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—"ଆପଣ ଏକସପେରିମେଂଟ ଶେଷ କରଂତୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ।"

ସୁକୁମାର ପୁନର୍ବାର ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟରେ ମଗ୍ନ ରହିଲେ । ମିନାକ୍ଷୀ ଭାବୁଥିବ ସାର୍ ଏକ ଇଂପୋଟାଂଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସେ ଆସି ବାଧା ଦେଇଛି । ମାତ୍ର ମିନାକ୍ଷୀ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ଯେ ସୁକୁମାରଂକ ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟ ପୁରାପୁରି ତା'ର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଭୁଲ ହେବାକୁ ଲାଗିଛି ।

ମିନାକ୍ଷୀର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସାର୍ ଜଣେ ନିଷ୍କପଟ ବ୍ୟକ୍ତି । କାରଣ ସେ ଜାଣେ ଯେ ଅଳ୍ପ କିଛି ଦିନ ତଳେ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସରସ୍ୱତୀ ପୂଜାରେ ଭାୟୋଲେଟ୍‌ର ଆମଂତ୍ରଣକୁ ସୁକୁମାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିଲେ । ଭାୟୋଲେଟ୍ ସବୁଦିନ ପରି ତାଂକୁ ସେ ଦିନ ସ୍କାର୍ଟ ପିଂଧି ନ ଥିଲା । ନୂଆକରି ତା'ର ସେହି ବରଫ ପରି ଅଂଗ୍ଲୋ ଦେହରେ ଏକ ଚକୋଲେଟ୍ ରଂଗର ଦାମୀ ଶାଢ଼ୀରେ ନିଜକୁ ସଜାଇଥିଲା । ସେହି ସାର୍‌ଂକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଦାପି ଖରାପ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ସୁକୁମାରଂକ ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟ ଚାଲିଥାଏ । ତାଂକୁ କାହିଁକି ଯେପରି ମିନାକ୍ଷୀର ଉପସ୍ଥିତି ସବୁକିଛି ଭୁଲକରି ପକାଉଛି । ମିନାକ୍ଷୀ ଯେପରି ଚାହେଁ ନାହିଁ ସେହି ଭୌତିକ ଦ୍ରବ୍ୟର ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟ । ସେ ଚାହେଁ ଦୁଇଟି ଜୈବିକ ପଦାର୍ଥର ପରୀକ୍ଷା । ସେ ଧରିଥିବା ଟେଷ୍ଟଟ୍ୟୁବ ଯେମିତି ମିଥ୍ୟା । ସେଥିରେ କିଛି ଲାଭନାହିଁ । କେବଳ ତାହା ଖେଳନା । ସେଥିରେ ଆନଂଦନାହିଁ । ଆନଂଦ ଅଛି ଏହି ଦୁଇଟି ଜୈବିକ ପ୍ରତିମା ଭିତରେ । ସୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ୱର ପରୀକ୍ଷା । ମହାନ୍ ସତ୍ୟ । ସବୁକିଛି ଯେପରି ସେହିଠାରେ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଏହା ମୁକ୍ତ । ଏଥିରେ ଆବରଣ ନାହିଁ । ଏହା ଚିରଂତନ । ଉପଭୋଗ୍ୟ ।

ସୁକୁମାର ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାଂକ ଦେହର ରକ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତଡ଼ିତ୍ ପ୍ରବାହର ଶକ୍ତି ଯେପରି ସର୍ବାଂଗ ପୂରି ଗଲାଣି । ନିକଟରେ

ମିନାକ୍ଷୀର ସର୍ପିଳା ଶରୀରଟା ବେସ୍ତାବ ଉପରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି । ମିନାକ୍ଷୀ ଶରୀରର ଉଷ୍ଣତା ଦ୍ରୁତ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହେବଣି । ବିଳଂବ କଲେ ସେ ମରିପାରେ ।

ସୁକୁମାର ଟେଷ୍ଟଟ୍ୟୁବ୍ ଦୁଇଟିକୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ଦେଲେ । ତାଂକର ଦୁଇଟି ପ୍ରସାରିତ ବାହୁ ମିନାକ୍ଷୀକୁ ଆଲିଂଗନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲା ।

ମିନାକ୍ଷୀ ତା'ର ଦୋଳାୟମାନ ଶରୀରକୁ ଦୂରେଇ ନେଲା । ଏ କ'ଣ, ସାର୍‌ଙ୍କ କାମ ଲାଳସା ତା ହେଲେ ଜୀବିତ ରହିଛି । ସାର୍ କ'ଣ ବୁଝୁଛନ୍ତି ।

ମିନାକ୍ଷୀର ଉପାୟ ନ ଥିଲା ସୁକୁମାରଂକୁ ବାଧା ଦେବାପାଇଁ । ସୁକୁମାରଂକ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହେଉ । ତାର କୁମାରୀତ୍ୱକୁ ଭଗ୍ନ କରନ୍ତୁ । ମିନାକ୍ଷୀର ଜୀବନରେ ଆଉ ଏକ ଇତିହାସ ବି ଥିଲା । ତା'ର ପ୍ରି ୟୁନିଭରସିଟି ବର୍ଷ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଦିନେ ସେହି ନିଟୋଳ ଦେହରେ ଭୌଗଳିକ ମାନଚିତ୍ର ଆଂକିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ଅଧ୍ୟାପକ ଆଉ ଜଣକୁ ବିବାହ କରି ଏବେ ବିଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି ।

ସୁକୁମାର ଦୁଇବାହୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ମିନାକ୍ଷୀର ସେହି ଲତାପରି ଯୌବନ ସିକ୍ତ ଶରୀରଟାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ମିନାକ୍ଷୀ କିଛି ବାଟ ଘୁଂଚିଯିବାରେ ସୁକୁମାର କିଛି ଭାବି ନ ଥିଲେ । କାରଣ ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାରୀମାନେ ଛଳନାମୟୀ, ତାଂକର ସେହି ଲଜ୍ଜ୍ୟାହିଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ । ସୁକୁମାର ଆଉ ଟିକିଏ ଘୁଂଚି ଆସିଲେ....ତାଂକର ଉତାଂଗ ବକ୍ଷୋଦେଶରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା ମିନାକ୍ଷୀ ।

କିଛି ସମୟ ନିସ୍ତବ୍ଧତା ମଧ୍ୟରେ ବିତିଗଲା । ସୁକୁମାର ଶିଶୁସୁଲଭ ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏଠାରେ ଯେପରି ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀର ସଂପର୍କନାହିଁ । କେବଳ ମାତାପୁତ୍ରର ସଂପର୍କ !

ମିନାକ୍ଷୀ ତାର ଚୁଂବନସିକ୍ତ ମୋଳାୟମ ଗଂଡ ଦେଶକୁ ସୁକୁମାରଂକ ଓଷ୍ଠ ଦେଶରୁ ମୁକ୍ତ କଲା । ଦୁଇଟି ଉତ୍ତପ୍ତ ଓ ନଗ୍ନ ଶରୀର ନିଜ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ଗଲେ ।

ଦୁଇଟି ନିଷ୍କଳଂକ ଶରୀର । ଯେପରି ଏ ଅଂଧାରରେ ଉଲଗ୍ନ ହେବାଟା ପାପ ନୁହେଁ । ଅଶ୍ଳୀଳ ନୁହେଁ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଂକର ପରିପୂରକ । ଏଥିରେ ମହାନ୍ ସତ୍ୟ ରହିଛି । ଏହାହିଁ ସୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ୱ । ପ୍ରକୃତ ଏକ୍‌ସପେରିମେଂଟ । ହ୍ୟୁମାନ ଲାବୋରେଟାରୀ । ଜୈବିକର ସନ୍ଧାନ । ଆଶା ନେଇ ମନୁଷ୍ୟ ବଂଚି ରହିଛି ।

ମିନାକ୍ଷୀ ନିଜକୁ ବୁଝାଇଲା । ଏଗୁଡ଼ାକ କିଛି ନୁହେଁ । ବୈବାହିକ ଜୀବନରେ ଏଗୁଡ଼ାକ 'ପିଲାଖେଳ'ପରି ଧରି ନିଆଯାଏ । ସୁକୁମାର ଓ ତାହାର ଜୀବନରେ ଏହା ଏକ ଏକ୍‌ସିଡେଂଟାଲ କେଶ୍ । ୱେଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ କଂଟ୍ରିଜରେ 'ଇଟ୍ ହେପନ୍ସ ।'

ମିନାକ୍ଷୀ ନିଜ ଦେହଟାକୁ କ୍ୟାନ୍ଟିନ୍ରେ ସଜାଡ଼ି ନେଲା ; ଏଥର ସେ କମନ୍ ରୁମ୍ ଆଡ଼କୁ ଫେରିଲା । ମିନାକ୍ଷୀ ବୁଝିଲା—କମନ୍ ରୁମ୍ ଆଡ଼ୁ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ସେହି ଲବୋରେଟୋରୀ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କରୁମ ପାଖରେ ବହୁତ ଭିଡ଼ ଜମିଗଲା ।

ମିନାକ୍ଷୀ ଦେଖିଲା ତାଂକ ଡିପାର୍ଟମେଂଟ ବେହେରାଟା ପ୍ରିନ୍ସପାଲଂକ ଅଫିସ ଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ୁଛି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖବର ଦେବାକୁ । "ସୁକୁମାର ବାବୁ କ'ଣ ଖାଇ ଦେଇ ଅଚେତ ହୋଇ ଯାଉଛି"—ଚିତ୍କାର କରି ପିଅନଟା ଚାଲିଗଲା ।

ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ମିନାକ୍ଷୀର ଉତ୍ତପ୍ତ ଶରୀରଟା କିଛି ସମୟପାଇଁ ସ୍ଥାଣୁ ହୋଇଗଲା । ନିଜର ଚେତାକୁ ଶୀଘ୍ର ଫେରାଇ ଆଣି ନ ଥିଲେ ହୁଏତ ତାହାର ଲଂବା ଦେହଟା ନିର୍ଜୀବ ପାଲଟି ଯାଇଥାଆଂତା । ସମସ୍ତଙ୍କ କୋଳାହଳରେ ସେ ଜୀବନ ନ ପାଇବା ପରି ସେହି ଭିଡ଼ ଭିତରକୁ ଦୌଡ଼ିଲା ହୁଏତ ତାର ସେହି ନାମ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଧଳା ରୁମାଲ ଖଂଡ଼ିକ ଯେପରି ଆଉ କାହାର ହାତରେ ପଡ଼ି ନ ପାରେ ।

———

Read and Subscribe to the Monthly English Bulletin

"DIGANTA WORKSHOP"

Contains information reading literary activities of different units of the

Diganta writers Workshop

Functioning at Berhampur, Sambalpur, Balesore, Rourkela and other places and specimen writers of young, avant grade writers of Orissa

Annual Subscription . Rs 6.00

"DIGANTA"
MISSON ROAD
CUTTACR-1

ଆଂତରିକ

ମଧୁସୂଦନ ଦାସ

ଫାଟକ ପାଖରୁ ମୋତେ ଦେଖି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାସ ଧାଇଁ ଆସି ମୋ ପାଦରୁ ଧୂଳି ନେଇ ମୁଂଡରେ ମାରି ବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ କହିଲା, "ଭେଣେଇ, ସତରେ ଆପଣ ଶେଷରେ ଆସିଲେ । ଅପା କହୁଥିଲେ, ଆପଣ ଖାଲି ଦେଖିବାରେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ, ହୁଏତ ଆସିପାରିବେନି । ମୋର କେତେ ଭାଗ୍ୟ, ଆପଣ ଆସିଲେ ।"

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରତ୍ନ ଏଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାସ ବାସ୍ତବିକ ଏତେ ନମ୍ର, ଏତେ ଭଦ୍ର । ତାଂକୁ କୁଂଢେଇ ପକେଇ ମୁଁ କହିଲି, 'ତୁମ ଘରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ମୁଁ ସବୁଦିନ ଆଗ୍ରହୀ, ଆଉ ତୁମ ଜୀବନର ଏଇ ବିଶେଷ ଉତ୍ସବରେ କେମିତି ଯୋଗ ନ ଦେଇ ରହି । ଅଂତତଃ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆସିବା କଥା । ତୁମ ମାନଂକ ଯୌବନ ଉତ୍ସବରୁ କିଂଚିତ ହଜାଣି ଚମକ ଅନୁଭବ କରିଯାଇ ପାରିବାତ !" ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାସ ହସି ହସି ମୋ ହାତ ଧରି ନେଇ ଚେୟାରରେ ବସାଇ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା, "ରତି, ରତିରେ, ଆସିଲୁ, ଆସିଲୁ—କିଏ ଆସିଛଂତି ଦେଖିଲୁଣିନା ।" ରତି ଆସୁ ଆସୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଦାସ ତାକୁ ମୋ ଗୋଡ଼ ଧୋଇଦେବାକୁ କହି ନିଜେ ପୋଛିବା ପାଇଁ ଗାମୁଛା ଆଣିଲା । ଏତିକିବେଳେ ଆଉ ଜଣେ ବଂଧୁ ଆସିବାରୁ ଭଉଣୀକୁ ମୋ ଚର୍ଚାରେ ଲଗେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଦାସ ଚାଲିଗଲା । ରତି ଘଟି ଧରି ଠିଆହୋଇଛି, ଗୋଡ଼ ଧୋଇଦେବ । ମୁଁ ଲୁପାଗଲାରେ ସର୍ତ୍ତ ବାଢ଼ି ବସି କହିଲି, "ବଢ଼ାଇଦେବେ ପସ୍ତର ନବକୃଷ୍ଣ ବୀରବର...ତେବେ ତୁମେ ପରିତରେ ପୋଛିଦେବତ ?" ରତି ଲଜେଇ ଗଲା । ମୁଁ ନିଜେ ଗୋଡ଼ ଧୋଇଲି ବେଳେ ସେ ପଂଖାଟିଏ ଆଣି ବିଂଚ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଗୋଡ଼ ହାତ ପୋଛୁ ପୋଛୁ କହିଲି, ଯେଉଁକଥା ଆବେଗରେ ବହୁବାର ତାକୁ କହିଛି ଏବଂ ସେ ହସିଚ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ହସ—"ମୋର ନିଜ ଶ୍ୱଶୁର ଘରକୁ ଯିବାରେ ଯେମିତି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, କିଂତୁ ତୁମ ଘର ପ୍ରତି ମୋର ଏତେ ଆକର୍ଷଣ କାହିଁକି ଜାଣ—ଏଇ ଚୁଂବକ ଟିକକ..." । ରତି ଯେମିତି ହସିଲା ।

"ବାସଂତୀ, ଚଂଚଳ ସରବତ୍ ଆଣ । ଭେଣେଇଂକ ଗଳା ଶୁଖିଗଲାଣି ।" —ରତି ଘର ଭିତରକୁ ଚାହିଁ କହିଲା । ମୁଁ ଏଇ ବାସଂତୀ ପାଇଁ ଧଂଦାରେ ପଡ଼ିଗଲି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାସର ପଡ଼ଶା କି ବଂଧୁବାସ ଭିତରେ ଏମିତି ନାଁର କେହି ଅଛଂତି

ବୋଲି ମୁ ଜାଣିନଥିଲି । ନାଁ ଟି ଶୁଣି ଶୁଣି ତାର ବୟସ ଏବଂ ରଢ · ସମ୍ବନ୍ଧ ତା' ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ନାନା କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା କରିଗଲି । ସରବତ୍ ଓ ପାଣି ଗିଲାସ ଧରି ବାହାରି ଆସିଲା ଜଣେ ଚମ୍ପକବର୍ଣ୍ଣା । ଲାଲଗୋଲାପୀ ଟେରିକଟ୍ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଚି । ଗୋଲାପୀ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, "ନଅଂରୁ ସାର ।" ତା ସହିତ, ମୋ ସମ୍ପର୍କର ଆଭାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇବା ଆଗରୁ ନାନା କଥା ମନରେ ଉଠୁଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ରସିକତାରୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେ ନାତୁଣୀ ହୋଇପାରେ, ଶାଳୀ ହୋଇପାରେ; ଝିଅ ହୋଇପାରେ, ମାଉସୀ ଶାଶୁ ବା ପିଇସୀ ଶାଶୁ ବି ତ ହୋଇପାରେ । ଏମିତି ଧନ୍ଦ ହେଉ ହେଉ ସରବତ୍ ଗିଲାସ ହାତକୁ ନେଉଚି, ରଢ ସବୁ ପରିଷ୍କାର କରିଦେଇ କହିଲା, "ଭେଣେଇ, ଇଏ ବି ତୁମର ଜଣେ···ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଚି । ଓଡ଼ିଆ ଅନାର୍ସ ଛାତ୍ରୀ ।" ବାସନ୍ତୀ ରଢର ଅଳ୍ପ କଥାଟି ହସି ହସି ପୂରଣ କରି ଦେଲା, "ଶାଳୀ" । ମୁଁ ସରବତ୍ ପିଇ ତୃପ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, "ପାଣି ଗରମରୁ ବଞ୍ଚିଅଛୁଁ ଆମ୍ଭେ···" ଦେଖିଲି ମେଘୋରଂକ ରାଜ୍ୟ ଭିତରକୁ ତାର ପ୍ରବେଶ ଅଛି । କାରଣ ଧୀରେ ସବୁ ହସଟାଣି ସେ କହିଲା,, "ନାଇଁ ସାର୍ 'ଉଦାର' ପ୍ରକୃତରେ ନୂର୍ଯ୍ୟସିଇ ଓ ମୋଟା ଅପା ।" ରଢ ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବଦଳାଇ କହିଲା, "ହଉ କଥାର ଛଟା ଦେଖାଇବାକୁ ବହୁତ ବେଳ ପାଇବ; ଭେଣେଇ ସବୁ ଆମର କଥାର ପେଡ଼ି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପେଟରେ ଏଇନେ ମୂଷା ଦଉଡ଼ୁଥିବ । ପାନ୍ଲୋଟି ନେଇଆ; ଚୁଲିରୁ ଗରମ ଗରମ କରି ବାହାରୁଚି ମୁଁ ଦେଖେ ।"

ମୁଁ ଆସନରେ ବସିବା ବେଳକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପ୍ରଭା ଆସି ସଂକ୍ଷେପରେ ବାପା ମାଙ୍କ ଦେହପା କଥା ଓ ଘରର ଭଲମନ୍ଦ ଖବର ପଚାରି ପୁଅ କାନ୍ଦିବାରୁ ଫେରି ଗଲା । ଏଇ ବସନ୍ତ ସମାରୋହର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତା'ର ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଉପସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହୁଏତ ସେ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ଦଶଟି ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୋ ଜୀବନରେ ଏତେ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦରେ ବି ସେ କେବେ ବାଧାହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ଚାହିଁନି ।

ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ଓ ଗୋଟିଏ କଂସ୍ର ଲଙ୍କାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମେର ରୁଚମୃତାବକ ସଜଡ଼ା ଜଳଖିଆ ଥାଳି ଆଣି ପାଖରେ ବସି ରଢ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖିଆ ତଦାରଖ କଲା । ମୁହଁ ଧୋଉଚି, ବାସନ୍ତୀ ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ପାନ୍ଲୋଟି ନେବାକୁ ହାଜର । "ଆସନ୍ତୁ ସାର୍"—ସେଇ କଣ୍ଠ । ମୁଁ ଶୋଉ ଶୋଉ ବାସନ୍ତୀର କଲେଜ କଥା, ଘରକଥା ପଚାରି, ଆମ କଲେଜ କଥା ଓ ନାନା ସୁଖ ଦୁଃଖ ଗପିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲି । ସେ ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଚେୟାରଟିଏ ଟାଣି ଆଣି 'ହୁଁ' 'ସତେ', ତା'ପରେ କ'ଣ ହେଲା ?" ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଭିତରେ ମୁଗ୍ଧ ଲୟରେ ବସି ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ । ସଜ ଗୋଲାପର ଫୁଲଦାନ ପାଖରେ ବାସନ୍ତୀ ମୁହଁକୁ ସଦେ ଅଧେ

କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ କେତେବେଳେ ଯେ ବାସ୍ତବରୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରକୁ ଖସିଗଲି ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଦୁଇଦିନ ଚାହ୍ଣୀ ଭିତରେ ବାସଂତୀ ସହିତ ମୋର ଘନିଷ୍ଠତା ଏମିତି ବଢ଼ି ଉଠିଲା ଯେ ମନେହେଲା ସେ ମୋର ବହୁଦିନର ବଂଧୁ । ସକାଳେ ଗ୍ଲେକ ଦାଂତକାଠି ଆଣି ଦେଉଛି ବାସଂତୀ, ଜଳଖିଆ ଭାତଖିଆ ପାଖରେ ବସି ଯତ୍ନର ସହିତ ମୋତେ ତୃପ୍ତ କରୁଛି ବାସଂତୀ । ବିଛଣା ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ପାଣିଗିଲାସ ଢଂକାଇ ରଖି ଦେଇ ଅଧରାତି ଯାଏ ଚେସ୍ ଖେଳୁଛି ଏବଂ ମୋର ଖିଆଲି କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି 'ହୁଁ' ଦେଇ ଚାଲିଛି ବାସଂତୀ । ଦ୍ୱିତୀୟଦିନ ରାତିରେ ନୂଆଁ ଦାସ, ରାଉତ, ଆଉ ସବୁ ପୁଅ ଝିଅ ମାନେ ଗହଳ ଚହଳ ଭିତରେ ଖେଳି ଖେଳି ଶେଷରେ ହାଇ ମାରି ଭିଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇବାକୁ ଚାଲିଯାଇଛଂତି । କିଂତୁ ଆମର ଖେଳ ଶେଷ ହୋଇନି କି ଅସରଂତି କଥାର ଖିଅ ବି ଛିଂଡୁନାହିଁ । ମୁଁ ତକିଆ ଉପରେ ଆଉଜି ଅଧା ଶୋଇଛି; ବାସଂତୀ ବସିଛି ଚେୟାରରେ; ଟେବୁଲ ଉପରେ ଲୁଟି ନଡ଼ି ଚାଲିଛି । ଲଂଠନରୁ ତେଲ ସରି ଲିଭି ଆସିଲା ବେଳକୁ ବାସଂତୀ ଢୁଳେଇ ଢୁଳେଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଂଡରଖି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୋର ବି ଅବାଧ ଆଖିପତା ନଇଁ ଆସି ମୁଦି ହୋଇଯାଇଛି । ବଡ଼ି ଭୋରରୁ ତଦ୍ଧି ପରଦିନ ଉତ୍ସବରେ ଚଂଚଳତା ଦେଖିବା ଆଗରୁ ବାସଂତୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ବାହାରିଯିବା ବେଳେ କହିଲା, "ସତରେ ଆପଣ ଏମିତି ଗପୁଡ଼ି ଲୋକ ଯେ ଆପଣଂକ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ମଣିଷ ଏମିତି ସ୍ଥାନ କାଳ ସବୁ ଭୁଲିଯିବ ।" ଏତେ ରାତିରେ ଶୋଇ ସକାଳର ଅଧାନିଦୁଆ ଅଳସ ଆରାମଟିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି । ତେଣୁ ଆହୁରି କଣ କହୁ କହୁ ସେ ଚାଲିଗଲା, ଶୁଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳରେ ଫେରିବାଦିନ ରାତି ନଅଟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଖାଇ ପିଇ ସାରିଲା ବେଳକୁ ଏଗାର । ବାସଂତୀ ବିଛଣା ସଜାଡ଼ି ଦେଇ ପାଣି ଗିଲାସ ଆଣି ପହଂଚିଲା । ମୁଁ ତାର ବାହା ଧରି ଡାକିଲି, "କହୋ, ଆସ, ବେଶି ନାହିଁ, ଅଧଘଂଟାଏ ଖେଳିବା ।" ସେ କ୍ଲାଂତ, ଖେଳିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲା । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଅବସନ୍ନ ଜଣା ପଡୁଥିଲା । ଟିକିଏ ମ୍ଳାନ ହସ ଟାଣି ସେ କହିଲା, "ଆପଣଂକର ପର୍ବ ଆଜି ଛୁଟି ସରିଗଲା, କାଲି ବଡ଼ି ଭୋରରୁ ବାହାରିଲେ ଯାଇ କଲେଜରେ ଯୋଗଦେବେ ! ଶୋଇ ପଡ଼ଂତୁ ।" ହଠାତ୍ ଯେପରି ସ୍ୱପ୍ନାହତ ହୋଇ ବାସ୍ତବତାରେ ବାହୁଡ଼ି ହୋଇଗଲି । ସେଇ "କୃଷ୍ଣ-ଗୋ-କୁଳେ" କଂଠରୁ କାରୁଣ୍ୟର ଆଭାସ ମିଳୁଥିଲା; ସାମାନ୍ୟ ବିଷାଦ ଓ ଚଂଚଳତାର ସୂଚନା ବି ମିଳୁଥିଲା । ଶେଷରେ ତାର ଘର ଭିତରୁ ବାହାରି ଯିବାଟାଇ ମନେହେଲା କେମିତି ଏକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅଶିଷ୍ଟତା ।

ସକାଳେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ଦେଖେଁତ ସାଢ଼େ ପାଂଚଟା । ବାସ୍ ଆସିବାକୁ ଅଧଘଂଟାଏ ବାକି । ସେଇ ବାସରେ ନ ଆସିଲେ କ୍ଲାସ ନେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଦେଖିଲି ରଘୁ ଦାଂତକାଠି ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ବ୍ୟାଗ୍ ଆଣି ଠିକ୍ଠାକ୍ କରି ଥୋଇଛି । ମୁହଁରେ ଭାବାଂତର ଫୁଟିବାର ସୁଯୋଗ ନ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନ ହୋଇ ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ, ଦାଂତକାଠି ଆଣିଛି ରଘୁ—ବାସଂତୀ କଣ ଏଯାଏ ଉଠି ନାହିଁ ? ଆଘାତ ପାଇଲି । ଅଭିମାନ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଆସୁଥିଲା । ଅଭିମାନ କଲାଭଳି ଅଧିକାର କ'ଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନ ଥିଲା ? ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରଭା ସାମାନ୍ୟ ଜଳଖିଆ ପ୍ଲେଟରେ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ରଘୁ ନୂଆ ଧୋତି ଗେଂଜି ଆଣିଲା ମୋତେ ପିଂଧାଇବ । ବାହାଘର ଉତ୍ସବରେ ବଂଧୁ ନୂଆ ଲୁଗା ପିଂଧିବା ବିଧି । ଏଡ଼ିବାର ମୁଁ ନାହିଁ । ନୂଆ ଲୁଗା ପିଂଧି ବରଯାତ୍ରୀ ଅତିଥିଙ୍କ ପରିହାସରେ ରଘୁକୁ ହସେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ସେ କରୁଥିଲା ଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ ସେ ବୁଝି ଥିବ କାରଣ ସେ ହସିଥିଲା ସେଇ ଦୁର୍ବୋଧ ହସ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରଭା ଈଷତ୍ ହସେ, ଅଥଚ ନିର୍ଲିପ୍ତ ।

ମୁଁ ବାହାରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାରିଛି । ବାସ୍ ଆସିବାକୁ ଦଶମିନିଟ୍ । ତଥାପି ବାସଂତୀର ଦେଖା ନାହିଁ । ମୁଁ କିଛି ପଚାରିବା ଆଗରୁ ରଘୁ କହିଲା, "ବାସଂତୀ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ କହୁଥିଲା; ଏଯାଏ ସେ ଉଠିନି" । ମୁଁ ରଘୁ ମୁହଁକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚାହିଁ କଥାଟା ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ସିଧା ପଶିଗଲି ତା'ଘର ଭିତରକୁ । ଚଂଚଳ ପାଦରେ ଯାଇ ଠିଆହେଲି ବାସଂତୀର ଖଟକୁ ଲାଗି । ସେ ଚାଦର ଭଲ ଭାବରେ ଘୋଡ଼ି ହୋଇ ସଜାଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇଛି । ସେ ଜାଣିଛି ମୁଁ ବାହାରି ଆସିଲା ବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ତା ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଯିବି । ସେଥିପାଇଁ ମନେ ମନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ମୁହଁ ବୁଲେଇ କହିଲା, 'ମୋ ଦେହ ଆଦୌ ଭଲ ନାହିଁ'' ।

"କଣ ସତରେ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ନା..." ସେ ମୁହଁରୁ କଥା ଛଡ଼େଇ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, "ମୋତେ କିଛି ଭଲ ଲାଗୁନି ।" ତଥାପି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନଥିଲି ଯେ ସେ ଏଇ କେତୋଟି ଦିନର ବଂଧୁତ୍ୱ—ନିବିଡ଼ ସଂପର୍କକୁ ଆହତ କରି ପିଠି ବୁଲେଇ ଦେବ । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭରସା ଥିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବସ୍‌ଷ୍ଟାଂଡକୁ ଆସି ମୋତେ ସଜଳ ଆଖିରେ ବିଦାୟ ସଂବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଯିବ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ସେଇଠି ବିଛଣାରେ ସେ ଆବେଗ ଆବେଦନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଂଠରେ ହୁଏତ ମୋ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିବ,"ସାର୍ ଚିଠି ଦେବେ ନିଶ୍ଚୟ ! ଭୁଲିଯିବେ ନାହିଁତ ? କିଂତୁ ତାର ବ୍ୟବହାରରେ ସେ ସୂଚେଇ ଦେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା ଯେ ତାକୁ "କିଛି ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ" ବୋଲି ମୋର ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ ।

ରଥ ଦ୍ୱାର ମୁହଁ ଯାଏ ଆସି ଡାକିଲା, "ଭେଣେଇ ଆସ, ବାସ୍ ପହଂଚିଥିବ। ସିଏ ଭାରି ଖିଆଲି ହୋଇଛି। ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ କହି ଶୋଇଛି, ଏଇନେ ସେ ଉଠିବନି।" ବାସଂତୀ କେବଳ ଦୁର୍ବୋଧ ନୁହେଁ, ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅବୋଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା।

"ସତରେ ସେ ଅସୁସ୍ଥ ଜଣା ପଡୁଛି, ତେଣୁ ମୁଁ ତାକୁ ଡାକୁ ନାହିଁ।" କହି ବାହାରି ଆସିଲି। ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦାସ, ରଥ ଓ କେତେଜଣ ବଂଧୁ ମୋ ସଂଗରେ ବାସ୍ ଷ୍ଟାଂଡକୁ ଆସିଲେ। ଭାଇ ଭଉଣୀ ମୋତେ ପୁଣି ଆସିବା ପାଇଁ, ଚିଠି ଦେବା ପାଇଁ ସବୁଦିନ ପରି ବାରଂବାର ଅନୁରୋଧ କଲେ। ସେମାନଂକର ଏଇ ଆନ୍ତରିକତା ଅପରିଚିତକୁ ବି ଅତି କମ ପରିଚୟରେ ଏକାଂତ ଆପଣାର କରିନିଏ। ମାତ୍ର ସେଇକ୍ଷଣି ମୁଁ ସେମାନଂକ ଉପସ୍ଥିତି କ୍ୱଚିତ୍ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି। ବାସଂତୀର ସଂପର୍କରେ ମୋର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଆଗ୍ରହରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଅତୃପ୍ତି ବୋଧ କରିବେ ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ବି ବାସ୍‌କୁ ଉଠିବା ପର୍ଯ୍ୟଂତ ମୁଁ ବାରଂବାର ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି ସେ ବାସଂତୀ ସମସ୍ତଂକ ଗହଣରେ ନ ଆସି ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ତାର ଅବସନ୍ନ ହାତ ହଲାଇ ଦୂରରୁ ଏକାଂତରେ ମୋତେ ବିଦାୟ ସଂମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଉଛି।

ପୂର୍ଣ୍ଣାବର୍ତ୍ତ

ପ୍ରମୋଦ ପଂଡା

ଲୋକଟି ଅତ୍ୟଂତ କ୍ଳାଂତ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦୂରରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିବା ତା ସହରର ଲୋକମାନଂକୁ ସେ ଅନେକ ବେଳୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ବସିଲାଣି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଆକାଶଟା ତାକୁ ଶଙ୍ଖ ପରି ଜଣା ଯାଉଥିଲା । ସେ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସି ଏକ ବହୁର କାୟା ବିଶିଷ୍ଟ ବଟବୃକ୍ଷ ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲା । ହଠାତ୍ ଗଛଟି ତା ପାର୍ଶ୍ୱ କରୁଣାର ଏକ ସାମିଆନା ଟାଂଗି ଦେଲା । ତାର ସମସ୍ତ କ୍ଳାଂତି ଏକ ମାନସିକ ବିଂଦୁରେ ଠୁଳ ହୋଇଥିଲା, ଗିର୍ଜା ଭଳି ଏକ ମୌନ ଗାଂଭୀର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ । ସେ କେତେବେଳେ ଏକ ସିଗ୍ରେଟ ଧରାଇ ଧୂଆଁ ମାନଂକୁ ଗିଳୁଥିଲା । ହଠାତ୍ ତାର ପିତାଂକ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିବା ବଟବୃକ୍ଷଟି ତା ପିତୃ-ବାତ୍ସଲ୍ୟକୁ ପୁଣି ଥରେ ମନେ ପକାଇ ଦେଇ ତାର ସମସ୍ତ ଘୃଣାକୁ ଗୋଟାଏ ବିଂଦୁରେ ଆଣି ଏକାକାର କରିଦେଲା, ଏକ ଭର୍ତ୍ସନାର ପ୍ରାସଂଗିକ ମୂଢ଼ରେ ତାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଧିକ୍କାର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଲୋକଟିର ବାପା ଏକ ସର୍ବସ୍ୱାଂତ. ମୂଷା ଭଳି ଗୋଟାଏ ଭଗବତ୍ ଅର୍ଗଳରେ ତାର ସଂତପ୍ତ ମନକୁ ଆଣି ପୁରାଉଥିଲେ । ଲୋକଟି ହଠାତ୍ ବଟବୃକ୍ଷରୁ ଛୁଟିକି ପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ରେସ୍ତୋରାଁ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା ।

ରେସ୍ତୋରାଁର ଚୌକରେ ଜଣେ ଯୁବତୀ ବସିଥିଲା ଯିଏ ତାକୁ ରାତ ବିତାଇବାପାଇଁ ଡାକେ । ତା ସହ ସେ ଅନେକ ରାତ ମିନାର୍ଭରେ କଟାଇଛି । କିଂତୁ ଲୋକଟିର ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେ ସେ ଯେପରି ଘୃଣା କରି ବି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିକୁ ଭଲ ପାଉଛି । କାରଣ ଯୁବତୀଟି ସେଠି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଏକ ମୂଢ଼ ପରି— ଯାହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ଘୃଣା ବି ହୋଇପାରେ ।

ଥରେ ଯୁବତୀଟି କହିଥିଲା : ତୁମେ ଜାଣିଛ, ରାତରେ ଦିନର ସମସ୍ତ ପୁଣ୍ୟକୁ ପାପ ସହିତ ସମାନ ସମାନ କରି ମପାଯାଇପାରେ । ଭାରି ମଜାର କଥା ଏଇ ଯେ ରାତରେ ଆମେ ପାପ ପୁଣ୍ୟର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଚଳିଯାଉ ।

ଜାଣେ । କିଂତୁ ମୁଁ ଆଲୋକକୁ ସମ୍ମାନ କରେ, ଅଂଧାରକୁ ଭଲପାଏ ।

ଯୁବତୀଟି କେବଳ ହସିଲା । ଲୋକଟି ଏବଂ ଯୁବତୀ ଜଣଙ୍କ ଏଂପୋରିୟମରେ କାମ କରଂତି । କିଂତୁ ସେଇ ସମୟରେ ସେ ଏକ ଷଯ୍ଵିଷ୍ଟୁ ଲେଲକାର ହଲ୍ପୀ

ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଘୃଣା କଲା । ‘ଡଟ୍‌ର ଅଫ୍ ଏ ବିଚ୍’ (କୁକୁରୀର ବେଟୀ), ବାଷ୍ଟାର୍ଡ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଗାଳି ତା ମନକୁ ସେତେବେଳେ ଆସୁଥାଏ ।

ତଥାପି ଲୋକଟି ଘୃଣାରେ ମାର୍ଗଶିର ପରି ଥରି ଥରି ରେସ୍ତୋରାଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତାଂକ କାହାଣୀ ଶୁଣାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । କିଂତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ତାର ଅସହଜ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କଣ ସବୁ ବିରକ୍ତିରେ ଫୁସଫାସ୍ କରୁଥିଲେ ।

ରେସ୍ତୋରାଁରେ ଭିଏତନାମ ଯୁଦ୍ଧ···ନିକ୍ସନଂକ ହଠଚମକ ବିଦ୍ୟା ଦରୁ ଣ୍ଟ’ କପ୍‌ର ଧୂଆଁରେ ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଲୋକଟି ବିରକ୍ତି ଅନୁଭବ କଲା ।

ତା ପରେ ସେ ରେସ୍ତୋରାଁରୁ ସିଧା ସିଧା ଗାଡ଼ିରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ହଠାତ୍ ଚିହ୍ନା ଝିଅଟିଏ ମିଳିଗଲା । ତାର ଲାଲ ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ଦେଖି ଝିଅଟି ଚମକିବା ଢଂଗରେ କହିଲା :

: ତୁମେ ଆଜି ଖୁବ ଅଚିହ୍ନା ମନେ ହେଉଚ ।

: ସତରେ ! ତୁମେ ଖୁବ ବୋକୀ ହୋଇ ଯାଇଚ । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ତୁମକୁ ଅଚିହ୍ନା ଦେଖା ଯାଉଚ । ଲୋକଟି ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା । ତା’ ପରେ ଲୋକଟି ବୋକୀ ଝିଅଟିକୁ ଛାଡ଼ି ଜଣେ ଅଚିହ୍ନା ଲୋକକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । ଗୋଟାଏ ଚମକିବା ଢଂଗରେ ଚିହ୍ନାଲୋକଟି ପଚାରିଲା :

: ତୁମେ କଣ ଆଜି ବେଶି ପିଇବ ?

: ନା ସବୁଦିନ ପରି ବିଲକୁଲ ଅଧା । କିଂତୁ ଆଜି ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ-ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଚରିତ୍ରର ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଗତି କରୁଚ ।

: ତୁମେ ନିଜ ପ୍ରତି ନିହାତି ଅନ୍ୟାୟ କରୁଚ ।

: ବୋଧହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ତୁମେମାନେ ଦାୟୀ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ମୁଁ କେତେ ବାଟ ଆଗେଇ ଆସିଲିଣି ତା ତୁମେ ଜାଣନା ।

: ଜାଣିବା କଣ ଦରକାର ?

ସାଂଗଟି ଅତି ବୋକା ଭଳି ଲୋକଟିକୁ ମନେହେଲା ।

: ତୁମେ ସିନିକ୍ । ନିଖିଳରେ ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିସତ୍ତାକୁ ମିଶାଇବାର ମହାନତା ଅନୁଭବ କରିନାହଁ ।

: ସଟ୍‌ଅପ୍ ।···ୟୁ ଫୁଲ୍···ତୁମର ସୂର୍ଯ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଏ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଆସିନି । ତେଣୁ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ସତ୍ୟର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଚ ।

: ଆଚ୍ଛା ସେଇ ଝିଅଟି !

: ହାୟ । ହାୟ...ସିଏ ମୋ ନିଜଲୋକ । ମୋ ବାହାରର ନିଃସଂଗତା ଓ ଭିତରର ନିଃସଂଗତା ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏକ ଯୋଗସୂତ୍ର ।

: ଆଚ୍ଛା ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଏ କହି ପାରିବ ?

: ମୁଁ...ସତରେ ମୁଁ କିଏ ? ମୁଁ ପାର୍ଥ ଚୌଧୁରୀ...ନା, ନା, ମୁଁ ସମୁଦ୍ର...ମୁଁ ଶବ୍ଦ...ମୁଁ ନୀରବତା ।

: ତୁମେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ଓ ତାର ଅର୍ଥ ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରୁଛ ?

ଲୋକଟି କହିଲା, 'ହଁ', ତଥାପି ମୋତେ ନୂଆ ନୂଆ ଜଣାପଡ଼ୁଛି । ଅତିଶସ୍ତ ନିଃଶେଷ ଓ ଅଂତଃସାରଶୂନ୍ୟ ହେବାପରେ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ମୋ ନିକଟରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛଂତି ।

: ଏଇ ଦୂରେଇ ଯିବା ଭିତରେ ତୁମେ କଣ ଅନୁଭବ କରୁଛ ?

: ମୁଁ ବିମର୍ଷ ଓ ଦ୍ୱୀପାଂତରିତ ହେଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତମ ଭିତରେ କାରୁଣ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତ ନିଃଶବ୍ଦ ଚୈତନ୍ୟ...

: ତୁମେ ତେବେ କିଏ ?

: ମୁଁ .. ଛାଡ଼...ସେଥିରୁ କଣ ମିଳିବ ?

: ମୁଁ ଭାବୁଛି ତୁମେ ଜଣେ କବି ।

: ଲାଭ ନାହିଁ ଭାବିବାରେ ।

: ଜଣେ ଗାଳ୍ପିକ !

: ନିହାତି ବୋର୍ ।

: ଜଣେ ଦାର୍ଶନିକ ?

: ମୋତେ ବିରକ୍ତ କରନା ।

: ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଏ ?

: ଜଣେ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ ।

: ଅଚ୍ଛା, ତୁମେ କଣ ଦେଖୁଛ ?

: ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲି, ବଟବୃକ୍ଷ ତଳେ ମୋର ବାପାଙ୍କୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ରୂପରେ ...ତା' ପରେ ଜଣେ ନାରୀକୁ...ତା' ପରେ ମୋ ବାପା ଜଳିବାର ଦୃଶ୍ୟ, ତା' ପରେ କାମନା ପୃଥିବୀ ଜାଳିଦେବାର ଦୃଶ୍ୟ... । ସମସ୍ତେ ଜଳୁଛଂତି, ତୁମେ ..ମୁଁ ...ଯୋନି, ଲିଂଗ ସବୁ କିଛି ଜଳୁଛି । କିଂତୁ ସାମଗ୍ରିକ ଅର୍ଥରେ କେହି ଜଳୁ ନାହାଂତି । ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରଧର୍ମୀ ଅର୍ଥକୁ ଏଇ ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଲି । କିଂତୁ ସେ ସବୁକୁ କୁଣବନ୍ଧ କରି ରକ୍ତ ଝରିବାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

: ଆସ୍ତୁ, ଚାଲ ଫେରିବା । ତୁମେ ବହୁତ ଥକି ଯାଇଛ ।

: କେଉଁଠାକୁ

: ରେସ୍ତୋରାଁ

: ନା

[illegible]

: ସିନେମା
: ନା
: ମଦଖାନା
: ନା
: ତେବେ

: ମୋତେ ବିରକ୍ତ କରନା । ମୁଁ ଠିକ୍ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି । ଏଠାରେ ସମୁଦ୍ର ଅଛି । ଆକାଶର ତାରା ସବୁ ଏଠିକି ଆସିବେ । ତା ପରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଯାହା ସଂଗୀତ ଆରଂଭ ହେବ—ଯାହା ଶେଷ ବ ହୋଇପାରେ । ତୁମେ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ । ସକାଳୁ ଶୁଣାଗଲା ଯେ ତା ଚହ୍ଲାଲୋକଟି ତାକୁ ବୋହି ବୋହି ତା ଘର ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଆଣିଥିଲା ।

———

Just Published !

"Short Stories by Sachi Raut Roy"

(The book contains eleven short stories of Sachi Raut Roy translated into English by Kirtan Bihari Patnaik and Monoranjan Hota that had already appeared in the Amrita Bazar Patrika and the Hindusthan Standard and other journals of India. Attractive cover-design).

Price : Five Rupees.

J. Mohapatra & Co.
Nimchouri, Cuttack-2

॥ ବନ୍ଦୀଘର ॥

ଶୁଭେଂଦୁ ମୁଂଡ

ବାପା ଏଥର ରାଗରେ ଚିହିଁକି ଉଠିଲେ । ଆଖିକୁ ଏଢ଼େ ଏଢ଼େ କରି ସେ ମୋ ଉପରେ ପୁଣି ଶୋଧା ଆରଂଭ କରି ଦେଲେ । ରାଗରେ ଜଲଦି ଜଲଦି କଥା ମାନ କହିଲା ବେଳେ ଛେପ ସବୁ ଅଶ୍ଳୀଲ ଭାବେ ବିଛୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ବାପା କହିଲେ : ତମେ ସବୁ କୁଲାଂଗାର । ହ୍ୟାଃପ, କିରାଣୀ ଚାକିରିରେ ଜୀବନ ସାରା ଫାଇଲରେ ମୁଂଡ କୋଡ଼ି ଯେଉଁ ଦୁଇ ପଇସା ପାଉଥିଲି, ସେଥିରେ ଘର ଚଲାଉଥିଲି, ତମମାନଂକ ପଢ଼ା ଖରଚ ତୁଲାଉଥିଲି । ନିମକ୍ ହାରାମ୍ ଟୋକା, ପାଠ ଦିଅକ୍ଷର ପଢ଼ି ଦେଲା ବୋଲି ନିଜକୁ ସ୍ୱର୍ଗର ଇଂଦ୍ର ଭାବୁଚି । ଏଇଆ ଦେଖିବାକୁ ଯମ ମୋତେ ଏ ବୁଢ଼ାକାଳେ ବଂଚେଇ ରଖିଥିଲା ? ଛି ଛି, ଏ ଜୀବନରୁ ତ ମରଣ ଭଲ । ମଲି ନାହିଁରେ ସଗରପୁଅ ଭୁଷ !

ମୁଁ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲି । କ'ଣ କରେ ? ସତ କଥା ତ । ଯୁଆନ୍ ହୋଇ, ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ଦଳବଅସ ପାଇକି ମୁଁ ବେକାର । ଦୀନ ଭାବରେ କହିଲି : କି'ଣ ଆଉ କରିବି ? ଦେଖୁଚ ତ, ଚାକିରି ଖୋଜି ଖୋଜି ଦି'ବରଷ ହେଲା, ନିକୃଷ୍ଟ ପକ୍ଷେ କିରାଣୀଟେ ବି ହୋଇ ପାରିଲି ନା ।

“ଦେଖ ହୋ, ମେଜେଷ୍ଟର୍ କୁ ! ହ୍ୟାପ, କହୁଚି କଣ ନା, ଚାକିରି ତ ଚାକିରି, କିରାଣୀଟେ ବି ହେଇ ପାରିଲିନି ! ”ବାପା ଚେଂକି ଉଠିଲେ ।” ହଇରେ, ତୋ ବୋପା ବି କିରାଣୀ ଚାକିରି କରୁଥିଲା । ପେଟ କାଟି ଖୋଇ ପେଇ ମଣିଷ ହେଲପରେ ବାବୁଂକର ମହାଭାରତ ବଖାଣ ହଉଚି !”

ମୁଁ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲି । ବୁଝାଇଲି : ଦେଖ ବାପା, ସେକାଳ କଥା ଆଉ ଅଛି ନା ? ସେ ଯୁଗ ଗଲା । ସେ କାଳେ ଡାକିହାକି ଚାକିରି ଦିଆ ହଉଥିଲା । ଏବେ ଆଉ ସେମିତି ହଉଚି ? ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖୁନ, ଏମ.ଏ ମାନେ ବେକାର୍ ବସିଛଂତି, ଆଉ ମୁଁ ତ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ । ମାମୁଲି ବି. ଏ. ।

: ଯା' ଯା', ଶାହାସ୍ତ ଶୁଣାନା ! ଭଉତ ଶୁଣିଚି । ହଇହୋ, ବସି ଖାଇବାରୁ ଆଉ ସୁଖ ଅଛି ନା । ଏମାନେ କିଆଁ ପରିଶ୍ରମ କରିବେ ହୋ ।

ମୁଁ ସେଠୁ ଉଠି ଆସିବାହିଁ ଉଚିତ ମନେ କଲି । ମୁଁ ଜାଣେ, ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଏବେ ଆଧୁନିକ ଯୁବକର ଫ୍ରଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ବିଦ୍ୟମାନ । ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ଥରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ତ ଚାଲିଲା । ବାଡ଼ବତା, ଲୋକବାକ କିଛି ମାନିବେ ନାହିଁ । ଏମିତିଆ ଏକ ଧଡ଼ସିଆ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତି କରିବାଠୁ, ନୀରବ ହୋଇ ଉଠି ଆସିବା ଅଧିକ ସମୀଚୀନ ।

ରନ୍ଧା ଘର ପଟେ ମୁହେଁଇଲି । ଖାଇବା ବେଳ ହେଲାଣି । ପିଉସୀ ଭାତ ରାନ୍ଧୁଥିଲେ । ମୋର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି, ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ କହିଲେ କ'ଣ କିରେ ଅବନୀ ଆଜି ଭାରି ସଅଳ ଯେ । 'ପିଉସୀଙ୍କ କଥାଟିକ' ମୋତେ ଛୁଞ୍ଚି ଫୋଡ଼ିଲାପରି ଲାଗିଲା । ମାଙ୍କର କେବେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା, ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ । ବୋଧ ହେବା ଦିନୁ ଏ ପିଉସୀକୁ ଦେଖି ଆସୁଛି । ରନ୍ଧାବଢ଼ା, ଦେଖାରେଖା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥାରୁ ମନେ ହେଲା, ଯେମିତି ପିଉସୀବି ଭୁଲ୍ଗୁଣା ଦେବାକୁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୁଁ କିଛି ନ କହି ନୀରବରେ ଶୋଇଲା ଘରକୁ ଚାଲିଲି । ପଛରୁ ଶୁଣିଲି ପିଉସୀ କହୁଛନ୍ତି :—

"ଅରେ ପୁଅ, ଭାତ ଗାଳି ସାରିଲିଣି । ଗରମ ଗରମ ମୁଠେ ଖାଇଦେବୁ, ଆ" । ଅନ୍ଧାର କୋଠରୀ ଭିତରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ମୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି । ନିଦରେ ନୁହେଁ । କ୍ଷୋଭ ଏବଂ ଅସହ୍ୟ ବେଦନା-ଅସ୍ଥିର ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ଶୋଇ ଶୋଇ ଭାବିଲି ବାପାଙ୍କ କଥା, ବୋଉଙ୍କ କଥା, ଭାଇଙ୍କ କଥା । ଆମ ଘର ଗଂଭିତରୁ ଭାଇନାଙ୍କ ବାଟ ଦେଇ ମୋର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିବା ମାଙ୍କର ଫଟୋ— ନିସ୍ପୃହ ଏବଂ କରୁଣ । ହଠାତ୍ କେମିତି ଦୟା ହୁଏ । ଆଃ, ଭାଇନାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଏବେ ତ ଆଖିକୁ ଭିଜାଇ ଦିଏ । କିଏ ଜାଣେ, ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ? ଜୀବିତ ନା ମୃତ ! ଏଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘରଟା ସେ ଦିନ ଭାଇନା ଆସିଲେ ହସଖୁସିରେ ପୂରି ଉଠୁଥିଲା । ବାପା ଗଦ୍‌ଗଦ୍ ହୋଇ ସାଇପଡ଼ିଶାଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ : ଦେଖ ଅମୁକ, ଭବାନୀକୁ ଦେଖ ! ପିଲାଟା କେମିତି ସଜ ହେଇଛି ! ମୁଁ ସିନା ମୋ ଦହକରେ ହେଡ୍ କିରାଣୀରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ ଚଢ଼ି ପାରିଲିନି, ମୋ ପୁଅ କଂରୁ ସାଇବ ହେବ । ଅଂତାଗଡ଼ ହରିନାୟକ ପୁଅ ନୀଳମଣି ପରି । ପାଠ ବି କମ୍ ଭଲ ପଢ଼ୁଛି । ଫି ବର୍ଷ କ୍ଲାସ ଚଢ଼ୁଛି । ସବୁବେଳେ ଫାଷ୍ଟ୍ ଡ଼ିଭିଜନ ! ତା'ପରେ କିଛିକ୍ଷଣ ରହି ଯାଇ ପୁଣି କହନ୍ତି ଆବେଗଭରା କଣ୍ଠରେ—"ଏତେ ବେଳକୁ ଭବାନୀ ବୋଉ ଯଦି ବଞ୍ଚି ଥାନ୍ତା, ଆଛା, କେତେ ସୁଖ ନ ପାଆନ୍ତା ! ଥରେ ଛେପକେ ଗାଁଟା ଯାଇ ବୁଲି ଆସନ୍ତା !" ତା'ପରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତାଙ୍କର ପତଳା ଛାତିକୁ ଥରେଇ ଉଠି ଆସେ ଓ ତାଙ୍କର ପଥୁରିଆ ଅସମତୁଲ ଚେହେରାର ଚମ ମାନେ କେତେ କଥା କୁହାକୁହି ହୋଇଯାନ୍ତି । ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଆଖି ପ୍ରାପ୍ତି ଏବଂ ଅପ୍ରାପ୍ତିର ମିଶାମିଶି ଦ୍ୟୋତନାରେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼େ ।

ଆହ୍ୱା, ସେ ଭବାନୀ ଝିଅ ! ସୁନା ପଦକଟା ଗଳାରେ ଝୁଲାଇ ସେଦିନ ସେ କେତେ ସ୍ନେହରେ ଚଉଦ ବର୍ଷର ଅବନୀ ମୁଂଡର ବାଳ ଅଳକ ଆଉଁଷି କହୁଥିଲେ : ଭଲ କରି ପଢ଼୍ ଅବନୀ, କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ତୋତେ ଏପରି ସୁନା ପଦକ ଝୁଲାଇବାର ମୁ ସେପରି ଦେଖେ ।

ସେଇ ଭବାନୀ ଝିଅ, ଯା'ର ମାଟିର ଗୋରିଆ ମୁହଁରେ ଉଂଚ କପାଳରେ ଧାଡ଼ିଏ ଅଲଳ ବାଳ ସବୁବେଳେ ଝୁଲୁଥାଂତା ସେ କଥା କହିଲା ବେଳେ କେମିତି ଅନ୍ୟମନସ୍କ 'ଭାବରେ ତାଂକୁ ସେ ସ୍ମୃତି ଦେଉଥାଂତି । ଛୁଟି ଦିନରେ ନଦୀ କୂଳେ ବୁଲା, ଗପ ଶୁଣା, ଆଂବ ଗୋଟା, ଦେଶ ବିଦେଶ କଥା—

ସେ ଭବାନୀ ଝିଅ ପୁଣି ଚାକିରି ପାଇଲେନି । ବାପା ସବୁବେଳେ ଛିଃ ଛିଃ । ଧନ ନାହିଁ ଗୁଣ ନାହିଁ । ହରହମେଶା କହୁଥିବେ : ଏତେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ କଣ ହେଲା ! ଅପନ୍ତୁ ପାଠ—ଏବେ ଚାକିରି ମିଳିବ କୁଆଡ଼ୁ ?

ଏପରି ଦିନେ ଚାକିରି ଖୋଜି ଯାଉଚି । ଚାକିରି ମିଳିଲେ ଏ ଘରକୁ ଫେରିବ ନ ହେଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଭୀଷ୍ମ ଶପଥ କରି ଯୋଉ ଚାଲିଗଲେ, ତ ଯାଇଛଂତି । ଆଉ ଫେରି ନାହାଂତି । ସେପରି କି ଲୁକୁଣା ରଥ ।

କୋଠରୀର ଅଂଧାର ବଢ଼ୁଚି । ରଂଧାଘରୁ ବାପାଂକର ସଡ଼ ସଡ଼ କରି ତୋରାଣୀ ପିଇବାର ଶବ୍ଦ ଆସୁଚି । କି ଖିଆ—ବାପା ସବୁବେଳେ ପଖାଳ ଖାଇବେ । ପଖାଳ କୁଆଡ଼େ ଓଡ଼ିଆଂକ ଜାତୀୟ ଖାଦ୍ୟ ! ବାପା ପଚାରୁଛଂତି ।

“ଅବନୀ ଖାଇଲାଣି କି” ?

“ନା” । ପିଉସୀଂକ ଉତ୍ତର ।

“ହୁଁ ।”

“ଡାକିବ ଯାଉଚି ।”

“ତୋତେ କିଆଁ ଗରଜ ପଡ଼ିଚି ଡାକିବୁ ଯେ ! କୋଉ ନ ଖାଇଲେ ମରିଯିବ ଯେ !”

“ଛି, ସେମିତି କୁହଂତି ? ଜନ୍ମ କଲା ପୁଅପରା !”

“କ'ଣ ବା ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ପାଇ ଗଲି ସେଠୁ ? କହିଲୁ କଣ ନା ଜନ୍ମକଲା ପୁଅ । ଗୋଟେ ତ ଗଲା କଣ ଯାଇଚି । ମଲା କି ହଜିଲା : ଖବର ଅଂତର ନାହିଁ । ଲଟ୍ଲଟ୍ କୋଡ଼ିଏ ପଚିଶି ବର୍ଷ ଖୁଏଇଲି ପିଂଧେଇଲି, ପଢ଼େଇଲି, ମଣିଷ କଲି । ସେମାନେ ମୋତେ କଉ ସୁଖରେ ବୁଡ଼େଇ ଦେଇଛଂତି ଯେ ତାଂକ ସୁଖ ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ଟାକି ବସିଥିବି ।

ବାପାଂକର ଏଇଟା ବାର୍ଧକ୍ୟ-ଦୋଷ ନା ମାନସିକ ଅସୁସ୍ଥତା ? ପୁଅକୁ ୨୦।୨୫ ବର୍ଷ ପୋଷିଲି ବୋଲି ତୁମର ଦାବୀ ଯେ ତୁମକୁ ବି ସେ ଖୁଏଇବ

ସିଏଇବି ? ବାପା ପୁଅ ଠିକ ସଂପର୍କ କଣ ଦେବା ଏବଂ ନେବାର ହିସାବ କିତାବ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ? ବାପା କଣ ତାଂକର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱର ସୀମାରେ ଆବଦ୍ଧ ? ଭିନାଜୀ ଅବନୀ କଣ କିଛି ଗୋଟାଏ କରି ନ ପାରିବାର ଜନତା ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ? ସମସ୍ତେ ସୀମାବଦ୍ଧ ? ନିଜ ଗୋଡ ଗୋଇଠିକୁ କେଂଦ୍ର କରି ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବୃତ୍ତରେ ଜନ୍ମରୁ ମରଣ ଯାକେ ଖାଲି ଅଶାଂତ ସୀମାବଦ୍ଧ ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ? ଗଲି ଏବଂ ପାଇଲି ଭିତରେ ଯେଉଁ ଟିକିକ ରହିଲି, ତା' କଣ ସାଲିସ୍‌ର ଜୀବନ ?

ଛୁଂଡା କଂଥାର ଦେହରେ ନିଜକୁ ଆହୁରି ନିବିଡ଼ କରିଦେଇ ମୁଁ ଆଖିପତା ବଂଦ କରିଦେଲି । କଂଥା ଦେହରୁ କେମିତି ଏକ ବିସୁଖ ଗଂଧ ଆସି ନାସାରଂଧ୍ରରେ ଧକ୍କା ମାରି ପ୍ରବେଶ କରୁଚି । ଏବଂ କ୍ରମେ ବି ସେ ପୁରୁଣା ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଗଂଧ ମୋର ସମଗ୍ର ଦେହ ମନ ଭିତରେ ସଂଚରି ଚାଲିଚି—ସମଗ୍ର ସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ—ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱା ଭିତରେ । କ୍ଷମା ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ଶୋଇବାକୁ ବି ଲୁଦେଁ । ମୁଂଡଟା ଟିକ୍‌ଟିକ୍ କରି ଭାଂଗିଗଲା ରକମ ଲାଗୁଚି ।

ବାପା ହୁଏତ ଖାଇ ସାରିଦେଇଣି । ପିଉସୀ ବୋଧେ ଏ ପଟେ ଆସୁଛଂତି ଖାଇବାକୁ ଡାକିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବାର ଛଳନା କଲି । ପିଉସୀ ପାଖକୁ ଆସି କଅଁଳେଇ ଡାକିଲେ "ଅବନୀ, ଏ ଅବନୀ । ଉଠ୍ ଟୁ ! ଉଠ୍ ବାପ, ଦି'ମୁଠା ଖାଇ ନିବୁ ।" ଟିକେ ରହିଯାଇ ପୁଣି ଡାକିଲେ ।" ଏ କଣ ନୂଆ କଥା ଯେ ମୁହଁ ଫୁଲେଇଚୁ । ଆ, ସୁନା ବାପଟା ପରି, ଖାଇଦବୁ ମୁଠେ ।" ମୁଁ ତଥାପି ନୀରବ ।

ଆଉ ଡାକେ ଦି'ଡାକ ଦେଇ, ଅଗତ୍ୟା ପିଉସୀ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲି । ମୁଁ ସତରେ କଣ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ? ଭୋକ ନ ଥିଲା ? ଅଭିମାନ କରିଥିଲି ?

ରାତି ସାରା ଆଉ ଶୋଇନି । ପାହାଂତା ହୋଇ ଆସିଚି । ବାପାଂକର ଖଟରୁ ଅବିରତ କାଶିବାର ଶବ୍ଦ ଆସୁଚି । ମୋର ଦେହ ଓ ମନରେ ଯେପରି ଆଳସ୍ୟ ବା କ୍ଳାଂତିର ଚିହ୍ନ ବି ନାହିଁ । ଏକ ବିରାଟ ସମୁଦ୍ରପରି ମୁଁ ଶାଂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି ହଠାତ୍ । ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଚି । ହଠାତ୍ କଣ ଇଚ୍ଛା ହେଲା କେଜାଣି, ମୁଁ ଉଠି ପଡ଼ିଲି । କୁଆଡ଼େ ଗୋଟେ ଚାଲିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ? କିଂତୁ ଯିବି କୁଆଡ଼େ ? କୁଆଡେ ? କେଉଁଟା ମୋର ପଥ ? ପୁଣି ବାପାଂକ କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଚାକିରି ଅଭାବ ବୋଲି କିଏ କହିଲା ହୋ ? ତାପରେ କି ମାଟି ବୋହିଲେ କଣ ପେଟ ଅପୋଷା ରହିଯିବ ?'

ତା'ପରେ ମୁଁ ଚାଲିଲି ।

ଏଥର କଣ କରାଯାଏ ? କାହାକୁ ଏପ୍ରୋଚ କରିବ ? ଅଧିକାଂଶ ବନ୍ଧୁ ବେକାର ବସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଧନୀଘର ପୁଅ, ବାପର କଅଁଳ ଗଦୀ ଆବୋରି ସାରିଲେଣି । ଯେଉଁମାନେ ବୃତ୍ତି ପାଇଗଲେଣି, ମୋତେ ଭୁଲି ସାରିଲେଣି ।

ଅଂଜନାବି କଣ ମୋତେ ଭୁଲି ସାରିଥିବଣି ? ଏ ଓଡ଼ିଆ ସହରର ଏକମାତ୍ର 'ଓଡ଼ିଆ' ଲୁଗା ଦୋକାନୀ ଝିଅ ସେ । କେଜାଣି ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ ବାହାବି ହୋଇ ସାରିଥିବଣି । ଏ ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଂଜୁକୁ ଆଉ ମୁଁ ମନେ ପକେଇନି । ବୋଧେ ସେପରି ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହାତଗଣତି କେଇଥର ଆସିଥିବ । କଲେଜ ବେଳର କେତେଟା ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଯଦି ସଂଚି ରଖିବସେ, ତା ହେଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ତା ବୁଢ଼ା ବାପାଂକର ରୋଗ, ଭାଇଙ୍କର ଅଂତର୍ଦ୍ଧାନ, ନିଜର ବେକାରୀ ପଣ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିମାନଂକ ଭିତରେ ଏ ଧରଣର 'ପ୍ରେମ' ବିସ୍ମରଣ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଖାଲି ପେଟରେ କଣ ପ୍ରେମ କରିହୁଏ ? ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ସହରକୁ ଅନେକ ଥର ଆସିଚି, ଇଂଟର୍ଭ୍ୟୁ ଦେବାକୁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ଅଂଜୁ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ପୃହା ଜାତ ହେଇନି । ଆଜି କିଂତୁ ହଠାତ୍ ନିଜକୁ ଉଦାସ ମନେ ହେଲା । ଅସହାୟ, ସ୍ନେହକାତର ମନେ ହେଲା ।

ଗଳି ଶେଷ ମୁଂଡରୁ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଏକତାଲା ଘରଟି ଅଂଜୁର । ଭିତରକୁ ପଶିଲି । ଡାକିଲି "ଆଜ୍ଞାଂ, ଅଜ୍ଞାଂ" । ଚାକରାଣୀଟେ ବାହାରି ଆସିଲା, ପଚାରିଲା :

"କାହାକୁ ଖୋଜୁଚଂତି ?"

"ଅଂଜୁକୁ । ଅଂଜନା ମହାପାତ୍ରକୁ ।"

ଚାକରାଣୀଟି ଥରେ ମୋର ନୁଖୁରା ବାଳ, ବଢ଼ିଲା ଦାଢ଼ି, ଫଟା ମଇଳା କୁର୍ତ୍ତା ଜାମାକୁ ଅବଜ୍ଞା-ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଭିତରୁ ଚଟି ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ଅଂଜୁ ବାହାରକୁ ଆସିଚି । ପଚାରୁଚି : କିଏ ?

ମୁଁ କହିଲି କାକୁସ୍ଥ କଂଠରେ : ମୁଁ ଅବନୀ । ଅବନୀଂଦ୍ର ସାମଲ ।

: ଓଃ, ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ମୁଁ ଭିତରକୁ ଗଲି ।

: ଆଉ, ଆଜି କାଲି କୋଉଠି ? ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ନିଜେ ବସି ଅନ୍ୟ ଏକ ଚୌକିରେ ମୋତେ ବସିବାକୁ ଇଶାରା ଦେଉ ଦେଉ ଏଇ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପ୍ରଶ୍ନଟି ତା' ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ।

: ଗାଁରେ ।

: କଣ ଚାଷବାସ କି ? ଆମକୁ ତ ପୁରା ଭୁଲିଗଲ । ବାପା ତୁମ କଥା କେତେ ପଚାରଂତି ।

(ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା; "ତମେ ମୋତେ ମନେ ପକାଉଛ ଅଂଜୁ ?)

: ନା, ସ୍ୱଷବାସ ନୁହେଁ ସେ···

: ଆଉ, ପଲିଟିକ୍ସ୍ କରୁଛ ?

: ସେତ ମୋ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ, ତୁମେ ଜାଣ । ବେକାର ବସିଛି, ଶିକ୍ଷିତ ବେକାର । ନିଜର ଅସହାୟତାକୁ ଏଇ ତିନି ଅକ୍ଷରର ଶବ୍ଦଟା ଭିତରେ ଲୁଚାଇଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଅଂଜୁ ନିକଟରେ ଧରାପଡ଼ିଗଲି ।

: ଓଃ ଦୁଖର କଥା, ଚାକିରି ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛ କି ନାହିଁ ?

: କରୁଛି ।

: ତମକୁ ଏଠି ଦେଖିଲେ ଦୁଃଖ ଲାଗେ ଅବନୀ । ମୋତେ ଟିକିଏ ଖବର ଦେଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ଆମର ସଂପର୍କଟା କଣ ଖାଲି କଲେଜର ପରିସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଯିବାର ଥିଲା ?

ମୁଁ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲିନି ।

: ଆରେ, ଦେଖ ତ ! କଥା ହୋସ୍‌ରେ ଚା’ ଟିକେ ବି ପିଆଇ ପାରିନି । ହେ ଗୌସ୍ତ, ଚା’ ଦି’ କପ ଆଣି ଜଲ୍‌ଦି । ଆଚ୍ଛା ଅବନୀ, ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବି ଯଦି କିଛି ମନେ ନକର ।

: ପଚାରୁନ ।

: ଏଇ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ କେଉଁ ଥରେ ହେଲେ ତମର ମନେ ପଡ଼ିନ ?

: ସେକଲ କେବଲ ଅନ୍ନବୁଦ୍ଧି ମନେ ପକାଏ ଅଂଜୁ । ଆଉ ସବୁ କଥା ତା’ ନିକଟରେ ତୁଚ୍ଛ ।

ଅଂଜୁର ଆଖିପତା ଭିଜିଛି । ଉଠି ଆସୁଥିଲି । ଅଂଜୁ କହିଲା, ଚା’ ଟିକେ ଖାଇ ଯିବ, ରୁହ ।

ପୁଣି କହିଲା : ବାପାଂକୁ ତୁମ କଥା କହିଥିବି । ତୁମେ ସଂଧ୍ୟାରେ ଟିକିଏ ଆସିବ ।

ଅଂଜୁର ବାପା ଦୟା କରି ମୋତେ ତାଂକ ଦୋକାନରେ ସେଲ୍ସମେନ କାମ ଦେଇଛଂତି ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ଠିକ୍ ତ ! ତାର ଦୁଃସ୍ଥ ବଂଧୁକୁ ଏହାଠାରୁ କଉଣ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରେ !

ଏଇ ଛକର ଫୁଟ୍‌ପାଥରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଦୁଇ ଘଂଟା ପ୍ରାୟ ହେଲା । ଏଠାକୁ ଆସି ଶୁଣିଛି ଷଇ କୁଆଡ଼େ ସଂତ୍ରାସବାଦୀ ହୋଇଗଲେଣି—ପୋଲିସ ତାଂକୁ ଖୋଜୁଛି ।

ମୁଁ ଏଇଠି ଠିଆ ହୋଇ ଭାବୁଛି, ଏବେ କୁଆଡ଼େ ଯିବି ?

ସବାରୀ

ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ପାଟଶାଣୀ

ସବାରୀ ଚାଲିଛି । କନାର ପରଦା ଟେକିଲେ କାଠର କବାଟ । ଦୁ' ପାଖେ ଦୁଇଟି ଜଳା । ଜଳା ଦେଇ ଦେଖିଲେ 'ଆଖିରେ ପଡ଼େ ଫୁଲର ମାଳା । ଜରି ଓଢ଼ଣା । ଅତର ଦାଗ । ପିଲସୁଜ । ଦୀପ ଓ ଧୂପ ରେଖା ।

ପିଢ଼ା ଉପରେ ଠାକୁରାଣୀ ବୋହୂଟି । ମା' କେତେଥର ସିଂଦୂର ଚଢ଼େଇଛି । ଆଳତି କରିଛି । ମାଗଣା କରିଛୁ ଭାଇ ପାଇଁ । ପଥରର ମୂର୍ତ୍ତିରେ ସିଂଦୂର ବୋଳି ବୋଳି ହାତ ଦରଜ ହୋଇଛି । ପଥରରୁ ସିଂଦୂର ଶୂନ୍ୟରେ ଉଡ଼ି ଯାଇ ବୋଳି ହୋଇ ଯାଇଛି ନୂଆ ବୋହୂର କପାଳରେ । ସତେ ଯେମିତି ମାଂସର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ରକ୍ତଝଳକ ସିଂଧି ଆସିଛି ।

କାଠର ଝୁଲଂତା କାରଗାର ଭିତରେ ନୂଆ ବୋହୂ ଆଜି ବଂଦୀ । ଭାଇ ଯେତେବେଳେ ଗତ ଆଂଦୋଳନରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଥିଲେ ଲୁହା ଝରକା ଦେଇ ବି ଦେଖି ହେଉଥିଲା । କିଂତୁ ଭାଉଜଂକୁ ସେ ଦେଖି ପାରୁନି ।

ହାତରୁ ସବାରୀଟା ଖସିପଡ଼ି ପିଚି ହୋଇଗଲା ଚଟାଣରେ । କଳ୍ପନାର କାଚ ବୋହୂର ମୁଂଡଟି ଦୁ'ଗଡ ହୋଇଗଲା । ଘର ସାରା ଚୂନା ଚୂନା କାଚ ।

କଳ୍ପନା କାଂଦୁଥିଲା ଘରର କାଚର କଂଢେଇ ନେଇ ନୁହେଁ, ନୂଆ ଭାଉଜ ପାଇଁ, ଭାଇ ଡାଇଭର୍ସ କରିଥିଲେ ।

— — —

ପୂର୍ନଜନ୍ମ

ଅଶୋକ କୁମାର ଚଂଦନ

॥ ଦିନାତଂର ॥

ଆଜି ଆତ୍ମା-ପରମାତ୍ମା ସଂପର୍କରେ ଗବେଷଣା କରି ମୁଁ କ୍ଲାଂତ । ସଂଲଗ୍ନ ବାଥ୍ ରୁମ୍‌ରେ ସ୍ନାନରତା ମିତାଲୀକୁ ମୁଁ ତାର ଶୟନ କକ୍ଷରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଚି । ଶୁଣୁଚି, ଟପ୍ ଟପ୍ ଖସି ପଡୁଥିବା ପାଣିର ଶବ୍ଦ ଓ ଅଦୂରରେ ଖେଳ ପଡ଼ିଆର ଦର୍ଶକମାନେ ସମ୍ମିଳିତ ସ୍ୱରରେ ଖେଳାଳୀମାନଂକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଛଂତି । ଅନାବଶ୍ୟକ । ଯେପରି ତାଂକ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗୃହସ୍ଥମାନଂକର କୁଟୁଂବ, ଛାତ୍ରମାନଂକର ପଠନ ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଂକର ଜୀବିକା ଚିଂତା ନାହିଁ । ହଁ, ସବୁ ଖେଳ ଦେଖିବା ବେଳେ ମୁଁ ହୀନମନ୍ୟତା ଅନୁଭବ କରେ । ବଂଧୁ ଖେଳାଳୀଗଣ, ଏ ଶରୀରଚର୍ଯ୍ୟାରୁ କ'ଣ ମିଳିବ କହିଲ ? ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଚ ଏଇ ଯେଉଁ ତାଳି ମାଡ଼ ତୁମ ସୁସଜ୍ଜିତ ମାଂସପେଶୀର ପ୍ରାବଲ୍ୟତା କରୁଚି ତାହା ତୁମ ପୁରୁଷତ୍ୱର ମାନଦଂଡ ହୋଇ ? ସଖା ଦର୍ଶକ ମଂଡଳ, ଏକେଟା ବସ୍ତୁତ କ'ଣ ସ୍ପୃହଣୀୟ ?

ମୁଁ କଂଡୁ ସଚେତନ

' ମୁଁ ହିଂପଦ୍ମର ଆସ୍‌ଟ୍ରେକୁ ଏପଟ ସେପଟ କରୁଚି । ନିଜ ସଂବଂଧରେ, ମିତାଲୀ ବିଷୟରେ ଚିଂତା କରିପାରୁଚି । ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି, ମିତାଲୀର ଉଲଗ୍ନ ଦେହକୁ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ । ବାଥ୍ ରୁମ୍ ର କାଂଥମାନଂକ ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରଚଂଡ କ୍ରୋଧ ହେଉଚି । ସେମାନେ କ'ଣ ମୋଠୁ ବୟସ୍କା ଓ ମୋ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂପଦର ଅଧିକାରିଣୀ ନାରୀଟିକୁ ବଂଧନମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ନାରାଜ୍ । କାହିଁକି ଅନାକାଂକ୍ଷିତ ମାଲିକାନା ? ମୁଁ ଅତୀତକୁ ମନେ କରି ପାରୁଚି । ଗତ ଜାନୁଆରୀର ପିକ୍‌ନିକ୍ ବେଳେ ମିତାଲୀ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପୋଷାକ ପିଂଧି ଶିଶୁଟିଏ ଭଳି ସ୍ନାନ କରୁଥିଲା । ମୁଁ ତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କାମନା କରୁଚି । ମୁଁ ଅତିଷ୍ଠ । ପଡ଼ିଆରେ ତାଳି ମାଡ଼ । ରାସ୍ତାରେ ବସ୍‌ମାନଂକର ଯାତାୟତ । ଆଃ...ଅସଂଖ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ମିତାଲୀର ଅସଂବୃତ ଦେହରେ ଖସି ପଡୁଥିବ ସାୱାର୍‌ରେ ଟୋପା ଟୋପା ପାଣି ଓ ଧୋଇ ନେଉଥିବ ତା'ର ଯୌବନରୁ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ।

ମାଂସପେଶୀର ଘପାମଜାଜନିତ ଉତ୍ତେଜକ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଶୁଣି ଅତିଷ୍ଠ ମୋର ଘର, ନା ମନ, ନା ଆତ୍ମା ?

ସନ୍ଧ୍ୟାସ୍ନାତା ମିତାଲୀ ବାଥ୍ ରୁମ୍ ରୁ ବାହାରିଲା । ଲୋମଶ ଟାଓ୍ୱେଲ ପରିବେଷ୍ଟିତ ତା ଦେହରେ ଏତେ ଆକର୍ଷଣ । ଏତେ ମାୟା, ଏତେ ସ୍ୱପ୍ନ । ତାର କ୍ରମଶଃ ସ୍ଥୂଳ ଟେନଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ ଉପରେ ସଂକୁଚିତ କଟୀ ବିସ୍ତାରିତ ବକ୍ଷ । ଲଂଫୋଦ୍ୟତ ସ୍ତନ ଯୁଗଳ । ପୁଣି ଶଂଖ ଶୁଭ୍ର, ନାତିଦୀର୍ଘ, ମସୃଣଗ୍ରୀବା ଓ ସବା ଶୀର୍ଷକୁ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ମୂର୍ଦ୍ଧ । ମିତାଲୀ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଛି । ଶାଢ଼ୀ ମୁଦ୍ରିତ ଗୋଟିଏ ଅରଣ୍ୟ । ମିତାଲୀର ଶାଢ଼ୀରେ ଅରଣ୍ୟର ଆଲେଖ୍ୟ । ସେ ନିଜକୁ ଅରଣ୍ୟରେ ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରୁଛି ବା ଅରଣ୍ୟ ତାକୁ ନିଜ ସହିତ ସାମିଲ୍ କରି ନେଉଛି । ମିତା ପଥଭ୍ରଷ୍ଟା, କାରଣ ରାତ୍ରିର ଅଂଧାର ଅପେକ୍ଷା କୋଠରୀର ଅଂଧାରର ଘନତ୍ୱ ବେଶି । ସତରେ ମିତାଲୀ ଯଦି ମୋ ସହିତ ଅରଣ୍ୟକୁ ଯାଆଂତା ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ଆମେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୁଅଂତୁ ଓ ଖୁବ୍ ଦୂରରୁ ପରସ୍ପରର ନାଆଁ ଧରି ଡାକଂତୁ । କ୍ରମେ ଆମର କଂଠସ୍ୱର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଅଂତା ଏବଂ କେହି କାହାରି ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାର ଉଦ୍ୟମ ନ କରି ଖୁବ ଦୂରରୁ କେବଳ ଅନୁଭବ କରଂତୁ ।

ମିତା, ଅରଣ୍ୟକୁ ଯିବା ?

ଏଇତ ଅରଣ୍ୟ, ଦେଖୁନ ? ଆମ ଚାରିପଟେ କଳା କଳା ବାସ୍ତୁବାସ୍ତୁ ଗଛ ପରି ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଓ ଏଇ ଯେଉଁ ସଫେଦ ଦର୍ପଣ ଗିରିଝର୍ଣ୍ଣା ପରି ଝରୁଛି, ତହିଁରେ ଆମର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳନ ।

ମିତା, ତୁମେ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତର ଇଶାରା ।

ଆଉ ତୁମେ ଏକ ଅର୍ଗଳ ।

(କ'ଣ ହୋଇପାରେ ମୋର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଳାପ ? ମୁଁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କଲି : ଉଲଗ୍ନ ଯୌନତା ଏକ ଅସହାୟ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ମିତା । ମୁଁ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ଖୋଜିଥିଲି, ପାଇଲିନି । ତେବେ ଅନ୍ୟ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଅନୁଭବ କଲେ କ୍ଷତି କଣ ?)

ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ରାସ୍ତାରେ ବସ୍‌ମାନ ଅଚଳ । ପଡ଼ିଆର ଖେଳାଳୀ ମାନେ ପରସ୍ପରର ଶକ୍ତିକୁ ସଂଦେହ କରୁଛଂତି, ବିଜୟୀ ଦଳର ଦଳପତି ପକେଟ୍‌ରୁ ପାନିଆ କାଢ଼ି ମୁଂଡ କୁଂଡାଉଛି ଓ ପରାଜିତ ଦଳର ସମର୍ଥକଗଣ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଅନାଇଛଂତି । ମିତାଲୀର ଅଭିସାର । ଆବେଦନ । ଆମଂତ୍ରଣ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଗାଏମୋଟ୍ କେତୋଟି ହ୍ରଦଥିବ ? ଭୂମିକଂପରେ ହ୍ରଦର ହୃତ୍‌ମାନ ଭୁଶୁଡ଼ି ଯାଏ ଓ ଅଟ୍ଟାଳିକା ସୁଅରେ ବିଲ, ବନ ଏପରିକି ପ୍ରାଂତରରେ ବି ପାଣି ମାଡ଼ିଯାଏ । ଅଗତ୍ୟା ପଡ଼ିଶା ଘରେ କାଚଗ୍ଲାସ ଭାଂଗିବା, ବସ୍‌ମାନଂକର ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଓ ମିତାର କାଲି ଆସିବ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସଚେତନ ହେଲି ।

ମୋଠୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ମିତାଲୀ ଲାଇଟ୍ ଜାଳିଲା, ପୁଣି ଲେମନ ଟାଓ୍ୱେଲ୍‌ରେ ପରିବେଷ୍ଟିତ ହେଲା ଓ ନିର୍ବିକାର ଭାବେ ଆବକ୍ଷ ଦର୍ପଣ ସାମ୍ନାରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ତାର ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ହାତର ପାନିଆ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ କେଶକୁ ସୁସଜ୍ଜିତ କରି ଚାଲିଥିଲା ଏବଂ ତାର ଓଠ ଦେଇ କୌଣସି ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତର ଶବ୍ଦମାନେ ଖସି ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

ସ୍ମୃତି ତର୍ଜମା

ମୁଁ ସଂପର୍କିତ ।

ମୁଁ ମନେ କଲି, ମୋର ଏକଫୁଟ ବ୍ୟାସବିଶିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲୋବ ଅଛି । ମୁଁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଛି ଗ୍ଲୋବ୍‌ଟି ମୋ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ ପୂର୍ବ-ପଶ୍ଚିମ ପଶ୍ଚିମ-ପୂର୍ବ ହୋଇ ଘୂରେ, ଯେପରି ମିତାଲୀର ଅକୁଂଠିତ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ । ପେନ୍‌ସିଲ୍ ମୁନରେ ମୋର ସମଗ୍ର ଉତ୍କଂଠାକୁ ଏକୀଭୂତ କରି ମୁଁ ଖୋଜେଁ କେଉଁଠି ମୋ ସହର ? କେଉଁଠି ମୋ କୋଠରି ? କେଉଁଠି ମୁଁ ?

ଆଉ ଆତ୍ମା-ପରମାତ୍ମା ସଂପର୍କରେ ଗବେଷଣା କରି ମୁଁ କ୍ଲାଂତ । ମିତାଲୀ ସହିତ ସଂପର୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତୋଟି ବିଂଦୁରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆତ୍ମ-ବିସ୍ମୃତ ହୁଏ; ସେତେବେଳେ ମନେ ହୁଏ ମୋର ଏପିଟାଫ୍‌ରେ ଲେଖା ହେବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟତମ ବିଶେଷଣର ସଂଧାନ ମିଳିଲା : ମୁଁ ମିତାର ପ୍ରେମିକ । ସଂପର୍କ ଏକ ସାଂତ୍ୱନା । ଆଜି ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଆକାଂକ୍ଷା ମୋର ଶୂନ୍ୟ କୋଠରୀକୁ ମିତାଲୀର ଟାଇପ୍ ଫୋର କ୍ୱାଟର ସହିତ ମୋର ଶରଶଯ୍ୟାକୁ ମିତାଲୀର ମେହେଗାନୀ ପଲଂକ ସହିତ, ମୋର ଆଖପାଖ ମାଳାଂଚଳକୁ ମାଳଂଚ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ଦେଇଛି ।

ମୋ ସାମ୍ନାରେ ବସ୍‌ମାନେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ପହଁରି ଯାଉଛଂତି । କଳା ପିଚୁରାସ୍ତା ଲଂବିଯାଇଛି ଅଂଧକାରର ସୀମାଂତ ଯାଏ । ଛକଟାରେ ଆଉ କେତେ ବେଳ ଛିଡ଼ା ହେବି ? ଓଃ…ଏତେ ବୋଝ ମୋର ପିଠିରେ । ମେରୁଦଂଡ଼ ଭାଂଗି ପଡ଼ୁଛି । ମୁଁ ଭାରାକ୍ରାଂତ । ମୋର ଜିଭ ଏତେ ଶାଣିତ ! ଏ ଯାଏ ନେସି ହୋଇଛି ମାଦକତା । ସ୍ୱାଦ । ସ୍ପୃହା । କିଏ ସେ ? ମିତା । ସେ'ତ ପରସି ଦେଇଥିଲା ତା'ର ପୁଷ୍ଟିକର ସ୍ତନ, ଜାନୁର ପରମ ଭଲ ମାଂସ ଓ ସ୍ୱାଦିଷ୍ଟ ଓଠକୁ ।

ଶୁଣ ମୋର ପିତା, ମାତା, ଭ୍ରାତା ଓ ଦାୟାଦଗଣ ! ତୁମେ କ'ଣ ମୋର ବୋଝର କିଂଚିତ ଭାଗୀଦାର ହୋଇ ପାରିବ ?

ନାଃ…।

ହଁ, ମୁଁ ଏଠି ଦଂଡାୟମାନ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଉଇହୁଂକା ଉଠିବା ପର୍ଯ୍ୟଂତ । ଉଠୁ । ମୋ ପାଦରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜଂଜିର ।

ରୂପାଂତର—

ଦୃଷ୍ଟିପଥାରୂଢ଼ ବସ୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଉଥିବା ଯାତ୍ରୀ ପ୍ରସାଧନର ପଲସ୍ତରା ବୋଳି ଭିଡ଼ କରୁଥିବା ନାରୀ, ଆକାଶ ଓ ପୃଥିବୀର ଶୂନ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ କିଛି ସଂଧାନ କରୁଥିବା ଜନତା । ଏମାନେ କ'ଣ ନିଷ୍ପାପ ? ବେପରୁଆ ବୃଦ୍ଧାଟିଏ । ଲୋଳିତ ଚର୍ମର ବେଢ଼ଣି ତଳେ କେଇ ଖଂଡ ହାଡ଼ । କାଂଥରେ ଲଗା ହୋଇଥିବା ମଇଳା ପୋଷ୍ଟର ଉପରେ ଅଠାବୋଳି ନୂଆ ଛବିର ରଂଗୀନ୍ ପୋଷ୍ଟର ମାରୁଛି । ପରଖି ନେଉଛି, ପୁରୁଣା ଲୁଚି ଯାଇଛି ତ ? ତା'ପରେ ସିଡ଼ି ଟେକି ଆଗେଇ ଯାଉଛି ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାଂଥକୁ ।

ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ଫୁଟ୍‌ପାଥରେ ସେ ଏକ ନାରୀ କାରଣ ତା ଦେହରେ ପାର୍ଶ୍ୱ ନଦୀ ଭଳି ବନ୍ଧ । ଆଉ ଯେଉଁ ମଣିଷ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବଧାନରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ସେ ଏକ ପୁରୁଷ ଯାହାର ମୁଦ୍ରାରେ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି । ସେମାନେ ଅଂତର୍ଧ୍ୟାନ । ସାମାନ୍ୟ ବିରତି ଓ ଏଥର ଯେଉଁ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ରେଳ ଇଂଜିନଟିଏ ପରି ହ୍ୱିସିଲ୍ ମାରି ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ସେ ମୋର ଅନ୍ୟତମ ବନ୍ଧୁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଡାକି ପଚାରିଥାଂତି : ତାଂକ ଗୁଢର ପଂଜରା ସଂଖ୍ୟା, ମୁଁ ତାଂକ ରକ୍ତର ରଂଗ ଓ ତାଂକ ଜିଭରେ ଅସ୍ଥିର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ, ଅଥଚ ମୋ ଓଠ ମାନେ କାଠ । ତାଂକ ଗଢ ଦ୍ୱିଘୂର୍ଣ୍ଣିତ । ହେ ଅଂଧକାରର ନାୟିକା, ଦେଖ ମୁଁ ଆଲୋକର ଅମରାବତୀରେ ଦଂଡାୟମାନ ଅଥଚ ଅଂଧ । ମୋର ଅଂଧତ୍ୱର ହେତୁ ଆଲୋକ, କାରଣ ଏଠି ଅଂଧାର ପାଇଁ ସମ୍ବେଦନା ନାହିଁ ଓ ସ୍ଥିତି ତର୍ଜମା ଏକାଂତ ପାକ୍ଷିକ ।

ଶୁଣ ମୋର ଶାଂତ ପରିଜନ, ତୁମେ କ'ଣ ମୋର ବୋଝର କଂଟଳ ଭାଗୀଦାର ହୋଇ ପାରିବ ? ଏଇ ଦେଖ ତୁମ ସମକ୍ଷରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଲଗ୍ନ । ଯଥାକ୍ରମେ ଅପରାଧମାନଂକର ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ପରେ ମୋର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଗମାନେ ପ୍ରସ୍ତର ପାଲଟି ଯିବେ । ମୋର ସର୍ବାଂଗ ପ୍ରସ୍ତର କାୟାକୁ ତୁମେ ଦେଖିବ ସେ ଏକୁଟିଆ ରେଳ ଇଂଜିନ୍ ପରି ହ୍ୱିସିଲ ମାରି ରାସ୍ତାକୁ ମୁଖରିତ କରି ପାରେ, ଗୋଟିଏ କାଂଥରୁ ସିଡ଼ିଟେକି ଅନ୍ୟ କାଂଥକୁ ଯାଇପାରେ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ କାଖ ସନ୍ଧିରେ ଗୀତା ଭାଗବତ ଜାକି ବୁଲିପାରେ ।

ଶୁଣ ।
ମୋର ପ୍ରଥମ ଅପରାଧ ବଂଚିବା (ପ୍ରତିଧ୍ୱନି)
ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅପରାଧ ଅନ୍ୱେଷା (ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ)
ମୋର ତୃତୀୟ ଅପରାଧ ସମ୍ପର୍କ (ଗୁଂଜନ)
ବାସ୍ତବିକ କାୟା-ଆତ୍ମା-ପରମାତ୍ମା ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା କରି ମୁଁ କ୍ଳାଂତ ।

ଯୁଦ୍ଧୋତ୍ତର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ : ଏକ ବିହଙ୍ଗମ ଦୃଷ୍ଟିପାତ

ଗିରିବାଳା ମହାନ୍ତି

ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଚଳିତ ଶତାବ୍ଦୀର ଦୁଇଟି ବଳଶାଳୀ ଉପାଦାନ ଯାହା ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତା ହ୍ରାସ କରିବାରେ, ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସମସ୍ୟାକୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସମସ୍ୟା ଭାବରେ ବାଂଟି ଦେବାରେ ଓ ତା ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱର ମଣିଷକୁ ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରିବାରେ ସହାୟତା କଲା । ଫଳରେ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟାୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖା ଦେଲା ଓ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରପରି ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବିପୁଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଲା ।

ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଫଳତାର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ । ବିଜ୍ଞାନର ସଦମ୍ଭପଦକ୍ଷେପରେ ଧର୍ମର ଆସନ ଟଳମଳ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଏହାକୁ ଅମେରୁଦଂଡୀ କରି ଦେଲା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ମଣିଷର ଧର୍ମଧାରଣା ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । କ୍ରମାଗତ ବିଫଳତା ଓ ଆସ୍ଥାହୀନତା ହିଁ ହେଲା ପୃଥିବୀର ମଣିଷର ଦୁଇଟି ବଡ଼ ସଂଜ୍ଞା । ମଣିଷ ତାର 'ନିଜତ୍ୱ' ହରାଇ ବସିଲା । ତା' ଭିତରେ ପାପ-ବୋଧର ଭୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଁ ମମତା ରହିଲା ନାହିଁ । ତାର ସୃଷ୍ଟି ଛଡ଼ା 'ବିଧର୍ମୀ' ସହାନୁଭୂତିହୀନ ମନ ଟ୍ରାଜେଡ଼ିର ବୋଝ ବୋହି ପଥ ଚାଲିଲା; ଯେଉଁ ପଥର ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ତାକୁ ଜଣାନାହିଁ । ତାର ଭୟ ହେଲା ସମାଜକୁ । ପରିବେଶକୁ । ନିଜକୁ । ତାର କରୁଣା ହେଲା ସମାଜ ପ୍ରତି । ପରିବେଶ ପ୍ରତି । ନିଜ ପ୍ରତି । ପୁଣି ଏ ସବୁ ପ୍ରତି ତାର ଚରମ ଘୃଣା, ଅବହେଳା ଓ ବେପରୁଆ ଭାବର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ରହିଲା ନାହିଁ । ଏକ କଥାରେ ମଣିଷର ହୁପଧୂପିତ ପ୍ରାଣ ବରିବର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ତା ଜୀବନରେ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଏ ମୁକ୍ତି ପ୍ରାଚୀନ ସମସ୍ୟର ମୁକ୍ତି ସହିତ ସମ୍ପର୍କିତ ନୁହେଁ, ଅଥବା କଳ୍ପିତ ସ୍ୱର୍ଗର ମୋହରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ନୁହେଁ; ଏ ମୁକ୍ତିର ସ୍ୱରୂପ କଣ ତାହା ସେ ନିଜେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତାର ଉଦରକାମନା ଓ କ୍ରମାଗତ ବିଫଳତା ତାକୁ କ୍ରମେ ଅଧଃପତନର ଅତଳ ଗହ୍ୱର ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଲା । ଆପଣାର ସଦ୍‌ଗୁଣାବଳୀ ଓ କୋମଳତାକୁ ସେ ବିସର୍ଜନ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ; ପୁଣି ବାହାରର ରୂଢ଼ ବାସ୍ତବତାରେ, ଭିତରର ଏ କୋମଳତାକୁ ବଂଚାଇବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ଫଳରେ ବାହାର ଓ ଭିତରର ସଂଘର୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଏକ ତୃତୀୟ କାଠିନ୍ୟ ଓ ବର୍ବରତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

× × ଯୁଦ୍ଧୋତ୍ତର ପୃଥିବୀର ସାହିତ୍ୟର ସମସ୍ତ ନୂତନ 'ବାଦ' ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ, ଶାଣିତ ଓ ରପାଣିତ ହେଲା । ପ୍ରଭାବ (Impression) ପ୍ରତୀକ (Symbol) ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗପରି କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କଲା । ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀ ସୃଷ୍ଟିକର Poetics ର ସ୍ଥାନ ଏ ଶତାବ୍ଦୀର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅଧିକାର କଲା ; ଏହା ସହିତ ହାତ ମିଳାଇଲା ମାର୍କସଂକର ସମାଜବାଦ । କ୍ଷୁଦ୍ର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ମହାକାବ୍ୟପରି ଆମୂଳାଗ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ ଜୀବନ ଓ ସମସ୍ୟାର ସଂଦର୍ଶନ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହେଲା । ଚେଖୁ ଅଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଯଥାର୍ଥରେ, × × which finds the uncommon in the commonplace and the commonplace in the uncommon" (ଦ୍ୟାନଉଦ୍‌ରେ)

ଏକ କଥାରେ ଆଧୁନିକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର କାଂକ୍ଷିତ ବିଷୟ ହେଲା ଜୀବନ ସଙ୍କଟକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିବା—ପ୍ରତୀକ, ପ୍ରଭାବ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ସାହାଯ୍ୟରେ । ଏହି ସଙ୍କଟର ପରିବେକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀ-ସର୍ବସ୍ୱତା ସ୍ଥାନରେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖା ଦେଲା 'ବିଶ୍ଳେଷଣ' । ମଣିଷର ସୁପ୍ତିବାଦୀ ମନକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଚିନ୍ତାର ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଲା । ଏହା ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା ନାହିଁ । ଅଥବା ସମାଧାନର ପଥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଲା ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରଚଳିତ ଜୀବନଧାରାରୁ ବହୁମୁଖୀ ସମସ୍ୟାକୁ ଗୋଟେଇ ନେଇ ତାକୁ ପାଠକ ବା ଜନତା ଆଗରେ ମେଲାଇ ଧରିଲା । ଉପସ୍ଥାପନ କଲା । ସମାଧାନର ଭାର ମଧ୍ୟ ସେହି ପାଠକ ବା ଜନତା ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ଏ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚଳିତ ଶତକର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପକୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ କୁହାଯାଇପାରେ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କର ସମାଜବାଦ, ଫ୍ରଏଡ୍‌, ୟୁଂଗଙ୍କର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ; ସାର୍ତ୍ରେ, କାମୁଂଙ୍କର ସ୍ଥିତିବାଦ, କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁଣାତ୍ମକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଲା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ହେଲା ଇଂଗିତଧର୍ମୀ, ସମସ୍ୟାମୂଳକ, ବ୍ୟଂଜନାମୟୀ, ଜିଜ୍ଞାସାବାଦୀ ଓ ସମାଲୋଚନାମୂଳକ । ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ ମାନବ ସମାଜର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ 'ଇତିହାସ'କୁ ଧରି ରଖିବାର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ପୋଷଣକଲା । (ସ୍ୱର୍ଗ—ଡଃ କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା)

"ଜୀବନ ସୁଦୀର୍ଘ । ବଂଚିବାର ଉପାଦାନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ।" (ଶ୍ରୀ ସୁରେଂଦ୍ର ମହାଂତି) ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପ ଓ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉପାଦାନରେ ଜୀବନରେ ଅନାବିଷ୍କୃତ ଦିଗର ଆବିଷ୍କାର, ଅନୁଦ୍‌ଘାଟିତ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ, ବିଶାଳାକ୍ଷ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ୰ଭଗବତୀ ଚରଣଙ୍କର "ଶିକାର" ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଓଡ଼ିଆ ଗପ ଥିଲା plot ସର୍ବସ୍ୱ । କିଂତୁ ସମୟର କ୍ରମପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଏହି plot ସର୍ବସ୍ୱତା ହ୍ରାସ ପାଇ ଗଳ୍ପ ହେଲା ଗଳ୍ପସ୍ୱନ ।

ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟଂକର 'ମଶାଣିର ଫୁଲ' ସିରିଜ୍ ଗଳ୍ପମାଳାର (୧୯୪୦—୪୨) 'ଅଂଧାରୁଆ', 'ହାତ', 'ମାଟିର ତାଜ୍' ପ୍ରଭୃତି ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ମଣିଷର ଅବଚେତନ ମନକୁ ନେଇ ନାନା ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଆରଂଭ ହୋଇଥିଲା । ଏଇ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେହିଁ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ମଣିଷ ଯେପରି ସ୍ୱବିରୋଧ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଜକୁଇ ବୁଝିବାକୁ ଅକ୍ଷମ । "ଥାଉ, ଥାଉ, ଅନ୍ୟକୁ ବିଚାର କରନାହିଁ । ମଣିଷ କଣ ମଣିଷକୁ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରେ ?" ('ମଶାଣିର ଫୁଲ') କିଂବା "ତା ମନର ଶୋଇଲା ସାପ ଗୁଡ଼ାକ ଆଜି ଯେମିତି ବସୁନ୍ଧରର ଅତଳ ଗହ୍ୱରରୁ ବାହାରି ଆସି ଖୋଲା ଆଲୁଅରେ ବୁଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ।" ('ମାଟିର ତାଜ୍'-ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ) ରାଉତରାୟଂକ ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅବଚେତନ ମନର ନାନା ଖୋଲା ତାଡ଼ ସଂଗରେ ଥିଲା ମାର୍କସବାଦୀ ଦ୍ୱଂଦ୍ୱମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦର ପ୍ରତିସ୍ୱର ।

କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସଂପର୍କରେ ଏଇ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବକ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଭଗବତୀଚରଣ ଓ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦଂକ ସଂପର୍କରେ କିଛି ସୂଚନା ଦେବା ବିଧେୟ । ସୃଜନ କାଳର ବିଚାର କଲେ ଏ ଦୁଇ ବିଂଧାଣୀ ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ । ଯଦିଚ ଭଗବତୀଚରଣ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦଂକଠାରୁ ବୟସରେ ୭।୮ ବର୍ଷ ବଡ଼ ହେବେ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟଂତ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ସଂପର୍କରେ ହୋଇଥିବା ଆଲୋଚନା ଗୁଡ଼ିକରେ ଭଗବତୀଂକର "ଶିକାର" ଗଳ୍ପ ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ମାର୍କସୀୟ ସମାଜବାଦର ପ୍ରଥମ ପରିପ୍ରକାଶ ସ୍ଥୂଳ ଭାବରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରସଂଗକ୍ରମେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ 'ଶିକାର' ଗଳ୍ପକୁ ଏଠାରେ ପ୍ରଥମରେ ଆଲୋଚନା କରିଛି । କିଂତୁ 'ଶିକାର' ପ୍ରଥମ ମାର୍କସବାଦୀ ଚିଂତାଧାରାରେ ପରିପୁଷ୍ଟ ଗପ ଏହା କହିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଘିନୁଆ ଜଣେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ । ସେ ସାହୁକାରକୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା ଅତ୍ୟାଚାରର ଅବସାନ ପାଇଁ । ଏହା ତାର ସହଜାତ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଏହା ତାର ଶ୍ରେଣୀ ଚୈତନ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେବାର ପରିଣତି ନୁହେଁ । ଘିନୁଆ ଏକ ମାନବବାଦୀ ଚରିତ୍ର, ମାନବବାଦର ଗଣତନ୍ତ୍ରିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମାଜବାଦ ସଂପର୍କରେ ସେ ସଚେତନ ନଥିଲା ।

ଉଭୟ ଭଗବତୀଚରଣ ଓ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦଂକ ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅବହେଳିତ ମଣିଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି । କିଂତୁ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦଂକ ଗଳ୍ପରେ ଏହା ସହିତ ପୃଥିବୀ ସାହିତ୍ୟର ନୂତନ ବାଦ (ism) ଓ ଚିଂତାର ରୂପ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟ ସମିତିର ମୁଖପତ୍ର "ଯୁଗବୀଣା"ରେ (୧୯୩୨) ପ୍ରକାଶିତ ସଚ୍ଚିଦାନଂଦଙ୍କର ଗଳ୍ପ 'ବିସର୍ଜନ' ବୋଧହୁଏ ଶ୍ରେଣୀ ସଚେତନତାର ପ୍ରଥମ ଅଂକୁର ବହନ କରିଛି । ୧୯୩୬ରେ ସହକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ତାଂକର "ଗଳ୍ପନୁହେଁ" ଗଳ୍ପଟି ଏଇ ସଚେତନତାରେ

ବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧ ଗଳ୍ପ । ଗଳ୍ପର ନାୟକ ଜଣେ ଯୁବକ—ଯିଏ "ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରବଣ ବାସ୍ତବତାର ବାହାରେ ତାର ସ୍ୱପ୍ନର ଗ୍ରୁପ୍ସାନାଡ଼ ରଚନା କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ" କେବଳ ସମାଜବାଦୀ ଚିଂତାଧାରା ନୁହେଁ ଫ୍ରୟେଡୀୟ ଚିଂତାଧାରାର ପ୍ରଥମ ପଦପାତ ଏହାଂକ ଗଳ୍ପରେ ଲକ୍ଷିତହୁଏ । ମାଟିର ତାଜ ଏ ଦିଗରୁ ଏକ ନିଖୁଣ ଉଦାହରଣ । ଏଇ ଟ୍ରାଜିକ୍ ଗପଟିରେ ମଣିଷର ଅଂତରର ସ୍ନେହ ବାହାରେ ଅଜସ୍ର ଘୃଣା ଆକାରରେ ଝରି ପଡ଼ିଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ତାଂକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗପ ମଶାଣିର ଫୁଲ, ଅଂଧାରୁଆ, ମଲଜହ୍ନ, ଆଂଗୁଠି ଇତ୍ୟାଦି ଗପରେ ଏଇ ଶ୍ରେଣୀ ସଚେତନତା, ଫ୍ରୟେଡୀୟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ରାଜନୈତିକ ଅନାଚାରର ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ପ୍ରତିଫଳନ । ପରେ ପରେ ସୁରେଂଦ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ ଷଢ଼ୋତ୍ତର ସମୟରୁ ଏଇ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀଚେତନା, ରାଜନୀତି ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ନେଇ ବିସ୍ତୃତ ଗଳ୍ପରଚନାରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ ।

ସୁରେଂଦ୍ରଂକର "ଅଙ୍କେଲିଆ," "ଭାରତ ଆବିଷ୍କାର" ଇତ୍ୟାଦି କୌଣସି ଗଳ୍ପ ସୁସଜ୍ଜିତ କଥାବସ୍ତୁଗତ ଅଧିକଙ୍କ ନୁହଂନ୍ତି । ଆଧୁନିକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତୀକବାଦ ଓ ଚେତନା ପ୍ରବାହ ଧାରାର ମୁହଁପାତ କରଂତି ସୁରେଂଦ୍ର ଏବଂ ଏ ଧାରାର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୁଏ କିଶୋରୀ ଚରଣଂକ ଦ୍ୱାରା । ସୁରେଂଦ୍ରଂକର "ଅଙ୍କେଲିଆ"ଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଲିଖିତ ବହୁ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଧାରାର ପରିପୁଷ୍ଟି ସାଧିତ ହୋଇଛି ।

କୌଣସି ଲେଖକ ସ୍ୱାର୍ଥପର ବା ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହୋଇ ନ ପାରେ । କାରଣ ଏ ଦୁଇ ଉପାଦାନ ଲେଖକକୁ କାଳୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିରୁ ବଂଚିତ କରେ । ଅଥଚ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ । ସେ ତାର ସମୟ, ପରିପାର୍ଶ୍ୱ ଓ ସମାଜ ସଂପର୍କରେ ଲେଖିବା ବେଳେ ନିଜକୁ ବାଦ୍ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେ କେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଦେଖେ ପୁଣି କେତେବେଳେ ନିଜ ଭିତର ଦେଇ ପରିପାର୍ଶ୍ୱକୁ, ବା ପରିପାର୍ଶ୍ୱ ଭିତର ଦେଇ ନିଜକୁ ଦେଖେ । ତେଣୁ ତାର ସାହିତ୍ୟ କର୍ମ ଏଇ ସବୁ ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟଦେଇ ପୁଷ୍ଟ ହୁଏ । ପୁଣି କେତେବେଳେ "ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତାର କ୍ଷତି ପୂରଣ ପାଇଁ ଲେଖେ । (ଅଖିଳ ପଟ୍ଟନାୟକ—'ସାକ୍ଷାତକାର') ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଲେଖକମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ସୁରେଂଦ୍ରଂକ ବ୍ୟତୀତ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଜଣ ଗାଳ୍ପିକ ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚମତ୍କାରିତା ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଛଂତି ସେମାନେ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ମନୋଜ ଦାସ ଓ ଶ୍ରୀ କିଶୋରୀଚରଣ ଦାସ । ମନୋଜଂକର ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ କଥନଭଂଗୀ ଅନନ୍ୟ; ପ୍ରତି ଗଳ୍ପର ଢଂଗ ଅନ୍ୟ ଗଳ୍ପଠାରୁ ଅଲଗା । ଯେପରିକି ତାଂକର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ 'ଆରଣ୍ୟକ'ର ଶୈଳୀ "ବାଘ"ଠାରୁ ପୃଥକ୍ । ପରିବେଷଣ ଶୈଳୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ "ବାଘ" "ଆରଣ୍ୟକ"ଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର; କିଂତୁ

ଶବ୍ଦର ଚପଳତା ଓ ଋଜୁତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ 'ଆରଣ୍ୟକ' "ବାଘ" ଠାରୁ ମହିମାନ୍ୱିତ । ଗଳ୍ପ ଦୃଷ୍ଟିରୁ "ଆରଣ୍ୟକ", "ବାଘ" ଠାରୁ ଉଚ୍ଚ କୋଟୀର ଓ ପ୍ରଭୋକେଟିଭ । ମାତ୍ର ଗଠନ କୌଶଳରେ "ବାଘ"ର ପରିପାଟିରେ ଘଟଣାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅପେକ୍ଷା ଘଟଣା-ପ୍ରବାହର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଧିକ । ଏଠାରେ ପରିବେଷଣ ଭଂଗୀ ତରଂଗାୟିତ— ତରଂଗମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଠେଲି କୂଳକୁ ଛୁଇଁଲାପରି ଏ ଗପର ବିନ୍ୟାସ ଓ ଅଗ୍ରଗତି । କିଶୋରୀଚରଣଂକର ଗପ ଗୁଡ଼ିକ ଚେତନା ପ୍ରବାହ ଧର୍ମୀ ଓ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ । ନଗଣ୍ୟ ପରିବେଶ, ଅବହେଳିତ ଘଟଣା, ନିଭୃତ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିକୁ କେଂଦ୍ରକରି ଏହାଂକର ଶିଳ୍ପକର୍ମ । ଏହାଂକଠାରେ "ଷ୍ଟିମୁଲି" ବଡ଼ କଥା । ଏହି ଷ୍ଟିମୁଲି ଘଟଣାକୁ ତରଂଗାୟିତ କରେ ଅଥବା କେତେବେଳେ ଘଟଣା ତରଂଗରେ ନିଜେ ଭାସେ । ଶବ୍ଦ ଚୟନରେ ଓ ନୂତନ ଶବ୍ଦ ଗଠନରେ କିଶୋରୀଚରଣଂକର ଦକ୍ଷତା ମନୋଜ, ସୁରେଂଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୂର୍ବସୂରୀମାନଂକ ପରି ପ୍ରଶଂସାର୍ହ ।

ଏହି ତିନି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସଂଧାଣୀଂକୁ ବାଦଦେଲେ ବହୁ ନୂତନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲେଖକଂକ ଶୈଳୀ ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ । କିଂତୁ ବିଗତ ଦଶକରେ ନୂଆଁକରି ଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଥିବା ନୂତନ ଯୁବ ଲେଖକମାନଂକର ଶୈଳୀ ହତାଶ-ଜନକ । ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ବହୁ ଲେଖକ କେବଳ ଆତ୍ମସର୍ବସ୍ୱ ଗଳ୍ପହିଁ ରଚନା କରିଛଂତି । ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଶୈଳୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ପ୍ରକୃତ ନୂତନତା ଆଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛଂତି ସେମାନଙ୍କର ପଦପାତ ଲଘୁ ଓ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଂଦୁରେ ସେମାନେ ଏ ଯାଏଁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ପାରିନାହାଂତି ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସତ୍ତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ପାରି ନାହାଂତି । ତଥାପି ଏଇ ଉଦ୍ୟମଟି ଅଭିନଂଦନୀୟ ଓ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ । ଏମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ ମହାଂତି, ଶ୍ରୀ କହ୍ନେଇଆଲାଲ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ଶ୍ରୀ ରବୀଂଦ୍ର ପୁହାଣଂକର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ସାଂପ୍ରତିକ କାଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପର ଧାରାକୁ ପୁଷ୍ଟକରିଥିବା ଲେଖକମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର, କାଳିଂଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, କାହ୍ନୁଚରଣ ମହାଂତି, ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ ରାଉତରାୟ, ଗୋପୀନାଥ ମହାଂତି, ଅନଂତ ପ୍ରସାଦ ପଂଡା, ଭଗବତୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ନିତ୍ୟାନଂଦ ମହାପାତ୍ର, ସୁରେଂଦ୍ର ମହାଂତି, ବ୍ରହ୍ମାନଂଦ ପଂଡା, କୃତ୍ତିଚରଣ ବେହେରା, କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ମନୋଜ ଦାସ, କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ, ବୀଣାପାଣି ମହାଂତି, ନଂଦିନୀ ଶତପଥୀ, ରେଣୁକା ଦେବୀ, ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର, ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସୁଧାଂଶୁବାଳା ପଂଡା, ରବି ପଟ୍ଟନାୟକ, ନାରାୟଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ହରପ୍ରସାଦ ଦାସ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ତ୍ରିପାଠୀ, ସତ୍ୟ ମିଶ୍ର, କହ୍ନେଇଲାଲ ଦାସ, ଭାନୁପ୍ରକାଶ ଯୋଶୀ, ଗୌର ପଟ୍ଟନାୟକ, ପୂର୍ଣ୍ଣାନଂଦ ଦାଣୀ, ରବୀଂଦ୍ର ପୁହାଣ, ପ୍ରସନ୍ନକୁମାର ପାଟଶାଣୀ, ଅକ୍ଷୟ ମହାଂତି,

ଅଶୋକ କୁମାର ଚଂଦନ ଇତ୍ୟାଦି ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ନବାଗତ ଗାଳ୍ପିକଂକ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ବିଷୟବସ୍ତୁର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଧୁନିକ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପକୁ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ, ସମସ୍ୟାମୂଳକ, ଏବଂ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ-ସମସ୍ୟାମୂଳକ, ଏହିପରି ତିନି ମୁଖ୍ୟ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିପାରୁଁ । ଏ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଗଳ୍ପ ପ୍ରତୀକଧର୍ମୀ ଓ ବ୍ୟଂଜନାମୟ । "ଶୀକାର"ହିଁ ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ପର୍ବ । ଏଇଠାରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ସାମାଜିକ-ପଶୁ ବେକରେ ଫେଟ ବସାଇ ପାପବୋଧରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇନାହିଁ । ଗତଶତାବ୍ଦୀରେ ଧର୍ମ ଥିଲା ସୁଖୀ ମଣିଷର ସାଧାରଣ ମଣିଷକୁ ହାତ ମୁଠାରେ ରଖିବାର ଗାରଦ ଓ ପୁରୋହିତ ଥିଲା ତାର ଦ୍ୱାରପାଳ । ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ମନରୁ ଅହେତୁକ ଧର୍ମ ଭୟକୁ ପୋଛିଦେଇ ବୁଝାଇ ଦେଲା ସବୁ ମଣିଷର ଜୀବନ ଓ ରକ୍ତ ସମାନ, ପୃଥିବୀର ସବୁ କାମିକା ମଣିଷ ଏକତ୍ରିତ ହେଲେ ସେମାନଂକର ଶୃଂଖଳ ଛିଡ଼ିଯିବ; ସେତେବେଳେ ଧୀରୁ ମଣିଷର ଛାତିରେ ସାହସ ସଂଚିତ ହେଲା । ସମସ୍ତର ନିଜସ୍ୱ ପରିଧିର ଏକ ଆକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ରହିଛି; ଯାହା ସଂଘକୁ ଗିରିଲଂଘନର ସାହସ ଦିଏ; ଯାହା ବଳରେ ସାମାଜିକ-ପଶୁ ଶୀକାର କରି ମଣିଷ ପାପବୋଧରେ ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ ନାହିଁ; ବରଂ "ବେକରେ କଣ ଗୋଟେ ଆସି ନ ନାଗିବାଯାଏଁ" (ଶୀକାର) ବକ୍‌ସିସ୍‌ର ଆଶା ରଖେ ।

ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ସମାଜଛଡ଼ା ନୁହେଁ । ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାର ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଭାଂଗିରୁଜି ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂଆ ସମାଜ ସେ ଗଢିପାରୁ ନାହିଁ । ଫଳରେ ପ୍ରାଚୀନ ସମାଜର ଅଥର୍ବତା ଓ ଗଳିତ ବ୍ୟାଧିକୁ ସେ ଯେତେ ଦୂର କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଗୁଡ଼ିକ ନୂତନ ଭେକରେ ତାକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରୁଛି । ପରିପାର୍ଶ୍ୱର ସହାନୁଭୂତିହୀନତା, ବସ୍ତୁତାଂତ୍ରିକ ସଭ୍ୟତା ଭିତରେ ଆର୍ଥିକ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ, ମଣିଷକୁ ଏକ ମିଥ୍ୟାର ଖୋଳପା ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନ ଭାବରେ ଢାଂକି ରହିବାକୁ ବାଧ କରୁଛି । ତେଣୁ ବେଳେବେଳେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ବିଫଳତା ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ମିଥ୍ୟାହିଁ ତାକୁ ବଂଚିବାର ମୋହ ଓ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଉଛି (ସଚ୍ଚିଦାନଂଦ)

ଏ ଯୁଗର ମଣିଷ ଯାଯାବର । ଗୃହଛଡ଼ା । ତାର ଅନିକେତ ମନ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ—"ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ଯେଉଁମାନେ ମରିଯିବା ଉଚିତ ସେମାନେ ମରଂତି ନାହିଁ । × × × ଆକସ୍ମିକ ଆଶ୍ରୟ ତଳେ ମୁଂଡ ଗୁଂଜି ପଡ଼ିରହଂତି । (ଗୋପୀନାଥ) । ମଣିଷର ଏ ବଂଚିବାରେ ଶାଂତିନାହିଁ । ପରିତୃପ୍ତି ନାହିଁ । ବାହାରର ନିଷ୍ଠୁର କାଠିନ୍ୟ ଓ ଯୁଗରୁଚି, ତା' ଭିତରର କୋମଳତାକୁ ଦଳମକଚି ହତ୍ୟା କରୁଛି । ନିଷ୍ଠୁର ଦିନର ଗୋଟିଏ ପଟର ବିକାଶରେ ଅନ୍ୟପଟ ରାତ୍ରିର ମହିମାନ୍ୱିତ ରହସ୍ୟ ବଦଳିଛି ହେଲାପରି ମଣିଷ ତାର ମନର ମରାଳକୁ ନିଜେହିଁ ହତ୍ୟା

କରୁଛି । ଧର୍ମର ନିଂଦଘୋଷ ତଳେ, ରୁଚିର ସମସ୍ୟା ଭିତରେ, ତାର କଳ୍ପନା, ତାର ଚିତ୍ର ବିକୃତ । ଜୀବନ ଏଠି ଯଂତ୍ର ଓ ଯଂତ୍ରଣା । ଏଠି normality ନାହିଁ, abnormality ହିଁ ଏଠାରେ normality, ବହୁବର୍ଷ ମୁଖାପିଂଧି ସାମାଜିକ ମଣିଷର ଅଭିନୟ କଲାପରେ କିଏ ଯଦି ଦିନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ମୁଖାଖୋଲି ରଖି ସ୍ୱାଭାବିକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ଦୁନିଆ ତାକୁ କହେ ପାଗଳ (ସୁରେଂଦ୍ର) । ଯଦି କିଏ ହଠାତ୍ ମୁଖା ପିଂଧିବାକୁ ଭୁଲିଯାଇ କିଛି ସ୍ୱାଭାବିକ କାମ କରିବସେ ତେବେ ବାହାର ଦୁନିଆ ତାକୁ ଦେଖି ଚମକିପଡ଼େ (ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ) ।

ମଣିଷ ଯେତେ ସଭ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷିତ ହେଉଛି ତା ମଧ୍ୟରେ ଆଦିମ ବର୍ବରତା ସେତେ ବଢ଼ୁଛି । ଏ ବର୍ବରତା ମୁଖାପିଂଧି ସଭ୍ୟତାର ଅଭିନୟ କରୁଛି । ଏଇ ବର୍ବରତାହିଁ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ପଶୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପ୍ରଭେଦ ଘୁଂଚାଇ ଦେଇଛି । ମଣିଷ ନିଜେ ଏଇ ବର୍ବରତାର ଶିକାର ହୋଇ ଅନ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଶିକାର କରୁଛି । ଯେଉଁ ପ୍ରାଥମିକ ଆଦିମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଗୁପ୍ତ ସେ ସଭ୍ୟତାର ଖୋଳ ପିଂଧିଥିଲା, ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ସେ କେବଳ ଢାଂକି ରଖିଛି, ଛାଡ଼ିପାରି ନାହିଁ । ସମୟ ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ସେ ପଶୁତ୍ୱ, ସେ ଆଦିମତା ଆବରଣ ଠେଲି ପଦାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି, ଯାହାକୁ ପାରୁଛି ତାକୁ ଚୋଟ ବସାଉଛି । (ମନୋଜ ଦାସ) "ମଣିଷର ଦୁଃଖରେ ମଣିଷ ଆଜି କାଂଦୁନାହିଁ ।" କାରଣ ମଣିଷ ପାଇଁ ମଣିଷର ସହାନୁଭୂତି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଯିଏ ଆଜି "ମଣିଷ ଦୁଃଖରେ କାଂଦେ ସିଏ ପୋଷା କୁକୁର, ସେ ପଶୁ । (ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ) ବାହ୍ୟ ଆଡ଼ଂବର, ସ୍ୱାଧୀନତା, ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ "ଭୟବାଦ" ତାକୁ ଦାସତ୍ୱର ଶୃଂଖଳ ପିଂଧାଇ ରଖିଛି । ସେ ନିଜକୁ, ନିଜର ଆଦିମତାକୁ, ନିଜର ଭୟକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାର ସାହସ ସଂଚୟ କରିପାରୁନାହିଁ ।

ଅଥଚ ଆଜିର ମଣିଷ କେବଳ ଜାଂତବ ବଂଚିବା ଛଡ଼ା "ଅନ୍ୟ କିଛି" ଖୋଜେ । ଏ "ଅନ୍ୟ କିଛି" ପ୍ରତି ମଣିଷର ଅଲଗା ଅଲଗା । ଅଥଚ ଏ "ଅନ୍ୟକିଛି" ସେ କଣ ତାହା ସେ ନିଜେ ହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆପଣାର ସୁଖ ଦୁଃଖ ସଂପର୍କରେ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚିଂତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ତାର ଆପଣାକୁ ହିଁ ପ୍ରଶ୍ନ—"ଏ ମୋର ଦୁଃଖ ନୁହେଁ—ଦୁଃଖର ବିଳାସ । ଆପଣାର ସୁଖ ସହ୍ୟ ନପାରିବାର ଛଳନା ?" (କିଶୋରୀ ଚରଣ) ନିଜ ଆତ୍ମାରୁ ସେ ଯାହାକୁ ଜନ୍ମଦିଏ ତାକୁଇ ଅନ୍ୟ ମଣିଷ ଭାବରେ ଭାବେ । ଆପଣାର ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଏ ସମୟ ଓ ସଭ୍ୟତା ଦଲାଲର ସଭ୍ୟତା । ସବୁ ଦଲାଲି କରିସାରି ମଣିଷ ହୁଏତ ଦିନେ ଆପଣାର ଆତ୍ମାକୁ ବିକ୍ରି କରିଦେବ । ଏଠି "ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଦୁନିଆ ହେବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକର", ମଝିଆ ବଡ଼ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକର ଠିକାଦାରୀ ନେଇ ପୁରୁଣା ବଡ଼ଲୋକକୁ ତଡ଼ିଦେଇ ହୁଏ ନୂଆ ବଡ଼ଲୋକ । "ବିପ୍ଲବର କୋଣାର୍କ ଗଢ଼ାରେ" ମଣିଷ

ପଥର ବୁନ୍ଦା କୁର୍ମି ହୁଏ (ସୁରେନ୍ଦ୍ର) । ମଣିଷର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରବାଦୀ ମନ ସ୍ୱାଧୀନତା, ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଖୋଜେ । କିନ୍ତୁ କେଉଁଠାରୁ ସେ ସ୍ୱାଧୀନତା, ସେ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଆସିବ ସେ କଥା ସେ ଭାବେ ନାହିଁ । ଓଟ ପରି ସେ ବୋଝ ବୋହେ, ମାତ୍ର ବୋଝ ସଂପର୍କରେ ବିନ୍ଦୁମାତ୍ର ସଚେତନ ହୁଏ ନାହିଁ ।(କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା)

ମୂର୍ଖର ସଭାରେ ପଂଡିତ ମୌନ ହେଲାପରି ମଣିଷର ଏଇ ସଚେତନ ଅନାସ୍ଥାର ଓ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦେଖି ଦେଖି ମୁଷ୍ଟିମେୟ ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ପଥର ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । (ଗୋଦାବରୀଶ) "ଅଶ୍ମ ଯୁଗରୁ" "ପ୍ରାସାଦ ଯୁଗ"କୁ ସେ ଯେଉଁ ଗତି କରୁଚି ସେ ସବୁ ବାହ୍ୟ ଭେକ । ବାହାରର ଚାକଚକ୍ୟ । ଭିତରେ ସେ ଆଗପରି ହିଂସ୍ର ଓ କ୍ଷମତାଲୋଭୀ । (ସୁରେନ୍ଦ୍ର) । ଆଧୁନିକ ଜୀବନରେ ବ୍ୟର୍ଥତା ମଣିଷକୁ ହୁଏ ପଳାୟନବାଦୀ ହିପ୍ପୀ କରୁଚି ନଚେତ୍ ସମସ୍ୟାର ମୁହାଁମୁହିଁ ହେବାର ଦୁଃସାହସ ତାକୁ ନକ୍ସାଲାଇଟ୍ ବା ବିପ୍ଳବୀ କରୁଚି । ଏ ଭିତରେ ଯେ ଭେଜାଲ ନାହିଁ ତା ନୁହେଁ । ଅଂଧକାର ଭିତରେ ବାଟବଣା ହୋଇ ସେ ବାରଂବାର ଖୋଜୁଚି ଓ ଚାହିଁବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଚି । (ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ) ଗତି ? କେଉଁଆଡ଼େ ? + + ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଏଡ଼ାଇଦିବା ପାଇଁ ତ ପଳାୟନ । + + + ପଳାୟନର ବି ଗତି ଅଛି ।" (ହରପ୍ରସାଦ)

ଆଜିର ମଣିଷ ଯଥେଷ୍ଟ ସମାଜସଚେତନ । ତା ସମାଜ ପୋକଖିଆ । ସାହାଯ୍ୟ, ସହାନୁଭୂତି, ମରମତ, ଅଥବା ଭାଂଗିକରି ନୂଆ ସମାଜ ଗଢ଼ିବା—ଏ ସବୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ବା ଏକତ୍ର ସମାଜ ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା । ଅଥଚ ସେ ନିଜେ ସମାଜର ଏକ 'ପ୍ରତ୍ୟଂଗ' ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରୁନାହିଁ । ଅଥବା ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ନିଜର ଏଇ ଜାଣିସିଆଣା ଭାବକୁ ସେ ଜାଣିଶୁଣି, କେତେବେଳେ ବା ବାଧ୍ୟହୋଇ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଚି । ତାର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଧନକୁ ସେ ନିଜର "ଭବିଷ୍ୟତ" ପାଇଁ ସଂଚୁଛି—କୌଣସି ଅସହାୟର "ବର୍ତ୍ତମାନ" ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁନାହିଁ । (ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ପୁହାଣ—ଅର୍ଥମାତ)

+ + ଏକ କଥାରେ ଆଧୁନିକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପ ସମସ୍ୟା ଓ ପ୍ରଶ୍ନ ସଚେତନ ଏବଂ "ରଚନାତ୍ମକ ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ୱୟଂ ଏକ ସାର୍ଥକ ପ୍ରତିବାଦ ।" (କମଳେଶ୍ୱର—ଭୂମିକା —ନୀଳହ୍ରଦ ।)

———

ବିବେକ ଜେନା

(ଆଠଟି କବିତା)

ଅନ୍ତବ୍ୟକ୍ତିକ—୪

ଏ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ନିଷ୍ପ୍ରଦୀପ କର
ଏଠି ଯେଉଁ ଫୁଲର ଦେହଳୀ
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ସଂଯସ୍ତ ପ୍ରହରୀ
ଅଂଧାରରେ ସମସ୍ତଂକୁ ଲୀନ କର ।

ଏଠି ଗବାକ୍ଷ ପଥରେ ମ୍ଳାନ ଚଂଦ୍ରାଲୋକ
ଶଯ୍ୟାରେ ସୁବାସ ପୁଣି ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଦେହର
ଓ କେତେ ଆଶ୍ଳେଷ ତପ୍ତ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର

ମଳିନ ଚଂଦ୍ରର ଆଲୋକେ
ଉଛଳିତ ଖର୍ପରର ଧାର ।
ରକ୍ତରେ ମୋ କବଂଧ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ ।
ଏ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ନିଷ୍ପ୍ରଦୀପ କର ।

ନକ୍ତକ-୩

ବେଢ଼ାର ବାହାରେ ଭସ୍ମ
ଏବଂ ବାମ ଦଗେ ଗଂଡ ସାଜ ତାଳ ।

ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ସ୍ଥଳରେ ପୁଣି ଲୁପ୍ତ ଦ୍ୱାର ।
ତାପରେ ଏ ଅଂଧାର ସୁଡ଼ଂଗ
ସୁଗଂଧ ଓ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ।
ରକ୍ତରେ କାହାର ଡାକ, ଧମନୀରେ ।
ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ସୁଗଂଧର
ପୁଣି ଲୁପ୍ତ ଦ୍ୱାର ।
ପାବଚ୍ଛରେ ରକ୍ତ ଆଉ ଧମନୀରେ ।
ରକ୍ତରେ ସୁଗଂଧ ଆଉ ସୁଗଂଧ ରକ୍ତର ।
ରୁଦ୍ଧ ଅଛେ ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ଦ୍ୱାର ।

ମାୟାରାତ୍ରି-୩

ଈର୍ଷାସ୍ପୃକ୍ତା ଚମତ୍କୃତ ଯୋଜନ ଯୋଜନ ।
ଆଉ ସବୁ କୁହୁଡ଼ିରେ ଢଂକା
ପର୍ବତ ମାଳାରେ ପୁଣି ସ୍ତବ୍ଧତାର ତ୍ରିକୋଣ
ଚଂଦ୍ରାଲୋକ ହଳଦିଆ, ଫିକା ।
ଏବଂ କେତେ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଉତ୍ତପ୍ତ ପବନ ।

ନଦୀ ପାର୍ଶ୍ୱ ଏବଂ ପର୍ବତର ଶିହରଣ ।
କୁହେଳିର ବନ୍ଧନ ଓ ଉତ୍ତପ୍ତ ପବନ ।
ଉତ୍ତପ୍ତ ମାରୁତ; ଦେହପାର୍ଶ୍ୱ ତୁମ,
ଏବଂ ଏଇ ଭୂତଳର ପ୍ରତି ଲୋମକୂପ

ସ୍ଥିତ ଆଉ କୁହୁଡି ସ୍ୱପ୍ନର ଆଉ ସ୍ତବ୍ଧତାର ତ୍ରିକୋଣ ।
ବନେ ବନେ ଶିହରଣ, ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଉତ୍ତପ୍ତ ପବନ ।
ସ୍ଥିତ ଲୋମକୂପ ଆଉ ହଳଦିଆ ଚଂଦ୍ରାଲୋକ ।
ଭୂତଳର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ଉତ୍ତପ୍ତ ପବନ ।

ସ୍ମୃତି-୩

ଜରାଗ୍ରସ୍ତା ବୁଧବାର ଶାଢ଼ୀ ଏଠି ମ୍ଳାନ ଚଂଦ୍ରାଲୋକ
ସ୍ତବ୍ଧ ଶେଷ ଯାଏ ।
ଆଉ ଦୂରେ ଓଦା ଚଂପାବଣ ପବନରେ ।
ବୁଧବାର ହସ ପରି ଗଛର ଫାଂକରେ
ସବୁ ଚଂଦ୍ରାଲୋକେ ତୁମ ନଗ୍ନତା ବି ଜଳିଉଠେ
ପବନରେ ଯେବେ ଅଣଯାଏ
ତୁମର ସେ କାରୁକୃତ ଉପବନ ଏବଂ
ମଂଦିରର ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାଂଗଣ ଓ ପାହାଚରୁ
କେଉଁ ନଗ୍ନତାର ସୁଗଂଧରେ,
ଜର୍ଜରିତା,
ମୁଁ ତୁମକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଭୁଲିଯାଏ
ବୁଧବାର ମ୍ଳାନ ଶାଢ଼ୀ ଯାଏ ।

ରାକା-୫

ତୁମେ କାହା କଥା ଭାବ ।
କାହାପାଇଁ ତୁମ ଦୁଃଖ ଅନେକ ଗାଢରେ
ଦୀର୍ଘାଂଗ ବୃକ୍ଷଂକ ଶୀର୍ଷେ ଲଂବମାନ ହୁଏ ।
ପବନ ବାହୁନେ ଆଉ ଝୁଲିଯାଏ ।

ପୁଣି ଦଣେ ପବନର ଦୁଃଖ
ଭଗ୍ନ ଧାନ ଖେତର ଉପରେ । ଚଂଦ୍ରାଲୋକେ ।
ଧାନଖେତ ଯେଉଁଠାରେ ସରେ
ସେଠି ଚନ୍ଦ୍ରାଂଲୋକ ସରିଯାଏ ।
ବନସ୍ତ ତା' ପରେ ।
ବନସ୍ତ ଭିତରେ ପକ୍ଷ ଝଡେ ।
ଆଉ ତୁମେ ଝଡ଼ା ପକ୍ଷମାନଂକ ଭିତରେ ।
ମୁଣ୍ଡସ୍ଥ ବାହନ ଏବେ ସିକ୍ତ, ଦେବୀ,
ତୁମ କ୍ରଂଦନରେ ।

କୃଷ୍ଣା-୧

କେବେ ମେଖଳା ତୁମର
ଖଦ୍ୟୋତ ଓ କୁହେଳିର ।
ଛାୟାପଥ ତୁମ ଉତ୍ତରୀୟ ।

କେବେ ନିଘଂଚ ଅଂଧାର
ଆତୁର ଓ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ।
ଅକସ୍ମାତ୍ ବିଦ୍ୟୁଲ୍ଲତା ତୁମ ଦେହ ।
ଏବଂ ଶାଳବନେ ଝଡ଼ ତୁମର କ୍ରଂଦନ ।
ତୁମ ଧୀର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଝଗ୍ନ ପକ୍ଷ ।
ବିଜୁଳିର ଚମକରେ ତୁମେ ଭସ୍ମ ।
ପକ୍ଷକଂର ଶୀର୍ ଶୀର୍ ତୁମ
ମେଖଳାର କାମନାର ସ୍ୱର ।

ଏବଂ ତୁମ ଅଭିମାନ ଏଠାରେ ଅରଣ୍ୟ ।

ସ୍ମୃତି-୧୦

ସ୍ୱପ୍ନଂକର ତାରା ଫୁଲ ଝରିଯାଂତ
ରାତପାରା ।
ଚନ୍ଦ୍ର ରାତର ଶେଷ, ମେଘ ଓ ପ୍ରଭାତ ତାରା ।
ଆଉଜା କବାଟ ପାଖେ ମୁଁ ଆଉ
ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ମହୁଲା ଫୁଲର ଗଂଧ ଭରା
ପବନର ଯାତାୟତ ବାତାୟନେ ରାତ ସାରା ।
ବକୁଳ ଗଛର ତଳ ଧଳା ଚଉତରା ।
ଝରା ତାରା ମାନଂକରେ ଭରା ।
ପୁଣି ସ୍ମୃତିର ଅଗଣା ।

ପ୍ରିୟତମା ପ୍ରତ୍ୟୂଷର ତାରା । ଦୂରରେ କାଂଦଣା ।
ପବନର ଯାତାୟତ ଏବଂ ସ୍ମୃତିର ଅଗଣା ।

ସ୍ମୃତି-୧୩

କେତେଦୂରେ ଦେବଦାରୁ ଶାଖାର ଉହାଡ଼େ
ହ୍ରଦ ଦିଶେ ଚକ୍ ଚକ୍ ତାରାଲୋକେ ।
କାହା ଲୁହ ଧୂଆ ମୁହଁ ଦିଶେ ?

କେତେ ଫୁଲ ଝରେ ପବନରେ ।
ଦେହ ବାସେ ମହୁଲା ଫୁଲରେ ।
କାହା ଦେହ ଲିଭିଲ ଦୀପରେ
ଶେଯର ଅଂଧାରେ ଜଳି ଉଠେ ?

କାହାକୁ ପବନ ଖୋଜେ କାହା ସୁବାସରେ ?

ଉପସାଗରରୁ ପର୍ବତର ନାସା ପାର ହୋଇ
କେତୋଟି ସୋପାନ ଅଂଧାରର ଶେଷଯାଏ ?

ଅଲେଖର ସ୍ତ୍ରୀ

ସୌଭାଗ୍ୟ କୁମାର ମିଶ୍ର

(ବ୍ରେଖ୍ଟ କବିତା)

କିଏ କାହାକୁ ଭୁଲ ବୁଝିଲା, (ଭଲହେଲା)
ପ୍ରମାଣ କଣ ? ସାରା ଦିନତ ଧୂଳି ଉଡ଼ିଲା,
ନାଚ ପାର୍ଟିର ଓସ୍ତାଦ୍‌ଙ୍କ କାନ ବିଂଧିଲା,
ହେବ କି ନାହିଁ ହେବ କି ନାହିଁ ନାଚ ସୁଧରେ
ଅଲେଖ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବୁ ଭାବୁ ବେଳ ବୁଡ଼ିଲା ।

ଠାକୁର ଘର ମଂଡପର ଓସ୍ତଗଛଟା ଉପୁଡ଼ିଦିବ
ତୋଫାନରେ ବୋଲି କିଏ ବା ଜାଣିଥିଲା ?
ମତେ କାହିଁକି ମନା କଲା ସେ ପାଲ ଗଦା ମୂଲେ ?
ବାଂକବିହାରୀ ଅଫିମ ଖାଇ ଖାଇ ମଲା,
ଯା' ବା ତା' ସଗ ସେମିତି ଗଲା ତ ଗଲା ।

ହେଇ ମୋର ସୁନା'ର ଗୁଂଦ ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଢିଖରେ,
ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ିକା ତାସ ଫୁଟିବେ କାଲି, ବାଉଂଶ ବଣ
ଭିତରୁ ଚକୁଆ ଡାକିବ ଡାକିବ ରାଣୀ ପିଲାଟା ପରି,
ଦେବତା ମୋର ନାଚ ସଇଲା ନାଚ ସରିଲା
ଯାଉ ନଣି ମୁଁ ହଜାଗର ଭୁଲ୍‌ରେ ଆସ ଫେଣ ।

ମୁଁ କଣ କଲି

ଗଛ ମୂଳରେ କିଏ ଗ୍ରୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା
ଏକାଂତ ବାଦ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକ ମୁଁ ବଜାଇଦେଲି
ଏବଂ ସ୍ମୃତିଗଲି ଛକରେ ଜମିଯାଇଥିବା ସବୁକୁ
ଭାଗ ଝଗ ହେଉଥିଲା ଆଜ

ଛକରେ ମୋର ଠିଆ ହେବା ଏମିତି
ବୋଧେ କାହାର ପସଂଦ ହେଲା ନାହିଁ
ଆଲ୍‌ମିରା ଭିତରୁ କଂଠେଇ ଗୁଡ଼ା ଆଣି ମୁଁ
ଧାଡ଼ି କରି ବସାଇ ଦେଲି ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଆଲୁଅରେ

ସମସ୍ତର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ହେଉଥାଏ ଏମିତି
ନ୍ୟାୟାଳୟର ଦରଜାରେ ଶିକୁଳି ବେଢ଼ି ଯାଏ
କାହାର ପସଂଦ ହେଲା ନାହିଁ କିଏ ଜିଏ ?
କୁଣ୍ଠିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ? ଷଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଥିବା ସମ୍ରାଟ ?

ନିର୍ବାସନରେ ରାଜା

ଅରୁଂଧତୀ ଓ ଶତଭିଷାକୁ କହିଲି ପାମିଷ୍ଟ ଆଣ
ତତଲା ବାଲିରେ ଅଶ୍ୱାରୋହଣ କେଡ଼େ କଷ୍ଟ
କଣ ସେମାନେ ଜାଣିଲେ—ମରୁଭୂମିରେ ଆତଯାତ
ସେ ସବୁ ପ୍ରେତ ? ମୋର ଶବ୍ଦ, ମୋର ଅର୍ଥ
ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟାଗ୍ ଭଲ ଝୁଲଇ ଦେଇଛି ଡାଳରେ
ପତର ସାଉଁଟିବାତ ସେ ପବନର କାମ
ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତିଥିରେ ଆସେ ଗଛପତ୍ର ଓ
ବ୍ଲଡ୍ ବ୍ୟାଂକ୍ ଉପରେ ଖସି ଖସି ଚଲର ପାଣିରେ
ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିବ କାହାକୁ ? ଅଂତରାଳରେ
ପୃଥିବୀ ବୋକା ପାଲଟି ଯାଇଥାଏ ଶେଷରେ

ଅନେକ ଋତୁର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ସେ ବାଟୋଇ
ଗଛଗୁଡ଼ିକ ଯେମିତି ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ଅନାଇଥାଏ
ଡାଳରେ ଝୁଲୁଥିବା ଅପ୍ରଶସ୍ତ ସ୍ନେହକୁ ।

ଅଲଗା ଦୁଃଖ

ଦୁଃଖ ଅଲଗା ଅଛି
ସ୍ୱପ୍ନମାନଂକ ଉତ୍ସାହରେ

ଚଂଦ୍ର ଅନେକ ସଜା ହୋଇଛି

ଗଛ ଗଂଡିଏ ଶୁଖିଲା ହାଡ଼
ଗଲା ଗ୍ରୀଷ୍ମର

ମାଛ ଅଂଧାରରେ ବି ଗୋଲାପୀ
ଘାସ ଓ ବଣୁଆ ଘାସ ଇତ୍ୟାଦିଂକ
ଅଡୁଆ ଭିତରେ ଫିକା ଧଳା
ଗଛ

ଗୋଲକରେ ବୁଢ଼ା ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ

ସାମୟିକ ବୁଦ୍ବୁଦଟାଏ
ପାଣି ସିଂଚା ଲଗାଇ ଦିଏ
ସକାଳର ଖବର କାଗଜ
ଯାହା ଆମର ସାଧାରଣ ଲାଭ

ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ
ଓ
ଦେଶର ସେବା

ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ବିକାଶ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତି
ଆମେ ସର୍ବଦା ସଚେତନ ।
ଆଜି କେବଳ ନୁହେଁ, ସବୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ
ଦେଶର ସେବା ପାଇଁ, ଆମ କାରଖାନାର ଅଧିବାସୀ
ଶ୍ରମିକ ଓ ତାଙ୍କର ପରିବାର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ
ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ଜଗତ ପାଇଁ ଆମେ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ।

ଇଣ୍ଡିଆନ ମେଟାଲସ୍ ଏଣ୍ଡ ଫେରୋ ଏଲଏସ୍ ଲି.
ଭୁବନେଶ୍ୱର
କାରଖାନା-ଥେରୁବାଲି (କୋରାପୁଟ)

Gram : LUMBER *Phone* : *No.* 1247

Contact or Write to

The Orissa Forest Corporation Ltd.

(A Government of Orissa Undertaking)

CUTTACK-2, ORISSA

IF YOU NEED :—

I) Kendu Leaves as Bidi Wrapper.
II) Durable Quality Timbers Round and Sawn (Sal, Teak, Piasal, Gambar, Sissoo, Bandhan, Kurum, etc.)
III) Furniture Wood and Pulp Wood.
IV) Wooden Figurettes, Decorative Pieces for your Museums, Office, Library and Home.
V) All kinds of wooden Products for Furnishing your House.

Branches :—**Cuttack, Bhubaneswar, Jeypore, (North) Koraput, Jeypore (South) Koraput, Nowrangpur, Kessinga, Rourkela, Jharsuguda, Rairakhol, Sambalpur, Jajpur Road.**

"କ୍ଷୁଦ୍ର କାଠ ଖଣ୍ଡ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ରଚଇ ବଲ୍ମୀକ ଘର
ତୁମ୍ଭେ ସେହିପରି ସଞ୍ଚିବ ଯତନେ ତୁମ ଧନ ନିରନ୍ତର ।"

ସଞ୍ଚିତ ଧନର ନିରାପତ୍ତା ଓ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ

ଆପଣମାନଙ୍କ ସେବାରେ

ଓଡ଼ିଶା ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ୍

ଦରଘା ବଜାର
କଟକ

ଅଶୋକ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଓ ନିୟୋଜିତ ପରିବାର ଆପଣଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ହେଉ

କାରଣ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଆପଣଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ।
ନିଜର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ସୁବିଧା ଠିକ୍ ରୂପରେ କରାଯାଇ ପାରେ ।
ନିୟୋଜିତ ପରିବାରହିଁ ସୁଖମୟ
ପାରିବାରିକ ଜୀବନର
ଚାବିକାଠି ।

ଆପଣ ନିୟୋଜିତ ପରିବାର ଗଠନ କରିବା ଲାଗି
ସମସ୍ତ ପରାମର୍ଶ ଓ ଉପକରଣ ନିକଟତମ
ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ନିୟୋଜନ
କେନ୍ଦ୍ରରୁ ପାଇପାରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ପରିବାର ନିୟୋଜନ ସଂସ୍ଥା
ଓଡିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୁଦ୍ରଣ—ଲେନା କଟକ-୧   ମୂଲ୍ୟ—ଦୁଇ ଟଙ୍କା

TALCHER FERTILIZER PROJECT

(A UNIT OF THE FERTILIZER CORPORATION OF INDIA LTD.)

This Rs. 95 crore project is the world's biggest coal-based Fertilizer Project.

It will produce 1,500 tonnes of urea, 900 tonnes of ammonia per day by using about 3,000 tonnes of low grade coal available in plenty at Talcher.

It would be contributing 2,28,000 tonnes of nitrogenous fertilizer to Orissa by 1975-76 of the total estimated requirement of 3,60,000 tonnes.

It will provide employment to 1,200 people.

It is a big venture to bring prosperity to Orissa and augment her war against scarcity and poveaty.

37, KHARAVELANAGAR, BHUBANESWAR,
ORISSA

Regd. No. C-56 Diganta October 197

With Compliments From :

KALINGA TUBES LIMITED

27-A, CAMAC STREET,
CALCUTTA 16

Manufacturers of :

BLACK AND GALVANISED STEEL TUBES
FOR WATER, GAS AND STEAM
&
SINGLE-PIECE STEP-DRAWN STEEL TUBULAR POLE
FOR POWER TRANSMISSION AND STREET LIGHTIN